

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

IV Januarii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

IV JANUARI.

SANCTI QUI PRID. NON. JANUAR. COLUNTUR.

OCTAVA SS. INNOCENTIUM.

S. Titus Episcopus, Cretensium Aposto-
lus.

S. Celsus, Episcopus Trevirensis.

S. Mavilus Martyr, Adrumeti in Africa.

S. Aquilinus

S. Geminus

S. Eugentus

S. Marcianus

S. Quinctus

S. Theodotus

S. Tryphon

S. Neopiste Virgo Martyr.

S. Aduus Episcopus.

S. Hermes

S. Aggæus

S. Caius

S. Priscus Presbyter

S. Priscillianus Diaconus

S. Benedicta

S. Dafrosa, vidua Martyr, Romæ.

S. Gregorius Episcopus Lingonensis.

S. Pharaildis, virgo vidua, in Belgio.

S. Rigobertus, Archiepiscopus Remensis.

S. Theoctistus, Abbas in Sicilia.

S. Libentius, Archiepiscopus Bremensis.

B. Rogerius Abb. Ellantii Ord. Cisterciensis.

B. Angela de Fulginio, vidua.

NOT. 64.

NOT. 63.

NOT. 63.

PRÆTERMISSI VEL IN ALIUM DIEM REJECTI.

S. Martina virgo Martyr. *Breviarium Quignonii, alia-
que. De ea egimus* i Januar.

S. Theopemptus Episc. { Martyres. *Galesin. Ferrar.*

S. Theonas { *De his egimus* iii Janu.

S. Zosimus { Martyres. *Menæa, Ferrar. Nos*

S. Athanasius { *supra* iii Januar.

S. Petrus Balsamus. *Hraban. Nother. ms. monasterii*

S. Maximini. De eo supra iii Januar.

S. Theogenes Martyr. *Hraban. Nother. Maurolyc.*

ms. monasterii S. Maximini. Supra iii Januar.

S. Croniacus sive Cronanus Confessor in Scotia.

Martyrolog. Anglican. et David Camerar. Dubito

tamen an ad hunc diem pertineat, et differo donec

certius quid reperiam.

Vigianus monachus Cluniacensis et in Scotia Episco-
pus refertur a *Ferrario. Sed eum omitto, donec cer-*

tius quid mihi de eo constet.

Dedicatio Ecclesiæ Casalensis in Luguria. *Ferrarius*

in gener. catal. Sanctorum.

David Bangorensis in Anglia Episcopus, refertur a

Ferrario hoc die, ut Sanctus, a Davide Camerario

xxvi Martii. Neminem alium legi qui Sanctum ap-

pellet. Dicitur Henrico V, Imperatori a confessioni-

bus fuisse.

Cisinandus S. Bernardi discipulus, ab eo in Occiden-
tales Hispaniæ partes, aut Lusitaniam missus, cele-
bratur ut Beatus ab *Chrysostomo Henriquez hoc die*

in Menologio Cisterciensi. Omitto dum mihi constet

an colatur.

Elisabeth virgo, pietate et patientia celebris, circa an-
num MDLX, excessit e vita in monasterio Vallis rosa-
rum, sive Rosendalensi. Ordinis Cisterciensis, juxta

Mechliniam: quam refert Arnoldus Raissius hoc die

in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii Joannis

Molani, et Chrysostomus Henriquez in Menologio

Cisterciensi.

S. Syncretica vel Encretica Virgo. *Græcorum Meno-*

log. et Menæa. At Roman. Martyrolog. v Januar.

S. Apollinaris sive Apollinaria Syncretica. *Menæa.*

Nos v Januar.

S. Lucianus Bellovacensium Apostolus, et Martyr.

Hrabanus, Notherus, ms. monasterii S. Maximini.

De eo vii Januar.

S. Bertwaldus Archiepiscopus Cantuariensis. *ms.*

Kalendar. SS. Ord. S. Benedicti. Nos ix Januar.

B. Hrabanus Magnentius Maurus Archiepiscopus

Moguntinus, refertur hoc die a Davide Camerario.

De eo agemus iv Februar.

B. Rogerius de Marchia Ordinis Minorum. *Molan.*

Galesin. At Ferrarius coli Tuderti scribit v Martii.

S. Agontius sive Abundius, Mansionarius ecclesiæ

S. Petri Romæ. Galesin. Ferrar. sed Martyrolo-

gium Romanum xiv April.

S. Theopompus { Martyres, Nicomediæ. *Usuardi edi-*

tio Colonien. ann. 1321. Marty-

rolog. German. ms. Florar. sed

Martyrol. Roman. xxi Maii.

S. Ferrutius Martyr. *Beda excusus Martyrol. German-*

icum, Molani prima editio, Galesinius et Ferrarius

addunt Romæ passum. Cum nihil de eo ejusve Actis

certi proferant, hic eum omitto.

De S. Ferrutone sive Ferrutio Vesuntino Martyre

agemus xvi Junii.

De Moguntino xxviii Octobr.

SS. LXXII, Christi discipulorum agunt Græci hoc die

commemorationem. *De singulis, quos quidem agnoscit*

Ecclesia, agetur variis diebus: de omnibus simul

xxv Julii.

S. Fausta Virgo colitur hodie Bituricis; ut habent

Maurolyc. Galesin. Ferrar. ms. Florar. Martyro-

logium Germanic. Usuardi editio ann. 1490 et 1321.

Mihi ignota est. De alia Fausta Virgine Martyre,

Cyzici passa, agemus xx Septembr.

S. Petrus Episcopus Damascenus Martyr. *Galesin.*

de eo Martyrol. Roman. iv Octobr.

NOT. 66.

NOT. 67.

OCTAVA

OCTAVA SS. INNOCENTIUM.

IV JAN.

Celebratur Sanctorum Innocentium Martyrum Octava in Martyrologio Romano, Notheri, Bellini, Maurolyci, Molani, Germanico, Galesinii; Usuardi editione Lubecensi an. 1473 et Coloniensi an. 1521 et plerisque aliis excusis et mss. Martyrologiis. Franciscus Quignonius Cardinalis in Brevi-

rio suo Pauli III auctoritate anno MDXXXV, edito hanc Octavam expunxerat, substitueratque S. Martinæ Virginis et Martyris festum simplex. Restituit deinde Octavam; quam duplicem esse sanxit Pius V, additis Lectionibus. Vide Bartholomæum Gavantium Comment. in Rubr. Breviar. sect. 6, cap. 6.

DE S. TITO EPISCOPO

CRETENSIVM APOSTOLO.

CIRCA
AN. CHR. CV.

IV JAN.

Sanctum Titum omnia hoc die memorant Latino- rum Martyrologia, cum Romano, in quo Pridie Nonas Januarii de eo hæc habentur: In Creta Natalis S. Titi, qui ab Apostolo Paulo Cretensium Episcopus ordinatus, post prædicationis officium fidelissime consummatum, beatum finem adeptus, sepultus est in ecclesia, ubi a beato Apostolo dignus minister fuerat constitutus.

2 Ejus sæpe meminit Paulus, ad quem et epistolam scripsit Nicopoli in Epiro; in quam qui Commentarios scripsere Patres et Doctores, pluram Titi laudem congressere: unam profero Cornelium Cornelii a Lapide nostrum. Titus, inquit, utroque parente Gentilis et Græcus, adeoque, si credimus Chrysostomo hic homilia 1, Corinthio oriundus fuit. Unde et identidem Titum nominat Apostolus scribens secundo ad Corinthios, eoque apud eos quasi populares suos administro usus fuit, ad colligendas elemosynas, aliasque res Ecclesiasticas. Hic Titus a Paulo conversus ad Christum et baptizatus, eidem adhæsit, ac in prædicatione fuit insignis adjutor et interpres. Unde 2 Corinth. 2, vers. 13, Paulus Titum fratrem suum vocat. Fuit enim Titus insignis morum innocentia ac sanctimonia præditus, adeoque tota vita virginitatem coluit et servavit, ut docet S. Ignatius epistola ad Philadelph. Hinc a Paulo creatus est Archiepiscopus Cretæ, aliarumque vicinarum insularum: quin et in Dalmatiam a Paulo missus, ibidem prædicavit: ut patet 2 Timoth. 4, vers. 10. Ac tandem multis Ecclesiis erectis et fundatis, in Cretam reversus, sancte mortuus est, anno ætatis 94, ibidemque sepultus. Hæc Cornelius.

3 Titi meminit S. Ignatius ep. 3, ad Philadelphenses; Volaterranus lib. 19, Eusebius lib. 3, Historia Ecclesiast. cap. 4, auctor libelli de 72 discipulis, S. Isidorus Hispalensis lib. de vita et morte Sanctorum cap. 87, et alii. Agit et de eo Baronius ad annum Christi xlv, ita scribens: Interpretis apud Apostolum Paulum functum esse munere Titum S. Hieronymus tradit scribens ad Hebræos; imo ejus officio adeo Paulum opus habuisse, ut absentia Titi non modicum detrimentum ejusdem prædicationi attulerit, idem ipse ad Corinthios scribens his verbis testatur: Cum venissem Troadem propter Evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenirem Titum fratrem meum: sed vale faciens eis, profectus sum in Macedoniam. Hæc non alia causa accidisse putavit Hieronymus, nisi quod sicut Petrus Marco, ita et Paulus Tito uteretur interprete: in cujus adventu se magnopere gavissimum esse testatur, cum ait: Sed qui consolatur humiles consolatus est nos Deus in adventu Titi. Quæ autem (inquit Hieronymus) fuit tanta consolatio, et quæ requies spiritui in presentia Titi; quem quia non invenit, vale faciens eis profectus est in Macedoniam? Aliquoties diximus, Apostolum Paulum virum fuisse doctissimum, et eruditum ad pedes Gamalielis; cumque haberet scientiam Sanctorum scripturarum, et sermonis diversarumque linguarum gratiam possi-

deret, unde ipse gloriatur in Domino, et dicit: Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum linguis loquor; divinorum sensuum majestatem digno non poterat Græci eloquii explicare sermone. Habebat ergo Titum interpretem, sicut et B. Petrus Marcum, cujus Evangelium, ipso narrante, et illo scribente, compositum est. Hæc Hieronymus, atque ex eo Baronius.

EJUS VITA EX MENÆIS.

Græci xxv Augusti S. Titi agunt solemnitatem, de qua Colitur a Græcis 25 Augusti. Item S. Titi Episcopi Gortynæ urbis Cretæ, discipuli S. Apostoli Pauli. Hic B. Titus annos 20, natus, venit ex Creta Hierosolymam, et usque ad Domini nostri Jesu Christi ascensionem expleto anno uno, decem alios annos illic permanens ordinatus est Apostolus. Prædicavit Evangelium annos decem et octo apud Cretam, et reliquas insulas annos sex, in patria vero.... Ex quibus xciv annorum colligitur numerus.

3 Fusius Menæa: S. Apostoli Titi Episcopi Gortynæ in Creta, discipuli S. Pauli Apostoli. B. Titus ex Myroï Cretensium Regis stirpe oriundus erat, quemadmodum testatur Zenas Jurisconsultus, qui vitam ipsius perscripsit. Meminit Titi etiam S. Paulus. Titus ergo primos ætatis annos litteris profanis, qui apud Græcos in magna sunt admiratione, consecravit.

6 Vicennis jam, accipit e cælo vocem, quæ, Tite, inquit, hinc tibi emigrandum est, ut animam serves; parum enim tibi hæc eruditio Græca et profana proderit ad salutem. Cupiebat Titus hanc vocem denuo audire: norat enim etiam ex idolorum statu subinde voces supersticiosas mitti. Itaque totum adhuc annum substitit. Tum jussus est per visum, Hebræorum volumen legere. Ergo cum Isaiam aperuisset, incidit in hanc sententiam: Innovamini ad me insulæ multæ. Israel salvatur a Domino salutem sempiternam; et quæ sequuntur. Ergo proconsul Cretæ et avunculus S. Titi, cum audisset de Christi Domini salutari nativitate et miraculis, quæ Hierosolymis et alibi patrabat; ex virorum primariorum consilio misit Titum Hierosolymam: hunc enim existimaverunt aptum fore, qui audiret et loqueretur cum Christo, et sibi renuntiaret, quæ audisset ipse. Titus ergo cum venisset Hierosolymam, et vidisset et adorasset Christum Dominum, mansit Hierosolymis, et miraculorum ejus spectator præsens factus, vidit etiam salutarem ejus passionem et sepulturam et resurrectionem, et divinam assumptionem, et Spiritus sancti in Apostolos adventum et descensum, credititque, et centum viginti, et tribus millibus accensus est, qui ex prædicatione S. Petri Principis Apostolorum crediderunt in Christum.

7 Deinde consecratur Apostolus, et mittitur cum Paulo ad docendum et consecrandum alios, quos visum est Paulo: venitque cum illo Antiochiam, transitque Selenciam, et Cyprum, et Salaminem, et Paphum, atque inde proficiscitur Pergen Pamphylia, et Antiochiam Pisiadæ, et Iconium ad Onesiphori domum

S. Titus Pauli
interpres.

Semper virgo.

Ubi prædica-
vit.Tom. 3.
ep. 150. qu. 11.
Paulo neces-
sarius 2.
2. Cor. 2. 12.

2. Cor. 7. 6.

1. Cor. 14. 18.

Colitur a Græ-
cis 25 Augu-
sti.Ejus regium
genus.
Vita a Zena
1C. scripta.Sacras litle-
ras legit.Isai. 41. 1.
juxta LXX in
vulgata: ta-
ceant ad me
insulæ.Mittitur in
Judæam.Convertitur
ad fidem.Peregrinatur
cum Paulo.

EX VARIIS AUCT. *In Cretam cum eo venit, ac deinde Romam.*

Moritur natus annos 94.

domum; deinde Lystram, et Derben: et ubique cum sancto Apostolo Paulo verbum Dei prædicavit. Rustilo ergo sororis marito jam alterum annum Cretæ Præsidem agente, appulerunt in Cretam Paulus et Titus, ibique templum ædificaverunt: indeque digressi venerunt in Asiam, atque ex Asia peregrinatur cum illo Romam usque, quoad Paulusa Nerone sublatusest.

8 Inde reversus in Cretam, ibique Episcopis et Presbyteris ordinatis, vitæque ad Apostolorum normam peracta, in Domino quievit. Vixit ad annos quatuor et nonaginta. Erat enim viginti cum e Creta primum Hierosolymam profectus est, ibique annum usque ad ascensionem Christi in cælum, deinde decem alios ibidem mansit: tum delectus Apostolus a Principibus discipulorum Domini, absolvit in prædicatione Evangelii decem et octo. Rursus in Creta et aliis insulis annos sex, et in patria triginta novem exegit, ex quibus annis collectis numerus annorum nonaginta quatuor absolvitur.

EX PETRO DE NATALIB. ET ALIIS.

Eodem quoque xxv Augusti die cum refert Petrus de Natalibus lib. 7, cap. 108, hæcque ex Græcorum, ut apparet, monumentis de eo scribit: Titus discipulus B. Pauli Apostoli fuit, cui idem Apostolus specialem epistolam dirigit. Hujus vitam scripsit Zenas legisperitus, cujus idem Apostolus eadem epistola, tertio capite mentionem facit. Qui a Minoe Rege Cretæ generis duxit originem, in eadem insula nobilibus parentibus ortus. Desiderans autem Homeri et aliorum Philosophorum poemata, vacans circa illa, cum esset annorum 20, audivit de cælo sibi vocem illapsam, quod oportebat eum inde recedere, et animam suam salvare. Post hæc novem annis elapsis, iustum est sibi, quod librum Isaia legeret ubi dicit: Renovamini a me insulae multæ: Israel servabitur a Domino æterna salute. Missus est itaque ab avunculo suo Proconsule Cretæ Hierosolymam, audire et videre de miraculis Jesu Christi. Qui abiens vidit passionem Christi, resurrectionem, atque ascensionem, et Spiritus sancti adventum in Apostolos. Sicque perfectam certitudinem de Christo assumens credidit, et annumeratus est cum 120 discipulis, in quos Spiritus sanctus corporaliter descendit.

Titi genus.

Vocatio.

* Imo unico, ut habent Menæa. Isa. 41. 1.

Conversio.

Prædicat in Creta. Rutilium cognatum convertit. Creatur Cretæ Episcopus.

CIRCA AN. CHR. CL.

IV JAN. **C**elsi, quinti Trevirorum Episcopi hodie natalem, xxiii Februarii Inventionem celebrari tradit Martyrologium Germanicum. Ejus præterea hoc die meminit Usuardi editio Coloniensis anno 1321. Maurolycus, ms. S. Mariæ Ultrajecti, ms. Florarium; sed in hoc Martyr, in aliis Confessor appellatur. Crætopolius Hyggini Papæ æqualem facit. Brouverus noster in Annalibus,

autem annos Titus ad Paulum Romam accessit, cum quo et fuit usque ad interfectionem ejus a Nerone: corpusque ipsius una cum Luca Evangelista sepelivit.

11 Post hæc Titus ad Cretam devenit, ubi gratiose de fide Christi disputans, tandem cum increduli persisterent, oravit ad Dominum, statimque idolum Dianæ, quod colebant, cecidit et in pulverem redactum est, et mox crediderunt animæ quingentæ in Christo, et baptizati sunt. Consecravit autem Titus Presbyteros et Diaconos, ipse vero metropoli præsidebat. Cum die quadam transiret ante palatium, quod Secundus Proconsul jussu Imperatoris in Jovis nomine construebat, maledixit illud: et statim opus funditus dissipatum est, Tunc Secundus venit ad Titum cum lacrymis rogans se indemnem ab opere conservari. Cui Titus imposuit ut opus in nomine unius Dei Christianorum inciperet, et sic opus perficere posset: quod et factum est. Completo vero opere Secundus cum filio suo baptizatus est.

12 Dum igitur B. Titus morti appropinquaret, vidit Angelos ad se missos: et resplenduit facies ejus sicut sol: qui spiritum suum et plebem sibi commissam Domino commendans in pace quievit, ætatis suæ anno 94, viii Kalend. Septembris: sepultusque est in metropoli Cretæ, ubi et quiescit miraculis coruscans. Hactenus Petrus de Natalibus, quem sequuntur alii quidam Latinorum, et Titum hoc die venerantur.

13 De Tito hæc dextri Chronicum anno cxxx. Titus, cognomento Justus, Episcopus factus, secutus primo S. Paulum, mox Eugenium, prædicat in Carpetania; ubi ejus memoria magnitudoque miraculorum celebratur. Is Titus converterat ad fidem Plinium juniorem ex Bithynia Pontoque redeuntem, in Creta insula, ubi jussu Trajani Jovi templum erexerat. Nec desunt qui putent vii Sextilis ad Novocomum esse passum. Sine Plinius Secundus a Tito conversus, non disputo. Non est saltem ille Secundus qui vii Augusti Comi colitur, quem constat ex Legione Thebæa militem sub Maximiano subisse martyrium, ut alibi dicemus. Titus ut in Hispania dicatur prædicasse, facile patior: sed ad annum demum cxxx, cur ejus meminerit Dexter, non video.

14 Magni vero Dionysii Areopagitæ epistolam nomam Tito Pontifici inscriptam, ad hunc ipsum Titum fuisse exaratam, omnino mihi persuadeo, quod et video Georgium Pachymeram sensisse. Petrus Halloix noster quæstione 3, in vitam S. Dionysii num. 6, ait a nemine controversi.

15 Porro S. Titi venerandum caput integrum Candiæ Archiepiscopi Cretæ urbe asseratur, magnaque cæremonia certis temporibus spectandum populo proponitur. Estque summum templum eidem sancto Apostolo dicatum; ut in peregrinatione sua Jerosolymitana, epistola 1 testatur Nicolaus Christophorus Radzivilius.

Romam venit.

Paulum sepelivit.

Multos convertit.

Secundi Proconsul profanum opus maledictione evertit.

Eum convertit.

Visitatur ab Angelis. Resplendet facies ejus. Moritur. Claret miraculis.

Putatur in Hispania prædicasse.

Dionysii ad eum epistola.

Ejus caput in Creta.

DE S. CELSO EPISCOPO TREVIRENSI.

IV JAN. **C**elsi, quinti Trevirorum Episcopi hodie natalem, xxiii Februarii Inventionem celebrari tradit Martyrologium Germanicum. Ejus præterea hoc die meminit Usuardi editio Coloniensis anno 1321. Maurolycus, ms. S. Mariæ Ultrajecti, ms. Florarium; sed in hoc Martyr, in aliis Confessor appellatur. Crætopolius Hyggini Papæ æqualem facit. Brouverus noster in Annalibus,

Auspicio, anno Christi cxli, ait successisse. Joannes Even in Epitome gestorum Trevirorum, ait genere clarum fuisse, animo sublimem, ut nomini videlicet suo responderet. Editio Martyrologii Usuardi Coloniensis anni 1490. Trevisis S. Celsi Episcopi et Confessoris Christi; qui in cœmiterio S. Eucharrii requiescit. xxiii Februarii de ejus Inventione agemus.

CIRCA AN. ccliii.

DE S. MAVILO MARTYRE ADRUMETI IN AFRICA.

IV JAN. **M**artyrologium Romanum: Adrumeti in Africa, Commemoratio S. Mavili Martyris: qui in persecutione Severi Imperatoris a Scapula sævissimo Præsidente damnatus ad bestias, martyrii coronam accepit. De hoc Tertullianus lib. ad Scapulam c. 3. Tibi quoque optamus admonitionem solam fuisse, quod cum Adrumetum Mavilum (quidam codices Mavilium, ut monet Pamelius) ad bestias damnasset, et statim hæc vexatio subsecuta est, et nunc ex eadem causa interpellatio sanguinis: id est, ut Jacobus Pamelius, et Joannes Ludovicus Lacerda noster, persecutio hoc principio excitata. Ac magis mihi Baronii arridet explicatio, qui clades Africæ

meticum Mavilum (quidam codices Mavilium, ut monet Pamelius) ad bestias damnasset, et statim hæc vexatio subsecuta est, et nunc ex eadem causa interpellatio sanguinis: id est, ut Jacobus Pamelius, et Joannes Ludovicus Lacerda noster, persecutio hoc principio excitata. Ac magis mihi Baronii arridet explicatio, qui clades Africæ

Africæ intentatus significari ait, quasi iis sanguis interpellaretur, repetereturque, injuste profusus a Præside.

Vide Baronium pluribus tom. 2, an. 203, num. 5 et seqq. EX VARIIS.

NOT. 68.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS AQUILINO, GEMINO, EUGENTO, MARCIANO, QUINCTO, THEODOTO, TRYPHONE.

IV JAN.

Horum SS.
natis,

nomina,

Recenset hosce Sanctos athletas Martyrologium Romanum: Item in Africa præclarissimorum Martyrum Aquilini, Gemini, Eugentii, Marciani, Quincti, Theodoti, et Tryphonis. Bedæ Usuardus, Ado, Notherus, MS. Florarium: Apud Africam præclarissimorum Martyrum Aquilini, Gemini, Eugenti, Marciani, Quincti, Theodoti, Triphonis, quorum gesta habentur. Ita fere habent omnia Usuardi exemplaria MSS. et excusa. Martyrol. MS. S. Hieronymi: Prædie Non. in Africa Aquilini, Gemini, Eugenti, Marciani, Quincti, Theodoti, Trifonis. At nomina diversimode a variis expressa; nam Aquilinus alibi Aquilius dicitur: Geminus, in MS. Societatis Jesu Antverpiæ Germanus: Eugentus, in Martyrol. Roman. et Usuardi editione Parisiensi an. 1536. Bedæ, Bellini, Eugenius; in MSS. Ultrajectensi, et S. Martini Tornac. Nothero, Petro de Natal. Eugentius; in MS. Centulepsi Eugen-

us; a Wandelberto, qui eum solum recenset, Argentus:

Tum pridie Nonas Argenti festa recurrunt. Marcianus, in MS. Ultraject. Martinianus: Theodotus in MS. Soc. Jesu Anwerp. Theodocius; apud Bellinum, Petrum de Natal. et in quibusdam MSS. Theodorus: Tryphon, apud Petrum Tryphonius.

2 Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 44, ait in Wandalicæ persecutione passos, citatque Adonem, qui id non habet. Petrum sequuntur Maurolycus, Galesinius, Martyrologium Germanicum. Quibus ut assentiamur, alius certum debent antiqui Scriptoris testimonium proferre. Usuardi editio Colonienensis an. 1521, xxvi Januarii Tryphonem Martyrem refert: hicne sit, an alius, nolimus conjectare. Menæa Græcorum isthæc habent: Eadem die Sancti sex Martyres in pace finiunt. Dubitat Raderus noster, an non idem sint qui in Africa passi. Quis divinet?

DE S. ÆDUO EPISCOPO.

IV JANV.

Ædium Episcopum, ceteris Martyrologiis, quæ quidem viderimus, ignotum, suggessit nobis MS. Martyrologium S. Hieronymi. Nihil præterea de eo comperimus. Nam esse Æduorum quempiam Antistitem,

cujus omissum sit proprium nomen, non est unde suspicemur. Neque alicujus Augustodunensis Episcopi in ullo Martyrologio fit hoc die mentio.

DE SANCTIS MARTYRIBUS BONONIENSIBUS HERMETE, AGGÆO, CAIO.

IV. JANV.

SS. natalis,

locus marty-
rii.

Passi Bononiæ sunt pridie Nonas Januarii Hermes, Aggæus et Caius: de quibus Martyrologium Romanum: Bononiæ Sanctorum Hermetis, Aggæi, et Caii Martyrum; qui sub Maximiano Imperatore passi sunt. Eorundem meminit Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Martyrologium Germanicum, MS. SS. Florarium, Ferrarius in Catalogo SS. Italia, Petrus de Natalibus lib. 11, cap. ultimo, num. 27. Baronius tom. 2, an. 303, num. 122, varia MSS. Martyrologia.

2 At Martyrologium S. Hieronymi: In Oriente, civitate Bonania, Hermetis, Aggæi, Caii. MS. iidem perantiquum monasterii S. Martini Tornaci. S. Hieronymi, Eusebii, Bedæ præferens nomina: In Oriente, Bononia civitate, Hermetis, Aggæi, Gagii. In Bononia habent quoque nonnulli excusi codices. MS. Martyrologium Usuardi Sororum regularium Lacus S. Mariæ juxta Leidam, vernacula lingua: In civitate Balona, in Thracia, SS. Hermetis, Caii, Aggæi.

3 De his (nam Acta intercederunt) ita breviter Carolus Sigonius lib. 1 de Episcopis Bononiensibus: Her-

mes, Aggæus et Caius, pridie Nonas Januarii passi sunt; Proculus Kal. Junii; Vitalis et Agricola pridie Nonas Novembris. Atque ita dies eorum Ecclesia celebrat. Corpora eorum insciis Christianis inter sepulchra Judæorum fuere projecta. Monstrantur adhuc loca crucibus lapideis ad perennem rei memoriam insignita ubi singuli sacro martyrio esse dicuntur affecti.

4 Meminit quoque horum trium sanctorum Martyrum Cherubinus Ghirardacius lib. 1 hist. Bononien. ubi tradit eorum reliquias ab Eusebio Episcopo in velle sanctæ Crucis collocatas, ubi gemina hæc legitur inscriptio: MCCCIII. Hoc opus fieri fecit D. Munus de Sabbatinis, ad honorem Dei et beatorum Martyrum Hermetis, Aggæi, et Caii, hic sepulorum, et pro salute animæ suæ, et omnium suorum propinquorum. Altera: Memoriam æternæ sanctorum Martyrum Hermetis, Aggæi, et Caii, gens Sabbatinorum fecit, dicavit. M. Antonius Sabbatinus de Pratis, gentilitii juris patronatus pietatis memor, ædem vetustate corruptam, cum omni cultu restituit, anno Salutis MDLXXX.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

PRISCO PRESBYTERO, PRISCILLIANO DIACONO ET BENEDICTA.

ANNO CCLXII.

IV JAN.

Horum Acta
intercederunt.

Horum Martyrum Acta intercederunt, præter pauca, quæ in S. Pignenii et sociorum qualibuscumque Actis xxiv Martii recensentur: eorum tamen meminere cuncta Latinorum Martyrologia. Vetus Romanum: Romæ martyrum Prisci Presbyteri, et Priscilliani, et Benedictæ. Usuardus: Romæ Sanctorum Prisci Presbyteri, et Priscilliani Clerici, ac Benedictæ religiose (quædam MSS. gloriose) qui sub tempore Juliani Imperatoris gladio martyrium compleverunt.

Eadem fere habent Bedæ, Ado, Notherus, Bellinus, Martyrol. Romanum, Maurolycus, Galesinius, MS. Florarium Sanctorum, Constantinus Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonicorum, Vincentius lib. 14, cap. 38. Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 42. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia. Colitur Carthagine in Hispania v. Jan. S. Priscillianus M. officio duplici. Dubitat Ferrarius, an is sit qui hic Romæ passus dicitur.

DE

DE SANCTA DAFROSA VIDUA ROMANA MARTYRE.

SUB JULIANO.
IV JAN.
S. Dafrosæ
natalis,

Sancta Dafrosa S. Flaviani urbis Præfecti vidua, hoc die migravit ad cælum. De ea Usuardus: Item Romæ S. Dafrosæ, uxoris Fabiani (legendum, Flaviani) Martyris, quæ post interfectionem ipsius primum relegata exilio; deinde a Præfato Principe capite jussa est puniri. Eadem habent Martyrologium Rom. Beda, Ado, Notherus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius; hic tamen fallitur, uti et Martyrolog. Germanicum, dum Decii jussu occisam scribit an. cclvi.

maritus,

2 Maurolycus aliique Darfosam vocant, quidam Afrosam, mendose. Meminit ejus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ; Petrus de Natalibus l. 2, c. 42, ast hic fæde hallucinatur, quod eam existimet S. Fabiani Papæ, priusquam Pontificatum iniret, uxorem fuisse, et Decii jussu peremptam, cum integro post sæculo vixerit.

socii martyrii,

3 Acta S. Dafrosæ, Flaviani, Pigmenti, Bibianæ et aliorum permista sunt, et ejusmodi ut haud levi emendatione egeant. Ea dabimus xxiv Martii, quo die S. Pigmenius colitur, licet in Actis xix Februarii interfectus dicatur, quo die eum referunt quædam Martyrologia. Colitur S. Flavianus S. Dafrosæ maritus xxii Decembris; eorum filia S. Demetria xxi Junii; S. Bibiana ii Decemb.

4 Videntur hi omnes, et alii qui in iisdem Actis memorantur, sub Aproniano crudelissimo Urbis Præfecto, Juliani tempore, subisse martyrium. Et Dafrosa quidem post mariti sui mortem, fame primum cruciata, dein Fausto cuidam propinquo suo traditur: qui eam conatus inducere ut sibi nuberet, diisque sacrificaret, ipsemet ab ea imbutus fidei mysteriis, a Joanne Presbytero (qui xxiii Junii colitur) baptizatus, feliciter in ipsius tyranni conspectu extinctus est. Corpus ejus canibus expositum, Dafrosa noctu sepelivit. Dein in somnis a viro suo Flaviano evocata, post quinque dies orans expiravit.

5 Antonius Quintanaduenas lib. de SS. Hispalensibus tradit S. Dafrosam ac Flavianum Hispali natos, inde Romam cum filiabus migrasse. Nititur præcipue Juliani Petri testimonio, qui in Chronico nu. 163, ita scribit: S. Bibiana S. Flaviani Hispalensis Hispani filia, cum patre Romam petit, ibique martyrium patitur patienter cum matre et sororibus. Quanta sit illius Chronici auctoritas, nondum discussimus. Unicam Bibianæ sororem Demetriam omnes numerant; plures hic auctor videtur statuere.

DE S. NEOPHYTA VIRG. ET MART.

IV JAN.

S. Neophytæ
natalis,

Sanctæ Virginis Neophytæ nomen in fastos suos olim retulerat Rosweyda noster, nullo adscripto die: Neophyta V. et M. in monasterio Limpurgensi. Carthusiani Colonienses in auctario ad Usuardum, iv Januarii ista habent: Item Neophytæ Virginis et Martyris. Memoratur Neopistis quædam a Baronio in Notis ad Martyrol. Rom. 28 Octob. in Cyrilla: Cyrille Memmie, Julianæ, Neopistis, ac Sophiæ Virginum ac Martyrum corpora transtulit Sergius junior in Titulum Equitii, ut vetus inscriptio marmoris incisa illic posita testatur. Verum ad quem diem illa Neopistis, quam Anastasius Bibliothecarius Theopisten vocat, sit referenda; an Neophyta sit, de qua hic agimus nos latet. Alioquin idem fere significant Neopistis, quæ recens fidem suscepit; et Neophyta, recens insita, vel noviter genita, sive quæ recentior ad fidem accessit.

nomen,

Acta;

2 Cujus vero extiterit S. Neophyta, aut quo tempore vixerit, haud satis nobis compertum. Vitam ejus RR. DD. Canonici regulares monasterii Bodecensis in diocesi Paderbornensi, e præstantissimis suis MSS. codicibus summa humanitate Joanni Gamansio nostro communicarunt. Insunt tamen in ea nonnulla quæ correctionem requirunt. Nam quod dicitur mater sanctæ Virginis soror fuisse S. Osualdi Regis et Martyris, repugnat Anglicanarum rerum scriptoribus. Ut id demus, cui illa et ubi nupta orto e stirpe judaica? ut cetera omittamus. Erit fortasse qui menda hæc, alicunde affusa luce, expuret.

reliquiæ in
cænobio Lim-
burg.

a Conrado
Imp. fundato,

a S. Poppono
edificato.

3 Ceterum Limburgi cænobii (ad quod translata a Conrado Salico Imp. S. Henrici successore reliquiæ S. Neophytæ dicuntur) originem ita describit Hermannus Contractus ad an. 1034. Conradus ex castro suo Limpurgo, inter Nemetes et Vangiones sito, monasterium fecit, quod in honorem sanctæ Crucis et D. Joannis Evangelistæ dedicari jussit. Idem ex Hermanno Joannes Cuspinianus, Christophorus Bræwerus noster, aliique recentiores commemorant. Plenius quomodo vivebat Everhelmus in vita S. Popponis xxv Januarii cap. 9, nu. 37, cum narrasset Episcopatum Argentinensem Popponi a Conrado oblatum, ingeniose ab eo declinatum; subdit, Cæsarem quæcumque abbatia rectoribus essent viduatæ, eas illi committere certatim studuisse: Et primo Lintburg, inquit, in Vosago situm, quod hæreditaria forte sibi jam olim in manus vene-

rat, probabilius cum astipulatione testium beato viro legaverat, et pro struendo inibi in honorem S. Joannis Evangelistæ cænobio preces intenderat. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, ferarum jam tunc cubile, multo cum labore excolens, servorum Dei conventiculis habitacula non vilia extruxit, et Christi jugum leve sub monastica institutione ipsis injecit, tum Joannem nepotem suum tam illi loco, quam apud S. Maximinum Treverensibus præfecit.

4 Quod apud Eysengreinium in historia Spirensi tradit quidam ideo Conradum ex castro suo Lympurg magnificum cænobium maximis sumptibus ac impensis construxisse, quod in eo nuper filium Conradum ex præcipitio quodam decidentem amiserat; fides esto penes auctorem, qui 500, post Conradum vixit annis. Ipse Eysengreinius Conradum scribit prope Spiram urbem in Limpurgica arce habitasse; quo auctore? Vix hoc tempore cænobii exstant vestigia.

VITA

ex MS. cænobii Bodecensis, descripta a
Joan. Gamansio Soc. Jesu.

Egregia Virgo et Martyr Christi Neophyta, secundum seculi dignitatem nobilis extitit et gloriosa, utpote regali progenie exorta; sed multum nobilior claruit laudabili morum compositione, et famosa virtutum opinione. Quæ jugiter nominis sui attendens proprietatem, sensuum maturitate teneram transgressa est ætatem: quod continua sanctæ conversationis novitate probatur, quia noviter genita interpretatur. Cujus parentum nomina licet antiqua oblivio subtraxerit; vere tamen constat, quod ex nobilissimo a Israelitarum genere pater ejus originem duxerit, ita ut de eadem tribu et parentela qua Dominus Christus processerit, ipse progenitus fuerit. Mater vero nihilominus soror germana b B. Oswaldi Regis et Martyris extiterit.

S. Neophyta
nobili genere
orta,

a

b

2 De quorum præclara stirpe hæc florida propago excrevit; quibus et ipsa non minori cultu Christianæ religionis æquiparari potuit, et ubere virginitatis et martyrii fructu fertilior resplenduit. Quæ dum in primæva ætate elegantia forma cœævulas suas omnes

pulcra et pia,
omnes

expetitur in conjugem:

omnes præcelleret, et in conscientia gratiæ cælestis incremento de die in diem suberesceret; tyrannus quidam ex partibus Hispaniæ, non dispar ei ingenuitate, sed omnino dissimilis intentione, eandem sibi nuptialî lege confederare concupivit, et ad hoc impetrandum fideles Legatos destinavit. Sed omnipotens Deus, cui complacuerunt tam merita parentum quam filiæ desiderium, longe aliam mentem illis contulit; et ipsi filiam suam immortalî sponso magis dedicare cuperent, et vota illius voluntati parentum concordarent, idque ad effectum perducî omnimodis optarent. Profecti vero legationem Domini sui parentibus puellæ retulerunt, et se cum gaudio reversuros esse, si tamen id propter quod venerant obtinissent, speraverunt. Sed spes illorum in contrarium versa est. Quare nec parentes præbuerunt assensum, nec filia recipere voluit triste nuntium; asserentes, quod non alia contradictionis causa fuisset, nisi quod immortalẽ sponsum Regem Regum elegissent.

r e c u s a t n u b e r e :

3 Frustrato igitur labore, tristes reversi ad domum suam, retulerunt contradictionem parentum suorum, puellæ constantiam sui que repudium, dicentes, quid causæ intercesserit quod desideriis illius par effectus consequi non potuerit. Hæc ille relatione nimium permotus, impatientissime suam tulit repulsam, et honoris sui pertinuit incurere detrimentum, si de formosissima, quod diu conceptum, non impleret desiderium. Igitur superni Judicis iram præ amoris magnitudine non expavit, sed hoc solum magni doloris remedium existimavit, ut perfecta Virgo, si aliquo modo fieri posset, violenter raperetur, et sic demum illius conjugio potiretur. Cum autem rumor pertulisset ad aures parentum, ab hoc cœpto irrevocabilem existere ejus animum; boni Pastoris custodiæ oculam suam devote commendarunt, et in monasterium quoddam sanctarum Virginum, in finitima civitate situm, in honore c. S. Martini et beatorum Martyrum Fabiani et Sebastiani dedicatum, cælestibus disciplinis imbuendam tradiderunt. Ubi cum aliquamdiu moraretur, et probabiliter in omnibus quæ ad sanctæ conversationis studium pertinent, Deo digne et laudabiliter conversaretur, nulla fuit in tota congregatione, quam non præcelleret bonorum gressibus operum, congregans in promptuarium cordis sui splendidum caritatis oleum, obviam cælesti sponso exitura, et ad regales nuptias ornata lampade conscientiæ introitura.

n e a f u r e n t e p r o c o r a p i a t u r ,

i n c l u d i t u r m o n a s t e r i o ;

c

n b i s a n c t e v i v i t :

4 Quid plura? Fama volante relatum est illi, de quo supra diximus, tyranno, quod ad portum salutis Deo devota confugisset Virgo; et idcirco speravit se ad id quod ardentè concupivit, facilius posse contingere, perpendens eam parentum familieque circumspiciendi abesse. Inito igitur cum familiaribus suis imprudenti consilio, pravorum quorundam hominum ad hoc negotium abuti elegit auxilio, ut fideliter si aliquando præfata Virgo foras monasterium extra civitatem egrederetur, subito rapienda sibi proderetur. Quod et factum est. Dum enim illa diadematis Christi margarita tam ex omni parte lima disciplinæ perfectissime fuisset exposita, et jam tempus remunerationis laboris illius immineret, quod in locum virgineo germi ante secula præparatum per manum summi artificis componi deberet; quodam die, id est, feria sexta, primo diluculo, impetrata permissione, cum octo convirginalibus suis processit, et orationis causa ad templum S. Bartholomæi extra civitatem declinavit. Quod dum sedulo pia intentione fecisset, et hoc ille nequam homo per proditores comperisset; convocatis secum complicibus suis in transitu ancillarum Dei insidiosè latuit, et agnas simpliciter ambulantes ut lupus rapax ferociter rapuit. Illæ autem vociferantes clamitabant ad Dominum, ne ab eo desererentur, ne lampades earum

f o r a s e g r e s s a c u m 8 s o d a t i b u s

r a p i t u r ,

igne divino succensæ extinguerentur, ne virginea corpora fœdis amplexibus contaminarentur. Cœpit itaque ille impius prædo, hostis pudicitiae, pirata castitatis, primo blandis sermonibus intrepidas mentes puellarum, copiosa divitiarum promissione, ad consensum suæ suorumque voluptatis allicere; deinde diræ mortis comminatione deterrere. Sed lapides cælestis sanctuarii nulla poterant impulsione de suæ rectitudinis statu moveri, ut vel prosperis extollerentur, vel adversis dejicerentur.

AUCTORE ANONYMO. EX MSS. et minis ac blanditiis spretis

5 Videns igitur unanimiter earum constantiam, et in omnibus infatigabilem in sancta professione perseverantiam, primo in beatam Virginem Neophytam furoris sui crudelitatem exercuit, ita ut transfixam gladiis, manibus et brachiis pedibusque singulatim abscissis, decollari jusserit; deinde singulas ferro trucidari præceperit. Talis est militum Christi triumphus, ut potius eligant bene moriendo in carne, in anima vivere, quam male vivendo in carne, in anima mori peccando. Quod manifesto declaratur in præfatis Virginibus, quæ decurso hujus mundi stadio dignæ factæ sunt supernæ remunerationis bravio: nam ab Angelis susceptæ, et ad consortium virginalis collegii perductæ, duplices coronas a justo meritum recompensatore acceperunt; alteras quidem pro virginitatis perseverantia, alteras vero pro martyrii palma. Beata autem Neophyta quia plus ceteris afflicta est immanitate passionis, ei Dominus amplavit mensuram remunerationis; ita ut annuatim in ejus solennitate, ipsius interventu, d. triginta redimantur animæ; et a quocumque ejus memoria digne celebretur, cælesti mercede remuneretur.

trucidatur cum sodalibus:

d

6 Satiata igitur rabie nefandi percussoris, et Sanctarum corporibus bestiarum dentibus in campo relictis, non defuit qui hæc nuntiaret S. Neophytæ parentibus, devotas Deo gratiarum actiones re comperta referentibus, eo quod talem filiam genuerunt, quam nec blandimenta, nec terrores a caritate immortalis sponsi separare poterunt. Maturata igitur protectione, perfusa roseo sanguine membra repererunt, quæ cuidam vasi ad hoc officium idoneo imposuerunt; et deferentes ad quoddam monasterium S. Stephani Protomartyris dedicatum extra civitatem, exequiis occulte completis sepelierunt: sed immensa Domini pietas tam sacri corporis thesaurum latere non sinebat in perpetuum, quia prodentibus miraculis cujus esset meriti est manifestatum. Cujus etiam sanctissimæ Virginis dum dies passionis ignoraretur, cuidam Christi Confessori, revelante Spiritu sancto, est manifestatum; videlicet quod pridie Nonas Januarii ingressa sit portam cælestis sanctuarii, ubi in conspectu Dei et Agni decantat canticum novum Virginibus sacris singulare, propter castitatis et Angelicæ conversationis meritum.

sepelitur a parentibus:

claret miraculis:

7 Eggestis igitur de terra sanctissimis reliquiis, et per B. e. Gregorium Papam Romam translatis, post longo tempore regnante Conrado glorioso Imperatore, et cum religiosa Gisela Imperatrice Augusta hoc impetrante, quo Dominus voluit, id est, in Lymphurgense cœnobium ipsis fundatoribus ædificatum, sunt translata: cujus intercessione et meritis tribuat nobis omnipotens Dominus, ut tam sobrie, tam juste, tam pie in hoc seculo vivamus, ut ad sidereas mansiones immaculati perveniamus. Amen.

e transfertur Romam, postea ad Lymphurg cœnobium.

a Qui illi, ubi, quando, adulta jam Christianitate, vivere Israelite, qui regia inirent connubia?

b Occisus est S. Osualdus hæc Northumbrie anno Christi 643. colitur 5 Augusti. At nusquam de sorore ejus aliqua externo Principi nupta quidquam legitur.

c Ergo post annum 400 si jam dicata S. Martino ædes erat, vixit S. Neophyta; serius etiam si sorore S. Osualdi Regis nata.

d An indulgentia concessa aliqua a Pontifice, an precibus monachorum Lymphurgensium aliorumque piorum hominum, tot animas a Purgatorio liberari conjectet Auctor, incertum.

e Si neptis fuit S. Osualdi, debet hic Gregorius II aut III fuisse, qui initio octavi seculi vixerunt: nam Gregorius I annis facile 40 ante S. Osualdum decessit.

DE

DE S. GREGORIO EPISCOPO LINGONENSI.

Martyrologium Romanum ita hujus sancti Antistitis memoriam consecrat pridie Nonas Januarii: Apud Lingonas S. Gregorii Episcopi, miraculis clari. Refertur et a Bellino, Maurolyco, Molano in Addit. ad Usuardum, Galesinio, Canisio, Carthus. Colon. in auctario ad Usuardum. In MS. vero Florario Sanctorum vi Januarii, his verbis: Depositio B. Gregorii Lingonensis Episcopi et Confessoris. Obiit anno salutis DXXXV. Galesinus in Notis obiisse tradit anno DXXIV. Broverus noster in carmen 2, lib. 4 Venantii Fortunati, et Baronius, DXLI sed non recte id colligunt, eo quod Arvernensi Concilio interfuerit: est enim id celebratum anno DXXXV ut recte ostendit Sirmondus; sed Aurelianiensi III subscriptis per Evantium Presbyterum anno DXXXVIII. Aurelianiensi vero IV habito anno DXLI, nec per se, nec per legatum: unde probabile est tum mortuum fuisse, eodem fortassis anno, ac vacasse tunc eam Sedem. Sed nec solide sedere eum anno DIX cepisse colligit Baronius ex Concilio Epaonensi, nam id non illo anno, sed DXVII est habitum, ut probat Sirmondus noster.

2 Vitam S. Gregorii scripsit S. Gregorius Turonensis in libro de vitis Patrum cap. 7, quam Rosweydy noster cum insigni MS. nos cum MSS. monasterii S. Mariæ Bonifontis, S. Mariæ de Ripatorio, ac S. Maximi; editionibusque Suriana, et alia Bibliothecæ Patrum, Mombritio, Vincentioli, 21, cap. 53, contulimus.

3 Ejus meminit idem Gregorius Turonen. Histor. Franc. lib. 3, cap. 13, ubi refert, Attalum ejus nepotem in servitutem abductum, Leonis cujusdam coci industria liberatum, quem deinde Sanctus a jugo servitutis absolvens cum omni domo sua, dedit ei terram propriam, in qua cum uxore ac liberis liber vixit omnibus diebus vitæ suæ. Eodem libro c. 19, appellat magnum Dei Sacerdotem, signis et virtutibus clarum; testaturque in loco Divionensis castri maxime fuisse assiduam. Celebrat eum præter Baronium et Browerum citatos, Claudius Robertus fuscus in catalogo Episcoporum Lingonensium, Joannes Chenu, S. Antoninus p. 2, tit. 12, cap. 8, §1.

VITA EX MSS.

AUCTORE S. GREGORIO TURON.

PROLOGUS.

Egregiæ sanctitatis viri, quos palma perfectæ beatitudinis a e terris editos evexit ad caelos, ii sunt, quos aut non fictæ caritatis vinculum ligat, aut eleemosynarum fructus ditat, aut flos castitatis adornat, aut martyrii agonizatio certa coronat: in quibus ad inchoandum perfectæ justitiæ opus illud fuit studium, ut in primis corpus sine macula, præparatum habitaculum Spiritui sancto præberent; et sic ad reliquarum virtutum excelsa contenderent: atque ipsi sibi persecutores facti, dum in se sua b perimebant vitia, tamquam Martyres probati, peracto cursu agonis legitimi triumpharent. Quod nullus sine Dei ope valebit efficere, et nisi Dominici adjutorii munimine protegatur, velut c parma aut galea; et quod egerit, non sui, sed divini nominis gloriæ deputet; juxta illud Apostoli: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. In hoc enim et B. Gregorius omnem gloriam d contulit: qui de excelsa Senatorii ordinis potentia, ad illam se humilitatem subdidit, ut omnibus sæculi curis abjectis, soli se Deo dicaret opere, quem retinebat in pectore.

a Al. æternis deditos erexit. Sur. a terris elevans.
b Al. premebant, c per arma et galeam. d Al. habuit.

CAPUT I.

S. Gregorii genus, dignitas, sanctimonia.

Igitur S. Gregorius ex Senatoribus a primis Comes institutus, Augustodunensis civitatis Comitatum ambivit. In Comitatu autem positus regionem illam per quadraginta annos justitia comitante b rexit, et ita

severus et districtus fuit in malefactoribus, ut vix eum ullus reorum c sustinere posset. Conjugem de genere senatorio habuit, Armentariam nomine, quam ad propagandam generationem tantummodo dicitur cognovisse; de qua et d filios Domino largiente suscepit. Aliam vero mulierem, ut juvenilis fervor asolet inardescere, non contigit.

3 Post mortem autem uxoris, ad Deum convertitur, et electus a Clero et populo, Lingonicæ urbi ordinatur Episcopus. Cui magna fuit abstinencia: sed ne jactantia putaretur occulte sub triticeis panibus, alios tenues ex hordeo supponebat, triticeum frangens aliis erogabat, ipse vero clam hordaceum, nemine intelligente, præsumens: similiter et de vino faciens, cum aquam ei pincerna porrigeret, ad dissimulandum desuper vinum fundi jubebat, tale e vitrum eligens, quod claritatem aquæ obtegeret.

4 Jam in jejuniis, elemosynis, orationibus, atque vigiliis, tam efficax, tamque devotus erat, ut in medio mundi positus, novus effulgeret eremita. Nam cum energumeni eum in f primordio Episcopatus sui confiterentur, rogabant eum Presbyteri ut eos benedicere dignaretur, quod ille, ne vanam incurreret gloriam, viriliter refutabat, clamans indignum se ad manifestandas virtutes Dominicæ esse ministrum. Sed tamen quia hoc diutius dissimulare non potuit, adduci eos ad se jubens, sine ullo tactu, facto tantum signo Crucis e contra, daemonia discedere verbo imperavit. Quod illa protinus audientia, corpora quæ nequitia sua g devinxerant, absoluebant. Nam illo absente multi de virga, quam manu ferre solitus erat, suspensos atque signatos energumenos h expellebant. Nihilominus et de stratu ejus si quis ægrotus quippiam abstulisset, erat præsens medicamentum.

5 Armentaria autem i neptis ejus, cum graviter quodam tempore in adolescentia sua a quartano fatigaretur incommodo, ac medicorum studio plerumque fota nullum posset sentire levamen; et ab ipso beato Confessore sæpius, ut orationi insisteret, hortaretur; quodam die lectum ejus expetit, in quo posita, ita febris ejus cuncta restincta est, ut numquam hac deinceps ægrotaret.

a MS. S. Mac. primo, bene litteris institutus. b Al. correat. c MS. S. Mac. evadere. d Ex his fuit S. Tetricus Ep. Lingon. qui colitur 18 Martii; et ut fertur, S. Eustadius Abb. Divionensis, 3 Jan. e Quidam vinum. f MS. Rip. primo die. g Al. divexarant. h Al. per pedes conflagabant. i alii proneptis.

CAPUT II.

Ejus pietas, præcipue erga S. Benignum.

Huc S. Benignus Martyr, qui jure Burgundionum vocatur Apostolus, seipsum revelavit, et de prohibitione, qua ignoranter detestabatur sepulchrum ejus a devotis frequentari, salubriter corripuit; utque super ipsum ædificaret oratorium præcepit. Qua ille terribus revelatione, tantum præteritæ delicta ignorantia deflevit amarius, quantum de magni inventionis thesauri nimium erat letabundus. Adeo enim laboravit in ejus obsequio tota mentis promptanimitate, ut cryptam antiquitate lapsam decenti transvolveret opere: et sarcophagum ipsius corporis, quod erat gravissimi ponderis, cum duobus tantum Presbyteris vera sanctitate præditis transferret quæqua vellet, ope adjunctæ divinæ virtutis. Cupiebat quippe pro ejus amore diuturni temporis spatio secus Mausoleum ejus degere, tam pro magnifica ipsius, quam urgebat, constructione a templi, et adunatione gregis monastici, quam etiam pro elegantia amenitate loci.

7 Cum ergo præfatus Antistes apud Divionense castrum moraretur assidue, et domus ejus baptisterio adhæreret, in quo multorum Sanctorum reliquæ habebantur: nocte de stratu suo nullo sentiente consurgens,

dignitas in Repub.

c severitas in gubernando, castitas.

d promotio ad Episcopatum.

e occulta abstinencia.

e

f sanctitas vite.

f

g humilitas.

h miracula.

g

h

i etiam per ejus lectum.

Apparet ei S. Benignus de quo 1 Novemb.

Reparat illius cryptam:

saxum ingens divina virtute movet.

a

v. 4 Jan.

pag. 61.

CIRCA AN. DLXI. IV JAN.

S. Gregorius quando obiit.

Vita ejus a quo descripta.

Frequens agit Divione.

a

b Gratia Dei ad bona opera necessaria.

c 1. Cor. 1. 31.

d

a

S. Gregorii genus, b

Noctu templum adeunt. ultro ostia patent.

Cum eo SS. psallunt.

Pie moritur.

Ejus facies et corpus post mortem speciosiora.

Refretur Divionem.

* us. S. Max. fatigati.

Invocant eum vincti.

Feretrum fit immobile.

Vincti miraculose liberantur.

Cæli in ejus obitu aperti videntur.

* us. Rip. Angelicos.

* al. ad Lingonam.

gens, ad orationem Deo teste tantum pergebat, ostio divinitus reserato, attente psallebat in baptisterio. Sed cum hoc multi temporis spatium ageret, tandem am uno Diacono res cognita atque manifestata est. Is cum cognovisset hæc agi, a longe, ne eum vir beatus sentire posset, prosequatur, et quid ageret expectabat: aiebat enim Diaconus quod veniens Sanctus Dei ad ostium baptisterii pulsans manu propria, ostium nemine comparente aperiebatur: illoque ingrediente, diutissime silentium erat; postea psallentium tamquam multarum vocum per trium horarum et fere amplius spatium audiebatur. Credo ego quod cum magnorum Sanctorum in eodem loco haberentur reliquia, ipsi se beato viro revelantes psallentium Deo laudes in commune reddebant. Nam impleto cursu revertens ad lectulum, ita se caute super stratum deponerat, ut prorsus nemo sentiret: observatores vero ostium baptisterii obseratum invenientes, clave sua solito aperiebant: commotoque signo Sanctus Dei, sicut reliqui, novus ad officium Dominicum conurgebat.

CAPUT III.

Mors, sepultura, miracula.

Hic itaque post ostensa multarum insignia virtutum miracula, post multiplicia Deo acquisita fidelium animarum lucra, cum jam divinitus disponeretur remunerari pro laboribus suis digno cælestis gloriæ præmio, et ad diem sanctum Epiphaniarum ad civitatem Lingonas ambulasset; a modica pulsatus febre, relicto sæculo migravit ad Christum in pace. Cujus beata facies ita erat glorificata post transitum, ut rosas similibus cerneretur, hæc enim apparebat rubea, reliquum vero corpus tamquam candens lilium refulgebat: ut æstimares eum jam tunc ad futuræ resurrectionis gloriam præparatum.

9 Deferentes autem eum ad castrum Divionem, ubi ob devotionem S. Benigni se petierat tumulari; in campania illa, quæ a partibus Aquilonis habetur, haud procul a castris aggravati gestatores, nec amplius eum ferre valentes, feretrum solo deposuerunt: ibique parumper resumentes vires, et post paululum elevantes, ad intramuraneam eum castrum ecclesiam detulerunt. Advenientibus autem quinta die Episcopis ab eadem ecclesia ad antiquitus constructam, et sepulturam Lingonensium Pontificum insignatam, B. Joannis Baptistæ deferebatur: et ecce vincti carceris, de meritis ejus confidentes, ad beatum corpus clamare cœperunt, dicentes: Miserere nostri Domine piissime, ut quos vivens in hoc sæculo non absolvisti, vel defunctus et cælesti regnum nunc possidens digneris absolvere. Visita nos, quæsumus, et misereri nostri. Hæc et alia illis acclamantibus aggravatum est corpus, ita ut penitus sustinere non possent. Tunc deponentes feretrum super terram, virtutem beati Antistitis præstolabantur. His ergo expectantibus, subito reseratis ostiis carceris, trabes illa, quæ victorum pedes coarctabat, repulsis obicibus scinditur media, contractisque catenis omnes pariter dissolvuntur, et ad virtutiferam Sancti glebam nemine retinente perveniunt. Dehinc elevantibus feretrum gestatoribus, ii inter reliquos obsequuntur, qui et postea ex Judicis sententia sine aliquo damno sunt dimissi.

10 Post hæc beatus Confessor sepultus multis emicuit virtutibus. Aiebat enim quidam Religiosus cælos se apertos in die sepulture ejus vidisse: nec enim ambigitur quod post actus cælicos sidereis sit cœtibus aggregatus.

11 Vinctus quidam per viam illam qua beatum corpus a Lingonis est exhibitum, ad antedictum castrum adducebatur: cumque milites cum equitibus eum præcedentes post terga miserum traherent vinctum, ad locum, ubi beati Confessoris membra quie-

verant, pervenerunt. Quo prætereuntes, vinctus ille invocato nomine sancti Antistitis petiit ut sua eum misericordia liberaret. Quo orante laxati sunt laquei de manibus ejus: at ille sentiens se solutum, quietum reddidit, coopertisque manibus putabatur adhuc esse ligatus. Ingressi autem portam Castrum cum antea atrium ecclesie pervenissent, hic illico exiliens, et corrigiam ligaminis in ora trahentium se projiciens, ecclesiam petiit, per quam cum auxilio omnipotentis Dei et obtentu beati Pontificis liberatus est.

CAPUT IV.

Translatio, alia miracula, epitaphium.

Admirabile est et illud miraculum, qualiter beatum corpus ejus, cum post multa tempora transferretur, apparuit gloriosum. Nam cum beatus Pontifex in angulo basilicæ fuisset sepultus, et parvus esset locus ille, nec illuc populi possent accedere ut devotio postulabat; S. Tetricus filius et successor ejus hæc cernens, et virtutes ibidem assidue operari perspicens, ante altare basilicæ fundamenta jacit; erectamque absidam miro opere construit et transvolvit: qua transvoluta, disruptoque pariete arcum ædificat. Quod opus cum ad perfectum perduxisset atque exornasset, in media abside loculum fodit, ubi corpus beati Patris transferre volens, convocat Presbyteros et Abbates ad istud officium: qui vigilantes orabant ut se beatus Confessor ad hanc præparatam habitationem transferri permetteret.

13 Mane autem facto cum choris psallentium apprehensum sarcophagum ante altare in absidam, quam beatus Pontifex ædificaverat, transtulerunt: quod sepulchrum dum diligenter componunt, subito, et, ut credo, ad Dei jussu, opertorium sarcophagi motum est in una parte; et ecce apparuit beata facies ejus integra et illæsa, ita ut putares eum non mortuum esse, sed dormientem: sed nec de ipso vestimento, quod cum ipso positum fuit, aliquid ostensum est diminutum. Unde non immerito apparuit gloriosus post transitum, cujus caro non fuit corrupta ludibrio. Magna est enim corporis et cordis integritas, quæ et in præsentis sæculo præstat gratiam, et in futuro vitam largitur æternam; de qua Apostolus Paulus ait: Pacem sequimini et sanctificationem, sine qua nemo videbit Deum.

14 Puella quædam die Dominico dum caput suum componeret, pectine apprehenso, credo ob injuriam diei sancti, in manibus ejus adhesit; ita ut adfixa dentes tam in digitis quam in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cum basilicis Sanctorum flens atque obsecrans circumiret, nihilque remedii impetraret, ad sepulchrum B. Gregorii Antistitis in ejus virtute confisa prosternitur. Cumque diutissime pii Confessoris præsidium flagitasset, directa manus ejus ad opus pristinum, pectine decidente, reducitur.

15 Sed et energumini merita ejus ac nomen confitentes, ad ejus sepulchrum sæpe purgantur. Nam plerumque vidimus post ejus transitum virgula, cujus supra meminimus, quam manu gerebat, per parietes ita eos affixos ut putares illos validis atque acutissimis sudibus retineri. Multa quidem et alia de eodem gesta cognovimus, sed ne fastidium alicui facerent, pauca de pluribus perstrinximus. Obiit autem Beatus Gregorius tricesimo tertio Episcopatus sui anno, ætate nonagenaria, qui se virtutibus manifestis sæpius declaravit.

16 Ad ejus perpetuandam memoriam tale super ipsius Mausoleum celeberrimus Poetarum Fortunatus composuit epitaphium:

Postquam sidereis dirupit tartara Princeps,

Sub pedibus justi mors inimica jaces.

Hoc veneranda sacri testatur vita Gregori,

Qui modo post tumulos intrat honore polos.

PER S. GREG. TIRON.

Vinctus eum invocans solvitur.

Asylum.

S. Tetricus ejus filius, eum transfert.

* al. cryptellam.

Longo post obitum tempore corpus ejus et vestes incorrupte reperiuntur.

Heb. 12. 14.

Puella sese comens diei Dominico puniuntur.

Liberatur ad S. Gregorii sepulchrum.

Energumini liberantur.

Epitaphium ejus. Venant. Fortun. l. 4. car. 2.

a *Brow. prole.*
b *Bro. Fovit*
amorem patris
ms. *Rip. fovet*
a. p.
c *Brow. pie.*
quod deest in
omnibus meis
MSS.
NOT. 69.

Nobilis antiqua decurrens a laude parentum,
Nobilior gestis nunc super astra manet.
Arbiter ante ferox, dehinc pius ipse Sacerdos :
Quos domuit Iudex, b patris amore fovet.
Triginta et geminos c. rexit ovile per annos :
Et grege de Christi gaudia pastor habet.

Si quæras meritum, produnt miracula rerum,
Per quem debilibus fertur amica salus.
Acta sunt hæc pridie Nonarum Januariarum, adjuvante Domino nostro Jesu Christo : cui est cum Deo Patre et Spiritu paraclito omnis honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

DE S. PHARAILDE VIRGINE, IN BRABANTIA,

VITA

PROLOGUS AUCTORIS.

Math. 5. 15.

Quoniam veridica invitatur intelligere sententia, lucernam ardentem sub modio parum fulgoris inferre circumstantibus; divina itaque admonitione communiti, beate virginis Pharaildis opuscula ferme adhuc omnino latitantia, auribus ignorantium enucleare decrevimus : quatenus audientium corda torpentia nostro contacta eloquio, divini amoris exardescant incendio. Verum quia proluxa verborum series tam auditoribus, quam lectoribus plerumque generat fastidia; idoneum disposuimus succincte protelare, quæ mentibus intelligentium intimare proposuimus : quia compendiosa oratio torpentis animi fit exhortatio.

2 Si quis detractor Deo dignæ Virginis miracula computaverit pro fabula, quam plerumque lingua finigit garrula; illi profecto pateat, non de apocrypha vel fabulosa conscribi materia, quod tam antiquorum Patrum authentico comprobatur testimonio, quam quorundam librorum vetustate præditorum reperitur serie. Quidquid enim humano generi videtur impossibile, id divina impendente gratia pro Sanctorum meritis efficitur possibile; quia scriptum est in Evangelio : Si quis habuerit fidem ut granum sinapis, et dixerit huic monti, Transi hinc et transibit. Quare nec mirum videbitur, vel pro fide Christianorum aggeranda, vel pro incredulitate infidelium extirpanda : quod si natura non patitur, id Sanctorum meritis attribuitur.

Auctor non incerta narrat.

Math. 17. 19.

CAPUT I.

S. Pharaildis genus, sancta adolescentia.

In hujus igitur primordio dictaminis, ut pateat cunctis propago Virginis, ejus ponendum est exordium originis. Notata namque regali progenie, unde virgo profertur descendere, nulli mirum videbitur, si contempto tam regali quam Imperiali conjugio, de infimis ad alta post finem hæc ascenderit, quæ de altis ad infima ante finem descenderit. Regi quippe Theodorico, intra fines Lotharingiæ, et Galliæ tam remote, quam admotæ, imperanti patriæ, natorum geminam fuisse sobolem antiquorum auctoritate corroborante cognovimus : quos tam viribus quam opibus, omnique divitiarum genere, Consularique potentia fore præditos, eorumdem Patrum non revellenda comprobavit antiquitas. Eidem vero femineæ sortis tertiam, Pharaildem nomine, magis fidei et religionis meritis, quam sæculari prærogativa nobis cognitam, non repudianda Patrum asseruit auctoritas.

S. Pharaildis Regiumgenus.

4 Quæ continuata meritum et operum serie, regali postposita, qua orta fuerat, progenie, Procerumque tam regalium quam Imperialium contempta copia, jussum complevit Evangelicum, ubi dicitur : Nisi quis abrenuntiaverit patri, vel matri, et omnibus quæ possidet propter nomen meum, non potest meus esse discipulus. Hoc itaque præceptum sub ædícula reprensens pectoris, dum adhuc maternis inesset thalamis, eleganter suo providens proposito, intemeratam exercendo virginitatem, pro puellaris animi capacitate litterarum successit studiis. Verum licet in proposito tenacitate perseverans, obnixio mentis affectu litterarum conaretur adipisci scientiam, menti tamen divina inhærebat

Consilia Evangelica amplecti statuit.

Luc. 14. 26 et 33.

Litterarum studiis dat operam.

IV JAN.

Pharaildis Virginis natalem iv Januarii referunt Martyrologium Belgicum, Usuardi editio Colonien. ann. 1490 et 1521. Molanus in addit. ad eundem Usuardum, Martyrologium German. Ghinius, Galesinius, Ferrarius, aliæque præsertim manu exarata Martyrologia. At Bellini editio Parisiensis anni 1536, v Januarii ejus meminit ac Farailidem vocat, alii Pharildem. ms Florarium xiii Junii natalem, iv Januarii elevationem habet : vii vero Octobris (uti et Molanus aliique) Translationem. Sed cum plures factæ sint ejus reliquiarum translationes, quæ potissimum eo die celebratur, mihi compertum non est.

Quomodo virgo invito viro dicatur permansisse.

2 Vitam S. Pharaildis exhibuit nobis ms. codex monasterii S. Adriani Gerardimonte, Flandriæ oppido : in qua tamen cupiam fortassis scrupulum injiciat, quod illa Guidoni viro in iis, quæ jure naturæ ac divino jubentur, morem gerere noluisse videatur. Verum illa in matrimonium forte non consenserat, a quo tamen reverentia metu resiliere non audebat; deinde non tam proccacia muliebri, quam vi quadam divina eum a se arcebat : et consenserat ipse forsitan Guido ab initio ut continentiam virginalem custodiret : a quo eum proposito si quando animi perversitas revocabat, poterat illa merito repugnare.

3 Huic vite subjungemus quæ de ea scribit Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, ac deinde miraculum in Stegnockerzeel pago, non procul Vilvordia Brabantia oppido, patrum, ex ejus ecclesiæ monumentis descriptum ab Hieronymo Franchæo ejus loci Pastore, atque a Gommario Zuénio nostro ad Heribertum Rosweydam huc missum anno MDCIX. Est isthic sacellum quoddam sejunctum a templo, extractum olim in honorem S. Pharaildis, in quo solebat illa suum habere oratorium. Ibidem duo ex panibus illis per impiam mulieris imprecationem in lapides conversis visuntur : solet olim ad id sacellum celebris institui peregrinatio, ac miracula ibidem multa patrari. Demum subjiciemus quæ de S. Pharaildis translationibus et ecclesia habet Antonius Sanderus Gandavi lib. 3, cap. 2, ex antiquis Bavoniani canonii monumentis.

Sacellum S. Pharaildis Stegnockerzeel, in Brabantia.

4 S. Pharaildis mentio fit in vita S. Gudilæ vii Januarii, et S. Emeberti sive Ableberti xv Januarii, ubi Sarachildis appellatur, fortassis errore Librarii. Ejus meminit et Authbertus Miræus v c. in fastis Belgicis, ubi testatur Canoniorum S. Pharaildis Collegium Gandavi, ex vetusta S. Pharaildis basilica, per Calvinianos vastata, in parociale S. Nicolai in foro sitam, nostra ætate esse translatum. Idem totidem verbis scribit Sanderus in Hagiologio Flandriæ. Reardificatum est tamen, ubi olim illa stetit basilica, sacellum honori S. Pharaildis dicatum.

Ecclesia S. Pharaildis Gandavi ab hæreticis eversa. Canonici alio translati.

5 Arnoldus Raissius in Hierogazophylacio Belgico, ubi de Spinosi-loci conventu, Ordinis Cisterciensis, prope Montes Hannoniæ, agit, ista habet : Clarent hic miraculis reliquiæ S. Pharaildis, ejus meritis locus iste (ut loquitur Nicolaus Guisius in suo Monte Hannoniæ metropoli cap. xi) non spinosus, sed pingui fecundus gleba; quæ sæculares non modo corporum, sed et cælestes animorum fructus profert, quorum messe numerosos peregrinorum concursus feliciter utitur. Hæc Raissius. Sanderus inter reliquias Bavonianas, quarum catalogus Alberto Austriaco Belgarum Principi piissimo exhibitus est, S. Pharaildis corpus recenset.

S. Pharaildis reliquiæ in Spinoso-loco.

Prov. 9. 10. inhærebat hortatio. Scriptum est enim : Initium sapientie timor Domini. Filiali namque non servili timore, Dei desudans servitio præceptum nitebatur implere Apostolicum. Dicit enim Apostolus : Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. His ergo et hujusmodi persuasionibus commota, infra annos adhuc teneros, et divino insudabat servitio, et litterarum inhærebat exercitio.

Vestium luxu non insolescit. § Et licet de more regali, utpote Regis filia, indumentis indueretur pretiosissimis et ornatis, cultuque regio quaque die poliretur, non tamen hæc in verborum arrogantiam, vel mentis insolentiam deferebat.

Eleemosynas distribuit. Eleemosynarum vero opulentiam furtim palamve pauperibus subministrabat. Cum vero tam benigno laboraret in officio, licet rudis adhuc in Evangelio, verbum tamen complebat Evangelii. Dictum etenim : Cum facis eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et iterum : Abscondite eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro vobis. Hujusmodi et consimilibus exemplis corroborata, divina opitulante gratia, Dei servitium affectuosa exercebat efficacitate.

Math. 6. 3. Eccli. 29. v. 15.

CAPUT II.

In conjugio servat virginitatem.

A variis in uxorem expectatur.

Tandem fama regalis filie, tam circumjacentium, quam remotarum regionum, Regum, et Imperatorum aures percudit. Qui serie et indolis et sobolis commoti multifaria causa querendæ filie Regis adierunt palatia. Cumque alii sigillatim privatimque; alii publice palamque, sua, quorum causa venerant, seprolassent negotia; Rex uni eorum, licet invitam se daturum spondidit filiam. Quam cum despondisset, eamque viro summæ progeniei tribuisset; illis abeuntibus qui eadem de causa venerant, Virgo hæc coacta, patris tamen facta vel dilatare vel violare non est ausa.

Guidoni despondetur invita

Virginitatem servat in conjugio.

7 Igitur ducta in matrimonium, virique nobilissimi adepta conjugium, quo prius intenta fuerat, Dei tamen non desiit servitium. Et propositam violare repudians virginitatem, mentis detinuit sobrietatem, et corporis reservavit integritatem. Nam conviviis perpetratis, et nuptiis de more regali celebratis, cum jam finito diei spatio, nocteque imminente cum marito præcipiente, turba pedissequarum comitante, maritalem ingrederetur thalamum, femineo ritu non distulit thorum adire decorum : et licet maritali videretur gaudere concubitu, Dei tamen interveniente gratia, et libidinis incendia compescuit, et virilem amorem, si aliquis submente fuerat, prorsus edomuit. Viro namque thalamum subeunte, et libidinis incendium in ea exercere cupiente, Virgo devotione sedula hæc ad Deum profudit oracula :

Summe pater rerum, Rex, lux, et origo dierum,
Imperio cujus stat machina temporis hujus :
Cui fiunt grati, qui parent virginitati,
Ancillæ gratæ da fungi virginitate.

Virtute divina exinguitur in ea fomes libidinis, in viro reprimitur.

Cum vero aut hæc aut his similia ad Deum profudisset oracula, Dei dextera præsidente, ut in illa, sic in illo fervor extinctus est libidinis. Nec in nocte prominenti, nec in nocte sequenti, et, ut breviter dicam, nullo tempore vitæ suæ succedente, stimulo libidinis stimulari meruit. Sed cum vir more virili libidineum exercere vellet concubitu, prece intercedente virginea, licet ignea exagitante libidine, non tamen ea frui poterat in virgine.

30 annis singulis noctibus adit monasterium.

8 Ipsa vero nocte media, vel galli cantu, nulla eam detinente desidia, non etiam tintinnabulorum præstolata sonitum, vel nullo, vel paucis comitantibus adibat monasterium. Cumque fere per triginta annos tam laboriosum officium nullo subreptante vitio, in divino perseverando coalescebat incendio, humanæ insensens memorie, quod in Evangelica reperitur serie : Qui perseveraverit usque in fine, hic salvus erit. Et iterum : Arator respiciens retro non est dignus

Math. 24. v. 13. Luc. 9. 62.

mercede. Non itaque torpore vel insolentia animum suppeditare patiens (viro licet nolente, et ab Ecclesiastico obsequio, in quantum poterat, persuasione diabolica eam retrahente) jugi tamen et infatigabili gressu frequentabat ecclesiam.

Ex mss.

CAPUT III.

Maritus crudeliter eam verberans, morbo primam, dein morte punitur.

Frequenti igitur matutini itineris assiduitate, sagacem, imo fallacem vir illius incidens suspicionem, quotidiano immoderatoque eam puniebat verbere. Cumque eam tædiosissimis cecidisset verberibus, autumans quatenus sub quolibet indigena vel alienigena contumeliosum perpetrasset adulterium; illa nimirum intolerabili fatigata injuria, cum licet pati decrevisset, pati tamen nequivisset, flexis humi genibus prægravata fletibus, his est usa precibus :

Christe Dei fili, quæso, ne sim tibi vili.

Pro prece servili, moveare Dei pie fili :

Quæ prece devota tibi fundo, suscipe vota.

Hunc morbo vel peste grava, qui verbera prava

Dat mihi, meque ferit, feriens me perdere quærit.

A marito malum suspirante verberatur.

Opem Dei implorat.

Nec id tamen votum erat imprecantis, sed ardor spiritualis gratiæ in ea flagrantis propter demulcendam tyrannicam mariti persecutionem, subministrabat viribus animi constantiam perseverantis.

10 Prædictam namque vel huic consimilem postquam ad Deum, non incassum, profuderat orationem, cum vir illius, vel venatum proficiscens, vel venatu rediens, prædam insequeretur ferinam, cupidine prædæ eum incitante, eoque celeriter properante, quadripede quoque præcipitante corruit. Verum in ipso casu divina ultione providente ossibus comminutis, nasi quoque cartilagine diminuta, fractoque lacerto permultatus, morti ferme traditus est. Quid plura? Cum jam totus circumjacentis patriæ lamentaretur populus, postquam tanti infortunii detrimentum aures Domine perculerat; populo quidem deplorate, ipsa equidem quod divina ultione perpetrari noverat deplorare non præsumpsit. Tandem cum vir prædictus longa membrorum aegritudine opprimeretur, et in eorum refectione pene innumerabilia expendisset munera, morbo quippe detentus annuo, vix evasit a mortis periculo.

Maritus in venatione læditur, et anno integro agro-lat.

11 Postquam vero paulatim cœpit membris provenire sospitas, et pro modo infirmitatis languore excluso, aliquantula subrepsit firmitas; cupidinea succinctus pharetra conjugalem appetivit thalamum. Virgo vero virgineum prætendens clypeum, nec pharetram nec clypeum præsensit libidineum : virilem namque despuens concubitu, soli Deo non indebtedum virginitatis inviolabile destinavit propositum. Verum ipse causa neglecti concubitus irritatus, faceque diabolicæ libidinis instimulatus, ad solita recurrens verbera, beata membra virginis oppressit tenera. Nec vir immoderatæ atrocitatis, a consueta desistebat insania, sed usu quotidiano flagra perendinabat ferocia. Carnis autem virgineæ debilitas, cum tot tantasque tolerare nequiret angustias, quia scriptum est : Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus; soli Deo vindictam permittere decrevit. Qui tormentorum sui amore fidelibus illatorum existens non immemor, ad deprimentam tyrannicam persecutionem, prædicto viro Guidoni corpoream intulit passionem; qui tædiosa membrorum confectus aegritudine, postquam diu languerat, desiit vivere. Et ne B. Pharaildis virginis perturbaretur constantia, Guidonis impii pertransivit insania, juxta illud Davidicum : Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat : quæsi eum, et non est inventus locus ejus.

Sanatus redit ad verbera.

Pharaildis patientia. Hebr. 10. v. 30.

Guido moritur.

Psal. 36. 33.

CAPUT

Ex mss.

CAPUT IV.

Pharaildis mors ac miracula.

Pharaildis vi-
dua permanet.

1. Cor. 9. v. 24.

Opera misericordiae exercet.

Avem a servis comestam resuscitat.

* Molan. suspicatur potius gansas legendum.

Moritur fere nonagenaria.

S. Pharaildis parentes, fratres, sorores.

A S. Gertrude erudita.

In matrimonio virginitatem servat.

Marito tandem defuncto, virgo Dei maritalem proposuit thalamum, nec viduali tegmine operiri renuit, quamque prius sub conjugali vinculo non violaverat continentiam, eandem sub tempore viduitatis observare disposuit: quatenus in regno Dei, alii trigessimum, alii sexagesimum, alii centesimum sint accepturi praemium; virgo equidem soli Deo virginitatem destinans perpetuam, centesimo promeretur coronari bravio. Unde assidue quod Paulus in epistola sua commemorat complere nitebatur. Dicit enim Apostolus: Sic currite ut comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Vigilando itaque, exorando, jejunando, infirmos visitando, aegrotos refovendo, eleemosynam largiendo, et pro humana facultate sex opera misericordiae complendo, totum aetatis suae praeterivit spatium.

13 Ut vero divinae potentiae magnitudo clarificaretur, quoddam egregium et memorabile miraculum ob ejus merita divina pietas operari dignata est. Hyemali siquidem tempore, cum pigro et anili passu agrum, quo triticum seminaverat, viseret, aves quasdam aggregatas reperit, quas alii feles, alii miletas, vulgus vero * gantas nuncupat, easque velut pecudes domesticas baculo percutiens domum adduxit. Quas ubi domum adduxerat, easque velut oves aggregatas in ovili clauserat; nullam earum vel laedi, vel interfici permittens, usque in crastinum reservavit incolumes. Verumtamen cum vel vespertino, vel matutino tempore adisset monasterium, unus clientum, ea quidem ignorante, quamdam supradictarum avium interfecit, eamque cum ejusdem familiae quibusdam consociis comedit. Virgo vero Domini Pharaildis cum a monasterio redisset, praedictarum reminiscens avium, nullam earum permisit jugulari, et ab ovili, quo eas recluserat, cunctas illasas praecipit relaxari. Quae cum relaxarentur, et de more anserum, vel gallinarum imperterrito passu graderentur, beata Virgo siquidem vel pari parem requirente, vel numero, sub quo eas cognoverat, deficiente, vel divino monitu praemonente, unam earum abesse cognovit. Quam cum attente perscrutaretur, obnixaeque quo abierat, vel quo profugerat indagare conaretur, ejusdem domus puero sibi referente, interfectam comestamque cognovit affore. Quid plura? Avis ossa, plumasque sibi reportari praecipiens, quae inde reperiri poterant coadunavit, et mirabili stupendaque compositione, avem pene perditam, prorsusque mortuam vivificavit, eamque ad solita pascua relegavit.

14 Hoc autem et huic similibus perpetratis miraculis, fere transacto nonaginta annorum curriculo, sub nomine Christi Domini Dei nostri migravit ad hoc saeculo. Si vero quae post, vel ante obitum suum perpetravit miracula, enarrare praesumpserimus, prius profecto, sicut arbitror, deficiemus in ingenio, quam in materia.

EJUSDEM VITA

EX JOAN. MOLANO.

Gandavi, nata S. Pharaildis Virginis, quae parentes habuit, Theodericum a Lotharingiae Ducem, et S. Amelbergam, sororis Pipini Principis filiam; fratrem materno ex latere S. Enebertum, Cameracensem Episcopum; sorores SS. Raineldam et Gudilam.

2 A B. Gertrude cognata sua de sacro fonte levata, litterisque instructa, pietatem a teneris annis egregie coluit. Cumque impedire non posset quin a parentibus nuptui daretur, per omne tamen conjugii tempus illibatam virginitatem custodivit, eadem nimirum praepotentis sancti Spiritus gratia praedita,

qua et ante eam B. Caecilia, et post B. Henricus Imperator, uxorque ejus in matrimonio claruerunt.

3 Migravit autem virgo ad Christum nonaginta annorum circulo fere transacto, non minus religione quam senectute venerabilis. Cujus corpus ad S. Bavonis Ecclesiam Agilfridus, Episcopus Leodiensis, idemque a Stephano Papa Abbas D. Bavonis Gandensis creatus, Roma veniens, ex Lotharingia attulit anno b DCCLIV.

4 Sed non multo post, propter incursiones Nordmannorum, coenobium Gandense cum sacris corporibus Bavonis et Pharaildis fugit. Quae corpora tandem, cessante persecutione, ex Lauduno et Nigella relata sunt, ad ecclesiam novi Castelli Comitis, ad ripam Legiae in Fisco Gandensis coenobii sitam. Inde tamen reaedificata per S. Gerardum ecclesia D. Bavonis, ad eam sunt relata, licet priori ecclesiae, ad ripam Legiae in Fisco Gandensis coenobii sitam. Inde tamen reaedificata per S. Gerardum ecclesia D. Bavonis, ad eam sunt relata, licet priori ecclesiae, ad ripam Legiae in Fisco Gandensis coenobii sitam. Inde tamen reaedificata per S. Gerardum ecclesia D. Bavonis, ad eam sunt relata, licet priori ecclesiae, ad ripam Legiae in Fisco Gandensis coenobii sitam.

5 Verum ut iis, quae ex Ecclesiastico officio deprompsimus, aliunde quaedam subjungantur; in primis Christianus Massseus lib. 12 Chronicorum scribit e partem corporis Nigellae, quae est Lotharingiae civitas, haberi in ecclesia S. Pharaildis. Quo spectat, quod ex Chronicis Gandensis monasterii scriptis, eos a Nordmannis fugatos, duos Abbates Nigellae, et tertium Lauduni sepelivisse.

6 Deinde est in Steinoeckerzela apud Vilvordiam sacellum S. Pharaildis, quod propter miracula frequentatur. Sed et panes nonnulli conservantur, qui Dei et praedictae virginis iudicio in lapides sunt conversi. Qua de re anno supra millesimum trecentesimo quadagesimo secundo, Plebani Ecclesiarum in Humelighem, Erpse, Hockezele, Quaderibbe et Corteberge testimonium tulerunt. Simile miraculum refert Gregorius Turonensis de nauta, cujus omne navis onus, quod mandi potuit, in saxa est conversum, cum pauperi dixisset senihil nisi lapides habere. Ego, inquit, ex his et dactylos vidi et olivas aspexi marmore duriores.

Primarium festum est die quarta Januarii; secundarium Translationis Nonis Octobris.

7 Pingitur denique cum ave in manu aut ad pedes, quam Teutonice een trap-gans vocant, cujus officium Gandavense non nemit. Sed in historia plenius manuscripta legitur ipsam aves ex agro tulisse, quas alii feles, et alii miletas, atque alii vulgariter ganges sive gancas nuncupant, quarum unam prorsus mortuam vivificavit.

a Christianus Massseus 12 lib. Chron. Theoderico Childeberti filio, Rege Burgundiae, ac deinde Anstrasiae natam scribit. Sed cum Theodericus anno Chr. DCXIII, mortuus sit, qui potuit Pharaildis a S. Gertrude erudiri, et a patre ad nuptias cogi?

b Id si hoc anno accidit, ergo ante initum Episcopatum; cum demum anno 764 Fulcario successerit.

c Verba Masssei sunt: Pars tamen apud Nigellam est: qui locus nunc dicitur Ecclesia S. Pharaildis.

MIRACULUM

Quoddam de panibus conversis in lapides, roboratum litteris sigillatis Officialis Cameracensis, Decani Bruxellensis, nec non diversorum Curatorum infra nominatorum.

Viris reverendis Dominis Praeposito, Decano, et Capitulo Ecclesiae S. Pharaildis in Gandavo, Plebani Ecclesiarum de Humelighem, de Erpse, de Ockerzele, de Quaderubbe, et de Corterberghe, Salutem, et rei subscriptae noscere veritatem.

2 Noveritis, quod lapides, quos vos habetis in ecclesia vestra, qui in capella S. Pharaildis prope Geetbroech apud nos esse consueverunt, virtute omnipotentis

Corpus ejus Gandavum transferretur.

Pars corporis ejus Nigellae asservatur.

Sacellum S. Pharaildis in Steinoeckerzele. Panes in lapides mutati.

Imago S. Pharaildis.

Testimonium de panibus in lapides conversis.

*Meritis S. Phara-
hildis, atten-
tu horum
panum dolor
capitis ac den-
tium alique
morbi sanan-
tur.*

*Recusat qua-
dam vicina
panes commo-
dare, negans
cum imprec-
tione se ha-
bere :*

*In lapides eos
mutatos repe-
rit.*

tentis Dei, Sanctæque Pharaïldis plurima miracula fecerunt : videlicet portantes in circuitu altaris S. Pharaïldis prælibatæ eosdem lapides, de dolore capitis, dentium, nec non de dolore aliarum partium corporis, fidem credulam ad hos habentes, misericordia Dei omnipotentis, et S. Pharaïldis Virginis antedictæ, procul dubia sanati fuerunt.

3 Nec non vos scire volumus, quomodo, et per quem modum dicti lapides ad capellam S. Pharaïldis prope nos primo pervenerunt. Una dierum accidebat quod duæ vicinæ ad invicem loquebantur apud nos, quarum una defectum panis habebat, petens ab alia sua vicina, quatenus ipsi unum panem concedere vellet, donec ipsius panes essent pisti : quæ vicina respondendo dixit, quod non haberet panem seu panes, quos suæ vicinæ concedere posset. Iterato dixit alia vicina : Vos enim hac septimana cum panibus vestris fuistis ad furnum. Quæ iterum dixit : Det Deus, et S. Pharaïldis, quod omnes panes, quos habeo fiant lapides, si plus panis habeo quam dimidium panis. His vero factis illa veniens domum aperuit eistam suam, et credidit invenisse panes suos incista : et invenit tres lapides in cista sua cum dimidio lapide. Illa vero videns hos panes conversos in lapides, geniculando veniam a Deo Sanctæque Pharaïlde de forefactis suis petiit. Itaque quod miraculum illud promulgatum fuit in populo. Et dicti lapides honore et reverentia ad capellam S. Pharaïldis prædictæ apud nos fuerunt portati. In eujus rei testimonium sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda. Datum anno a Domini Nativitate MCCCXLII, quarta decima die mensis Junii.

DE ECCLESIA ET TRANSLATIONIBUS S. PHARAÏLDIS.

EX GANDAVO ANT. SANDERI.

*Ecclesia
S. Pharaïldis
quando struc-
ta.*

*Reliquiæ ejus
isthic aliquæ.*

*Translatio
reliquiarum
an. 1073.*

Collegiata D. Pharaïldis Ecclesia, quæ nuper consensu Principum ad parochialem D. Nicolai migravit, adnente Flandrorum Comite Arnulfo, juxta novam arcem Comitis ejusdem, a Balduino Ferreo, ut Gramaius arbitratur, conditam, anno MCCCXXI strui cœpit, ac receptaculum profugi a clade Normannica cœnobii Bavoniani fuit. Unde cum ad antiquas sedes circa annum MCCCXL monachi redirent cum sacris Divorum lipsanis; Arnulfus Marchio (verba sunt Chronici Bavonensis) ecclesiam suam in novo castello ædificatam cernens tantis pignoribus viduari, impetravit a B. Gerardo articulum S. Bavonis, et reliquias B. Pharaïldis; ea videlicet lege, ut Ecclesiæ Clerus annum peregrinationem ad D. Bavonis persolveret, quod multis sæculis factitatum fuit.

2 Fuit hæc Ecclesia domesticorum Comitis et incolarum atrii Palatini ab antiquo Curialis, et ad servandas eorumdem præcipue Divorum reliquias : et in ea Clericos cum Præposito, in canonice collegium haud multo post evectos idem Arnulfus Marchio instituit. In translatione porro harum reliquiarum anno a MCLXXIII facta, exposcentibus Ecclesiæ Canonicis Remleno, Azone, Fulcrone, Otgero, Meinardo, per Folcardum Blandinii et Sigerum Gandensem Abbates, testes adscripti Folcardus Castellanus et Lantbertus, ejusque frater Stephanus, cum copiosa utriusque sexus multitudine, et duorum cœnobiiorum congregatione.

3 Anno etiam MCCCXXVI, portiones reliquiarum SS. Bavonis et Pharaïldis in ecclesia novi castelli, nunc Comitum Castellani nominati, in novo portu Gandensi super ripam fluminis Legiæ sita, et in honore Sanctorum prædictorum olim fundata, translatae sunt de veteri scrinio in novum per Venerabilem Patrem D. Andrean Episcopum Tornacensem, postea S. R. E. Cardinalem, præsentem venerabili viro Magistro Joanne de Portali Archidiacono Tornacensi, ac plurimis aliis venerabilibus Presbyteris diversæ dignitatis, ejusdem Tornacensis Ecclesiæ Canonicis, nec non religiosis etiam personis, D. Henrico de Muda Priore, et Balduino Borlyt Præposito Gandensis cœnobii, reverenter eo directis a venerabili viro D. b Gerelino Borlyt prædicti cœnobii Abbate; qui prædictæ Translationi interesse a D. Martino supra dictæ Ecclesiæ Præposito, et ejusdem Ecclesiæ Canonicis diligenter requisitus fuerat, sed præ nimia infirmitate sua ibidem adesse non valuit.

4 Aliam quoque Translationem earundem reliquiarum an. MCLXXIII factam narrat idem Chronicon, in hæc verba : An. MCLXXIII portiones reliquiarum S. Bavonis Sanctæque Pharaïldis a S. Gerardo Abbate cœnobii Gandensis, Arnulfo magno Flandrensium Comiti gratiose dudum concessæ in ecclesia novi castelli super ripam fluminis Legiæ in Fisco Gandensis cœnobii sita et in præfatorum SS. Bavonis et Pharaïldis honorem olim fundata, translatae sunt per Radbodum Noviomensem Episcopum, præsentibus Sigero Gandensi et Folcardo Blandiniensi Abbatibus. Hanc tamen ego Translationem eandem puto, quam c. MCLXXIII factam ante legimus; iidem enim isthic nominantur Abbates.

5 Quam fuerit autem olim Principibus Flandriæ carum hoc D. Pharaïldis collegium, vel unicum Philippi Boni anno MCCCCLIX, xv Decembris, Bruxellæ datum diploma ostendit. In eo enim Princeps ille, postquam de egregio prædecessorum suorum in eam Ecclesiam adfectu multa dixisset, eam cum omni suo peculio in specialem tutelam ac protectionem suam suscipit, immunem ab oneribus publicis declarat; omnibus denique sibi subditis mandat, ut eam in suis libertatibus ac privilegiis foveant ac tueantur.

6 Ceterum hujus Ecclesiæ monumenta vetustatis, ultimo incendio, aliæque decora ultimis his bellorum tumultibus perierunt. Constat tamen opulenta admodum et honorifica olim fuisse hujus Ecclesiæ sacerdotia; nunc terrarum inundatione aliisque cladibus imminuta, ob venerabilem ejusdem instituti antiquitatem, Procerum munificentiam, Principumque favorem ac liberalitatem promerentur. Habet D. Pharaïldis Ecclesia Præpositum, cum duodecim Canonicis, plures itidem Capellanos.

7 Deinde recensitis aliquot Præpositorum nominibus, subdit : Solent in hac Ecclesia, dum Festum S. Pharaïldis agitur, duo lapides ostendi panis formam habentes, quos olim panes veros fuisse, et in saxum versos historiis proditum est.

a Imo 1073, ut patet ex cit. Chron. nam 1173, non Sigerus 30, sed Everdeyus 35 Abbas erat, ut ipsemet quoque Sanderus habet l. 4, c. 4. Tum quoque in Blandinio Abbas erat Folcardus, ut idem lib. 4, c. 2.

b Meus ms. catalogus Abbatum Bavoniarum habet Gerelmus, non recte. Nam Gerelini nomen etiamnum familiare est nobili domui Borlytorum.

c Jam monimus Sigerum non 1173, sed 1073. Abbatem fuisse, cum Noviomii sederet Ratholdus sine Rathodus.

PER
ANT. SANDER.

Alia an. 1336.

Prior transla-
tio iterum
aliis verbis
relata.

Immunitas
illius Ecclē-
siæ.

Monumenta
perdita.

DE S. RIGOBERTO REMENSI ARCHIEPISCOPO.

CIRCA
AN. CUR.
DCCCLXIX.
IV JAN.

De S. Rigoberto Remensi Archiepiscopo hæc habet Martyrolog. Romanum : Prædie Nonas Januar. Remis in Gallia S. Rigoberti Episcopi et Confessoris. Meminit ejus et Molanus in Addit. ad Usuardum hoc die, Galesinius cum prolixiore elogio, Martyrologium Germanicum, Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonico-rum, ms. Florarium Sanctorum, ms. Martyrologium (quod est Adonis, sed auctum) Monasterii S. Laurentii Leodii, Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino. Ast VII Januar. ejus natalem habent editio Usuardi Coloniensis anni 1321, ac Parisiensis an. 1536, iterumque Martyrolog. Germanicum.

2 Chronologiam vitæ ejus, (quæ a Francisco Haræo correctæ est, dum qui in vita dicitur, obiisse anno DCCCLXXIII eum ipse, satis probabiliter DCCXXXIII defunctum scribit; uti et Claudius Robertus in catalogo Episcoporum Remensium) expendemus alibi suo tempore. Milonem certe tradit Hincmarus in Præfat. ad Vitam S. Remigii, Episcopatum Remensem per quadraginta circiter annos pessumdedisse. Si igitur pulsus est in exilium S. Rigobertus anno DCCXXXIII, ut tradit Sigebertus in Chronico, additis XL Milonis efficerentur saltem DCCCLXIII. Quid si non continuo ei successus est Milo? At citius in exilium pulsus videtur, anno videlicet DCCXVII vel DCCXVIII. Nec necesse est dicere eum usque ad finem vitæ Milonis superfuisse; præsertim cum satis perspicue colligatur ex vita, eum usque ad regnum Pipini non pervenisse.

3 Robertum quoque appellatum esse scribit Surius et Galesinius in Notis. Vitam ejus edidit Surius, sed contractam et stylo mutato: quam ex ms. S. Mariæ Bonifontis, integram primigenia phrasi damus. Eam exhibet et codex ms. Ecclesiæ S. Martini Ultrajecti, sed passim contractam. Claudius Robertus, Simonius, Menardus, Colvenerius, S. Rigobertum xxxvii, Remensis Ecclesiæ Antistitem scribunt fuisse, uti et Joannes Chenu, At Demochares lib. 2 de Missæ sacrificio, cap. 14, xxviii, quia Dyscolium alii omittunt, qui tamen subscripsisse reperitur Concilio Agrippinensi.

4 Insignem hanc vitæ ejus epitomen habet Georgius Colvenerius in Catalogo Episcoporum Remensium: S. Rigobertus Comes, patruelis S. Reoli, ex monacho Benedictino ordinatur Archiepiscopus an. 696. Multa contulit Ecclesiæ Remensi. Redegit Clericos ejusdem Ecclesiæ ad regulam canonicam. Sacravit Dagobertum II, Chilpericum II et Theodoricum II Reges. Carolum Martellum, Pipini Herstalli seu Crassi expellere filium, de sacro fonte suscepit, a quo tamen postea est expulsus anno DCCXVIII, vel ut Sigebertus scribit DCCXXIII. Cui Martellus subrogavit in Sede Milonem Clericum Abbatem, qui simul etiam Trevirensis Episcopatum usurpabat. Sed mortuo Martello an. DCCXLI censuris Zachariæ Papæ dictus Milo expulsus est a prædicta Sede Remensi an. DCCXLII et S. Rigoberto jungitur Coepiscopus a S. Bonifacio Germanorum Apostolo, Zacharia Papa jubente, S. Abel Scotus. Obiit S. Rigobertus IV Januarii DCCXXXIII, vel rectius juxta alios DCCCLXIX. Falluntur qui eum vixisse scribunt usque ad annum DCCCLXXIII. Vide scholia nostra ad Flod. lib. 2, c. 14. Sepultus est in ecclesia S. Petri in Gerniaca corte. Sed inde ab Hincmaro translatus ad cœnobium S. Theoderici an. DCCCLXXII et post annos novem, ann. scilicet DCCCLXXXI ad ecclesiam S. Dionysii, quem ann. DCCXCII Fulco Archiepiscopus in urbem intulit in ecclesiam B. Mariæ. Verum postmodum iterum refertur ad ecclesiam S. Dionysii ab Heriveo anno DCCXCVI. Hactenus Colvenerius.

S. Abel S. Rigoberti Coepiscopus.

Epitome vitæ S. Rigoberti per Colvenerium.

Quotus Archiep. Remen. fuerit.

Vita S. Rigoberti inde descripta.

Quando obiit.

VITA EX VETERIBUS MSS.

CAPUT I.

S. Rigoberti genus, promotio ad Episcopatum, ordinatio Cleri, donationes sacræ.

Fuit in diebus Childeberti, Dagoberti, Childerici Regum Franciæ, vir Dei Rigobertus, urbis Remensium mirificæ sanctitatis Archiepiscopus. Qui in regione Ribuariorum spectabili de prosapia exortus; patre siquidem ex eodem pago, nomine Constantino, matre autem Francigena, ut ex Porcensi territorio. Ab ætatis primævæ tyrocinio, totum se caelestibus mancipavit disciplinis, castitate præditus, in vigiliis sedulus, oratione pervigil, sermone verax, refertus caritate, deditus abstinentiæ, dapsilis humanitate, sapientia redimitus, justitia insignitus, in consilio prudens, omnique morum honestate pollebat.

2 Per hæc virtutum insignia, ocyus occurrens in virum perfectum, quemadmodum cælitus electus, ad Pontificalis apicem honoris est sublimatus. In quo superna adminiculante sibi gratia, talis tantusque illico apparuit, ut omnium oculis et amori esset et timori. Nimirum bonis amori, qui delectabantur ejus monitis salutaribus humiliter obsequi; malis quoque nihilominus erat timori, qui ab eo metuebant tam deprehendi, quam reprehendi: ac per hoc sicut ad locum de Beato scriptum invenitur Remigio, erga bene agentes Petrus apparebat in vultu, erga delinquentes Paulus in spiritu: ac sic conveniente in unum diversitate gratiarum, illius pietatis, hujus erat æmulator districtioris. Stantibus equidem, si caderent, minabatur pœnam; lapsis vero, ut surgere appetent, promittebat misericordiam. Illos terrebant ne præsumerent in bonis, istos refovebat ne desperarent in malis. Proinde quosdam piis sermonibus assiduæ prædicationis ad meliora evehit; quosdam maturitate et sinceritate multiplicis doctrinæ, desiderio sanctæ conversationis accendit; quibusdam exemplum factus est ad salutem: alios intra septa sui gregis oves fecit; alios educevit: Omnia omnibus factus est, ut omnes salvos efficeret.

3 Successit autem in Remensi Pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, hujusque, ut quidam perhibent, proximiori cognato. Et quoniam hoc obeunte nescitur quot annis Pastore vacaverit Sedes Remensis, pleraque in loco erant collapsa, quæ fierant præcedentium Patrum studio et vigore fundata: quæ cuncta vir iste gloriosus et prudentissimus in pristinum celerius reparavit statum.

4 Nam canonicam Clericis religionem restituit: juxta numerum quoque eorum, quotus illo in tempore erat, sufficientia et continua eis victualia constituit, quatinus divino cultui liberius atque instantius insistere quivissent. Prius quippe quam exoptabilis hic altor ac pater eorum adveniret, non eis dabatur canonicus panis, et non erant ut sunt hodie Canonici, sed sicut matricularii. Et ad hæc res proprias cum habitatoribus earum illis contulit, qui singulis necessitatibus eorum perpetuo deservirent. Primus Remensium hic Episcoporum fertur commune eis instituisse ærarium, generaliter illorum usibus in sæcula profuturum.

5 Prædictarum autem rerum loca, his vocabulis censentur: Gerniaca-curtis, Musceium, Roceium, Ad Vulsiniacum rivulum, Curcella, ad Novam-villam, Ecclesia S. Hilarii in suburbio ad portam quæ vocatur

S. Rigoberti patria, genus, parentes.

Sancti ab adolescentia mores.

Fit Archiepiscopus Remensis.

Omnium curam salutem.

Lapsam disciplinam restituit.

Res Canonico-rum pulcre ordinat.

Commune eorum ærarium instituit.

Varia bona confert Ecclesiæ.

vocatur Martis. Hanc basilicam decrevit præstare in sepulturam eorum. At Gerniacam-curtem, et tria e vestigio consequentia, sanxit ad anniversariam perseverare sui transitus diem commemorandam; ut hinc scilicet eis in illa sufficiens refectio ab ærarii clavigero, quotannis paretur. Et si quid de annuo superfuisset rerum redditu, quod ad præsens expendi non necesse sit, omnibus censuit dividendum, prout opus fuerit unicuique eorum. Item Curcellam et Novam-villam, et novem mansos ecclesiæ S. Hilarii adjacentes, statuit ligna cædere, aquasque comportare ad faciendum eis balneum, insuper et ad suidium occurrere: et si quid hujusmodi necesse sit in eorum culina, quod factu opus sit. Puteis quoque intra septa monasterii non deesse, qualibet oborta occasione. Denique ipsa si quando exuberaverint rudera latrinarum, efferre in locum hujusmodi colluvionibus aptum. Porro sicut et pollinctorum effodiendæ eorum sepulturæ adesse, cum eveniret illorum quempiam defungi, et ab ipsis tamquam a vespillonibus ad sepeliendum eos deferri. Et, ut tandem colectivo quodam sermunculo quid inferatur de eorum multimoda servitute, ad omne opus eis impendendum servile, ut presentissimos ita jussit paratissimos esse: quorum hujusmodi consuetudo pro lege habetur, ut si omnis familia servorum, qui hos habere, obierit, sicut sæpe accidit, etiam ingenuis quisque par eis obsequium exerceat servile, si contingat ea habere. Eorum vero summa in quadraginta uno mansis colligitur utrobique coadunata.

* *Flodoardus Histor. Remen. lib. 2 cap. n. hæc subdit:* Res etiam quibus Episcopium auxit quasdam dato pretio comparavit, ut villam nomine a Carobram in pago Tardoneasi a b Gannoaldo, pro qua dedisse traditur auri solidos quingentos: et in villa, cui nomen e Turba, mansos duos, a diversis personis. Item portionem de villa, qua dicitur Campaniaca, super fluvium Vidulam, ab d Hosomo: pro qua dedisse reperitur in auro solidos cxx. Item a quadam consobrina sua, nomine Gilsinda, portionem de villa e Bracaneco super fluvium Rotumnam, cum mancipiis, ædificiis et omnibus ad ipsam possessionem pertinentibus. Item ab eadem Gilsinda partem quandam de villa f Bobiliaciaca supra fluvium Suippiam, cum domibus, mancipiis, campis, prætiis, et ceteris ad eandem possessionem pertinentibus: pro quibus rebus in auro solidos centum inventur dedisse. Quasdam quoque res trans Ligerim non modico auri dato pondere reperitur emisse. Quædam quoque cum aliquibus personis inventur commutasse, pro partium scilicet opportunitate.

A Dagoberto denique Rege præceptum immunitatis suæ obtinuit Ecclesiæ: suggerens eidem Regi, qualiter ipsa Ecclesiæ sub præcedentibus Francorum Regibus, a tempore Domni Remigii et Clodovei Regis, quem ipse baptizavit, ab omni functionum publicarum iugo liberrima semper existerit. Qui præfatus Rex hoc beneficium confirmare vel innovare disponens, cum consilio procerum suorum statuit, ad prædecessorum formam Regum præcipiens, ut omnes ipsius sanctæ Dei Ecclesiæ res, tam in Campania, et infra urbem, vel suburbanis, quam in Austrasia, seu Neustria, vel Burgundia, seu partibus Massiliæ: in g Rodonico etiam, Gaualitano, Arvernico, Turonico, seu Pictavico, Lemovicino, vel ubicunque infra regna ejus ipsa Remensis Ecclesiæ, vel basilicæ Beatissimi Remigii villas aut homines habere videbatur, sub integra immunitate omni tempore possent manere. Sic quoque ut nullus iudex publicus in ipsas terras auderet ingredi, ut mansiones intrando faceret, aut quælibet judicium, vel xenia ibidem exigere ullatenus præsumeret. Sed quodcumque a prædecessoribus suis Regibus Ecclesiæ Remensi vel basilicæ S. Remigii fuerat concessum, cunctis diebus eadem Ecclesiæ valeret habere conservatum.

Sed et a filio ipsius super hujusce auctoritatis corroboratione, et a ceteris sui temporis Regibus immunitatis, ac teloneorum remissionis præcepta Ecclesiæ suæ obtinuit permanere. Item Theoderici Regis specialiter pro villa Calmiciaico, quam Grimoaldus vir illustris Ecclesiæ Remensis contulerat. Quarum adhuc regalium monumenta præceptionum in archivo sanctæ hujus Remensis conservantur Ecclesiæ.

Non frustra hæc narrari.

6 Inter hæc prudentem paucis monemus lectorem ne abhorreat ista legendo quasi superflua, asserens in chartis eorum donationis et polypticis de eisdem editis satis superque inveniendi: sed admiretur hunc virum Dei, quomodo prudentissime et piissime disposuerit inter cetera quæ possidet; et qualiter pauperes Christi, suorum heredes fore delegerit, qui secundum illud Evangelii: Beatus est, quia ii non habent retribuere ei, retribuatur enim illi in resurrectione justorum; verumtamen ejus beatitudinis se-

Luc. 14. 14.

duli intercessores existunt, prout queunt: et si aliquando forte siluerint, ipsum opus misericordiæ ad Dominum semper pro eo clamabit; quemadmodum scriptura dicit: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa pro te orabit.

a *alii*, Carobram, vulgo Chartreune: b *Coltener*, Gannoaldo. c *Gallice* Tourbe. d *al. Hosonio*. e *Coltener*, Bracameio, al. Bracaneco. *Gall.* Bricquenay. f. *Gall.* Boul sur Suippe. g *al.* Rodinico, Rodolito, Rodocino.

CAPUT II.

Sibi a Pipino data donat Ecclesiæ.

Hic quodam tempore de Culmissiaco Episcopi sui villa veniens, adiit Pipinum Majorem-domus, patrem Carli cognomento Martelli: præmisitque suas ei eulogias, a venatione, quam paulo ante exercuerat, redeunti. Has quippe solebat illi crebrius mittere. Morabatur quoque ipse Pipinus in pago Laudunensi, et loco qui dicitur Gerniaca-curtis; et non illic, ut hodie, villa, sed exiguus mansionilis fuerat: verum et in diebus illis ibi erat ingens silva, et fons in eodem loco, quem apri tamquam ad sua frequentabant volutabra, qui et usque in hodiernum diem permanet ibidem; juxta quem et tunc Pipinus singularem ferum fuit consecutus, cuius assaturam præcepit illic fieri, tamquam revera inibi pransurus. Interea idem istius Episcopi benedictionem gratissime suscipiens, dixit clientibus qui sibi assistebant: Quid faciemus huic Episcopo, qui nobis servire non cessat? Illis autem silentibus, Pipinus ad Sanctum conversus Rigobertum, gratulandus adjecit: Do, inquit, tibi optionem petendi quod volueris, et non negabo tibi. Ad quem vir Domini: Da, ait, mihi hunc modicum mansionilem, et sufficit mihi. Tum ille: et hunc tibi do, et quantum volueris accipere in gyro. Concessitque ei (sicut et quondam Rex Clodoveus Sancto legitur concessisse Remigio) ut quantum circumiret dum ipse meridie quiesceret, totum illi donaret. Beatus itaque Rigobertus per fines, qui manifestissime parent, pergens, passim limitem, ut litem discerneret arvis, si forte accideret, poni præcepit. Peragratisque omnibus quæ sibi maluerat dari, confestim regressus est ad Pipinum, qui interim meridiano surgens a somno, largitus est ei omnem, quem lustravit, locum per confinium designatum.

8 Ad memorabile vero indicium super hoc transitu itineris sui, et æstate et hyeme vernantior, quia viridior herba hactenus ibi gliscere visitur, quam ceteris in locis quæ in circuitu ejus sunt, cum tamen æque teratur a quolibet viatore. Est et non contemnendæ rei miraculum, quod proculdubio meritis ejus constat eisdem rebus a Domino prærogatum. Siquidem postquam domino ejus cesserunt, nunquam eas læsit tempestas, nec grandio cecidit super illas. Unde non solum res mira, sed semper omnibus valde est stupenda. Videntur more solito cadere juxta, et non fines earum attingere unquam præsumunt, nedicatur transire. Proinde omnes hæc divinitus fieri videntes, dicere congruenter super his valent, quod scriptura de terra quondam habitacionis filiorum Israel refert; quæcum præmittit: Pluit Dominus grandinem super terram Ægypti; paulo post annectit, dicens: Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grandio non cecidit. Sed quia præsens miraculum, ut præmemoratur, hic quotidie fit, quotiescumque hæc uspiam ruit, magis præsentem tempore quam præterito utendum est. Ita in hac terra possessionis S. Rigoberti grandio non cadit, quamlibet in omni Francorum terra cadere videatur ex more.

9 Denique universas res istas nullo mundanæ cupiditatis impetravit obtentu, verum Ecclesiæ in eunctis pro viribus consulens, illam constituit heredem earum, sicut partim fuit paulo superius intumatum. Plures etenim Ecclesias earumdem participes fecit,

EX MSS.

Ecclesi. 29. 15.

Pipino Iterstallo offert eulogias:

Ab eo Gerniacam-curtem accipit, et quidquid meridie ipso quiescente circumcuerat.

Simile quid concessit Carolus Magnus S. Arnoldo, 18 Jul.

Terra illa deinceps vernantior.

Nunquam grandine vel tempestate læditur.

Exod. 9. 23 et 26.

Omnia sibi donata dat Ecclesiis.

EX MSS.

nebus celestibus, et salutis suorum semper intentus.

1. ad Timoth. 5. 8.

2. Cor. 11. 28.

Rom. 12. 15.

Philipp. 3. 20.

Matth. 5. 14 et 15.

Carolus Martellum baptizavit et suscepit de sacro fonte.

Improbis Principibus resistit.

Job. 29. 11. et seqq.

a Colven. Rausidus.
b Colven. piscinis.

c Colven. Taxonariis.

d Colven. Portensi.
e Colven. Landemarus.

fecit, prout corde suo destinavit. Erat quippe, ut canonica dogmatizat institutio, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam interiorum sollicitudine non relinquens; ne aut exterioribus deditus, ab intimis aliquando corrueret; aut solis interioribus occupatus, quae foris debebat proximis non impenderet. Agebat quippe in omnibus utpote fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut daret illis in tempore tritici mensuram. Procul namque semper ab illo fuit quod Apostolus ait: Qui suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. Quin imo cum eodem veraciter dicere valuit: Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quapropter si quando aliquid discriminis alicui membrorum Ecclesiae acciderat, et hoc sibi non absurde poterat coaptare: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Et rursus: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Huic vivere Christus fuit, et mori lucrum. Et quia solo corpore in terris positus, spe in caelestibus debebat, profecto de se hoc sibi quae similibus loquebatur: Nostra conversatio in caelis est. Nempe jam illis connexus quibus ait Dominus: Vos estis lux mundi, et: Non potest civitas abscondi supra montem posita; neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

10 Praefatus ergo Pipinus hunc admodum venerans ac diligens, filium suum misit ei Karlum ad baptizandum, qui propter feroces animos, et quia ab ineunte aetate fuerit vir bellicosus, et robore fortissimus, postmodum Martellus est cognominatus. Quem a se baptizatum, ipse vir almus suscepit a fonte sacri baptismatis, ut ejusdem patronus fieret juxta petitionem genitoris. Qui eidem patri Pipino decedenti, in principatum succedens, eundem patronum suum, tum impie, tum injuste a Sede sua expulit; ceu paullo post sequens narratio declarabit.

11 Vir deinde sanctus Ecclesiam Domini, ut coperat, vigilantissime et strenuissime regebat, ascendens ex adverso, et opponens murum se pro domo Israel, ut staret in praelio in die Domini. Ex adverso quippe ascendebat, quando quibuslibet potestatibus prave agentibus, rationis libera voce contraibat; et in die Domini pro domo Israel in praelio stabat, ac murum se opponebat, quia fideles innocentes contra perversorum injustitiam ex justitiae auctoritate vindicabat. Hinc et illud Beati Job, congruentissime illi convenit quod dicitur: Auris audiens letificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi: quod liberasset pauperem vociferantem, et inopem, cui non erat adjutor. Et post pauca: Justitia indutus sum, et vestivi me sicut vestimento et diademate judicio meo. Et iterum: Conterebam molas iniqui, et de dentibus suis auferabam praedam: Unde et tamquam bonus pastor animam suam poneret pro ovibus suis, si persecutor sibi afforet ita crudelis.

* Addit. Flodoard. lib. 2. *Histor. Remen.* cap. 11, ut variis chartarum decemur instrumentis. Sub ipsius Episcopatu dedit Ado quidam Abbas ad Ecclesiam S. Mariae Remensis res suas sitas in pago Laudunensi, in vico qui dicitur a Raosidus, cum adjacentibus earum, domibus scilicet et colonis, campis, vineis, pratis, silvis, b pascuis, aquis, aquarumve decursibus, et omnibus appenditiis. Item ad matriculam Sancti Remigii res quasdam in pago Tardonensi in villa Corneciaco constitutas. Diverse quoque personae in locis diversis res suas pro animarum remedio Ecclesiae Remensi sub hoc Patre beatissimo tradiderunt, ut Beroaldus et Sarebertus in monte Betelini et c. Taxovariis domos, arva, mancipia, vineas, ac silvas: Gairefredus et Austreberta in pago Laudunensi, in villa Warocio, mansos cum terris adjacentibus, vineis, ac mancipiis. Abbo res suas sitas in pago d. Porcensi, villa Augusta: e Leudemarus in Camarciaco, in pago remensi, mansos cum aedificiis, mancipiis, ruribus, vineis, silvis, pratis, et ceteris adjacentiis. Rodemarus res suas sitas in vico Castricensi. Item Austrebertus suas in eadem villa. Quarum adhuc exemplaria traditionum apud nos condita reservantur.

CAPUT III.

Rigoberti domus. Begonis sacrilegi poena.

Cum igitur piis, ut semper, intentus esset operibus, suoque Clero et plebi, tamquam pater filiis, in omnibus consulere; atque hujus rei gratia in civitate Remensi degeret; orta est post Pipini obitum, inter Karlum ipsius filium et Regem Chilpericum ac Majorem-domus Raganfridum non modica similitas pro invasione regni Francorum; si quo modo haec fieri posset potissimum per quemvis eorum. Karlus autem propter urbem Remorum transiens, fertur eandem extrinsecus circumisse universam, quousque pervenit ad portam, super quam structis inibi edibus sibi congruis almificus manebat Rigobertus; clamavitque ad eum dicens: Domine Rigoberte, jube mihi portam civitatis aperiri, ut vadam orare ad Sanctam Mariam. Cumque idem homo Dei nullum vociferanti daret responsum, orationibus utique suis insistens, quibus jugiter sancta intentione vacabat, perhibebat hoc ipsum tertio exclamasse ad eum. Tandem valido ejus clamore compulsus, respondit ei: Non tibi, inquam, porta haec aperietur, quoadusque sciat cuiusque vestrum Dominus dare hoc voluerit regnum. Tu enim et Raganfridus ambo litigatis super eo, et adhuc nescitur quem finem res habitura sit. Quod si Dominus illud tibi potius dederit, hanc reserabo remeanti, et fidelis existam tibi. Ad haec Karlus per caput suum jurans, et furibunde intentans: Si reversus, ait, fuero victor in pace, non ultra tutus manebis in hac civitate. Vir tamen Dei inter ejus minas permanens interritus (justus quippe quasi leo confidens absque terrore erat) noluit illam aperire ei; sine dubio advertens, ut perprudens, quod non propter orandi devotionem, sicut simulabat, introire civitatem cupiebat, quin potius eam volebat vastare; quemadmodum alias vastaverat; ac si et antedictus eum vincens Raganfridus regnum obtinisset, ne forte hunc sibi infidelem tali in facto reputare valisset; sicut revera valisset, si hujus dictis aurem accommodaret.

13 Haec denique, quam praediximus, porta, ex consuetudine cascorum a plerisque Collaticia, a pluribus usque hodie Basilicaris vocatur; ibique tam hujus quam singularum claves totius urbis portarum apud se reconditas pro tempore servabat. Quae porta ideo nuncupatur Basilicaris, sive quod in gyro sui reliquis plus portis feratur antiquitus basilicis abundasse; seu quia euntibus ad basilicas in vico S. Remigii consistentes, semper fuit pervia, supra quam et idcirco potissimum mansisse dicitur, quoniam fenestris conaculi sui patefactis, eas inde consueverant contemplari, nequaquam sola quasi pulchras et excelsas gratia speculandi, sed multo magis orandi; sicut et dudum Daniel Propheta fenestris apertis in conaculo suo contra Jerusalem, tribus horis in die flectebat genua sua et adorabat, confitebaturque coram Deo suo. Propter quod et iste Sanctus ostium in pinnaculo ecclesiae S. Petri, quae finitima erat suae domui, praecipit fieri, per quod in eandem gradibus adjectis descendebat ad adorandum; indeque revertens, per hoc ipsum intrabat in oratorium, quod juxta domum suam fecerat super civitatis murum, dedicavitque in memoriam S. Michaelis Archangeli.

14 Hoc non paucis tempore perseveravit ibidem, multaque ad illud populi frequentia confluebat, et maxime si quando ejusdem Archangeli gloriosa festivitas imminerebat. Donec Ludovicus Imperator dedit Monasterium S. Petri filiae suae Alpaidi, quod et vocatur solo de situ loci Inferius, propter alterum huic vicinum quod eadem ex causa dicitur Superius. Hujus mulieris vir, nomine Bego, hoc oratorium dirui jussit, considerans quod praee altitudine sui, quasi

Carolus Martellum prohibet ingressu urbis Remensis.

Habitat supra portam Basilicarem, pietatis causa.

Dan. 6. 10.

Oratorium S. Michaelis aedificat.

Bego id dirui jussit.

quasi quodam umbraculo obnubebat prædictæ ecclesiæ fenestram; seu potius quia quadam die caput suum in superliminari ejusdem ostioli graviter eliserit, eo quod statura fuerit aciem Karli, et ex tento ambulaverit collo, et ad hæc introeundo, ut oportuerat, non semetipsum humiliaverit. Humilitas quippe caput non frangit. Quocirca de hoc abiens loco, suis præcepit dicens: Cavete ne forte istud hic reperiam, quando revertar. Quoniam quidem si invenero, in vobis hoc vindicabitur.

Arripitur a
dæmone.

Remis triduo
horribiles te-
nebræ.

13 Sed ut destrui cœpit, ille mox a dæmone arreptus fuit; cum tamen ab hinc procul esset in pago Laudunensi, et loco qui dicitur Begonis-villa. Factæ sunt autem et triduo in civitate Remensi horribiles tenebræ a loco illo, quo destruebatur, donec ultra pontem plateæ ejusdem urbis veniretur, qui ob evitandum cœnum diebus prisca lapidibus magnis stratus erat; unde et hæc hactenus pristinum nomen servat. Porro pulvis et ventus mixtum ferebantur, ita ut per ejusmodi viam vix posset incedere quisquam.

Addit Flodoardus Hist. Remen. l. 2. c. 12. Hoc autem oratorium modo reparatum, et in præmemorato Beati Michaelis veneratur honore restitutum.

CAPUT IV.

Caroli Martelli sacrilegia: damnatio.

Carolus Mar-
tellus vincit
Ragenfridum
an. 717.

Rigobertum
Sede pellit:

Episcopus
varios dat lai-
cis.

Prov. 17. 13.

Ideo corpore
et anima tor-
quetur in in-
ferno.

His ita dimissis, ut ad præmissa vertamus stylium. Præmemoratus direxit aciem Karli, in campo Vinciaco adversus Chilpericum et Raganfredum Dominica die illucescente, duo decimo Kal. Aprilis in Quadragesima, et triumphum de eis sicut desideravit adeptus, injustissime ab hoc almo Pontifice Episcopium Remense abstulit, qui inde est reversus, sicut ante fuerat illi comminatus. Et hoc ejus factum non est adeo mirum. Et quidem aliis similiter fecit, et eis qui suis partibus faverunt, dedit. De hoc etenim, non Rege sed tyranno, ita legitur ad locum in Annalibus diversorum Regum: iste Karli omnibus audacior Episcopatus regni Francorum laicis hominibus et Comitibus primus dedit, ita ut Episcopis nihil potestatis in rebus Ecclesiarum permitteret. Et cetera. Hunc ergo Karlium passus est et hic vir Domini inimicum usque ad occasum vitæ præsentis, cum oporteret eum usqueaque fidissimum esse, ac si ipsius filium in baptisate: et hoc Domini pertulit exemplo, qui ab ipso discipulo suo traditus est impiis. Hinc beatus Papa infit Gregorius: Omnes electi, quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur. Paucisque interpositis subjungit atque ait: Ut tanto eis crescat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit, et ex alienæ damno caritatis.

17 Verum ut Scriptura dicit, qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. Quod huic viro Dei in Episcopatu violentia crudeli dempto, et de aliis rebus aliarum fecit Ecclesiarum, justo Domini judicio reddidit in caput ejus, sicut antiquorum veridica constat scriptum hujusmodi relatione a. S. Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum est sæculum raptus: et inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit hunc Karlium in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est: quia Sanctorum judicatione qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit et divisit, ante illud judicium anima et corpore sempiternis pœnis est deputatus; et recipit simul cum suis peccatis pœnas, propter peccata omnium qui res suas et facultates in honore et amore Domini ad Sanctorum loca luminaribus divini cultus, et alimonis servorum Christi ac pauperum pro animarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus, S. Bonifacium b, et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capel-

lanum Regis Pipini ad se vocavit; eisque talia dicens, in signum dedit ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium ubi corpus ipsius Karli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum, etc. Quæ ideo hic inseruimus, ut omnibus hæc legentibus nota fieret istius justa damnatio, per quem facta est harum rerum Ecclesiasticarum injusta ablatio.

18 Hujus vero (haud dubium quin Beati Rigoberti) et Adrianus Apostolicæ Sedis Pontifex, meminit in epistola sua felicis memoriæ Turpino, hujus successoris directæ, in qua et multiplicem facit super eo quasi querimoniam, scribens in hunc modum: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia inter Francos, Archiepiscopus Remensis, nomine Rigobertus, a Sede contra canones dejectus et expulsus fuit, sine ullo crimine, et sine ullo Episcoporum judicio, et sine ullo Apostolicæ Sedis consensu vel interrogatione; sed solummodo quod antea non consensit in parte illius, qui postea partem de ullo regno in sua potestate accepit, in qua parte Remensis civitas est: et donatus atque magis usurpatus, contra Deum et ejus auctoritatem, fuit ille Episcopatus, simul cum alio Episcopatu et aliis Ecclesiis, et sæcularibus potestatibus, Miloni cuidam sola tonsura clerico, nihil sapienti de ordine Ecclesiastico: et alii Episcopatus de ipsa Remensi diocesi diverso modo essent divisi; et aliqui ex magna parte sine Episcopis consistentes; et ad alios Episcopos et Metropolitanos, Episcopi et Clerici ordinationes aliquando accipientes erant, et refugia indebita habebant, et a suis Episcopis judicari et distringi non sustinebant; et Clerici, et Sacerdotes et monachi et sanctimoniales sine lege Ecclesiastica pro voluntate et licentia vivebant. Et reliqua.

a Baronius ad an. 741 hanc narrationem impugnans multis argumentis, sed quæ non convincent, ut 20 Februar. ad S. Eucherii vitam ostendimus.

b Addit. Flodoar. Hist. Rem. l. 2. c. 12. Qui tunc Galliis ad restituenda jura canonica fuerat ab Apostolica Sede prelatus.

CAPUT V.

Rigoberti exilium, reditus, vita privata.

Ceterum Sanctus Domini Rigobertus Dominicis obtemperando præceptis, quibus ita jubetur: Cum persecuti vos fuerint in civitate ista, fugite in aliam; secessit in Wasconiam regionem: ibique exulando, dum multas sancta indefessus intentione memorias Sanctorum lustraret, in quandam introivit basilicam simili modo caussa orationis. Et inter orandum campanæ pulsabantur secundum morem Ecclesiasticum ad fidelium concionem congregandam, ibique fuerunt geminæ quæ nullum dederunt sonitum pulsate. Tunc Sacerdos loci et alii qui circumstabant, sollicitè ab eo seiscitabantur, quis esset, et unde venisset. Quil inquit, vultis? Clericus sum, veluti videtis; et de Francia veni. Cui illi adjiciunt, dicentes: Cur nostræ non hodie sonant noæ tuo in adventu, sicut ceteris in diebus consueverant, priusquam tu venires ad nos? Ad quod ipse: Ignoro, inquit. Verum duas habui in mea ecclesia, quæ mihi furtim ablatæ sunt, cum adhuc essem in Francia; fortassis eæ sunt. Ostendite mihi eas, et ego dicam vobis si illæ sunt an aliæ. Quæ cum sibi fuissent ostensæ, asseveravit ipsas esse. Tunc inito cum Sacerdote ejusdem loci consilio, protinus suæ restituunt eas turriculæ. Et dixerunt ad virum Dei: Tu magis accede, et illas pulsa, ut pro certo experiamur tuorum veritatem verborum. Quod cum ille fecisset, sicut ante solebant

EX MSS.

Ex ejus sepulchro, interius adusto, exit draco.

* al. Tilpino.

Episcopus
Remensis Mi-
loni datus.

Matth. 10. 23.
Rigobertus se-
cedit in Vasco-
niam.

Campanæ ei
furto sublatae,
eo præsentem
nullum sonum
edunt.

Ab ipso pul-
satae sonum
edunt.

EX MSS. altisone reboabant. Quod cernens omnis populus, Deum glorificavit. Ipse vero quis esset apparuit, quia lumen in tenebris latere non potuit. Eae vero in praefata Gerniaca-curte, et S. Petri ecclesia, usque hodie permanent, in testimonium hujus mirabilis facti et in ævum mirandi.

20 Hunc praedictus Milo Abbas, qui ante Karlum habebat Remense Episcopium, reperit in eadem regione, functus apud eosdem Vascones legatione: cui et dixit: Quid hic agis? Revertere in Franciam, et si proprias res, quas ibi habes, mihi dederis, ego tuum faciam tibi a Principe restitui Episcopatum. Ad quod sanctus Pontifex Domini respondit ei: Quas-cumque res inibi videor possidere, tibi dabo, si feceris quod polliceris. Regressus est itaque in Franciam, et in memorata Gerniaca-curte, peculiari possessione sua conversabatur: quem e vestigio adiit praefatus Milo: Trade, inquit, mihi res, quas pollicitus fuisti, tibi quippe apud Procerem obtinui quod spondi. Cui Beatus ait Rigobertus: Quotquot res habere visus fui, dedi Ecclesiae Christi: non possum modo tollere ei, et dare alteri. Ad quem furibundus Milo: Quia me sefellisti, tuus nunc tibi non reddetur Episcopatus. Et idem mox illi dedit dignum Episcopo responsum: Altare, aiens, mihi, quaeso, obtineas S. Mariae: de rebus Episcopii facito quod vulneris, unde minus curo.

21 Habitavit ergo in Gerniaca-curte tempore non pauco, vitam in paritate, humilitate, vigiliis, oratione, elemosynis, ceterorum quoque bonorum operum exhibitione agens: morisque ei fuit saepissime civitatem Remorum invisere, et in ara Beatissimae Mariae, ut praee omnibus optaverat, Missas celebrare, indeque memoriam petere S. Mauritii, deinde alnum adire Remigium, tum in Monte Or S. Theodoricum, deinde in villa Culmisiaco B. Cyricum, ac demum remeabat ad S. Petrum in Gerniaca-curte, ubi tunc habitatio sua erat.

22 Quod cum ex pia consuetudine quadam ageret die, devenit in Culmisiacum ad S. Cyricum pro se suaque Ecclesia, ut consueverat, exorandum: et facta oratione locutus est cum Economo Remensi, qui aderat, nomine Wiberto. Qui mox suppliciter accersivit eum ad prandium, quod sibi fuerat praeparatum. Quod ille remuens, dixit: Ad S. Petrum in basilica mea habeo Missas facere, idcirco quod postulas non possum adimplere. Dumque colloquerentur, paupercula quaedam vidua huic Vicedomino in eulogiis attulit anserem, respiciensque Vicedominus ad sanctum Episcopum: Quoniam, inquit, non dignamini nobiscum vesci, vestro praecipite puero saltem hunc recipere, et cum veneritis domum, parate ad opus vestrum. Quem puer viri Dei suscipiens ferebat, quousque subito in via de manibus ejus avolvit, et aliquot horis aliosum volitans non comparavit. Super quo puer quasi perditio satis aegre tristabatur et dolebat. Quem vehementer anxiatum et quasi flentem conspiciens, blande est consolatus, sicut erat vir mitissimus, docens de temporalium amissione rerum nequam contristandum aut flendum; sed in Domino semper sperandum, qui dat omnibus affluenter. Ipse autem in silentio Davidicum, ut solebat, resumpsit canticum suum. In itinere enim semper de Deo aut aliquid contulit, aut cantavit. Et factum est post trium fere horarum spatium revolans sponte sua haec avis, ad terram coram S. Rigoberto descendit, eumque quasi praevia praecedebat nusquam a recto tramite exorbitans, quousque ad Gerniacam-curtem pervenirent, quo ibant. Sic mansuescebat feritas avis, in operatione virtutum. Fertur haec multis vixisse diebus, et ante eum cursitare quando ad civitatem ibat et redibat. Non enim passus est eam hic vir magne simplicitatis et pietatis occidi, quamdiu vivere potuit.

Ipsi redduntur.

Redit in Franciam.

Recusat Miloni pro recuperando Episcopatu, tradere bona antea Ecclesiae donata. Obtinuit altare S. Mariae Remis;

Alia multa frequentat Sanctorum loca

Donatur ei anser.

In itinere divina meditat.

Anser qui avolat ad eum redit.

Saepe eum in itinere comitatur.

TRANSLATIO.

CAPUT I.

Miracula ad sepulchrum S. Rigoberti.

Sanctus praeterea Rigobertus actibus Apostolicis egregius, annis pluribus in hoc loco almifica in conversatione degens, et jugiter innumeris virtutibus pollens, consummata viriliter praesentis vitae militia, migravit plenus dierum ad patriam aeternae hereditatis. Hic discessit pridie Nonas Januarii anno Dominicae Incarnationis circiter septingentesimo septuagesimo tertio, Indictione viii. Ibi cum debito honore a Sacerdotibus et ceteris Christi fidelibus fuit humatus, in ecclesia scilicet S. Petri Apostoli, quam ipse fundaverat, positusque est secus altare ad dexteram ejus plagam.

2 Qui multis ibidem post sanctam depositionem suam refulgens miraculis, quanti sit apud Deum meriti, frequenter innouit, quae tamen miracula magnam ob incuriam non fuere descripta. Tres claudi ab incolis ejusdem loci, memorantur inibi ab eo fuisse curati. Quorum certa priscae debilitatis indicia, videlicet bacilli et scabella, et in abjectione eorum indubia redhibite incolumitatis signa, multis diebus in eadem sunt visa, ubi ipse requievit, ecclesia: quousque in mirifica ejus evectioe, quae post narrabitur, a quibusque fidelibus sunt et fideliter et venerabiliter post illum convecta.

3 Praeterea fertur et quadam mulier caeca, nomine Ansildis, ipsius loci habitatrix, ibi primum hujus meritis patrocinantibus recepsisse lumen oculorum suorum. Cujus miraculi usque hodie quidam testes existunt, adhuc enim superstites sunt qui eam cognoverunt.

4 Quidam juvenis scholaribus apud loci Presbyterum deditus studiis, quadam die absente Aedituo, super tumulum ejus ut levis leviter cepit subsilire, non dans honorem Deo, neque Sancto ipsius in caelo et in terris mirificato: sed ut sepulti meritum panderetur et ejusmodi praesumptio penitus ab omnibus cohiberetur confestim eum pes suus doluit, quasi quavis spina acerrime pupugerit: unde claudus mox effectus, pedem illum perdidit, quia eo quicquam incedere postmodum nequivit. Quod videntes tam Presbyter quam indigenae, cancellum ibi effecerunt, ne quis forte nesciens temere accessisset, et simile quid pateretur.

5 In hac basilica nocturno tempore, voces tantae dulcedinis saepius sunt auditae, ut non existimarentur aliae nisi Angelicae. Lux quoque caelitus tantae claritatis mediis in eadem noctibus emicuit, ut solis fulgorem vicisse videretur, quae etiam immenso jubare suo Sacerdotis, qui adhuc inibi superest, aediculam penetravit mœnibus ecclesiae hujus inhaerentem. Haec per ostium casu patens vibrando coruscavit, per quod de illa in hanc ecclesiam gradibus suppositis intratur. Quo viso tantus timor et tremor Presbyterum invasit, ut ab illa die majorem huic loco reverentiam exhibere visus sit, quam antea solitus fuerit. Ad quem si quis aliquando ex frigoriticis, aut acerrimo dentium dolore vexatus cum fide accessit, mox remedium sensit. Quapropter usque hodie multorum illuc candelam in votis afferunt: et fabricantes quidem abrasum pulverem sepulchri ejus sumunt, quod tenacissimum fuit illitum cemento, sicut fertur fuisse moris antiquorum in sepulchris eorum. Hunc autem aquae inditum siticulosus bibunt, quo hausto sanitatem illico adipiscuntur. Quorum quidam Gislemannus hanc misericordiam Domini per eum moderno tempore mirabiliter fuit expertus. Qui cum incurabiliter febricitando, nihil cibi diebus aliquot gustare potuisset, et non diebus neque noctibus optatam quietem invenire potuisset, acceptum eradendo, ut alii, pulvisculum

Moritur S. Rigobertus.

* De anno mortis diximus supra n. 2. Sepelitur in ecclesia Gerniaca-curte

Claret miraculis.

Tres claudi curati.

Caeca visum recipit.

Ad ejus sepulchrum ludens claudus efficitur.

Voces Angelicae audiuntur. Lux insolita apparet.

Febres et dolor dentium isthic pelluntur.

Pulvis sepulchri ejus febres sanat.

visculum sarcophagi istius potavit et continuo sanus abcessit. Dentium vero doloribus cruciati hoc sepulchrum debita cum devotione deosculantur, et simul extemplo curari merentur.

CAPUT II.

Translatio I ad monasterium S. Theodorici.

Corpus S. Rigoberti transfertur 14 Junii an. 864.

Dum hoc in loco hic inelytus Domini Confessor eatenus recubaret, et his aliisque virtutibus semper glorificatus reniteret, pia recordationis Dominus Hinemarus, qui ab eo quintus extitit Remensis Archiepiscopus, illum transtulit octavo decimo Kalendas Julii, ad Monasterium B. Theodorici, et posuit eum in dextera parte ad tumbam ipsius pretiosi Confessoris Christi, anno utique Incarnationis Domini DCCLXIV. Indictione XII.

Isthic quoque miraculis clar.

7 Ibidem iste aliquot annis requievit, ubi et plura per eundem Dominus patravit signa, ex quibus pauca brevitate studentes scripsimus, ne de eorum nimia prolixitate quodlibet tædium lectoris gigneremus. Quædam febricitans femina diebus illis ad hoc monasterium venit; huic vocabulum * Autdiga, existens de ea, quæ huic contigua est, villula cognomine Colmelecta. Hæc apud se hujuscemodi facere domi voluit: antequam veniret, tres candelas unius quantitatis effecit, quarum unam nomine S. Theodorici, alteram S. Rigoberti, tertiam S. Theodulphi esse voluit. Quas simul accensas, ardere permisit, quousque conspexit quæ earum amplius duraret: hoc experimento cognoscere cupiens, sicut vulgus solet, et eorundem Sanctorum facere debuisset votum suum potissimum. At illa, quæ Beati facta fuerat Rigoberti nomine candela, ceteris superfluit diutius ardendo. Quod animadvertens, aliam continuo fecit ejus venerationi solius dicatam. Venitque illa et ante memoriam ipsius obdormivit prostrata, et vigilans protinus omni sospitate gavisæ est. Hujus rei testes usque hodie existunt qui afferunt.

** Flod. Audinga. Quædam febricitans S. Rigobertum sibi legit patrum :*

Ad ejus sepulcrum sanatur.

8 Similiter et alii in hoc incommodo sunt sæpissime liberati quotquot eum quæsierunt fide ardenti: insuper et in quibus dentes doluerunt, ac per hoc anxii ad eum cucurrerunt, simili modo fuerunt statim medicati ab hoc medico cælesti. Et quoniam ii præ multitudine nesciri poterunt, hic nomina eorum ponere supersedimus, quia hæc nos nescimus, qui non singulis adesse quivimus: verum hæc pene omnis in gyro novit populus.

CAPUT III.

Translatio II ad templum S. Dionysii.

Iterum transfertur Rhemos eodem die.

Annis novem elapsis, hinc rursus in prædicto mense eisdemque redeuntibus Kalendis a prædicto Præsule Hinemaro ad urbem Remorum transfertur, et in basilica quæ fuerat S. Dionysii honore ab eodem consecrata, ponitur; ubi et Remensium sepultura fratrum tunc habebatur. Tunc mulier cæca, vocabulo Oda, venit de villa secus fluvium Sopiæ sita, quæ * Alamandorum-curtis nuncupatur: et ut ad memoriam ejus accessit, statim recepit visum olim amissum. Hæc priusquam advenisset, nocte domi dormiens audivit vocem dicentem sibi: Quid hic facis? Cur jaces? Crastina die Pontifex Hinemarus, et Canonici Remenses Sanctum transferent Rigobertum: vade ad eum, et ille te adjuvabit. At illa diluculo consurgens acceleravit, et candelam ei afferens, suo visui, ut prælocuti sumus, continuo reddita est.

Cæca visum recipit.

** Flod. Alamandorum-curtis, vulgo Aumen-court.*

Surdus auditum recipit.

10 Surdus quidam æque translationis ejus die advenit. Qui postquam locellum ejus quo gestabatur tetigit, illico aperta sunt aures ejus et audivit. Quem et divina gratia, antequam sanatus fuisset, sic ad deiferum hunc virum accersire dignata est. Noctu in diversorio quiescentem ignota quædam persona in

latere suo leviter percussit et excitavit, excitatumque vocavit: et ille actutum sensit se palpatem, et non audivit ut surdus vocantem; homines tamen qui aderant audierunt vocem, ad B. Rigobertum ire quancycus eum admonentem, licet viderint neminem. Abiit ergo ad eum, et mox eo quem prædiximus modo promeruit auditum. Hæc ita se habere ipse retulit, postquam auditui suo restitutus fuit.

Ex mss.

CAPUT IV.

Translatio III ad templum S. Mariæ.

Hujus sacratissimum corpus (haud dubium, quin Sancti Rigoberti) rursus a transtulit dignissimæ devotionis Dominus Fulco Rhemorum Archiepiscopus, in ecclesiam felicissimæ Mariæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis, anno scilicet Antistitii sui primo, posuitque retro altare quod vocatur ad sanctam Crucem, et almos decenter collocavit duos Christi Confessores Theodulfum et Basolum hinc et inde, medium autem, ut decuerat, B. Rigobertum.

Tertio transfertur corpus S. Rigoberti in ecclesiam S. Mariæ.

12 Hunc tam ibi quam alibi plures infirmi experiuntur divinum esse medicum, in subitanea suorum medela morborum. E quibus nuperrime quidam monachus et Levita cœnobii beatissimi Confessoris Christi Remigii, die quadam validissima correptus est febre, ita ut adversa valetudo inaccessibiliter per horarum incrementa efficeret impotentis mentis suæ. Qui ad noctem usque perveniens, cum invalescente hujus morbi efficacia incœnatus dormitum pergeret, et tamen nullatenus quiescere sineretur, ipsum undique arctatus in auxilium sui corde clamavit, et protinus per eundem sanitati donatus est. Is * Sigloardus vocabatur. Et cum præceptore suo Archisacerdote Theobaldo, sicut ejus ab infantia cliens huc usque conversatur, propter quod et illum, ut solitus erat, in itinere a Domino Archipræsule ei præcepto secum ducere volebat, et iste hodieporicas incommoditates vitando molebat etiam cum adhuc sospes esset. Præceperat enim huic ejus Magistro præfatus Archiepiscopus ceteris cum fidelibus suis transferre condito tempore Sanctum Domini Rigobertum ad illum locum, quo Regica Theodrada ei petitoria insinuatione suggererat transferendum. In ejusmodi obsequio illum assumere quemadmodum adiutorem, optabat, quod ille omnino refutabat. Verumtamen prædicta obsitis ægritudine, confugit tota mentis intentione ad eundem miræ potentia virum sanctum, priusque se reum tacitus fatebatur, eo quod præsumperit recusare iter post subeundum in ejus excubitum et cultum; deinde annuente Domino proposuit animo se unum proculdubio ex eorum fore numero quicumque essent illic ituri cum eo. Quod ut corde suo destinavit, statim ab infirmitate sua, ut supra dictum est, convaluit per hunc medicum Domini Rigobertum, quem invocavit.

** Flod. Sigloardus.*

Per ipsum itaque quidquid boni cum fide petitur invenitur, et quod religioso quaritur affectu, celeri obtinetur effectu, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto in trinitate et unitate perfecta, vivit et regnat Deus per infinita sæculorum sæcula, Amen.

Quidam nollens interesse translationi febrî corripitur:

Eo invocato sanatur.

a Flodoardus lib. 2, cap. 13, id accidisse ait, quoniam ecclesia prænotata necessitate muri civitatis, ob infestationem paganorum construendi evertebatur.

CAPUT V.

Reliquiæ in Veromanduos deportatæ.

Anno Incarnationis Dominicæ octingentesimo nonagesimo quarto, Præsulatus autem Domni Fulconis duodecimo, octavo decimo Kal. Febr. jussione ejusdem Domni Fulconis delatum est sanctissimum corpus egregii Pontificis urbis Remorum Rigoberti, a Clero et plebe ipsius Remensis Ecclesiæ in pagum Veromandensem, in villam scilicet * Nemmicum, sumansos

Reliquiæ S. Rigoberti in Veromanduos ad firmandum contractum deferuntur.
** Flod. Sir. Nemmicum. Colber. Nemmicum.*

EX MSS.

per fluvium Dalminionem; quam villam, videlicet mansos quinquaginta, idem Pater reverendissimus Fulco per præstariam apud Odalricum Comitem et filiam ejus Hirmintrudim eidem suæ Ecclesie acquisivit, et adquisitam ejusdem Ecclesie Canonicorum victui perpetualiter adauxit.

Ut et alio
multæ reli-
quie.

14 Delata est etiam hæc copia pretiosarum reliquiarum cum eo, positaque ad caput ejus: De ligno Domini, de sepulchro Domini, de sancto Calvarie loco, de columna juxta quam fuit flagellatus Dominus, de petra supra quam stetit ante Pilatum, de panno quem S. Maria manibus suis operata est. Reliquiæ SS. Apostolorum Joannis Evangelistæ, Petri, Pauli, Andrea, Matthæi, et de vestimentis duodecim Apostolorum, et de pulvere eorum. Reliquiæ sanctorum Martyrum Joannis Baptistæ, Nicasii, Dionysii, Rustici et Eleutherii, Laurentii, Mauriti, Candidi, Exuperii, Georgii, Crispini et Crispiniani, Quintini, Valeriani, Cosmæ et Damiani, Agapiti, Primi et Feliciani. Reliquiæ sanctorum Confessorum, Remigii, Hilarii, Martini, Gregorii, Amandi, Benedicti. Hæc omnia pignora Sanctorum delata sunt pariter in supradictum pagum, et collocata cum omni veneratione in basilica S. Martini, quartodecimo Kal. Februarii.

Hæc transla-
tio facta 19 Ja-
nuar.

* Flod. Signi-
mus.

15 Non post multum vero temporis crebrescente ejusdem almi Confessoris Domini Rigoberti longe lateque fama, accidit ut quidam Presbyter, nomine Figuinus, qui ex monasterio eximii Martyris Christi Calixti, olim nimium crudelitate paganorum grassante illuc advenerat, cui Odalricus quondam Comes ac vir illustris, ejusdem fisci possessor, misericordia motus super eum, concessit, ut in altera ipsius villæ ecclesia, quæ in honore S. Radegundis videtur esse constructa, Sacerdotali fungeretur officio, quoadusque suæ congregationis Ecclesie pace reddita, illuc

absque offendiculo valerit reverti. Qui magno admordum cruciabatur dentium dolore; sed audiens illuc pretiosissimum Præsulis pignus cum Canonicis Remorum advenisse, non abiit munusculum propriæ candelæ eidem Sancto Domini, quia per se non poterat ferre, per alium mittere. Sed licet absens, tamen non distulit precibus quibus potuit, et lacrymis uberimis, mirificum atque gloriosum Sanctum Domini exorare Rigobertum, quatenus ejus adminiculante misericordia sanitati mereretur pristinae reddi. Veruntamen illico ut perventum est ad Sancti memoriam, isdem se præbuit medicum caelestem impetranti toto mentis affectu medicinam satis superque sibi desiderabilem. Sed postquam convaluit, ad ecclesiam S. Martini, ubi nunc præfatus sanctissimus Domini Confessor corpore dignoscitur quiescere, omni cum festinatione profectus est, ac totum se in lacrymis coram gleba illius prosternens innumerabile ei condignasque laudes veluti tam evidenti medico retulit, annuntians fratribus, videlicet Canonicis ejus obsequio illic a Domino Fulcone deputatis, quanta illi per merita gloriosissimi Confessoris sui Rigoberti fecerit Dominus.

Odalricus mo-
nachus ad eus
dolore den-
tium, libera-
tur.

Subjicit Flodoardus lib. 2, cap. 15. Nec longum post hæc urbi Remorum sacra membra revocantur: et ecclesia S. Dionysii extra murum civitatis Canonicorum Remensium studio sumptibusque restructa, ibidem cum B. Theodulphi pignoribus honorifice venerantur illata. Hæc est quarta S. Rigoberti Translatio, sub Heriveo Archiepiscopo facta, qui, ut ait idem Flodoardus lib. 4, cap. 13, Remis ecclesiam in honore S. Dionysii extra murum civitatis a Canonicis urbis constructam consecravit. Ubi et membra Sanctorum B. Rigoberti Episcopi, et S. Theodulfi Abbatis servanda deposuit.

S. Rigoberti &
translatio.

NOT. 70.

DE S. THEOCTISTO ABBATE IN SICILIA.

IV JAN.

De hoc sancto Abbate Octavius Cajetanus noster in Idea operis de Sanctis Sicilia: In Sicilia in monasterio Cucumi S. Theoctisti Abbatis. Citat Græcorum Menologium. Aliud id esse Menologium oportet ab eo quod Henricus Canisius vulgavit, in quo nullum Theoctistum Abbatem reperio. Ferrarius tradit vixisse circa annum Christi 1000. Molanus in Addit. ad Usuardum: Die quarta S. Theoctisti Ducis (forte monachorum, in-

NOT. 71.

quit, id est Abbatis) in Cucumo. An idem sit Theoctistus, quem vii Januarii ex Menæis dabimus, addubit noster Raderus. Mihi diversus ab eo videtur. Nam hunc etiam v. Januarii eadem habent Menæa: Commemoratio S. P. N. Theoctisti: alterum vero etsi monachum fuisse ex adjuncto tetrasticho conjici fortassis queat; non tamen eodem modo refertur cum illa honorifica appellatione, S. P. N. Utriusque mihi ignotæ sunt res gestæ.

Alius Theocti-
stus 8 Januar.

DE B. LIBENTIO ARCHIEPISCOPO BREMENSI.

AN. CHR.

MXXIII.

IV JAN.

Libentii Archiepiscopi nomen hoc die sacris fastis adscriptum. Nam Ferrarius in generali catalogo Sanctorum hæc habet: Bremæ in Saxonia S. Lubentii Episcopi. Kalendarium Benedictinum Maclovii editum: S. Lubentii Archiepiscopi, qui in claustris, etiam Episcopus factus, sicut unus fratrum vixit: et sua prædicatione multos ad fidem convertit. Refertur et ab Arnaldo Wion et Hugone Menardo cum fusiori elogio, verbis Krantzii.

De eo varii scripsere, dabimus hic quæ M. Adamus Bremensis in historia sua Ecclesiastica cap. 71, sive lib. 2, cap. 29, tradidit.

VITA EX ADAMO BREM. CAPUT I.

B. Libentii egregiæ virtutes.

Libentius sedit annis xxv, pallium suscepit a Papa

XV Joanne, virgam Episcopalem meruit ab Otone III, primus omnium consecratus est a Suffraganeis. Erat itaque vir litteratissimus, et omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem secutus Adaldagum: ejus etiam vitam emulatus et magisterium, solus ex dispositione tanti Patris dignus inventus est, cui Hammaburgensis cura parochiæ crederetur.

B. Libentii
consecratio,
doctrina, pa-
triar;

2 Erat enim vit tantæ castitatis, ut raro se mulieribus videndum præberit; tantæ abstinentiæ, ut pallida jejuniis ora portaverit; tantæque humilitatis accaritatis, ut in claustris sicut unus fratrum vixerit. Multæ nimirum virtutes ejus: quippe contentus acquisitis, raro curiam adiit pro acquirendis. Domi sedens quietus, parochiæ suæ curam egit diligentissimam, totumque studium ad lucra vertens animarum, districtissima regula omnes congregationes suas custodivit.

Castitas,
Abstinentia,
Humilitas.

Cure sui gre-
gis.
Zelus anima-
rum.

3 Archiepiscopus etiam per se curam egit hospitalis,

Hospitium et
lis,

agrornm
cura.

* Krantz.
Wandalia.
Visitat dicec-
sim.

lis, fratribus et infirmis quotidiano ministrans obsequio: ipse quoque vice sua xenodochium nepoti suo commendavit Libentio. Dum vero adhuc pax esset in Slavania, Transalbianos populos frequenter visitavit, et matrem Hammaburg paterno fovit amore: legationem suam ad gentes, ut prædecessores ejus, studiose executus est, licet dierum obstaret malitia.

* An hoc probabile sit, dicemus in vita S. Gregorii VII, xxv Mail-Scriptis Adamus, cum ea maxime ageretur questio, Henrico IV imperante: ut non mirum videri debeat, si aut faverit Imperatoris partibus; aut alioquin hallucinatus sit, errantem turbam secutus.

CAPUT II.

Sueno tyrannus, et piratæ puniti.

Sueno Rex
Daniae volens
ei acquiescere,
bello vincitur.

Quo tempore cum magnam Christianorum persecutionem in Dania Suein Rex exercisset; supplicibus Archiepiscopus Legatis, crebrisque muneribus laborabat, quatenus ferocis Regis animum, mansuetum redderet Christianis. Quibus ille rejectis in sua nimirum crudelitate ac perfidia sævire non cessavit: unde et ultio divina Regem Deo rebellem est subsecuta. Nam cum contra a Slavos bellum susciperet, bis captus et b in Slaviam ductus, totiens a Danis ingenti auri pondere est redemptus. Nectamen adhuc ad Deum reverti voluit, quem primo in morte c patris offendit, et deinde in nece fidelium irritavit. Et iratus furore Dominus, tradidit eum in manus inimicorum ejus, ut disceret non blasphemare.

a Krantz.
Wandalos.
b Krantz.
Julianum
al. Julinum.
c B. Haraldi
de quo age-
mus t No-
vemb.

3 Tunc potentissimus Sueonum Rex Hericus, collecto innumerabili, sicut arena maris, exercitu, Daniam invadit, et occurrit ei Suein a Deo derelictus, frustra sperans in idolis suis. Sed cum utrimque bello navali (sic enim gens illa confingere solet) omnes copiae essent Danorum obritæ, Hericus Rex victor Daniam obtinuit. Suein ergo depulsus a regno dignam factis suis a Deo zelote recepit mercedem. Et hæc junior nobis in avo suo Suein recitavit contigisse, justo Dei judicio, quoniam illum dereliquit, quem pater ejus bonum defensorem habuit.

Septentriona-
lium pugna
navales.

A quo hæc
auctor habue-
rit.

Dani et Succi
inferiorem
Saxoniam
vastant:

6 Ferunt eo tempore classem piratarum, quos nostri Ascemannos vocant, Saxoniam appulsam omnia Friesiæ atque Hatulæ vastasse maritima. Cumque per Albæ fluminis ostium ascendentes irrumperent provinciam; congregati Saxonum magnates, cum parvum habuissent exercitum, egredientes a navibus apud Stadium barbaros exceperunt, quod est opportunum Albæ portus præsidium. Magnum et memoriale, minusque felix erat illud prælium, in quo viriliter utrisque certantibus, nostri tandem minores sunt reperti. Sueones ergo et Dani totam Saxoniam obrivere virtutem. Capti sunt ibi Sigafrius Marchio, Thiadericus Comes, et alii illustres viri, quos victis post terga manibus, barbari traxerunt ad naves, pedesque eorum catena strinxerunt, totam exinde provinciam impune depraedantes. Sed cum ex captivis solus Marchio Sigafrius cujusdam auxilio piscatoris furtim noctu sublatus evaderet; piratæ mox in furorem versi, omnes quos in vinculis tenerunt, meliores ludibrio habentes, manibus pedibusque truncaverunt, ac nare precisa deformantes, ad terram semianimes projece-
runt. Ex quibus nobiles quidam viri erant, qui postea multo supervixerunt tempore, opprobrium Imperio, et miserabile spectaculum omni facti populo. Quam videlicet plagam mox cum exercitu supervenientes Dux Benno et Sigafrius Marchio vindicarunt, in tantum ut piratæ omnes, quos apud Stadium egressos fuisse diximus, ab ipsis auxiliante Domino fuerint contriti.

Dire veniunt
in captivos.

Cæduntur.

Alia eorum
manus, in pa-
lustria a cap-
tivo perducta,
cæditur.

7 Altera vero pars Ascannorum, qui per Wirrahnam flumen egressi Hahele usque ad Liestmonam depraedati sunt, cum maxima captivorum multitudine pervenerunt ad paludem, quæ dicitur Glindesmor, ubi a nostris qui pone sequebantur offensi, omnes usque ad unum obruncti sunt; quorum numerus

erat xx millia. Quidam enim eques Saxonum ab eis captus, dum eum ducem sui facerent itineris, in difficiliora eos paludis loca perduxit, in qua diu fatigati leviter a nostris sunt superati. Qui Heriward nomen habens, perenni Saxonum laude celebratur.

8 Ex illo nimirum tempore piratarum hostilisque crebra irruptio facta est in hanc regionem. Nam et omnes Saxoniam civitates grandi metu percussæ fuerant. Tunc et Brema muro muniri cœpit firmissimo. Sed et Libentius Archiepiscopus thesaurum Ecclesie omniaque Ecclesiastica fecit ad Buccensem deportari Præposituram. Tantus itaque timor in finibus hujus parochie omnibus erat. Nam et ipse Pontifex piratas, qui Episcopatum vastabant, anathemate damnavit. Quorum * unus in Norwegia deficiens per annos septuaginta integro corpore permansit, usque ad Domini Adalberti tempora Archiepiscopi, quando Alwardus Episcopus illuc veniens defunctum vinculo excommunicationis absolvit, et mox cadaver in cinerem est solutum.

9 Post vindictam ergo scelerum, quæ in Ecclesias Dei et Christianos commiserat; Suein Rex victus, et a suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus et inops auxilii venit ad Nordmannos, ubi Thrucco tunc filius Haacchini regnavit. Is licet paganus esset, nulla tamen super exulem motus est misericordia. Ita infelix ille, et a toto rejectus orbe, in Angliam transfretavit, frustra solatium quærens ab inimicis. Eo tempore Adelrad filius Eggarris Britannis imperavit. Is non immemor injuriarum quas Dani ex antiquo Anglis infixierant, exulem repulit. Quem tandem, misertus infortunii, Rex Scotorum benigne suscepit, eumque per bis septem annos, quibus exulavit, secum detinuit, usque ad mortem Herici. Hæc parricidæ avi pericula, Suein Rex nobis attonitis, exposuit. Deinde ad Hericum victorem reflexit narrationem.

CAPUT III.

Libentius Episcopus multos ordinat, et ad gentium conversionem mittit.

Hericus, inquit, duo regna obtinuit, Danorum Sueonumque, et ipse paganus, Christianus valde inimicus. Ad quem missus Legatus Cæsaris ac Hammaburgensis Archiepiscopi Poppo quidam, vir sanctus et sapiens, tunc in Sleswicensem ordinatus Episcopus, de regno Danorum seu pace Christianorum Cæsaris partes expostulavit. Quem etiam aiunt pro assertionem Christianitatis, cum Barbari suo more signum quærerent, nil moratum, sed statim ignitum * ferrum manu tulisse, et illæsum apparuisse. Dumque hoc facile omnem gentilibus erroris ambiguitatem tollere videretur, iterum Sanctus Dei pro submovendo gentis illius paganismo, aliud æque magnum ostendit miraculum: Tunicam scilicet indutus ceratam, cum staret in medio populi circo, in nomine Domini præcepit incendi. Ipse vero, oculis ac manibus in caelum tensis, liquentes flammæ tam patienter sustinuit, ut veste prorsus ambusta et in favillam redacta, hilari et jocundo vultu nec fumum quidem incendii sensisse testatus sit. Cujus novitate miraculi, et tunc multa millia per eum crediderunt, et usque hodie per populos et Ecclesias Danorum celebre Popponis nomen effertur. Hæc aliqui apud Ripam gesta confirmant, alii apud Sliaswig.

11 Claruit etiam tunc in Dania felicis memorie Odinckar senior de quo supra diximus, qui in Finne, Seland, Sconia, ac in Suedia prædicans, multos ad Christianam fidem convertit. Ejus discipulus et nepos fuit alter Odinckar junior, et ipse nobilis de regio semine Danorum, dives agri, adeo ut ex ejus patrimonio Episcopatum Ripensem narrent fundatum. Quem dudum Bremæ scholis traditum Pontifex Adaldagus manibus suis baptizavit, suoque nomine Adaldagum vocavit

PER
ADA. BREMEN.

Brema metu
piratarum
muro cincta.

B. Libentius
piratas ex-
communicat.

* Krantzius
ait Ducem eo-
rum fuisse.
Vis Ecclesie
Excommuni-
cationis.

Sueno profu-
gus errat, a
Normannis
Anglisque re-
jectus, a Sco-
tis excipitur.

Poppo Sles-
wicensis
Episc. ferrum
candens con-
tractat illa-
sus:

* Addit Kran-
tzius chiro-
thece figura
conformatum
hoc ferrum
fuisse.

Item veste ce-
rata exusta
manet illæsus.

Odinckar Sueo-
rum Dano-
rumque Apo-
stolus.

Ejus nepos fit
Episcopus Ri-
pensis.

vocavit

PER
ADA BREMEN.

vocavit. Is ergo a Libentio Archiepiscopo nunc ordinatus in gentes, apud Ripam sedem accepit. Nam et illustri vita, et sanctæ conversationis, Deo et hominibus acceptus erat, et Christianitatem in Dania fortissime defendit. Hos vero comperimus illo tempore claros in ea regione, aliis, qui adhuc supervixerant a diebus Adaldagi, non otiosis. Qui etiam in Norwegiam progressi populum multum Jesu Christo collegerunt.

In Rosafelda
ecclesiam
Præposituræ
consecrat
B. Libentius.

12 Idem Adamus paulo inferius cap. 32, lib. 2, hæc habet: Eodem tempore venerabilis Comes Henricus in Rosafeldam fecit Præposituram annuente Libentio Archiepiscopo, et ecclesiam consecrante. Hæc facta sunt ultimo tempore senioris Libentii, sub Duce Bernardo filio Hermanni, qui populum Slavorum graviter afflixit. Quo etiam tempore contentio Bernarii Ferdensis Episcopi de Ramsola coram Papa Sergio est terminata. *Fusius hæc Krantzius, qui Libentio ad-judicatum eum locum scribit in memoriam S. Ansharii. Sedit vero Sergius IV Papa a xxxi Augusti ann. mix, usque ad xiii Maii ann. mxii.*

13 Anno igitur Archiepiscopi xxii Benno Dux Saxonum obiit, et Ludgerus frater ejus, qui cum uxore sua venerabili Emma, Bremensi Ecclesie plurima bona fecerunt. Apud Magdaburg vero Gisilario Ar-

chiepiscopo Daganus successit. Deinde Walthardus meruit cathedram. Interea Archiepiscopus noster de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinavit Episcopos, quorum nomina et Sedes incertæ sunt, quia tempus persecutionis incubuit. Sicut enim patrum relatione cognovimus, Esico apud Sliaswigi Popponi successit, Odinkar, qui apud Ripam insignis fuit, ut supra diximus. Et sermo est post obitum Adaldagi Archiepiscopi, totam regionem Jutland usque ad nostram ætatem in duos Episcopatus bipartitam esse, tertio apud Arhusam deficiente. In Slavaniam vero ordinavit Archiepiscopus Foleguardum, deinde Reginbertum: quorum prior a Slavania pulsus in Sueoniam vel Nordmanniam missus est ab Archiepiscopo, qui multos in Domino lucratus, cum gaudio remeavit.

Libentius
multos ordi-
nat et ad gen-
tes mittit Epi-
scopos.

14 Post hæc omnibus bene compositis, obiit beatus Archimandrita Libentius, unaque Ferdensis Episcopus anno Domini mxiii, Indictione xi, et sepultus est in medio chori, ante gradus sanctuarii pridie Nonas Januarii.

Mortuus Li-
bentius.

15 Eadem fere de Libentio scribit Albertus Krantzius in Metropoli lib. 3, cap. 42 et 48. Et auctor historiae Episcoporum Bremensium cum historia Adami editæ ab Erpoldo Lindebrogio.

CIRCA AN.
MCLXXV.

DE B. ROGERIO ABBATE ELLANTII.

IV JAN.

Rogerium Abbatem Ellantii in diocesi Remensi, recenset Hugo Menardus in catalogo Sanctorum et Beatorum ordinis Cisterciensis ex vetusto Missali à 100 annis excuso. Kalendarium quoque Cisterciensis Divione editum; hoc die, et Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi, qui et nobis vitam ejus a monacho Ellantino scriptam communicavit. Est Ellantius (olim Slam vel Slantium) anno mclxviii constructum, ut ex hoc versu Chronographico patet:

NOT. 72.

CLaM dat principium de Slam, sed deme bis unum.

PROLOGUS AUCTORIS.

Optimum semper fuit in Ecclesia Dei Sanctorum describere vitas virorum, ut sint in speculum et quoddam veluti condimentum vite hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos post mortem vivunt; multosque ex iis qui viventes mortui sunt, ad veram provocant et revocant vitam. Quia vero in diebus istis tepescente caritate superabundat iniquitas in cordibus nostris, signa non videmus, jam non est Propheta, nostrisque exigentibus culpis defecit Sanctus, et diminutæ sunt veritates a filiis hominum; ad refocillandam flammam caritatis in nobis, et ad exemplum posteris porrigendum sanctæ conversationis, maximeque vobis hujus monasterii monachis, videor mihi non supervacue ex his qui empti sunt de terra revocare ad medium dilectum Deo et hominibus, cujus memoria in benedictione est, sanctum et venerabilem Patrem nostrum Rogerium, primum hujus cœnobii Abbatem; qui vere juxta testimonium antiquorum, in diebus suis placuit Deo et inventus est justus. Obsecro autem eos qui lecturi sunt hæc, ut fidem dictis adhibeant, et vos maxime fratres, qui hunc Sanctum Dei penes vos habuistis, et cum fide devotionem adhibeatis; quatenus ejus intercedentibus meritis ad superna polorum gaudia pervenire valeatis.

Auctor mona-
chus Ellanti-
nus.

CAPUT I.

Quomodo in sua provincia mundum contempsit, et de professione ejus apud Locum-Regis, et de adventu ejus apud Ellantium.

Laudabilis igitur Pater Rogerius primus Ellantii Abbas, ex Anglia progenitus, Angelicam vitam duxit in terra, in quantum homini fragili licet et mortali. Qui bonæ indolis factus adolescens, cum intelligeret quod secundum Joannem. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, et superbia vitæ; et Mundus transit et concupiscentia ejus; ipsum jam mundum hujusmodi consilio salutari contemnere cepit. Vocem enim Prophetæ dicentis attendens. Obliviscere populum tuum et domum patris tui, et concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus; cum sancto Patriarcha Abraham egressus est de terra sua, et de cognatione sua, et de domo patris sui, et venit in terram quam monstravit ei Dominus, terram vero Gallicanam: in qua quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, sic pius ille Pater filios in Dei servitio postmodum congregavit.

B. Rogerius
natione Ang-
lus.

1. Joan. 2. 16
et 17.

Psal. 44. 11.
Venit in Gal-
tiam.

3 Cum autem diligenter inquireret in quo loco Creatori suo sanctius fanulari valeret; Dei nutu applicuit ad quemdam locum novellæ plantationis Ordinis Cisterciensis, qui dicitur 'Locus-Regis. Relicta igitur domo rebusque patriæ, soli Deo placere desiderans inibi sanctæ conversationis habitum suscepit. Conversationis autem suæ insignia, et quomodo vitam Evangelicam in eodem cœnobio duxerit, sufficienter posse puto neminem enarrare. Solius quippe donatoris de accipiente est nosse, quomodo ab ipso mox conversationis suæ exordio prævenit eum Dominus in benedictionibus dulcedinis; quanta resplenderit gratia electionis; quomodo inebriaverit eum ab ubertate domus suæ. Severus vultu, modestus habitu, circumspexit fuit in verbis, in opere timoratus, in sacra meditatione assiduus, in oratione devotus; magnanimus in

Est monachus
in Loco-Regis.

Sancte vivit.

in fide, longanimis in spe, perfectus in caritate, jucundus inter opprobria, inter obsequia verecundus.

Constituatur
Abbas Ellan-
tium.

4 Cum autem placuit ei, qui eum segregavit a sæculo et vocavit, ut ampliori gratia revelaret in eo gloriam suam, misit in cor Abbatis Loci-Regis, ut ad ædificandam domum istam mitteret de fratribus suis: super quibus licet multum renitentem constituit Abbatem et Præfectum. Advenientes autem ad locum istum tunc desertum cum Abbate suo viri virtutum, simpliciter aliquanto tempore Domino servierunt in paupertate spiritus, in fame et siti, in frigore et nuditate, in vigiliis, in angustiis multis. Ibi in signis et miraculis pluribus gloriosis, ut experti sunt multi, fidelem suum famulum Deus glorificavit B. Rogerium Abbatem, sicut est mirabilis in Sanctis suis, et gloriosus in majestate sua. Mansit autem habitu humilis, somno brevis, pane atro, et aqua brevi; incondito et vix salso olere vescebatur; in mensa nihil penitus volebat deferri, nisi ea quæ communiter conventui parabantur. Quantum vero comitatem inter fratres dilexerit, per exemplum subsequens poterit declarari.

Claret mira-
culis.

Aspere vivit.

* Locus-Regis Abbatia est ordinis Cisterc. in diocesi Bituric. flia Curie-Dei, fundata an. 1129. 24 April.

CAPUT II.

Quomodo piscem in olus Conventus mitti jussit.

Piscem sibi
oblatum non
vult solus co-
medere.

Accidit ut die quadam piscis non modicus ei offerretur et præsentaretur de oratorio revertenti: qui magnitudinem ejus aliquantulum exhilaratus considerans requisivit an eo ex singuli fratres portionem possent accipere ordinatam. Cum autem dicerent: Nequaquam: Projicite inquit, in olus; ne saltem a sapore illius nostrorum aliquis fratrum efficiatur orbatus. O virum per omnia pietate, misericordia, caritate ineffabilem, qui ne pusillum aliquem contristaret, piscis carnibus etiam ordinate noluit saturari! Renuit in hoc cibo consolari anima ipsius, ne fratrum aliquis ab ejus participatione fieret alienus.

CAPUT III.

Quomodo cum asino suo in fluvium cecidit, et illæsus evasit.

Incidit in flu-
vium.

Exit ab aquis,
ne madefactis
quidem vesti-
bus.

Quodam autem tempore cum idem Pater sanctus pro negotiis domus suæ foras exiret, et equitaret asinum, quem semper consueverat equitare; et per quemdam pontem transiret; factum est dum debile animal pedem incaute solo infigeret, de eodem ponte in amnem cecidit cum sessore. Cumque Conversus eum sequens, absorptum ab aquis Abbatem non videret, cum duris et immensis singultibus cepit acclamare: Heu! Heu Pater! quid accidit? et conversus ad Dominum dixit cum lacrymis et immensis singultibus cordis: Domine, Domine, numquid perdes justum cum impio? Numquid sine causa sanctum et innocentem condemnabis? Numquid morietur prudens pariter et indoctus? Eritque utriusque æqualis conditio? Cumque hæc et hujusmodi tendendo pectus frequenter ingeminaret, ex adversa parte oculos attollens, vidit Abbatem suum sedentem super asinum juxta ripam. Quo properante velociterque corrente præ gaudio, invenit eum ita siccum ac incolumem ac si fluminis undas minime tetigisset. Novum profecto et inauditum in diebus illis in famulo suo miraculum Dominus declaravit: qui enim sua dextera B. Petrum ambulanti in fluctibus ne mergeretur erexit, et coapostolum ejus Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit; ipse etiam dextera sua Abbatem nostrum de undis sine ulla sui læsione reduxit: et qui sua virtute, in deserto quadraginta annis filiorum Israel vestimenta, ne ab aquis madefierent, custodivit; idem ipse non solum servi sui

corpus, sed etiam vestimenta ne ab aquis madefierent custodivit. Cum enim suus eum Conversus vellet detergere, non habens alia vestimenta, quæ sibi posset offerre, ita siccum reperit ac si in amnem nunquam cecidisset. Quod miraculum ne eo vivente referret, eum per obedientiæ sanctæ vinculum alligavit.

PER MONACH.
ELLANT.

Jubet id silere
socium.

CAPUT IV.

De annulo a digito mulieris ejecto.

In confinio autem hujus cœnobii manebat quædam mulier, quæ a parentibus suis juvenula fuerat maritata. Hæc vero quodam annulo pretioso dotata in tantum eum dilexit, quod nunquam potuit sustinere, ut vel ad horam a digito suo amoveretur. Unde factum est, ut dum ipsa juventutis annos decurreret, et incrassaretur digitus, idem impingatus arctari cepit graviter in annulo, ac idem annulus carnibus supercrescentibus operiri. Interea mulier suspirat, plorat, lamentatur; non est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus. A marito circumcirca medici requiruntur: veniunt, tangunt, medicantur, dicunt nullam manus prævalere medicinam, nisi digitus abscindatur. Cum igitur supra hoc nullum remedium invenire valeret, nullumque recipere posset solamen humanum, cum clamoribus immensis currit ad divinum adjutorium: quærit, rogat, petit singultibus et lamentationibus, Christi benignitatem provocat miserantis: Miserere mei Domine, miserere mei. Inter ipsa autem lamentationis crebra suspiria, sibi a vicinis condolentibus suggeritur, ut eat apud Ellantium, et ab Abbate sancto loci illius, orationum suarum suffragia super hoc confidenter exposcat. Credimus, aiunt, quod per ipsum apud Dominum poteris obtinere salutem, quam nullorum medicorum arte acquisivisti. Consilio igitur tali recepto, accessit instanter et præ foribus monasterii acubans, suppliciter rogat, quatenus ei liceat colloqui cum Abbate. Ad cujus petitionem portarius mox ingressus ad eundem, ei humiliter intimavit ad portam advenisse quamdam mulierem, quæ cum ingenti desiderio ejus aspectum et colloquium expectabat. Pater autem pius et misericors accessit continuo, et audita gravi querimonia mulieris, respondit: Extrahe manum tuam de sinu tuo, et demonstra digitem, ubi tantus dolor invalescit. Illa igitur manum detrahente, signo crucis elevato Pater sanctus manu propria anulum tetigit, et de digito mulieris sine ullo dolore extraxit, sicque sanam ad propria cum exultatione remisit.

Cuidam fe-
minæ annu-
lus crescente
digiti carne
cooperitur.

A Rogerio,
signo Crucis
extrahitur.

CAPUT V.

De adventu Archiepiscopi Remensis apud Ellantium.

Cum igitur hujus viri sancti fama miraculis crebrescentibus diffunderetur circumcirca, multi pro salute tam animarum quam corporum ad eum fideliter confuebant, et remeantes ab eo reportabant antidotum exoptatum. Unde factum est, ut Reverendus Archiepiscopus Remensis, Dominus Henricus Francorum Regis frater germanus, audita fama ejus et fratrum suorum, ad eos visitandi gratia satis devotus accessit. In cujus adventu Pater sanctus ejusque religiosi exultantes, eum cum honore debito susceperunt, et humilitatis officia secundum possibilitatem domus exhibuerunt humiliter et devote. Ipse autem bonus Pastor diligenter victum eorum pariter et vestitum mirabatur, quomodo tam præclari viri vitam tam asperam degissent. Panis enim non solum furfureus, sed et adeo erat amarus, ut vix inde pauperes fragmenta recipere dignarentur. Propterea tamen inter eos

Henricus Ma-
gnus Archiep.
Remensis nisi-
tat Ellantium.

Miratur
eorum pau-
pertatem.

Non murmur resonat, non querimonia;
Sed corde tacito mens bene conscia
Conservat patientiam.

Unde

PER MONACH.
ELLANT.

Unde magis eis compatitur venerabilis Archiepiscopus; ac inter cetera dixit Abbati et fratribus subridendo: Ne cum advenero ad vos de cetero mihi panis iste Propheticus apponatur, concedo vobis ex territorio meo juxta Attigniacum, quantum per annum arare poterunt quinque juga boum: tellus enim bona est, et magis frumentum quam bladam aliud ferre consuevit. Fratribus igitur cum sancto Patre gratias referentibus, eis valedicens recessit, et Abbatem ad distribuendum ei terræ situm deduxit. Advenientes autem ad Attigniacum terras illico partiri præcepit, et Abbatem in possessionem misit, ibique Abbas grangiam instruxit et ædificavit.

CAPUT VI.

Quomodo liber ejus in fluvium cecidit.

Rogarii liber
in flumen ca-
dit.

Illuxum eum
recipit.

4. Reg. 6.

Cum autem ad grangiam supradictam Pater sanctus aliquando visitandi causa accederet, loci illius placuit circuire fines. Cumque pedes eundo prata grangiae transiret, et veniret secus ripam fluminis, tamquam aliquantulum fessus resedit. Resurgente autem eo, tempus fuit ut horam canonicam persolveret, ad quam dicendam necessarium fuit ut librum de sacculo detraheret; quo extracto, cum minus caute ipsum teneret, subito ex ejus manu est elapsus, atque in amnem ruit inibi decurrentem. Cum enim supernataret et undis, fluentibus per medium flumen velociter traheretur, aliquantulum ingemiscens super amissione libri, oravit Dominum ut sibi redderet, si placeret. Illico adfuit pius Dominus, qui semper respicit in orationem humilium, et non spernit preces eorum: per Dei enim virtutem libellus ex undis educitur, et per præcurrentem puerum in viri Dei manibus præsentatur. Nimirum qui Prophetam Jonam in mari, et in ventre ceti sanum servavit, ipse quoque dono suæ misericordiæ librum Patris nostri ne contaminaretur ab aquis custodivit. Revera multum valet deprecatio justi assidua. In Patre namque nostro antiqua renovantur miracula. Precibus Elisæi ferrum de aquarum profundo revertitur ad lignum: precibus Patris nostri liber ex aquis educitur sanus. Vere gloriosus Deus in Sanctis suis, mirabilis in majestate sua, qui miraculis gloriosum Patrem nostrum Rogarium in diebus suis glorificavit.

CAPUT VII.

De pisce invento in fonte, et de infirmo sanato, quem ipse visitavit.

Vocatur ad
visendos
egros.

Socios estu-
rientes conso-
latur.

Per idem fere tempus ad visitandum infirmum, longe tamen positum, est misericorditer citatus: qui licet solito tunc debilior esset, proficisci tamen ob istiusmodi causam non repudiavit, sed festinanter ad eum perrexit. Cum autem pertransiret per quemdam locum desertum, locum horroris et vastæ solitudinis, hora transierat jam refectionis. Cum vero conquere-retur Conversus pariter et servus, et ambularent tristes, laborem itineris et famis patienter amplius non ferentes, dicunt Abbati: Dum pergitis ad visitandos infirmos alienos, vos sanos et domesticos fame perire vultis? Pater autem sanctus non iratus, non turbatus, sed compassus eorum angustiis respondit: Confidite, et nolite turbari, quoniam cito visitabit nos pius et misericors Dominus. Vix autem verba compleverat, cum ecce respicientes a latere dextro, vident domum non magnam, ibique eum declinare precantur, donec saltem pane reficiantur et aqua. Ipse vero importunis eorum precibus acquiescens, cum ipsis pariter ad eandem domum accessit. Requisivit autem humiliter a magistro domus illius, si vel pecunia mediante esset ubi refectionem qualemcumque percipere valerent. Ad ejus vocem cum responderet magister,

nihil esse paratum ad horam, nisi panem hordeaceum et aquam; Pater sanctus cibum Apostolicum gratanter acceptans: Afferte, inquit, quæ habetis in nomine Domini nostri Jesu Christi. Currit igitur ad fontem famulus ipsius Abbatis, ut ad prandium aquam recentem deportet: eo autem in fontem si tulam immergente, in eam intrat piscis miræ magnitudinis, qui cum videret eum in situla palpitantem, citius cucurrit, et omnibus qui in domo erant cum ingenti gaudio demonstravit. Mirari pariter et gaudere singuli super pisce, dicentes numquam vidisse se piscem alias in fonte. Quid plura? exenteratur, scinditur, coquitur, coctus dividitur singulis, pro ut cuique opus erat.

11 Interea dum exultant et epulantur, hospes cum gemitu conqueritur quia vinum non habet. Ante Abbatem defertur aqua, quæ ad benedictionem ejus vini meri convertitur in saporem. Bibunt autem ex eo omnes, et cum magna exultatione acclamant: Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia magna solus. Benedictus Dominus, qui ad benedictionem servi sui, et glorificandum nomen suum inter nos hodie miraculum iteravit, quod fecisse legitur in initio servorum suorum. Surgens igitur a mensa infirmum suum visitavit, et eo per Dei gratiam sanitati restituto, ipse quoque ab aegritudine sua melioratus, ad propria remeavit. O quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde! ita enim vir iste sanctus curam corporis sui totam commiserat Deo, quod numquam manticam panibus onustam bajulasse fertur. In omnibus angustiis et necessitatibus suis illud Propheticum semper in corde, semper in ore versabat: Jacta cogitatum tuum in Domino, et ipse te enutriet. Et illud Evangelii: Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hoc attendebat: Primum quaerite regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

12 Nec solum in victu, sed etiam in vestitu, adeo paupertatem tenuit, ut cucullam aut tunicam numquam mutaverit, quam diu potuit corpus ejus operire. Si in aliquo dissecta vel disrupta fuit, eam a quolibet faciebat resarciri. Sotilares nihilominus tamdiu frequenter portabat foratos, donec stramen per soleas exiret. Pedales aut raro aut numquam dicitur habuisse. Caritas enim illum accenderat usquequaque: nec paupertatis amaritudinem sustinere permittebat amoris magnitudo. Cum autem qualibet corporis molestia laborabat, dicebat illud Apostoli: Quis nos separabit a charitate Dei? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Hæc et hujusmodi sanctarum scripturarum medicamina, ita eum in sanctitate servabant; ut mentem nec gaudio nec moerore concuteret: sed inter prospera et adversa securus recto tramite viam semper regiam tenebat.

CAPUT VIII.

De reditu ipsius a Capitulo generati.

Eodem autem Patre aliquando remeante a Capitulo generali cum Converso suo, imbribus et ventorum procillis una die graviter est afflicus, qui cum diætam suam non posset ad plenum implere, in quodam Prioratu nigrorum monachorum coactus declinavit. Petit Conversus pro Abbate suo a Priore et Fratribus suppliciter hospitium. Ducitur in quoddam tugurium magis idoneum porcis vel canibus, quam Abbati. Mensa tandem erigitur, in qua panis quasi furfureus superimponitur, in cratere vinum infunditur mixtum aqua. Madidus interea Pater almus, frigore rigescit, pallidus efficitur, frigus in viscera transit. Conqueritur medicum ministro, et suppliciter dicit ei quod eat, et quaerat ligna, quibus caleferi possit. Preces porrigit, preces ingeminat; sed in vanum. Converso autem discurrere per domum propter ligna, non est inventus in ea qui vel ad horam super egeum

Reperitur in-
gens piscis in
fonte.

Coquitur in
cibum ejus et
sociorum.

Ipsæ aquam in
vinum conver-
tit.

Et ipse et æger
sanantur.

Numquam pa-
nem secum
defert.

Psal. 54. 25.
Math. 6. 51.
Ibid. 33.

Paupertas
ejus in vestitu.

Pietas et pa-
tencia in mor-
bis.
Rom. 8. 35.

Fessus et ma-
didus divertit
ad quemdam
Prioratum.

Male excipi-
tur, et ridetur.

*Cogitat de
Christi pas-
sione:*

*Orat cum so-
cio tota nocte.
2. Cor. 11. 27.*

*Conflagrat
Prioratus:*

*Ideo gauden-
tem socium
graviter in-
crepat vir Dei.*

*Job. 14. 15.
Mutilus sa-
cramenti pie
moritur.*

*B. Rogerii be-
nignitas.*

egenum et pauperem intelligeret, qui super angustias Abbati ad modicum condoleret. Sed ironice respondere monachi Converso: Non est in hac domo stipula: non sunt prunae, non sunt ligna, unde calefieri valeat vester Abbas; aliud potius hospitium requirere debetis, in quo sibi ignis et cetera necessaria lautius parentur. Humano ergo destitutus auxilio Pater sanctus, ad Dominum, ut solitus erat, recurrit; Domini nostri Jesu Christi poenas et penurias revocans: sicque cor suum igne divino succendit. Dixit itaque fratri suo: Noctem istam ducamus pervigilem; Dominum collaudantes, in fame et siti, in frigore et nuditate, cum Apostolo gloriantes.

14 Nocte igitur sic transacta iter arripuit summo mane: cumque pergerent, et incedentes sermocinarentur super his quae sibi acciderant illa nocte, Conversus casu respiciens vidit ex eadem domo flammam egredi copiosas et ferri in sublime, auditque tumultum familiae proclamantis: Subvenite, succurrite, nostri monachi ardent. Tunc Conversus ad Abbatem: Eia Pater, inquit, heri nostri monachi non habebant unde vel modicum ignem nobis accenderent; modo tanta abundantia perfruuntur, sicut video simul et audio quod ardent. Talia eo ingeminante subridendo, Pater sanctus eum increpavit cum mœrore, affirmans eum graviter deliquisse in hoc quod de calamitate inimicorum suorum aliquantulum exultasset: inde et poenitentiam ei superinjuxit. Qui de cetero in via nihil simile patientes, sani et incolumes ad propria sunt reversi. Multa quidem et alia signa per eum fecit Dominus in conspectu hominum et discipulorum suorum, quae in praesenti opusculo non sunt annotata: haec autem scripta sunt ut credatis quia ipse fuit vere amicus Dei; et ut credentes, ejus intercedentibus meritis, per Dominum nostrum Jesum Christum, vitam possideatis aeternam.

CAPUT IX.

De obitu ejus.

Quia vero placita erat Deo anima illius, tempus advenit ut transiret de hoc mundo ad Patrem, secundum quod scriptum est: Constituisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt. Aliquantulum igitur in infirmitate detentus, jam jamque languore ingravescente, mortem praeforibus sentiens imminere, Sacramentis salutaribus constipatus, suis fratribus cum lacrymis valedixit, et a sua obedientia absolutus, inter manus eorum animam reddidit Salvatori Domino nostro Jesu Christo; cui est honor et gloria per omnia saecula saeculorum.

CAPUT X.

Quomodo apud Ellantium vitam duxit disciplinatum.

Felix revera cœnobium istud, quod tantum ac talem pastorem in suo principio meruit possidere! Quis enim virtutes ejus digne poterit enarrare? Quis misericordiam ejus multimodam poterit indagare? Semper enim primus fuit ad compatiendum, et promptus ad subveniendum, ad ignoscendum facilis, ad irascendum difficilis, de illatis sibi injuriis ulcisci nunquam acquiescens. O vere beatus, sic affectus, sic imbutus rore misericordiae, sic affluens visceribus pietatis! Sic enim omnia faciebat, sic factus est tamquam vas perditum, ut ceteris semper occurreret

et succurreret. Mortuus denique erat sibi, ut omnibus viveret, omnibus subveniret. Multam proinde aggratiam sparserat vir ille sanctus, quem sic affecterat sollicitudo fraternae caritatis. Si enim forte aliquem ex suis, quos genuerat in Evangelio, deprehendisset forti aliqua tentatione concussum, et inde turbatum, tristem, pusillanimumque factum, quomodo condolebat, quomodo plangebat, quomodo consolabatur, quot argumenta patientiae mox reperiebat, ut erigeret desolatum! Si autem promptum, alacrem, bene proficientem cognosceret, exultabat, instruebat de quibus poterat ut perseveraret, et ut in melius semper proficeret hortabatur. Omnibus se conformabat, omnium in se transferebat affectum. Beatus siquidem iste, qui nunquam reddidit malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario convitantes et detrahentes benedicebat: cum his etiam qui oderunt pacem, pacificus esse studuit, sciens se esse etiam insipientibus debitorem. Quis autem vacua ab eo manu recessit? Si dives, consilium; si pauper, subsidium ab eo reportabat. Equidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilii, lingua loquens judicium, sicut scriptum est: Os justi meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium.

17 Quis illo rigidior in custodia disciplinae? Quis illo in castigando corpus suum districtior? in contemplando suspensior? in differendo sublimior? Cumque omnium judicio omnibus esset sapientior, sibi tamen in oculis suis non sapiens videbatur. Utinam multos, etsi minus sapientes, non plus tangeret illa maledictio: Vae, qui sapientes estis in oculis vestris, et eorum vobismetipsis prudentes. Quis unquam ex ejus ore sonum detractionis, verbum scurrilitatis, sermonem gloriae, verbum invidiae audivit? Quis vel alios judicantem, vel judicanti consentientem aliquando deprehendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? Imo quis non ab eo vel si talia forte loqueretur timuit audiri? Nimirum custodiebat sollicite vias suas ut non delinqueret in lingua sua, sciens quod qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir.

18 Porro quanti fervoris fuerit in opere Dei diebus ac noctibus usque ad diem mortis suae, non est nostrae facultatis exolvere. A puerilibus annis locatus est in servitio Dei, et usque ad exitum vixit in illius servitio, cui servire regnare est. A principio vero cœnobii hujus non solum conversatus est cum fratribus suis sine querela, sed et cum gratia, cujus ex hoc memoria in benedictione est. Ad sacrum nempe tumultum illius infirmi multi fideliter accedentes, ejus intercedentibus meritis, restituti sunt sanitati. Plurimi quoque tentationibus, et angustiis gravibus depressi, ejus interventu, a Deo sunt misericorditer liberati. Quis ejus consilio, quis auxilio destitutus, non continuo convaluit, si patrocinium ejus fideliter imploravit? Experti sunt hoc multi, experieris et tu quicumque tribulatus, pusillanimis, vel turbatus es; si tamen, non ut tentator, sed cum fide non ficta ad eum accesseris, et suffragium ejus devoto et perfecto corde poposceris; qui etiam pro suis persecutoribus exoravit in terris, non erit dubium quin pro amicis, et sibi famulantibus pie Deum exoret in caelis.

Hujus cari et patroni nostri, hujus amici Dei omnipotentis, devotis precibus clementiam imploremus; ut pro nobis semper suis meritis et precibus intercedat apud Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria cum Patre, in unitate sancti Spiritus, per omnia saecula saeculorum, Amen.

PER MONACHUM
ELLANT.

*Erga infirmos
compassio.*

Psal. 36. 30.

*Custodia disci-
pline.*

Humilitas.

Isa. 5. 21.

Gravitas.

*Miracula ad
ejus seculum.*

AN. CHR.
MCCCIX.

DE B. ANGELA DE FULGINIO.

IV JAN.

Angela vita.

Memoria in
sacris fastis.

NOT. 73.

Cur Angela
mulier, sim-
plex, conju-
gata, a Deo
electa sit.

Beate Angelæ de Fulgino admirabilis vita pridem excusa est Parisiis et alibi: cujus auctor Arnaldus quidam Ordinis S. Francisci religiosus, cui illa confiteri peccata consueverat. Eadem paulo amplior, sed simplicius multo, ac nullo fere ordine servato scripta penes me est ex codice Cornelii Dugnii cum aliis mss. collata. Videtur Auctor ipse eam postmodum digessisse. Damus hic eam ut excusa est, sed ex ms. subinde correctam aut illustratam. Capita, sublatis fusioribus titulis, aliter distinguimus, adscriptis tamen ad marginem priorum capitum numeris.

2 Angelæ hoc die Natalem refert Ferrarius in Generali catalogo Sanctorum his verbis: Fulgini in Umbria B. Angelæ viduæ. Idem habet ms. Martyrologium cenobii regularium sororum Lacus S. Mariæ juxta Leidam. Florarium quoque: Depositio Angelæ de Fulgineo devotissimæ viduæ anno salutis mcccix, imo mcccix. Alii in Januarii ejus natalem habent, ut ipse Ferrarius in Indice topographico catalogi Sanctorum Italiae, Molanus in Addit. ad Usuardum; Martyrologium Germanicum, in quo tamen perperam virgo appellatur, uti et in editione Usuardi Coloniensi an. 1521.

3 Martinus Delrio noster hujus sanctissimæ feminae honorifice meminit Disquisit. Magic. to. 2, lib. 3, cap. 1, quæst. 4, sect. 3, ubi de morbis a demone illatis agit: Ad eosdem, inquit, effectus permittente Deo productos, retulerim cruciatus corporeos B. Angelæ de Fulgino. Citat deinde quædam ex cap. 2, num. 33, quæ in priori editione habentur cap. 19 et subdit: Hinc discis sanctam hanc viduam femineo, ut Job virili, sexui, exemplum patientiæ propositam. Vitam B. Angelæ refert in antiquis Chronicis Minorum Marcus Ulyssipponensis parte 2, lib. 7, c. 6 et seqq. ac Joannetinus Niño parte 3, lib. 3, cap. 8 et seqq. Traduntque Marcus cap. 17, Niño 19, Fulgini in ecclesia Ordinis S. Francisci in peculiari sacello honorifice sepultam; spectarique etiamnum ejus corpus capse elegantius inclusum.

VITA

AUCTORE ARNALDO ORDINIS S. FRANCISCI.

PROLOGUS AUCTORIS.

Ne inflatura mundanæ sapientiæ, (aliter terrenæ et diabolicæ inflati spiritus eorum qui magna dicunt et minima faciunt) remaneret ab æterna Dei sapientia inconfusa, suscitavit Deus mulierem sæcularis status, mundo obligatam, viro, filiis, et divitiis irretitam, scientia simplicem, viribus impotentem. Sed virtute sibi divinitus infusa per crucem Dei-hominis Jesu Christi vincula mundi dirupit, apicem perfectionis Evangelicæ ascendit, et perfectam et sapientissimam stultitiam crucis Christi perfectorum sapientiam renovavit: et oblitteratam viam boni Jesu (quam excelsi gigantes tam verbo quam opere inobservabilem asserebant) non solum ad observandum possibilem ostendit, sed et facilem, et summas delicias continentem. O sapientia cælica perfectionis Evangelicæ, quomodo cum æterno Deo stultam fecisti sapientiam hujus mundi, et tu æterne Deus in ipsa famula tua: dum contra viros feminam; contra inflatos, humilem; contra astutos, simplicem; contra litteratos idiotam; contra religiosam hypocrisim, propriæ conditionis despectum; contra linguatos otiosos et manus remissas, stupendum calorem operum, et verborum silentium; contra prudentiam carnis, prudentiam spiritus, quæ scientia est crucis Christi, opposuisti! Unde in muliere forti apparet aperte, quod in speculatoribus viris cæcis erat carnali expositione sepultum.

2 Procul ergo a sanctæ hujus matris filiis pudor abscedat: et ab Angela magni consilii viam divitiarum, sapientiam crucis Christi addiscite; quæ est paupertas, dolor, et despectus, et vera obedientia Dei, boni Dei-hominis Jesu Christi, et dulcissimæ suæ matris: eamque viros, et mulieres, et omnem creaturam lingua efficacium operum doceatis. Et ut gloriemini in vocatione tanti discipulatus; scitote carissimi, quod ipsa est doctrix disciplinæ Dei, et effectrix operum illius. Recordemini carissimi, quod Christi primo passibilem vitam Apostoli prædicantes, a femina didicerunt eum post mortem suscitatum; sic carissimi filii sanctæ matris Angelæ, regulam in carnalibus mortuam, primo possessam a nostris primis parentibus B. Francisco, et ejus sociis, et prædicatam, nunc in observantia istius matris sanctæ una mecum discite immortalem. Hoc est, contra ordinem divinæ providentiæ, in opprobrium virorum carnalium doctricem facere mulierem, cujus notitia non est similis super terram. Cum etiam B. Hieronymus dicat de Oida Prophetissa, ad quam concurrebat populus, quia in opprobrium virorum, et doctorum legis, qui erant transgressores mandati, est ad femineum sexum prophetia translata.

Parænesis ad
filios ejus spi-
rituales.

1. 2. contra
Pelag. c. 8.

SECUNDUS PROLOGUS.

In nomine beatissimæ Trinitatis, et Domini nostri Dei et hominis Jesu Christi Salvatoris, et reverentissimæ Matris Virginis ejusdem. Hæc est manifestatio donorum Altissimi, facta super mentem Matris Angelæ de Fulgino. Secundum enim quod ait Salvator in Evangelio: Si quis diligit me, sermonem meum servabit: et pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus et: Qui diligit me, manifestabo ei meipsum. Quam experientiam, et experientiæ doctrinam ipse Dominus facit probare plenissime: et hoc etiam nuper per aliquorum suorum fidelium devotionem aliquantulum manifestum, et singulariter in mente sanctæ hujus Matris Angelæ, cujus revelationes et visiones ego frater Arnaldus de Ordine Minorum, cum multis precibus, et ex maxima causa vix potui obtinere, licet essem sibi multa familiaritate, et Christi caritate conjunctus. Propter enim clausuram ejus omnimodam, quam habebat in donis Dei (unde et aliquotiens etiam dicebat: Secretum meum mihi, secretum meum mihi) hæc non habuissem, quantum possum advertere, nisi præostensa multum magna displicentia, quam patiebar, videns nos tantis donis propter ejus humilitatem frustrari. Ipsa igitur compassione commota, et quandoque manifesta utilitate proximi, et ut plurimum voluntate, et præcepto et coactione divina, habui infrascripta.

Joan. 14. 23.

Scriptor vitæ
hujus Arnal-
dus ex Ordine
Minorum.

B. Angela suas
revelationes
occulit.

Divine reve-
lationes, inef-
fabiles.

4 Reddebatur etiam difficilis et involuntaria, quia, ut multotiens mihi dixit, nullo modo videbatur sibi aliquid dicere, quando aliquid mihi revelabat: imo potius videbatur sibi blasphemare propter altitudinem revelationum, et propter impossibilitatem expressionis, quia humanis verbis nihil exprimi potest, nisi solum illa, quæ juxta nos narrantur vel corporaliter vel imaginaliter esse facta: divina autem, et quæ mens ex influenza divina patitur, omnino sunt nobis ineffabilia. Dum enim ista sancta mulier incepit mihi manifestare secreta divina, dicebat mihi mirabiliora de mundo, et aliis verbis inconsuetis, magnis et efficacibus, et lumine plenis, et frequenter non poterat explicare, quamvis daret mihi intelligere aliquid per illa quæ dicebat: et conturbabatur, et tristabatur, quia non poterat mihi manifestare, quæ cognoverat. Unde et ego in veritate ita parum capere poteram

poteram quandoque de his, quæ dicebat ad scribendum, quod cogitavi, quod eram sicut cribrum vel saccia, quæ pretiosam substantiam effundit, et retinet magis grossam. Potest autem aliquid patere, quod ego non poteram capere de istis verbis divinis nisi magis grossa; quia aliquando dum ego scribebam recte, sicut a suo ore capere poteram, relegenti mihi illa quæ scripseram, ut corrigeret, dixit mihi quandoque admirando, quod non cognoscebat illa; et alia vice dixit mihi, quod sine omni sapore loquebar: et mirabatur de hoc. Et alia vice dixit: Per ista inquit, verba, recorder illorum, quæ dixi; sed est obscura scriptura, quia ista quæ legis mihi, non explicant illa quæ cognovi. Item alia vice dixit: Id quod deterius est et quod nihil est, scripsisti; sed de pretioso, quod anima sentit, nihil scripsisti.

*Omnia ex ore
B. Angele
auctor excipit.*

5 Et hoc sine dubio quandoque erat propter defectum meum, non quod ego adderem aliquid de meo, sed quia in veritate non poteram capere quæ dicebat, propter insufficientiam meam, et quia nesciebam scribere velociter, nec habebam opportunitatem, nec sufficiebat mihi tempus quandoque, nec habebam ad conferendum locum multis causis impediens. Unde et quandoque inordinatus in conscientia ivi ad scribendum: et ita mihi et sibi totum detruncabatur, quod nihil poteram scribere ordinatum: et studii aliquando confessionem præmittere peccatorum meorum, ut gratia Dei adjuvante ordinate procederem. Unde propter dictas causas inordinate scripsi: et æstimo divinum mirandum, si aliquid scripsi ordinate. Dolor autem mihi et sollicitudo non modica remanebat, eo quod multa quæ intelligebam digna scribi, omittebam propter prædictas causas. Ego autem meritis ejus in meipso, scribendo frequenter fui expertus gratiam spiritualem, et novam, quam nunquam expertus fueram: et ideo cum magna reverentia, et cum timore magno scripsi; ita ut nihil de meo adderem, nec solam unam tantummodo dictionem, nisi sicut ab ore ipsius proferentis capere poteram. Et frequenter faciebam mihi verbum, quod debebam scribere, ab ea pluries iterari. Conabar autem ponere sua propria verba secundum vulgare suum, ne forte mutando in alia vocabula Latina, a sua intentione declinarem. Quandoque etiam dixit mihi: Ego, inquit, haberem conscientiam dicendi ista, nisi esset unum verbum quod dictum est mihi; dictum est enim mihi, quod tanto plus dixerō de istis, plus remanebit mihi. Et frequenter dixit mihi, sibi esse revelatum, et sibi dicebatur, quod scribi faceret in fine verborum infrascriptorum istud scilicet: DE OMNIBUS ISTIS DICTIS REDDANTUR GRATIE DEO.

B. Angele patria et vila.

6 Fuit igitur hæc sancta mulier de quodam loco, qui vocatur Fulginium juxta Assisium ad tres leucas; in principio suæ conversionis habens virum, et prolem multiplicem: et post conversionem suam maximam peragebat penitentiam, quam corpus portare poterat, sicut et ego novi. Et ultra hoc plurimas pertulit tentationes et tormenta in corpore et anima; sustinuit enim et in anima et in corpore, a potestatibus tenebrarum, et a spiritualibus nequitiis tormenta invisibiliter, quæ alii visibiliter et in apparentia patiuntur; et tanto acerbius, quanto maligni spiritus homini humana creatura nocendi et affligendi diversa modorum genera cognoverunt. Unde cum super hoc quidam fide dignus multum miraretur, et compateretur, audiendo ab ipsa fideli Christi quomodo tam horribiliter torquebatur, vidit per revelationem sibi a Deo factam, totum esse verum. Unde et ipse sibi ex tunc mira compassione compatiebatur, et summa devotione afficiebatur.

*Multa invisibiliter patitur
demonibus.*

7 Erat autem maximæ et ferventissimæ orationis, et in confessione discretissima. Unde in quadam vice ipsa fidelis Christi fuit mihi confessa, sicut consueverat cum tanta perfectione cognitionis peccatorum, et

cum tanta contritione, et lacrymis a principio confessionis usque ad finem; et cum tanta virtute humilitatis, quod ego lacrymabar in corde meo, credens certissime, quod si totus mundus deciperetur, Deus non permitteret, quod illa tantæ rectitudinis et veritatis decipi posset.

*AUCTORE
ARNALDO.
Pietas et rectitudo in confessione.*

8 Et cum sequenti nocte infirmaretur, quasi usque ad mortem, cum magna pœna mane sequenti venit ad ecclesiam Fratrum: et tunc ego dixi Missam, et communicavi eam: et scio quod nunquam communicavi, quin aliquam gratiam magnam fecerit sibi Deus, et quasi novam continue. Tanta autem erat efficacia illustrationum et illuminationum et consolationum, quas recipiebat in anima, quod in corpus evidenter frequentissime redundabant. Unde et quandoque mecum stando anima ejus levabatur: nec aliquid intelligere poterat de his, quæ ego sibi relegebam: et alterabatur in facie et in corpore, ex lætitia allocutionum divinarum, et ex devotione et delectatione consolationum, in tantum, quod aliquando oculi ejus erant sic lucentes, ut candela, et facies ut rosa: et efficiebatur quandoque plena, et pinguis, et splendens, et angelica, et admirabilis in toto vultu ultra humanam conditionem, et obliviscatur comedere et bibere quasi si ejus spiritus non existeret in corpore mortali.

*Consolationes
divine in corpore
redundant.*

*Obliviscitur
aliquando comedere.*

9 Referebat enim socia sua, virgo devotissima, quod cum quadam vice ambularent per viam, tota fuit effecta resplendens, læta, rubicunda, ut oculi ejus effecti sunt grossi, et in tantum resplendentes, quod nullo modo videbatur esse ipsa. Unde et hæc videns socia sua, erat tristis, timens, ne aliqua persona obviaret, et respiceret eam: unde et ipsa socia cooperiebat vultum suum, et dicebat: Quare non cooperis vultum tuum? oculi enim tui videntur resplendere sicut candelæ. Et quia erat timida et simplex valde, et nesciebat adhuc dona gratiarum, lamentabatur, et percutiebat se cum pugnis, et percutiebat pectus suum, dicens: Dicis mihi quare accidit tibi istud? de cetero stude subtrahere te ab hominibus, quia amodo non possumus ire per terram. Heu quid faciemus? Et ipsa respondens, confortabat eam, dicens: Ne timeas, quia si homines invenerimus, Deus juvabit nos. Hoc autem dixit accidisse ei totiens, quod nescit numerum.

*Facies ejus
mutatur et
resplendet.*

10 Referebat prædicta socia de hac sancta Matre, quod dum quadam vice ipsa jaceret in excessu mentis in latere suo, ipsa vidit quasi stellam unam jucundissimam, et innumeræ varietatis, et colorum innumerabilium resplendentium, et procedebant ex ea radii grossi et subtiles miræ pulchritudinis; et postquam processerant de corpore ipsius jacentis in latere, plicabant se in latere ipsius; et postmodum ascendebant sursum versus cælum: et istud vigilando hora quasi tertia: et stella erat, ut dicebat, non multum magna.

Juxta eam videtur stella.

11 Quandoque etiam propter tormenta animæ, et vehementes tentationes, et vexationes, et infirmitates corporis, et languore amoris ad suum amatum efficiebatur tota languida, sicca, et pallida, quod erat compassio videre, et quasi semper corpore debilis et infirma.

Languet ex amore.

12 Et ego frater scriptor, postquam scripseram omnia, quæ scripta sunt infra, quæsi, et rogavi prædictam fidelem Christi, ut ipsa oraret Deum, et requireret ab eo, quod si aliquid falsum vel superfluum scripsissem, ipse Deus pro sua misericordia revelaret, et indicaret ei, ut ab ipso sciremus veritatem de ipsis. Et ipsa fidelis respondit mihi, ita dicens: Ego, inquit, antequam tu mihi diceres istud pluries rogavi Deum, ut ipse faceret me scire, si in illis, quæ ego dixi, et quæ tu scripsisti, esset aliquid mendacium vel superfluum. Et pluries certificata sum, et responsum est mihi, quod totum, quod ego dixi, et quod tu scripsisti,

Vila hæc nihil falsi continet.

AUCTORE
ARSALDO

psisti, totum erat verum: nec erat ibi aliquid falsum vel superfluum; quamvis per hunc modum non ita perfecte sint expressa, sicut oporteret.

13 Iterum dictum erat sibi a Deo per hunc modum: Totum, quod scriptum est in isto libello, est secundum meam voluntatem, et a me processit, et ego sigillabo illud: et cum ipsa non intelligeret illud verbum: Ego sigillabo illud; tunc iterum ipse dixit, et ego firmabo illud. Ego autem scriptor verbis ejus nihil addidi; multa tamen dimisi de illis bonis, quæ dicebat, quia ego non poteram capere in intellectu meo. Examinata autem sunt omnia hæc Deo disponente a duobus Fratribus Minoribus fide dignis, facta diligenti examinatione cum ea, et audierunt hæc omnia, quæ scripsi ab ore ejus, cum ea de omnibus conferentes, ut certiores de his omnibus redderentur. Examinata etiam fuerunt omnia per Dominum Jacobum de Columna, et per octo Fratres Minores famosos, quorum quidam Lectores fuerunt in studiis generalibus, alii Inquisitores, alii Custodes, qui fuerunt fide digni, viri utique modesti, et per divinam gratiam multum spirituales, quorum ista dicta de falsitate nullus arguit; sed potius omnes venerantur humiliter, et carius amplectuntur. Non miretur autem, quicumque hunc libellum legerit, de hoc, quod sibi verba dulcia, et amore plena frequentius dicebantur: quia et talis modus loquendi in sacra Scriptura, ut patet in Canticis Canticorum, reperitur: potissime cum, ut patet legenti, gratia divina ipsam conservavit, ne in elationem modo aliquo laberetur: quin imo ex talibus verbis humillima est effecta. Quoniam autem dicit, quod quandoque elevabatur, et transformabatur in unum statum illuminationis, lætitiæ, vel delectationis, quod non credebatur perdere in æternum; ego sic intelligo hoc verbum, et similia: quod scilicet anima benedicta ex illustratione divina formatur de novo in quemdam statum continuum transformationis in Dei infinitissimum lumen, et in sentimentum sibi hæctenus inexpertum; qui licet sit continuus (et non interpolatus quasi per modum actus) ut habitus; tamen ille idem actus, ut credo, recipit incrementum novorum fervorum, gaudiorum; et dulcorum, et novorum gustuum, remanente tamen eadem illuminatione et sentimento, quantum ad actum unum continuatum. Et propter hoc potest dici quoad tales modos, et intensiones fervorum majorum, et dulcorum, et illustrationum, et repræsentationum innovari.

CAPUT I.

XVIII. Passus spirituales per quos ad sui cognitionem Angela pervenit.

c. 1. Passus
i. Cognitione
peccati.

Ego, inquit Angela de Fulginio, proficiscendo ad viam pœnitentiæ, xviii passus peragravi spirituales, antequam cognoscerem imperfectionem vitæ meæ. Primo enim incepti considerare peccata mea, et adepti sum cognitionem peccatorum meorum: ex qua cognitione anima mea valde timuit, ne damnaretur in inferno, et ex hoc planxi amare.

c. 2. Passus
ii. Verecundia
confitendi.

15 Secundo incepti erubescere de peccatis meis, et erat tanta erubescencia, quod præ verecundia non poteram plene confiteri peccata mea. Unde et multotiens inconfessa communicavi, et cum peccatis corpus Domini recepi. Unde die et nocte reprehendebam a conscientia mea, propter quod rogavi B. Franciscum, ut concederet mihi invenire Confessorem idoneum, qui bene cognosceret peccata mea, et cui bene possem confiteri. Ipsa igitur nocte apparuit mihi senex, dixitque mihi: Soror si citius me rogasses, citius fecissem, quod rogasti; quod tamen petisti, factum est. Mane igitur dum irem ad S. Franciscum, inveni unum fratrem prædicantem in S. Feliciano, qui erat capellanus Christi, et habebat ejus potestatem, et statim facto sermone deliberavi ei confiteri. Confessa

Vide 24 Januar.

igitur sum plenarie de peccatis meis, et absoluta. In hac autem confessione non sensi amorem, sed amaritudinem, verecundiam et dolorem.

16 Tertio perseverabam consequenter in satisfactione et pœnitentiâ mihi imposita: et adhuc plena dolore eram sine alia consolatione.

c. 3. Passus
iii. Satisfactio.

17 Quarto incepti considerare, et recognoscere divinam misericordiam, quæ mihi concessit gratiam prædictam, et me extraxerat de inferno; et hic incepti illuminari: et nunc plus plangebam et dolebam quam prius, et affectabam facere pœnitentiâ arcitiorem, quam hic non dico.

c. 4. Passus
iv. Consideratio
misericordie
Dei.

18 Quinto cum sic essem illuminata, et nihil in me viderem nisi defectus, condemnabam me ipsam, sciens et cognoscens certissime, quod digna eram inferno: et hic adhuc recipiebam amarum planctum. Et intelligatis quod in istis passibus prædictis erat mora temporis inter unum et alterum. Unde magna pietas et magnum dolorem est de anima, quæ tam graviter potest se movere et cum dolore et magno pondere versus Deum vadit, et valde parvum passum facit. Et scio de me quod in quolibet passu morabar et plangebam, et non dabatur mihi plus simul: quamvis aliqualis consolatio mihi esset, quod poteram plangere in quolibet passu; sed erat una consolatio amara.

c. 5. Passus
v. Cognitione
sua.

19 Sexto consequenter mihi sic continuanti data est quedam illuminatio gratiæ, quæ profunde mihi conferebatur cognitio omnium peccatorum meorum: et videbam, eo quod offenderem creatorem meum, offendisse omnes creaturas pro me factas: et profunde reducebantur in meam memoriâ omnia peccata, et in confessione, quam faciebam Deo meo, profundissime ipsa ponderabam. Et invocabam omnes Sanctos, et B. Virginem, ut intercederent pro me, et rogarent misericordem Dominum, qui tanta mihi bona contulerat, ut misereretur mei: et quia cognoscebam me esse mortuam in peccatis, me faceret vivam, per suam gratiam vivificando. Et rogabam omnes creaturas, quas omnes me videbam offendisse, quia creatorem eorum offenderam, ut non accusarent me coram Deo. Et videbatur mihi, quod omnes creaturæ habebant de me pietatem, et omnes Sancti similiter, et tunc dabatur mihi cum magno igne amoris orare Deum plus quam solebam.

c. 6. Passus
vi. Illuminatio
ad cognoscenda
peccata.

20 Septimo dabatur mihi specialis gratia respiciendi in crucem, in qua oculis cordis et corporis considerabam Christum mortuum pro nobis. Sed hæc visio et consideratio erat adhuc insipida: quamvis haberem ibi magnum dolorem.

c. 7. Passus
vii. Aspectus
Crucis.

21 Octavo in aspectu crucis data est mihi major cognitio, quomodo Christus mortuus fuerat pro peccatis nostris: et tunc recognovi omnia peccata mea cum dolore maximo, et sentiebam, quod ego crucifixeram eum. Sed non cognoscebam adhuc, quod passio Christi esset tantum beneficium, aut quomodo me redxerat de peccatis, et converterat ad pœnitentiâ, et pro me mortuus fuerat, non sic profunde intellexi, sicut postea. Sed in ista cognitione crucis dabatur mihi tantus ignis amoris et compunctionis, quod stando juxta crucem, expoliavi me omnibus in proposito, et totam me obtuli ei: et quamvis cum timore, tamen tunc promisi ei servare perpetuam castitatem, et non offendere eum cum aliquo membrorum meorum, accusando de præteritis mea membra sigillatim. Et rogabam eum, quod ipse me faceret istud prædictum observare, castitatem scilicet, et omnium sensuum meorum custodiam, quia ex una parte timebam promittere prædicta, et ex alia parte ignis prædictus me cogebat, et non poteram aliud facere.

c. 8. Passus
viii. Cognitione
causæ mortis
Christi.

22 Postea dabatur mihi desiderium quærendi, quæ esset via crucis, ut possem stare ad pedem crucis, et invenire refugium, ad quam refugiunt omnes peccatores. Et fui illuminata et instructa, et demonstrata

c. 9. Passus
ix.

Via crucis
est cognitio.

est mihi via crucis isto modo. Inspiratum est enim mihi, quod, si ego volebam ire ad crucem, ego spoliarem me, ut essem magis levis et libera, et sic irem ad crucem: scilicet quod parcerem omnibus, qui me offendissent, et quod spoliarem me de omnibus terrenis, et de omnibus hominibus et feminis, et de omnibus amicis et parentibus, et aliis omnibus, et de possessione mea, et de me ipsa, et cor meum darem Christo, qui tanta bona praeclata mihi fecerat, et irem per viam spinosam, viam scilicet tribulationis. Et tunc incepti dimittere pannos meliores, et vestes, et de cibariis delicatioribus, et de pannis capitis similiter. Sed erat mihi adhuc satis verecundum et penosum, quia non sentiebam adhuc multum de amore Dei, et eram cum viro meo: unde amarum erat mihi, quando mihi dicebatur aliqua injuria, vel quando fiebat mihi; tamen sustinebam patienter, sicut poteram. Factum est autem volente Deo, quod illo tempore mortua est mater mea, quae erat mihi magnum impedimentum in via Dei: et similiter mortuus est vir meus, et omnes filii mei in brevi tempore. Et quia inceperam viam praedictam, et rogaveram Deum, quod me de iis expedit, magnam consolationem recepi de morte eorum, quamvis eis aliquatenus condolerem: cogitabam tamen, quod deinceps, postquam Deus fecerat mihi gratiam praedictam, quod cor meum semper esset in corde Dei, et in voluntate ejus, et voluntas Dei, et cor ejus in corde meo.

Abjicit commodiora.

Moriuntur Angelamater, vir, filii.

c. 10. Passus x. Apparet ei Christus crucifixus.

Dolor de peccatis.

c. 11. Passus xi. Poenitentiae asperitas, fuga saeculi.

In eo proposito divinitus corroboratur.

23 Decimo cum quaererem a Deo, quid possem facere, per quod ei plus placerem, ipse pro sua pietate apparuit mihi pluries dormienti et vigilantem crucifixus in cruce, et dicebat mihi, quod ego respicerem in plagas suas, et mirabili modo ostendebat mihi, quomodo omnia sustinerat pro me; et hoc accidit pluries. Et quando ostendebat mihi omnia singulariter et singillatim quae sustinerat pro me, dicebat mihi: Quid ergo potes facere pro me, quod sufficiat? Similiter apparuit mihi vigilantem multoties, magis tamen placibiliter quam dormienti; quamvis semper apparet mihi multum penosum, et dolorosus: et ostendebat mihi penas capitis, et superciliorum, et barbæ capillos sibi avulsos, et enumerabat omnes flagellationes, assignando easdem in locis suis sicut sustinerat, dicebatque mihi: Haec omnia pro te sustinui. Et tunc reducebantur in memoriam omnia peccata, et ostendebatur mihi, quod propter ipsa peccata mea ego iterum plagaveram Christum Jesum, et quod dolorem maximum debebam habere, et tunc habebam majorem dolorem de peccatis meis, quam nunquam habuerim. Similiter et mihi ostendens passionem, dicebat: Quid potes facere pro me, quod sufficiat? Et tunc plorabam multum, et lacrymabar ita ardentem, quod lacrymae adurebant carnem meam, unde oportebat me ponere aquam frigidam ad refrigerandum.

24 Undecimo propter peccata movi me ad faciendum poenitentiam magis asperam, quam non oportet hic dicere, et imaginabar, et conabar ipsam facere: et cum non videretur mihi, quod possem cum rebus saeculi facere sufficienter poenitentiam, deliberavi omnino omnia relinquere, ut possem facere poenitentiam, et venire ad crucem, sicut mihi a Deo fuerat inspiratum: praedicta vero deliberatio fuit mihi a Deo donata per gratiam mirabiliter isto modo. Cum enim ego desiderarem vehementer fieri pauper, et cogitarem frequenter cum multo zelo ne forte morerer, priusquam pauper fierem; et e contrario impugnarem multis tentationibus, scilicet quia eram juvenis, unde mendicare mihi poterat esse periculum et verecundia. Iterum suggererat mihi cogitatio, quod si hoc facerem, oportebat me mori fame, et frigore, et nuditate, et quod hoc etiam ab omnibus mihi dissuaderetur.

25 Tandem miserante Deo venit mihi quaedam magna illuminatio in corde meo, cum qua illumina-

tione venit mihi quaedam firmitas, quam tunc non credidi, nec credo perdere in aeternum: et disposui et deliberavi, quod si oporteret me mori fame, et nuditate, vel verecundia, ex quo Deo placebat, vel placere Deo poterat, nullo modo propter praedicta ista dimitterem, etiam si certa essem, quod omnia ista praedicta mala mihi acciderent. Quia, etiamsi omnia praedicta mala mihi acciderent, libenter moriebar pro Deo, et tunc vere deliberavi, quod dictum est.

26 Duodecimo consequenter rogavi beatam Matrem Christi, et S. Joannem Evangelistam, per dolorem quem ipsi sustinerunt, quod ipsi acquirerent mihi certum signum, quo possem semper habere in memoria passionem Christi.

27 Tertiodecimo mihi perseveranti in ista praedicta oratione et desiderio accidit mihi somnium, in quo ostensum fuit mihi cor Christi, et dictum est mihi: In isto corde non est mendacium, sed omnia sunt ibi vera: et hoc videbatur mihi quod acciderat, quia ego feceram quasi truffas de quodam Praedicatorum.

28 Quartodecimo consequenter quadam vice dum starem in oratione, Christus ostendit se mihi vigilantem magis clare, et dedit mihi majorem cognitionem de se; et tunc vocavit me et dixit mihi quod ego ponerem os meum in plagam lateris sui, et videbatur mihi quod ego ponerem et biberem sanguinem ejus fluentem recentem ex latere suo: et dabatur mihi intelligere, quod in ipso mundaret me. Et hic incepti habere consolationem magnam, quamvis ex consideratione passionis haberem tristitiam, et rogavi Dominum, quod faceret me totum sanguinem meum spargere et effundere propter amorem suum, sicut ipse fecerat pro me, et desiderabam propter suum amorem, quod omnia membra mea afflictionem et mortem paterentur viliores et acerbiores passione sua. Et cogitabam et desiderabam invenire, qui me interficeret, dummodo hoc paterer propter fidem suam, vel propter amorem suum, quod ego peterem eum, quod faceret mihi istam gratiam, scilicet quod quia Christus crucifixus est in ligno, me crucifigeret in una ripa, vel in aliquo vilissimo loco, vel in una vilissima re. Et quia non eram digna mori, sicut fuerunt mortui sancti Martyres, sed desiderabam, quod faceret me mori vilius et acerbiori morte, et non poteram cogitare ita vilem mortem, sicut ego desiderabam, et quod omnino esset dissimilis morti Sanctorum, reputabam enim me omnino indignam morte ipsorum.

29 Quintodecimo consequenter figebam desiderium in S. Joanne et in Matre Virgine Dei, in memoria eos tenendo, et cogitando, et rogando eos propter dolorem, quem in passione Domini sustinerunt, ut acquirerent mihi gratiam, ut semper sentirem dolorem passionis Christi, vel saltem dolorem eorum. Et ipsi acquisiverunt et impetraverunt hanc gratiam, et tantum dedit mihi semel S. Joannes, quod fuit ille dolor de majoribus, quam unquam senserim. Et dabatur mihi intelligere, quod S. Joannes tantum dolorem sustinerat de passione et de morte Christi, et de dolore Matris Christi, quod existimabam et existimo, eum fuisse plus quam Martyrem. Unde et tunc datum est mihi desiderium expropriandi me cum tota voluntate: et quamvis impugnarer multum a daemone, et saepe tentaret me, ut id non facerem, et prohiberetur mihi a Fratribus Minoribus, et ab omnibus, a quibus me conveniebat habere consilium; nullo tamen modo potuissem abstinere pro omnibus malis vel bonis, quae potuissent mihi fieri, quin omnia mea pauperibus erogarem, et si hoc facere non potuissem, quod saltem omnia omnino dimissem. Quare non videbatur, quod possem aliquid reservare sine magna offensione ejus, qui me sic illuminaverat. Et tamen adhuc eram in amaritudine pro peccatis, et nesciebam, si ea quae faciebam, erant placita

ACTORE
ARNALDO.

c. 12. Passus xii. Memoria passionis.

c. 13. Passus xiii.

c. 14. Passus xiv. Clarior cognitio Christi.

Optat mori pro Christo.

c. 15. Passus xv. Sensus doloris passionis Christi.

AUCTORE
ARNALDO.

*Illustris resolu-
tio in deso-
latione.*

c. 16. Passus
xvi. Consola-
tio in legendo
Pater noster.

placita Deo; sed cum amaro planctu clamabam, di-
cens: Domine etsi damnata sum, nihilominus tamen
faciam poenitentiam, et expropriabo me de omnibus,
et serviam tibi: et cum adhuc essem in amaritudine
pro peccatis, et non sentirem adhuc aliquam dulce-
dinem divinam, mutata fui de isto statu isto modo.

30 Sextodecimo consequenter semel veni ad eccle-
siam, et rogabam Deum, quod faceret mihi aliquam
gratiam: et dum orarem, et dicerem *Pater noster*,
posuit Deus ipsum *Pater noster* in corde meo cum
tanta claritate, et intellectu bonitatis divinae, et in-
dignitatis meae, quod non possem exprimere. Singula
autem verba exponebantur mihi in corde, et dicebam
id cum magna mora et contritione et compunctione,
sic quod, quamvis ex una parte plorarem propter
peccata mea, et indignitatem meam, quam ibi cogno-
scebam; tamen habui consolationem magnam, et
cœpi aliquid gustare de dulcedine divina, quia in
dicto *Pater noster*, melius cognoscebam bonitatem
divinam, quam in aliqua alia re, et adhuc ibi invenio
melius. Veruntamen quia in dicto *Pater noster* mihi
indicata fuerunt peccata mea, et indignitas mea, cœpi
in tantum esse verecunda, quod non audebam levare
oculos meos ad cælum, nec ad crucifixum, nec ad
aliam rem. Sed recommendavi me Beate Virgini, ut
ipsa impetraret mihi gratiam et indulgentiam peccato-
rum: et adhuc eram in amaritudine pro meis
peccatis.

31 O peccatores, in quanta gravedine proficiscitur
anima ad poenitentiam: ita habet fortes compedes,
et ita habet malos adjuutores, quin imo impeditores,
mundum, carnem, et dæmonem. Sciatis autem, quod
in quolibet supradictorum passuum fui morata per
bonum tempus, antequam me possem movere ad
alium passum. Sed in quibusdam passibus morata
sum plus, in quibusdam minus.

c. 17. Passus
xvii. Major
fides per
D. Virg. im-
petrata.

32 Decimoseptimo post ista demonstratum est
mihi, quod Beata Virgo acquisivit mihi gratiam, per
quam dedit mihi aliam fidem, quam humanam: quia
videbatur mihi, quod usque ad idem tempus fuisset
fides mea quasi mortua in comparatione ad illam,
quam impetravit mihi, et videbatur mihi, quod lacry-
mæ meæ, quas ante habueram, fuissent quasi
per vim, in comparatione ad illas, quas postea habui.
Postea enim dolui de passione Christi, et de dolore
Matris efficacius, et tunc quidquid faciebam, quan-
tumcumque esset magnum, videbatur mihi parum
esse: et habebam voluntatem faciendi majorem poe-
nitentiam, et tunc inclusi cor meum in passione
Christi, et data est mihi spes, quod in ipsa poteram
liberari. Et hic incepti habere consolationem per som-
nia, et habebam pulcra somnia, et dabatur mihi con-
solatio in eis, et cœpit mihi dari dulcedo, et consola-
tio de Deo intus in corde, et extra in corpore,
continue vigilanti et dormienti. Sed quia adhuc non
sentiebam certitudinem, adhuc erat admixta amari-
tudo, nec quiescebat cor meum, sed desiderabam
habere aliud a Deo.

*Spiritualis
consolatio in
somnia.*

* mss. parvæ.

33 *Addit ms.* Et de somniis et visionibus retulit unam de mul-
tis dicens: Quadam vice dum eram in carcere, in quo me reclu-
seram pro Quadragesima majori, et diligenter, et meditarer in
uno verbo Evangelii, quod verbum erat maxime dignationis, et
excessivæ dilectionis; dum eram juxta unum librum, scilicet
Missale, et sitirem videre illud verbum, saltem tantummodo
scriptum, et vix comprimens, et coercens me, et timore superbiæ
continuissem me ne dictum librum præ nimia siti et amore meis
manibus aperirem; quodam somno sopita in ipso desiderio ob-
dormivi: et statim ducta fui in visione, et dictum est mihi, quod
intellectus epistolæ est res tantum delectabilis, quod si quis bene
intelligeret, oblivisceretur omnium mundanorum. Et dixit mihi
ille qui ducebat me: Vis hoc probare? Et cum assentirem, et
sitirem probare illud; statim duxit me, et fecit me illico probare.
Et tunc intelligebam cum tanta discretione bona divina, quod
statim fui oblita omnium mundanorum. Et dixit mihi ille, qui
ducebat me, quod adhuc intellectus Evangelii est res tantum
delectabilissima, quod si quis illud intelligeret, oblivisceretur
non solum omnium mundanorum, sed etiam oblivisceretur
omnino sui ipsius. Et dixit mihi adhuc, et fecit me illud probare:

et statim intelligebam cum tanta delectatione bona divina, quod
petivi ab illo qui ducebat me, quod ab illo statim non discederem
de cetero. Et respondit mihi, quia istud, quod petebam, non
poterat esse adhuc: et statim reduxit me: et aperui oculos, et
maximam lætitiæ sentiebam de eis, quæ videram: sed valde
dolebam quod illa perdideram. Et adhuc multum me delectat,
quando recorder. Et ex tunc tanta certitudo remansit mihi, et
tantum lumen et ardor amoris Dei, quod affirmabam certissime,
quod nihil predicatur de dilectione Dei: et illi qui predicant,
non possunt illam predicare, et ea quæ predicant non intelli-
gunt. Et ita dixerat ille qui duxit me in visione.

34 Octavodecimo consequenter incepti habere sen-
timenta Dei, et habebam tantam delectationem in
oratione, quod non recordabar de comestione; et de-
siderabam, quod non oporteret me comedere, ut pos-
sem stare in oratione: et intermiscibat se hic que-
dam tentatio, quod non comederem, et si comederem,
quod in modica quantitate comederem: sed cognovi
hoc esse deceptionem. Et erat ignis amoris in corde
meo tantum, quod non fatigabar de genuflexionibus,
nec de aliqua alia poenitentia. Postea vero veni ad
majorem ignem et fervorem amoris caritatis divine.
Si enim audivissem loqui de Deo, stridebam in tan-
tum quod si aliquis stetisset cum securi super me,
ad me interficiendum, non potuissem me abstinere.
Et hoc accidit mihi prima vice, quando vendideram
a Casalenum, ut darem pauperibus, erat enim mel-
lior terra quam haberem. Et prius faciebam truffas
de Petruccio, sed nullo modo postea poteram illud
facere. Frequenter autem cum de Deo audiebam lo-
qui, stridebam etiam in conspectu quarumcumque
gentium. Et quando aliquæ personæ dicebant mihi;
quod eram *b* inordinata pro eo, quæ accidebant mihi,
ego dicebam similiter, quod eram infirma et *c* deordi-
nata, et non poteram facere aliud, nec poteram maledi-
centibus mihi propter hoc satisfacere, sed verecun-
dabar valde. Et quando videbam passionem Christi
depictam, vix poteram me sustinere, sed capiebat me
febris et infirmabar. Unde socia mea abscondebatur
a me picturas passionis, quantum poterat, ne ipsas
viderem. In isto tempore stridendi habui plurimas
illuminationes, sentimenta, visiones, et consolationes
quarum aliquæ hic infra scribuntur.

c. 18. Passus
xviii. Ardor
et assiduitas
orationis.

a ita mss. excu-
sus, casale
meum.

b ms. demo-
niaca.
c ms. demo-
niaca.

Videns pictu-
ram passionis
febris corripit-
tur.

CAPUT II.

Varie ejus tentationes.

Ne autem magnitudo et multitudo revelationum et
visionum me extolleret, et ne earum delectatio me
super me efferret, datus est mihi multiplex tentator,
qui multiplici tentatione et afflictione me affligat.
Affligor enim tam in corpore et anima ab eisdem.
Corporis enim sunt tormenta innumera a multis dæ-
monibus multipliciter excitata. Vix enim credo quod
scribi possent passionem et infirmitates mei corporis;
nam non remanet in me aliquod membrum quin hor-
ribiliter patiat. Numquam enim sum sine dolore,
sine languore, continue sum debilis et fragilis, plena
dolore, sic quod continue oportet me jacere: non est
in me membrum, quod non sit percussum, tortum,
et ponatum a dæmonibus, et semper sum infirma et
semper tumefacta et plena doloribus in omnibus
membris meis, sic quod cum magna poena possum
me movere et sum fatigata jacere, nec etiam comede-
re ad sufficientiam possum.

c. 19.
Tentationes a
dæmonibus
illata.

Infirmitates
corporis.

36 Tormenta vero et animæ passionem (quas sine
comparatione acerbiores et plures esse dico quam
corporis) patior quasi assidue ab ipsis dæmonibus.
Nec scio aliam assignare similitudinem, nisi de ho-
mine suspensus per gulam, qui ligatis manibus post
tergum et velatis oculis suspensus cum fune reman-
sisset in patibulo, et viveret, cui nullum auxilium,
nullum remedium, vel fulcimentum remansisset. Et
dico quod adhuc desperatus et crudelis a dæmoni-
bus torqueor. a Video enim quod dæmones ita ani-
mam meam suspendunt, quod sicut suspensus non
habet

Afflictiones
animæ.

habet aliquid sustentamenti, ita animæ nullum videtur remanere sustentamentum, et omnes virtutes animæ subvertuntur, sciente et aspiciente anima mea. Et quando anima mea videt subverti omnes virtutes, et discedere, et quod non potest se sibi opponere, est tantus dolor animæ, quod vix aliquando possum plorare propter desperatum dolorem et iram; aliquando vero ploro irremediabiliter. Aliquando etiam tanta ira venit in me, quod vix possum me tenere, quin me totam dilaniem; aliquando vero non possum me tenere, quin horribiliter me percuciam, et percuciendo meipsam tumefeci aliquando caput meum et alia membra. Et quando anima videt cadere et discedere omnes virtutes, fit planctus animæ, et vociferor ad Deum meum, et quasi sine intermissione: Deus meus, Deus meus, ne derelinquas me.

37 Item aliud tormentum patior, quia omnia vitia in me revixerunt, et aliquando reviviscunt: non quod sint in vita durabili rationem meam subjicientia, sed præbent mihi et afferunt magnam pœnalitatem. Et etiam vitia quæ nunquam fuerunt in meo corpore, veniunt in me, et incenduntur, et afferunt mihi magnam pœnalitatem; sed non habent vitam continuam, et quando remoriuntur, dant mihi magnam consolationem. Video enim, quod demonibus multis tradita sum, qui reviviscere faciunt vitia, quæ horreo, et quæ fuerunt mortua, et addunt illa, quæ nunquam fuerunt. Et ego recordans quod Deus hic fuit afflictus et despectus et pauper, vellem quando oportet quod omnia mala mea duplicarentur.

38 Et quandoque sum in tenebra horribilissima dæmonum, ubi videtur omnino deesse omnis spes boni: et est illa tenebra horribilis; et suscitantur vitia in corpore, quæ cognosco intus in anima esse mortua. Sed extra animam suscitant ea dæmones, et etiam illa vitia quæ non fuerunt, suscitantur. Et in corpore ad minus patior in tribus locis: nam in locis verecundis est tantus ignis, quod consuevi apponere ignem materialem, ad extinguendum alium ignem concupiscentiæ, donec Confessor meus mihi prohibuit. Tunc cum sum in illa tenebra, credo quod citius eligerem assari, quam prædicta tunc pati: imo tunc clamo, et advoceo mortem, ut per quemcumque modum mihi eam Deus concederet evinire: et tunc dico Deo: Domine, si me debes mittere in infernum, ne differas, sed subito facias, et ex quo me dereliquisti, comple et submerge me in profundum. Et intelligo tunc, quod id est opus dæmonum, et quod illa vitia non vivunt in anima, quia anima nunquam consentit eis, sed corpus patitur violentiam, et est tantus dolor, et tædium, quod si duraret, corpus pati id non posset. Sed et anima videt, quod est ei ablata omnis potentia, quamvis non consentiat vitii; non tamen habet potestatem omnino resistendi vitii, et videt quod est contra Deum; et sic cadit, et torquetur in eis. Et est quoddam vitium permissum a Deo venire in me, quod nunquam fuit in me: sed aperte et manifeste cognosco, quod permittitur a Deo venire in me; et prædictum vitium est tam magnum, quod superat omnia alia vitia. Et est quædam virtus quæ datur mihi manifeste a Deo contra prædictum vitium, qua virtuose a Deo liberor. Et si non haberem ego fidem de Deo certam, solum in isto, et non pro aliquo alio remaneret mihi, et in isto remaneret mihi spes certa et secunda, de quam non possum dubitare: et virtus prævalet semper, et vitium deficit, et virtus tenet me, et non permittit me cadere in vitium: et est virtus tantæ fortitudinis, quod non solum tenet me, imo dat mihi tantam fortitudinem virtutis, quod vere in isto cognosco Deum, et illuminor, et confirmor in tantum, quod omnes homines mundi, nec omnia dæmonia inferni, nec alia aliqua res est, quæ posset me movere ad minimum peccatum: et cum ista virtute remanet mihi Fides de Deo. Vitium autem

est tam magnum, quod verecundor illud dicere: et est tam magnum istud vitium, quod quando prædicta virtus est mihi abscondita, et videtur mihi quod me dimiserit, non est res quæ me posset tenere, nec pro verecundia, nec pro pœna aliqua, quin statim ruerem in peccatum. Tunc tamen supervenit illa virtus, et virtuose me liberat, ita quod nec ego ipsa possem peccare pro omnibus bonis vel malis istius mundi: et istos labores sustinui per duos annos, et plus.

39 b Item in anima mea consuevit pugnare quædam humilitas, et quædam superbia tædii grandissimi. Humilitas est, quia video me cecidisse ab omni bono, et video me esse extra omnem virtutem, et extra omnem gratiam, et video in me tantam multitudinem peccatorum et defectuum, quod non possum cogitare, quod Deus de cetero velit mihi misereri; et video me domum diaboli, et operatricem, et credulam dæmoniorum, et video me filiam eorum, et video me extra omnem rectitudinem, et extra omnem veracitatem, et dignam infimo et ultimo profundo inferni. Et ista humilitas prædicta non est illa humilitas quam aliquando habeo, quæ facit animam meam esse contentam, et facit animam venire in cogitationem bonitatis divinæ. Quia alia prædicta humilitas, non adducit nisi innumerabile malum. Unde intus in anima videtur mihi, quod sin tota circumdata dæmonibus, et video defectus in anima et corpore, et est mihi clausus Deus, et absconditus in omni parte et gratia, ita quod nullo modo possum recordari Dei, nec ipsius habeo memoriam, quia nec ipse permittit: et videndo me damnatam, non curo aliquo modo de damnatione mea, quia plus curo et plus doleo, quia offendi Creatorem meum, quem nollem offendisse, nec offendere pro omnibus bonis et malis quæ possent nominari. Unde et videndo offensiones meas innumerabiles prædictas, pugno cum omnibus membris meis, et contra dæmones, ut possim vincere, et prævalere contra prædicta vitia et offensiones; et non possum per aliquem modum omnino: et etiam non invenio aliquem vadum, nec aliquam fenestellam, nec aliquod omnino remedium, per quod possim evadere, vel me adjuvare, et perpendo quod ego cecidi ita profunde.

40 Unde et humilitate frequenter sum inabyssata, et facit me videre peccata mea, et superabundantiam malitiarum mearum, et iniquitatum, ita quod non video me posse manifestare, nec discooperire ea per aliquem modum, ut eas simulationes et iniquitates meas et peccata mea possem manifestare, et vellem ire nuda per civitates, et plateas, et vellem appendere ad collum meum carnes et pisces, dicens: Hæc est illa mulier vilissima, plena malis et simulatione, et seminatix omnium vitiorum et malorum. Faciebam enim bona ad famam hominum, et faciebam dici omnibus qui invitabant nos: Non comedo pisces, nec carnes, et ego eram plena gula, et comensatione, et ebriosa, et ostendebam quod nolebam recipere, nisi quantum sufficiebat mihi: et studebam esse pauper exterius, et ubi jacebam, projiciebam multos pamos, et de mane faciebam eos levare, nec personæ venientes hoc perpenderent. Videte animæ meæ diabolum et cordis mei malitiam: audiat quomodo sum hypocrita et filia superbiæ, et quomodo sum deceptrix, et sum abominatio Dei. Et ostendebam me esse filiam orationis, et ego eram filia iræ, superbiæ, et filia diaboli. Et ostendebam me habere Deum in anima, et consolationes divinas in cella, et ego habebam diabolum in anima et in cella. Et sciatis quod toto tempore vite meæ studui, quomodo possem habere famam sanctitatis, et sciatis in veritate quod propter malitias et simulationes, quæ absconse sunt in corde meo, multas gentes decepi, et sum homicida multarum animarum et animæ meæ.

41 Et postea stando in ista abyssos, volebam me ad istos fratres meos, qui dicti sunt filii, et dicebam eis:

AUCTORE
ARNALDO.

Exercet actus
humilitatis.

Affligitur
amaritudine
animi.

Nimia et mala
humilitas.

Alii actus
illius humili-
tatis.

Varii animæ
motus.

Vitia præle-
rita a dæmo-
nibus resuscit-
antur.

Generose vi-
titiis resistit.

Confortatur a
Deo.

AUCTORE
ARNALDO.

eis : Nolite mihi de cetero credere, nonne videtis vos quod sum daemoniaca? Vos qui dicti estis filii, rogate istam justitiam Dei, ut exeant daemonia de anima mea, et manifestent nequissima opera mea, ut non amplius vituperetur Deus per me. Et nonne videtis quod omnia, quæ vobis dixi, sunt falsa? Et nonne videtis, quod si non esset malitia in toto mundo, ego replerem totum mundum de abundantia malitiæ meæ? Nolite mihi plus credere. Nolite plus adorare idolum istud : quia in isto idolo latet diabolus, et omnia quæ locuta sum vobis, fuerunt falsa verba, simulata, et diabolica. Rogate istam justitiam Dei, ut cadat hoc idolum, et frangatur, et manifestentur opera diabolica ejus, et mendacia, et verba inorpellata et inaurata quæ dicebam, quia deaurabam me verbis divinis, ut essem honorata et adorata pro Deo. Rogate, ut diaboli exeant de isto idolo, ut non plus decipiatur mundus per istam feminam. Unde rogo filium Dei, quem nominare non audeo, quod si non manifestari me per semetipsum fecerit, quod faciat me manifestari per terram, ut aperiat me et deglutiat me, ut facta in exemplum, dicant homines et mulieres : O quomodo erat inorpellata et deaurata, et tota simulata interius et exterius! Et vellem mittere in collum meum vinculum vel unam redortam, et facerem me trahi per civitates et plateas, et pueri ducerent me ac dicerent : Hæc est illa vilissima mulier, quæ toto tempore vitæ suæ ostendit falsum pro vero, et homines dicerent ac mulieres : O ecce miraculum quod fecit Deus, quia fecit per semetipsam manifestari, et dici malitias et iniquitates et peccata, quæ toto tempore vitæ suæ fuerant absconsa.

Vexatur motus desperationis.

42 Sed istud dicere, parum sufficiebat animæ : et sciatis, quod sum posita in una desperatione, quod nunquam habui isto modo, quia omnino desperavi de Deo, et de omnibus bonis ejus, et feci chartam inter me et ipsum. Et ideo sum certa, quod non est aliqua persona in mundo ita plena omnimale, et damnanda, sicut ego sum : quia quidquid Deus mihi concessit et dedit, ad majorem meam desperationem et damnationem permisit. Unde rogo vos omnes, ut rogetis istam justitiam Dei, ut non plus tardet extrahere demonium de isto idolo, et manifestentur nequissima opera quæ intus sunt, quia caput meum dividitur, corpus deficit, oculi mei caligaverunt propter multitudinem lacrymarum, et omnia membra mea disjunguntur, quia non possum manifestare malitias meas et mendacia animæ meæ; sed gaudeo, quia jam incipit aliquid manifestari. Et omnia ista sine humilitate vera esse in veritate videbam. Et scias, quod tu, qui scripsisti, parum scripsisti in comparatione omnium malorum, et iniquitatum et abusionum mearum, quia quando eram parvula, incepi operari mala. Hæc et his similia cogor dicere prædicta humilitate inabyssata et depressa.

Torquetur spiritu superbiæ.

43 Postea incipit superbia, quia efficior tota ira, tota superbia, tota tristitia, tota amarissima et inflata : et aliam amaritudinem maximam recipio de bonis, quæ fecit mihi Deus, quia non recorder illum ad aliquod remedium, sed ad injuriam et ad admirationem dolorosam. Videlicet quomodo in me nunquam poterit esse aliqua virtus, et dubito quod nunquam in me fuerit verax, et etiam non video aliquam rationem, quare Deus hoc permiserit. Et tunc in ista tentatione omne bonum est mihi clausum et absconditum, quia efficior in tantum tota ira, tota superbia, tota tristitia, tota amarissima et inflata, et poenata, et dolorosa, plusquam possim dicere. Quia si omnes sapientes de mundo, et omnes Sancti Paradisi loquerentur mihi omnes consolationes ad consolandum me, et promitterent mihi omnia bona quæ dici possunt, et etiam ipse Deus daret mihi nisi ipse aliter me mutaret, vel nisi aliter operaretur in anima, nullam consolationem mihi darent, nec aliquod remedium mihi afferrent, nec eis tunc crederem; imo omnia

essent mihi ad augmentum dolorum, et malorum, et darent mihi majorem iram et admirationem et tristitiam et dolorem, plusquam possim dicere.

44 Unde pro commutatione prædictorum tormentorum et tentationum, et ut Deus auferret a me prædicta, ego libenter eligerem et vellem omnia mala, et infirmitates omnes et omnes dolores, qui sunt in omnibus corporibus hominum, sustinere; et crederem, quod leviora et minora mala mihi essent quam prædicta tormenta. Unde pluries dixi, quod pro commutatione prædictorum tormentorum, ego eligerem omne genus martyrii sustinere. Et incipit iste prædictus status istorum tormentorum et tentationum aliquanto tempore ante pontificatum Papæ Cælestini, et duravit plusquam per duos annos; in quibus saepe sum tormentata, et adhuc non sum perfecte neque plene curata, quamvis parum modo sentiam aliquando exterius, non tamen interius. Sed modo postquam fui in isto statu, cognosco quod inter prædictam humilitatem malam, et prædictam superbiam, est maxima purgatio, et purificatio animæ. In his enim, et per illam humilitatem veram acquiri, sine qua nullus homo salvatur. Et quanto major est humilitas, tanto major est purgatio animæ. Unde cognosco, quod inter prædictam humilitatem et superbiam, comburitur, et martyrizatur anima mea. Et propter cognitionem offensionum et defectuum, quam per prædictam humilitatem anima adipiscitur, anima purgatur a superbia et a demonibus : et propterea quanto anima magis complanata et depauperata et humiliata est inferius, tanto magis aptatur et purgatur et purificatur, ut magis elevetur, quia nulla anima potest aliter nec plus elevari, nisi quantum humiliatur, et profundius in humilitate complanatur et radicatur.

Quantum ei tormentum fuerit illa tentatio.

an. 1294.

Tentatio veram humilitatem parit.

a Addit ms. Et sicut ego scriptor audivi dici, et didici cum quidam frater Minorum, et sicut credo fide dignus; admiraretur multum et comparetur, audiendo ab ipsa fidei Christi, quomodo et tam vehementissime torqueretur, prædictus frater fide dignus vidit per revelationem sibi factam a Deo quomodo totum erat verum, et plus quidquid illa fidelis Christi dicebat, se pati de martyrio horribilium tormentorum. Unde ille frater multa, et mira compassione, et devotissime afflictebatur ad eam continue. Et verba que ego frater scriptor festinanter et breviter potui pingere erant ista, dicebat illa fidelis Christi ita :

b Addit ms. Et ego frater scriptor vidi prædictam fidem Christi, esse in prædicto sexto passu, multo horribilius quam possit scribi, sed duravit prædictus sextus passus parvo tempore, scilicet fere duobus annis et ecurrit simul cum septimo passu qui incipit ante sextum passum aliquantulum temporis, et qui sequitur omnibus mirabilior, et vidi quod prædictus sextus passus, deficiente cessavit, in parvo tempore sed non omnino, et totaliter deficit; maxime quantum ad infirmitates corporis multas, de quibus semper plena fuit. Et vidi quod prædicta fidelis Christi remansit in septimo passu super quam dici potest, semper in Deo crescens, et quamvis semper esset infirmissima et valde parum comedere posset, tamen erat pinguis et rubicunda, sed tamen tumefacta et plena doloribus in omnibus membris, et in omnibus artubus corporis, quod cum multa poena poterat se movere, vel ad ambulandum, vel etiam ad sedendum; quamvis ipsa omnes penalitates corporis pro valde modico reputaret.

Post omnia prædicta quæ scripta sunt quando ipsa erat in septimo passu, et jam quasi ex toto sextum passum reliquerat dixit mihi loquens de sexto passu, ita dicens :

CAPUT III.

Quinque consolationes Angelæ, in quibus sensit Deum intra se ut omne bonum; viditque ejus pulchritudinem, potentiam, sapientiam, justitiam.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu qui consolatur nos in omni tribulatione. In omni enim tribulatione me peccatricem consolari dignatus est. Infra enim illud tempus stridendi, de quo supra in decimo octavo passu meæ conversionis facta est mentio, et post illam illuminationem, quam habui mirabiliter, dicendo *Pater noster*, sensi consolationem magnam de dulcedine Dei isto modo. Fuit enim mihi inspiratum, et fui tracta ad considerandum benedictam unionem deitatis et humanitatis Christi, et divinitatem et humanitatem in Christo. In cujus contemplatione

*Consolatio ex
considera-
tione unionis
hypostaticae.*

templatione et delectatione sensi maximam consolationem, et fuit major consolatio quam fuissem experta, ita quod per magnam partem illius diei steti in pedibus in cella, ubi orabam stupefacta, clausa, et sola; et cor meum erat affectum in illa delectatione, in tantum quod post jacui, et perdidit loquelam: et socia mea venit ad me, et cogitavit, et credidit quod morerer. Sed me tædebat, quia faciebat mihi impedimentum.

46 Quadam autem vice dum in his perseverarem, antequam complerem omnia pauperibus erogare, quamvis parum remansisset ad dandum, dum essem in oratione uno sero, non videbatur mihi, quod aliquid sentirem de Deo, et ideo lamentabar, et rogabam Deum hoc modo dicens: Domine id quod facio, non facio nisi ut inveniam te. Inveniam igitur, postquam perfecerō hæc? et multa similia dicebam in oratione. Et responso facta est mihi ita dicens: Quid vis? et ego respondi: Nolo aurum, nec argentum, imo etiam si dares mihi totum mundum, nolo aliud nisi te. Et tunc respondit dicens: Studeas diligenter, et propera te, quia statim, quando hoc, quod facis, factum fuerit, tota Trinitas veniet in te. Multa etiam alia tunc promissa mihi fuerunt. Et extraxit me de omni tribulatione, et dimisit me cum multa suavitate divina, et tunc expectavi, quod ita fieret, sicut mihi dictum erat. Et ego hæc retuli sociæ meæ in quadam dubitatione, pro eo quod in visione magna mihi dicta et promissa fuerant, sed tamen dimiserat me cum multa suavitate divina.

*Unum Deum
querit.*

Il Assisium.

*Quidam vir
sanctus per
eam conver-
sus.*

*Regulam
B. Francisci
vovet obser-
vare.*

*Obtinet do-
num pauper-
tatis.*

*Spiritus san-
ctus familiari
inspiratione
invisit eam.*

47 Post hæc ivi ad S. Franciscum apud Assisium, et tunc in via adimpleta mihi fuit dicta promissio: et tamen non compleveram omnia mea erogare pauperibus, quamvis parum remansisset, pro eo quod quidam sanctus vir, qui hoc facere debebat, interim mortuus fuit, et complere non potuit. Erat enim conversus per gratiam Dei ad admonitionem meam, et dum iret ad expropriandum se, et ad erogandum, suam possessionem pauperibus, in via mortuus est. Deus tamen multa miracula per eum fecit, et sepultura ejus habetur in reverentia. Dum igitur ibam ad S. Franciscum apud Assisium, ibam per viam orando, et inter alia rogabam B. Franciscum, quod ipse impetraret mihi a Deo, ut servarem bene regulam B. Francisci, quam noviter promiseram; et gratiam mihi acquireret, quod sentirem aliquid de Christo, et maxime quod faceret me esse, et finire dies meos in paupertate. Pro hac etiam causa, ut supra haberem libertatem paupertatis, iveram Romam ad rogandum B. Petrum, ut ipse acquireret mihi gratiam vere paupertatis. Unde et meritis Beati Petri, et B. Francisci fuit mihi datum ex gratia divina, ut certissime sensi, donum vere paupertatis.

48 Dum igitur predicta in itinere orando postularem, cum pervenissem inter speluncam et viam arectam, quæ ascendit sursum versus Assisium, et est ultra speluncam, in illo loco dictum est mihi ita: Tu rogasti servum meum Franciscum, et ego volui mittere alium nuntium. Et ego sum Spiritus sanctus, qui veni ad te, ut darem tibi consolationem, quam alias nunquam gustasti. Et veniam tecum intus in te usque ad S. Franciscum, et modicum pendente, qui tecum sunt aliqui. Et volo venire loquendo tecum per totam istam viam, et non dabo finem locutioni, nec tu poteris alteri rei intendere, nisi mihi: quia ego ligavi te et non discedam a te, usque quo secunda vice venies ad S. Franciscum; et tunc discedam a te secundum istam consolationem. Sed alias a te non discedam, si me diligas.

49 Et incipit dicere verba quæ sequuntur, ad provocandum me ad sui amorem: Filia mea dulcis mihi, filia mea templum meum, filia mea delectamentum meum, diligas me, quia tu es multum dilecta a me, multo plus quam tu diligas me. Et sæpissime dicebat mihi: Filia et sponsa dulcis mihi: et sub inferebat:

Ego diligo te plus, quam aliquam, quæ sit in valle Spoletana; ergo postquam ego collocavi, et pausavi me in te, modo colloca te in me, et quiesce in me. Ego fui cum Apostolis, et videbant oculis corporis, et non sentiebant me, sicut tu sentis: postquam autem domum redieris, senties aliam dulcedinem, quam nunquam experta fuisti: et non loquar tibi, sicut nunc solum, sed senties me. Tu rogasti servum meum Franciscum sperans cum eo et per eum, quæ desiderabas, impetrare: et quia servus meus Franciscus multum me dilexit, ideo multum feci sibi. Et si esset hodie aliqua persona, quæ me plus diligeret, adhuc sibi plus facerem. Dicebat autem mihi, quod pauci sunt hodie boni, et quod erat pauca fides, et conquirebatur dicens: Tantus, inquebat, est amor, quem habeo animæ, quæ diligit me sine malitia, quod modo, si esset aliqua, quæ perfecte me diligeret, majorem gratiam facerem ei, quam alias fecerim Sanctis, de quibus in tempore præterito multa magna referuntur, quæ Deus fecit eis. Et non est aliquis, qui possit se excusare de isto amore, quia omnis persona potest amare Deum: et ipse non requirit aliud, nisi ut anima requirat et diligat eum, quia ipse veraciter diligit eam, et ipse est amor animæ: hæc autem verba profunda sunt.

50 Quod autem Deus sit amor animæ, ostendebat mihi viva ratione per adventum suum, et per crucem, quam sustinuit pro nobis, cum ipse esset ita immensus et gloriosus; et explicabat passionem, et cetera quæ pro nobis fecit: et subungebat: Vide ergo, si in me est aliud, nisi amor. Et comprehendebat anima mea certissime, quod ipse non erat nisi amor. Conquirebatur autem, quod isto tempore tam paucas personas inveniebat, in quibus posset ponere gratiam suam: et dicebat quod modo multo majorem gratiam faceret illis, quos inveniret modo diligentes se, quam fecerit adhuc aliis Sanctis, qui fuerunt hactenus. Dicebat igitur mihi iterum: Filia mea dulcis mihi, ama me, quia tu es multo plus amata, quam tu ames me. Amata mea, ama me: et dicebat: Immensus est amor, quem habeo animæ, quæ me diligit sine malitia. Et videbatur mihi, quod volebat, quod anima haberet de illo amore, quem ipse erga animam habet secundum animæ potentiam et virtutem, et si hoc tantummodo desideraret, ipse complebat.

51 Iterum dicebat mihi: Amata mea, sponsa mea ama me, tota enim vita tua, comedere, et bibere, et tuum dormire, et omne tuum vivere, totum placet mihi, si diligas me. Iterum dixit mihi: Ego faciam in te res magnas in conspectu gentium, et in te cognoscar, et glorificabor et clarificabor, et laudabitur nomen meum in te a multis gentibus. Hæc et alia multa similia dixit mihi. Ego autem, dum audirem ista verba, assignabam peccata, et considerabam defectus meos, et quod non eram digna illis magnis amoribus. Et incepti in istis verbis multum dubitare; et dixit anima illi qui mihi loquebatur: Si tu esses Spiritus sanctus, tu non diceres mihi ista, quia hæc non conveniunt mihi, nec decent: et ego sum fragilis, et possum habere inde vanam gloriam. Et respondit mihi: Modo vide, et cogita, si tu de omnibus istis poteris habere vanam gloriam, qua extollaris, ut ex eas de verbis istis alia cogitando, si potes. Ego fui conata habere vanam gloriam, ut probarem, si erat verum hoc quod dixerat, et si erat Spiritus sanctus: et incepti respicere per vineas, ut exirem de illa locutione, et ubicumque respiciebam, dicebat: Nunc vide, contemplare, ista est creatura mea, et sentiebam dulcedinem ineffabilem. Inter hæc autem reducebantur ad memoriam meam omnia peccata mea, et ex parte mei nihil videbam in me, nisi peccata et defectus, et sentiebam in me humilitatem, plus quam nunquam senserim.

52 Plus hæc dixit mihi, quod tantum eram dilecta, quod filius Dei et Virginis Mariæ se inclinavit mihi, et venerat in me ad loquendum mihi. Dicebat autem

*AUCTORE
ARNALDO.
Amor Dei
magnus erga
pias animas.*

*Pauci apti ad
uberem Dei
gratiam acci-
piendam.*

*Excessus amo-
ris Dei erga
B. Angelam.*

*B. Angela hu-
militior reddi-
tur ex inspi-
ratione Dei.*

*Non potest
alio cogitare.*

AUCTORE
ARNALDO.

*Christus ei
indicat quan-
ta sit passus.*

*Signum præ-
sentia Domini
in anima.*

*Videl Deum
Angela.*

*Quomodo ab
ea recesserit
Deus.*

mihī Christus : Si totus mundus veniret modo tecum, tu non posses loqui modo alteri : modo enim cum ego tecum veniam, venit tecum totus mundus. Et ut daret mihī securitatem de dubio, dicebat mihī : Ego sum qui fui crucifixus pro te, et habui famem et sitim pro te, et tantum te dilexi, quod meum sanguinem pro te effudi ; et dicebat mihī totam passionem : et dicebat : Pete gratiam pro te et sociis tuis, et pro quibuscumque vis, et para te ad recipiendum, quia ego sum multo plus paratus ad dandum, quam tu ad recipiendum. Anima autem mea clamavit, dicens : Nolo petere, quia non sum digna : et reducebantur ad memoriam meam omnia peccata mea. Iterum anima mea dicebat : Si tu, qui ab initio mihī locutus es, esses Spiritus sanctus, tu non diceres mihī tam magna : et si tu esses in me, deberet esse tanta lætitia in me, quod ego vivens non possem sustinere. Et respondit mihī : Numquid esse vel fieri potest, nisi sicut ego volo ? Ideo non do tibi aliam lætitiā, neque plus, nisi sicut habes : et ego jam minus ista dedi alii, et ille cui dedi, jacuit non sentiens, nec videns. Et hoc signum iterum do tibi, quod ego sum. Coneris enim nunc loqui cum sociis tuis, et cogita alia quaecumque vis, aut bonum aut malum, quia non poteris cogitare aliud, quam de Deo ; ego enim sum solus, qui possum ligare mentem. Hæc autem omnia facio tibi non pro tuis meritis, sed pro bonitate mea. Inter hæc reducebantur ad memoriā omnia mala mea, et videbam peccata mea, propter quæ eram digna inferno ; et hoc clare videbam, plus quam nunquam fecerim.

33 Dicebat etiam mihī : quod si venissem cum aliis, non talibus sicut erant illi cum quibus veneram, quod hæc predicta non fuissent mihī facta, neque dicta. Ipsi enim aliquo modo perpendebant de languore meo, pro eo quod ego in omni verbo recipiebam dulcedinem magnam, et noluissem pervenire ad terminum, neque quod via illa finiretur omni tempore mundi. Quanta autem esset lætitia et dulcedo Dei, quam ego sentiebam, non possem intimare, maxime quando dixit : Ego sum Spiritus sanctus, qui intro intus in te. Et similiter quando dicebat omnia alia, recipiebam magnam dulcedinem. Venit igitur mecum usque ad S. Franciscum, sicut dixerat mihī, et non discessit a me, et continuavit mecum usque post comestionem, donec secunda vice ivi ad S. Franciscum. Igitur secunda vice quando veni ad ecclesiam S. Francisci, statim quando ego genuflexi in introitu ostii ecclesiæ, et vidi S. Franciscum pictum in sinu Christi, dixit mihī Christus : Ita te adstrictam tenebo, et multo plus quam possit considerari cum oculis corporis, et modo est hora, quod ego te, filia dulcis, templum meum, delectamentum meum, impleam et dimittam : dixi enim tibi quod pro ista consolatione dimitto te : sed non dimittam te si me diligas. Et quamvis esset verbum amarum, tunc tamen in ipso verbo tantam dulcedinem sensi, quod fuit delectabilissimum. Et tunc respexi, ut viderem eum oculis corporis et mentis, et vidi. Et si quæras, quid vidi ; Vidi veracem rem, plenam majestate, immensam, quam nescio dicere, sed videbatur quod esset bonum. Multa autem verba dulcedinis dixit mihī : et recedendo fecit discessum multum placabilem, et cum immensa dulcedine recessit, et recessit plane, et cum mora, et non subito. Inter alia autem verba dixit mihī ista : Filia mea dulcis mihī, multo plus quam ego tibi, templum dilectum meum, tu habes annulum mei amoris, et es arrhata a me, et de cetero non discedes a me, et benedictionem Patris et Filii et Spiritus sancti habes tu et consocia tua. Et statim anima clamavit : O ex quo non recedes a me, non peccabo de cetero mortaliter ? Et respondit : Hoc non dico tibi. Et cum ego in recessu petivissem gratiam pro socia mea, respondit mihī : Socia tuæ dabo gratiam aliam.

34 Sic igitur recessit, et noluit, quod recedendo

ego jacerem, sed stare in pedibus meis. Post recessum suum tamen ego cecidi sedendo, et incepti stridere alta voce, et vociferare, et clamare ; et stridebam sine aliqua verecundia clamando et dicendo istud verbum, scilicet : Amor adhuc non cognovi te, quare me dimittis sic ? Sed non poteram dicere plus, nisi quod clamando istud, volebam formare et dicere, et non poteram formare, ita includebatur a voce, et a clamore, et ideo non intelligebatur verbum ab audientibus. Hic autem stridor et clamor accidit mihī in introitu ostii ecclesiæ S. Francisci, ubi post recessum Dei sedebam languens, et stridens, et clamans in præsentia totius populi, in tantum quod qui mecum venerant, et noti mei e longinquo stabant erubescens, credentes aliam esse causam. Reliquit igitur me cum ceritudine et sine dubio, quod ipse qui mihī locutus fuerat erat Deus. Ego autem præ dulcedine ejus, et dolore recessum clamabam, volens mori : et dolor magnus erat mihī quia non moriebar, et quia remanebam post eum, et omnes compages meæ tunc disjungebantur.

35 Post ista redii de Assisio, et cum magna dulcedine veniebam per viam loquendo de Deo, et erat mihī maxima pœna tacere ; sed conabat abstinere propter societatem. Dixit autem mihī Christus in via revertendo de Assisio : Do, inquit, tibi signum, quod ego sum Christus, qui loquor tibi, et sum tibi locutus, et do tibi crucem et amorem Dei intus in te, et hoc signum erit tecum in æternum. Et ego statim illam crucem et amorem Dei sentiebam intus in anima mea, et redundabat in corpus, et sentiebam illam crucem corporaliter, et sentiendo liquefiebat anima mea in amore Dei.

36 Postquam vero fui reversa, et manebam in domo, sentiebam unam dulcedinem pacificam, quietam, tam magnam, quod ipsam nescio dicere, et erat mihī desiderium moriendi, et erat mihī tanta pœna vivere propter illam dulcedinem pacificam et quietam, et tantum delectabilem, quod ipsam nescio exprimere, ut supra venirem ad illam dulcedinem, cuius aliquid sentiebam, et ut non perderem illam quam habebam, quod ego desiderabam mori, et exire de mundo, et vivere erat mihī pœna super pœnam, et dolorem mortis matris meæ, et filiorum meorum, et super omnem dolorem quem possem cogitare : et jacebam domi languida propter predicta per octo dies, et clamabam : Domine habes pietatem de me, et non permittas me plus remanere in hoc mundo.

37 Deinceps vero sæpe sensi odores indicibiles, et tanta fuerunt hæc et alia, quod non possum ea dicere, et verba quidem pauca referre possum. Sed delectationem et dulcedinem, quam sensi, non possum referre. Multotiens autem ista colloquio facta est mihī, sed non cum tanta mora, nec cum tanta dulcedine, nec sic profunde. Postquam autem reversa fui de Assisio, et jacebam, sicut dictum est ; socia mea, quæ erat mirabilis simplicitatis, et puritatis, et virginitalis, audivit vocem unam tunc sibi dicentem : Spiritus sanctus est intus in cella : venit igitur ad me, et cœpit inquirere dicens : Dicas mihī istud, quod habes, quia mihī dictum est, quod ad te venirem : et ego respondi, sicut tibi dictum est, placet mihī, et ex tunc communicavi socia meæ plura de his secretis.

38 Quodam tempore eram in oratione, et elevata in spiritu, loquebatur mihī Deus verba multum placibilia, et amore plena, et respiciens vidi Deum mihī loquentem. Si autem quæras, quid vidi ; dico quod vidi ipsum, et aliud nescio dicere, nisi quod videbam, unam plenitudinem, unam claritatem, de qua sentiebam in me tantum implementum, quod ego nescio dicere, nec scio dare aliquam omnino similitudinem, nec vidi aliquid corporale ; sed erat, sicut est in cælo, videlicet pulchritudo tanta, quod nescio aliquid aliud dicere, nisi quod vidi summam pulchritudinem continentem

*In discessu Dei
colloquentis,
stridet et clamat
tanquam
moritura.*

*Libenter lo-
quitur de Deo.*

*Donum crucis
et amoris Dei
intus Angelæ
datum.*

*Præ nimia
consolatione
vita est ei
maxima
pœna.*

*Senti suavem
odorem.*

*Socia secreta
indical.*

c. 21.

*Videl Dei pul-
chritudinem.*

finentem omne bonum : et omnes Sancti stabant ante illam pulcherrimam majestatem adlaudandum eam : videtur autem mihi, quod in isto parum steti.

59 Dixit autem mihi Deus : Filia amantissima dulcis mihi, omnes Sancti paradisi habent ad te specialem amorem, et Mater mea similiter, et eris associata a me cum eis. Quamvis autem mihi omnia ista dicebantur, totum tamen istud valde parum videbatur mihi, supra quod dictum est de Matre sua, et de Sanctis. Sed tantum delectabar in eo, et tanta erat dulcedo, quam sentiebam de eo, quod non curabam respicere nec Angelos, nec Sanctos : videbam enim, quod omne illud bonum, et omnis decor Sanctorum et Angelorum erat ab eo, et in eo, et ipse erat omne et summum bonum, et omnis pulchritudo, et tantum delectabar in ipso decore suo, quod non curabam respicere aliquam creaturam. Dicebat autem mihi : Immensum amorem habeo ad te, sed non ostendo, imo abscondo tibi. Dicebat autem sibi anima : Quare habes tantum amorem et delectamentum in me, quæ sum ita turpis, et quæ ita toto tempore vitæ meæ offendi te ? Ipse vero respondebat : Tantus est amor, quem habeo in te repositum, quod de defectibus tuis quasi non recordor, quamvis oculi mei videant illos, et in te habeo repositum multum thesaurum. Tunc anima mea sentiebat ita certissime esse verum ; ita quod in nullo dubitabat, et ita sentiebat et videbat quod oculi Dei respiciebant eam ; in quibus oculis anima respiciebat, et habebat in hoc tantum delectamentum, quod nullus homo, neque si descenderet aliquis de Sanctis, qui sunt in paradiso, posset hoc manifestare. Et cum dicebat mihi, quod multum amorem abscondebat mihi, quod non possem illum portare, anima respondebat : Si tu es Deus omnipotens, tu potes facere, quod ego possim portare. Et ipse respondit : Si hoc facerem, hic haberes quidquid velles, et non haberes famem de me, ideo nolo tibi hoc facere ; imo in hoc mundo volo, quod habeas famem de me, et desiderium, et quod langueas de me.

Sanctorum amore et pulchritudine non capitur præ delectatione, quam de Deo haurit.

Oculi Dei.

Deus amanti, sui saepe desiderium retinquit.

c. 22.

Bonum est habere memoriam B. Angelæ.

* excus. grava.

Cognoscit Dei potentiam.

* ms. prægnans.

Humilitatem Christi.

videas humilitatem meam. Et videbam tantam profunditatem Dei ad homines, et tantam humilitatem, quod comprehendens animam potentiam inenarrabilem, et videns tam profundam humilitatem, mirabatur et reputabat se nihil omnino, et nihil videbat in se nisi superbiam. Et incepti mecum cogitare, et reputare me omnino indignam communionem, ita quod nolebam communicare. Et dixit mihi postquam ostenderat suam potentiam, et humilitatem : Filia mea ad istud punctum videndi, ad quod tu venisti, nulla creatura potest venire, nisi per divinam gratiam eleveatur specialissimam. Cum igitur essem in ecclesia prope elevationem corporis Christi, dixit mihi : Ecce potentia modo est super altare, et sum intus in te, et si tu me recipis, recipis me, quem jam recepisti : communica igitur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti ; et ego, qui sum dignus, facio te dignam. Et tunc remansit in me dulcedo inenarrabilis et lætitia magna, qua non credo carere in tota vita mea.

AUCTORE ARNALDO.

Confirmatur a Christo, ut audeat communicare.

c. 23.

63 Quadam vice rogata a quodam, ut rogarem Deum pro quibusdam rebus, quas volebat scire ; et dubitarem hoc facere, quia videbatur mihi superbia et stultitia rogare Deum de talibus : dum starem in tali cogitatione, subito fuit mens mea elevata, et fuit posita in prima elevatione ad unam mensam sine initio et sine fine, et non fui posita ad videndum ipsam mensam, sed quod erat super illam mensam, et videbam unam plenitudinem inenarrabilem Dei, de qua nihil possum narrare, nec dicere nisi hoc, scilicet, quod videbam plenitudinem sapientiæ divinæ, et omne bonum. Et videbam illam plenitudinem divinæ sapientiæ, in qua videbam quod non erat licitum inquirere vel velle scire illud, quod vult facere divina sapientia, quia est præcedere eam et inhonorare. Et ideo quando video personas id inquirentes, videtur mihi et intelligo, quod errant. Et ex tunc per id quod vidi super illam mensam, scilicet divinam sapientiam, remansit mihi, quod possum intelligere et judicare omnes personas spirituales, aliaque spiritualia, quando audio de eis loqui, vel ea narrari : et non judico illo judicio, quo solebam judicando errare et peccare ; sed alio vero judicio, quo intelligo, unde habeo vel habere possum conscientiam peccandi in isto judicio, et nescio aliquid narrare de illo, quod vidi. Sed anima reportavit de visione ad vocabulum, scilicet mensam, et quod fui posita in prima elevatione ad unam mensam. Sed de illis, ad quæ fui posita videndum super illam mensam, nihil possum narrare, nisi illa quæ dixi.

Non esse inquirendum de futuris.

Obtinet sapientiam judicandi spiritualia.

c. 24.

64 Vice quadam dum eram in oratione, quæsi vi Deo non dubitans de aliquo, sed volens plus scire de Deo, et dixi : Quare Domine fecisti creationem hominum, et postquam fecisti quare permisisti ut peccaremus ? et quare permisisti tibi fieri tantam passionem, sicut fuit filii tui pro peccatis nostris, cum tu posses optime facere, quod sine omnibus istis fuisset tibi grati et placuisset tibi et habuissetis tantumdem virtutis, sicut habemus ? cum omnibus istis prædictis. Et comprehendebat anima, quod sine aliquo dubio istud quod dicebam, videlicet quod sine prædictis potuisset Deus facere nos virtutis et salvationis, verum erat. Et videbatur mihi, quod ego cogerer, et immittere ad interrogandum et cogitandum de istis prædictis, quia cum essem in oratione, volebam in illa esse, et non discedere, sed immittere a Deo in illis sicut videtur mihi. Et istud prædictum quærere sicut dictum est, feci multis diebus, non dubitans in aliquo sicut dictum est. Et dabatur mihi intelligere, quod Deus ideo fecerat, et permiserat, quia nobis per hoc melius manifestabatur bonitas sua, et nobis melius conveniebat. Hoc autem non sufficebat mihi, quod plene intelligerem : intelligebam tamen certissime, et sciebam, quod Deus aliter facere potuisset si ipse aliter voluisset salvare nos.

Quare Deus tanta pati voluerit.

65 Una tamen vice elevata fuit anima, et videbat, quod

AUCTORE
ARNALDO.

Cognoscit potentiam, justitiam et bonitatem Dei in prædestinatione hominum.

* *ms. divinæ claritatis.*

In amore Dei non intepesce- ret, licet se damnandam præsciret.

Cognoscit ineffabili modo ipsum esse Dei.

Veneranda sunt Dei judi- cia.

quod istud quod ego quærebam, non habebat initium nec finem, et ipsa anima, cum esset in ipsa tenebra, volebat redire retro ad se, et non poterat: volebat procedere, et non poterat. Subito igitur fuit amplius levata et illuminata, et videbat Dei potentiam inenarrabilem, et videbat Dei voluntatem et justitiam, et bonitatem, in quibus plenissime intelligebam omnia, de quibus quæsieram. Et fuit anima extracta de omni illa tenebra priori: in illa enim tenebra ego jacebam in terra, sed in ista maxima illuminatione steti in pedibus in summitate digitorum grossorum pedum; et eram in tanta agilitate corporis, et renovatione, quod nunquam tantum habueram. Et eram in tanta plenitudine caritatis, et cum tanta lætitia intelligebam in illa potentia et voluntate et justitia Dei, quod non solum de illis quæ quæsieram, intelligebam: imo etiam satisfaciebat mihi de omnibus creaturis salvandis, et salvatis, et de dæmonibus, et de damnatis, et de omnibus. Sed istud non possum manifestare aliquibus omnino verbis; supra enim naturam omnino est.

66 Et quamvis ego plene intelligerem, quod Deus aliter portuisset nos salvare, si voluisset, non tamen poteram cognoscere, quod nobis melius posset fieri cognita ejus potentia et bonitate, nec melius potuisset poni in ore. Et extunc remaneo ita contenta et secura, quod si certissime me scirem esse damnandam, nulla ratione possem dolere, nec minus laborarem, nec minus studerem orare et honorare Deum; tantum intellexi justitiam ejus, et rectitudinem judiciorum ejus: et reliquit in anima mea unam pacem, unam quietem et soliditatem, cujus similem non recordor me habuisse ita plene, et in hac maneo continue. Postquam autem viderem potentiam Dei et voluntatem ejus et justitiam; fui elevata adhuc plus, et tunc non videbam, nec potentiam, nec voluntatem Dei illo modo sicut prius. Sed videbam unam rem stabilem, ita indicibilem mihi, quod de ea nihil possum dicere, nisi quod erat omne bonum: et anima mea erat in lætitia omnino inenarrabili: et non videbam ibi amorem, sed illam rem omnino inenarrabilem: et exiveram de illo statu priori, et eram posita in isto maximo statu inenarrabili, et nescio si eram in corpore, vel extra corpus: et omnia retro habita non videbantur mihi, quod fuerint tam magni status. Et reliquit mihi mortificationem vitiorum, et securitatem virtutum, quibus diligo bona et mala, benefacta et malefacta, quia videlicet non habeo inde displicentiam.

67 Relicta igitur sum in magna pace, et veneratione judiciorum divinatorum, ita quod quando mane vel de sero in oratione mea dico Deo: Per judicia tua libera me Domine, vel per judicium tuum libera me Domine; tantum delector, et ita confidenter dico, sicut quando dico. Per adventum tuum libera me Domine; per nativitatem tuam libera me Domine; per tuam passionem libera me Domine. Non enim magis cognosco bonitatem Dei in viro beato, vel sancto viro, vel multis bonis et sanctis quam in uno damnato, vel multitudine damnatorum. Sed hoc profundum non fuit mihi demonstratum, nisi semel, et nunquam obliviscor illius memoriam, nec illius lætitiā. Et si omnia, quæ sunt fidei, per impossibile deficerent; hic tamen remanet mihi certitudo de Deo, et de suis judiciis, et de justitia suorum judiciorum. Sed o quanta profunditas est hic! totum tamen redit in utilitatem bonorum. Anima enim, quæ istam cognitionem de divinis judiciis, et istis profundis habet, de omnibus habebit fructum ex ista cognitione Dei. *b*

a *Addit ms.* Quadam vice post prædicta, ego frater reversus fui de Lombardia, et quæsi ab ipsa fidei Christi, de una questione, quam ego et socius meus tractaveramus, reversione per viam: et dixeram tunc socio meo me requisitum ab ea de ipsa questione, et ipsa fidelis Christi respondit mihi ita dicens:

b *Subdit ms.* Ista questio prædicta, quam Deus tam miraculose revelavit illi fidei Christi, erat quasi ipsa eadem questio, quam ego et socius meus habueramus et tractaveramus per viam in reversione de Lombardia, ut dictum est.

CAPUT IV.

Alia consolationes Angelæ, et visiones.

Quadam vice in quadragesima videbatur, quod essem multum sicca, et sine devotione, et orabam Deum, quod ipse daret mihi de se, pro eo quod ego eram sicca de omni bono: et tunc fuerunt aperti oculi animæ, et videbam Amorem, qui veniebat versus me, et videbam principium, sed non videbam finem, nisi solum continuationem ejus. Et nescio dicere aliquam similitudinem coloris. Et statim, quando pervenit Amor ad me, videbam oculis animæ aperte hac omnia, plus quam cum oculis corporis aliquid possit videri, et factus est amor versus me, sicut unius falcis similitudo. Nec est intelligendum, quod fuerit aliqua similitudo quantitativa mensurabilis, sed erat sicut similitudo falcis, quia in principio, quando amor se præsentavit, post retraxit se, non conferens se, quantum se fecit intelligi. Et tunc statim repleta fui amore, et satiata inestimabili, quæ quamvis me satiaret, tamen generabat in me maximam famem, tantum inestimabilem, quod omnia membra tunc disjungebantur, ita quod anima languebat, et desiderabat pervenire ad residuum. Et nolebam, nec videre, nec audire, nec sentire aliquam creaturam, et ego non loquebar. Sed anima mea loquebatur intus clamans, quod amor non faceret eam tanto amore languere, quia vitam aestimabam mortem. Et ad hoc invocabat B. Virginem primo, et post invocabat, et obsecrabat omnes Apostolos, quod irent cum ea, et genuflecterent, et nuntiarent Altissimo, quod non faceret se non permitteret eam amplius pati istam mortem, sed quod perveniret ad eum quem sentiebat: et similiter rogabat B. Franciscum, et Evangelistas obsecrabat, et clamabat ad eos similiter.

69 Et dum ex appropinquatione me totam crederem esse amorem, propter amorem quem sentiebam, dicebam: Multi sunt qui credunt stare in amore, et stant in odio, et multi et converso, qui credunt stare in odio, et sunt in amore. Anima autem mea quærebat hoc videre certissime, et Deus dedit hoc mihi sentire manifeste sic quod ego remansi tunc tota contenta. Repleta autem sum illo amore sic, quod non credo, quod possum carere illo amore de cetero, et non possum credere alicui creaturæ aliud dicenti, et si Angelus aliud diceret mihi, ego non crederem, sed responderem: Tu es ille qui cecidisti de celo.

70 Et videbam in me duas partes, sicut si facta fuisset in me una strata, et ex una parte videbam amorem, et omne bonum, quod erat a Deo, et non a me, et in alia parte videbam me siccam, et quod a me non erat aliquid bonum, et per hoc videbam, quod non eram ego quæ anabam quantumcumque viderem me in amore: sed illud erat solummodo a Deo: et post istud se readunavit amor, et tunc majorem contulit amorem, et magis ardentem, quam prius, et erat mihi desiderium eundi ad istum amorem. Et inter prædictum amorem qui est ita magnus, quod non potui tunc scire, quod major amor possit esse, nisi tunc quando supervenit ille alius mortalis amor. Unde inter purum amorem et alium mortalem et maximum ardorem, est quoddam medium, de quo nihil possum narrare: quia est tentæ profunditatis et tantæ lætitiæ tantique gaudii, quod narrari non potest. Et tunc nollem aliquid aliud audire de passione, nec etiam vellem, quod nominaretur mihi Deus: quia tunc, quando nominatur mihi, sentio eum cum tanta delectatione, quod languore crucior præ amore: et omne aliud, quod minus est illo, est impedimentum mihi. Et nihil videtur mihi, quod dicatur de Evangelio, nec de vita Christi, nec de aliqua locutione Dei, quia majora et incomparabilia video in Deo: et postquam remaneo

c. 25.

*Amor Dei ei ostensus.**Ex amore Dei viso languet ad mortem.**Nescit homo, an odio an amore dignus sit.**Verus Dei amor creaturas transformat in operando.*

remaneo

Amanti Deum nihil displicet.

maneo ab illo amore, remaneo tota contenta, tota Angelica, quod diligo hottas et bufones et etiam daemones, et quidquid video fieri, etiam ipsum peccatum, quando video ab aliis fieri, non displicet mihi, credens, quod Deus juste permittat fieri. Et quando sum in illo statu, si comederet me canis, non curarem, et etiam non videretur mihi, quod paterer aliquem dolorem. Nec tunc est, nec esse potest recordatio, nec memoria dolorosa de passione Christi, nec sunt in isto statu lacrymæ.

Amor Dei passionis dolorum tollit.

71 Et iste status est major quam stare ad pedem crucis per continuam recordationem, sicut stetit B. Franciscus, quamvis anima frequenter unum et alium gradum videat, et desideret illam carnem pro nobis mortuam videre, et ad eam pervenire, et est tunc cum lætitia maxima amor sine dolore passionis. Una tamen vice simul cum isto amore se adunavit recordatio inestimabilis pretii, scilicet, pretiosi sanguinis, per quem data est indulgentia mundo, et mirata sum, quomodo simul poterint stare, ibi tamen non erat dolor passionis. Passio autem est via et documentum, qualiter debeam facere.

e. 26.

72 Quadam vice fuit elevata anima mea et videbam Deum in tanta claritate, quod nunquam ipsum videram in tanta, nec illo modo plenissimo, et non videbam ibi amorem, et ego perdidit illum amorem, quem prius portabam, et facta sum non amor. Et post istud vidi eum in una tenebra, et ideo in tenebra, quia est majus bonum quod nec possit cogitari nec intelligi, et omne quod potest cogitari vel intelligi, non attingit ad illud. Et tunc data fuit animæ fides certissima, una spes secunda et firmissima, una securitas de Deo continua, ita quod abstulit omnem timorem. Et in illo bono, quod videtur ita in tenebra, recollegi me totam, et effecta sum ita secunda de Deo, quod nunquam possum dubitare de eo, quin Deum habeam certissime: et in illo bono efficacissimo, quod videtur in tenebra, est modo spes mea tota recollecta et secunda.

Cognoscit Deum in caligine tenebrosa

Consequitur perfectam animæ quietem, et delectationem.

Frequenter igitur video Deum illo modo, et in illo bono, quod narrari exterius non potest, nec etiam cogitari corde. In illo, inquam, bono certissimo et incluso, quod intelligo cum tanta tenebra habeo totam spem meam, et in videndo, quidquid volo habere, totum habeo; quidquid volo scire, totum scio, et video ibi omne bonum. Nec anima in videndo potest cogitare de discessu illius boni, vel de discessu ab illo bono, nec quod debeat de cetero discedere, sed delectatur ineffabiliter in illo omni bono, et nihil videt omnino anima, quod narrari possit ore, nec etiam concipi corde, et nihil videt, et videt omnino omnia: et quia illud bonum est cum tenebra, ideo magis certissimum, et magis superans omnia, quanto magis videtur in tenebra, et est secretissimum. Et postea video cum tenebra, quod superat omne bonum et omnia, et omne aliud est tenebra, et omne quod cogitari potest est minus illo bono.

Nulla inde voluptas in corpore redundat.

73 Et etiam illud, quando anima videt divinam potentiam, et quando videt divinam sapientiam, et etiam id quando videt divinam voluntatem, quæ mirabiliter et inenarrabiliter alias vidi, est minus illo bono certissimo. Illud enim bonum, quod video est totum, illa vero omnia alia sunt pars, et quando videntur illa alia, quamvis sint inenarrabilia, apportant tamen magnam lætitiæ redundantem in corpus. Sed isto modo quando videtur Deus in tenebra, non apportat risum in ore, nec fervorem, nec devotionem in corde, nec ferventem amorem: quia corpus non tremit, nec movetur, nec sic alteratur, sicut consuevit fieri in aliis: corpus enim nihil videt, sed anima videt, et corpus quiescit, et dormit, et truncatur lingua, quia tunc nihil potest loqui.

74 Et omnes amicitias quas Deus ostendit mihi multas et inenarrabiles, et omnia verba dulcia ab eo mihi data, et omnia alia data et facta in tantum sunt

minus illo bono, quod video cum tanta tenebra, quod non pono spem meam in illis: imo si possibile esset, quod essent omnia non vera, nullo tamen modo minuerent spem meam, nec minneretur spes mea securissima, quæ est certa illo omni bono, quod video cum tanta tenebra.

75 Ad istum autem prædictum modum altissimum et omnino ineffabilem videndi Deum cum tanta tenebra et supermirabili gratia visionis, est mens mea tantum tribus vicibus elevata, quamvis multis et innumeris vicibus viderim istud omne bonum semper cum tenebra, sed non prædicto altissimo modo cum tanta tenebra. Et quandoque ex una parte infirmitatibus corpus meum dissipatur, et ex alia parte mundus cum suis spinis et amaritudinibus me expellit; et ex alia parte daemones cum multa molestia me affligunt, et quasi cum continua persecutione me infestant, habentes potestatem in me: eo quod Deus ad affligendum posuerit in manibus eorum animam meam et corpus, ita quod videtur mihi, quod videam eos quasi corporaliter contra me. Ex alia vero parte Deus trahit me ad se illo bono, quod video in tenebra.

76 Video enim sanctam Trinitatem in tenebra, et in ipsa Trinitate, quam video in tanta tenebra, videtur mihi, quod ego stem, et maneam in ejus medio: et illud trahit me plus, quam alia res aliqua, quam hactenus habuerim, vel aliquid bonum, quod viderim; ita quod istius non est comparatio ad illa. Et quidquid dico de hoc videtur mihi, quod nihil dicam; imo videtur mihi, quod aliquid dicendo maledicam, et meum dicere videtur mihi blasphemare: tantum excedit illud bonum omnia verba mea. Cum etiam videam illud bonum, non recordor tunc, quando sum in illo, de Christi humanitate, nec de Deo homine, nec de aliqua re, quæ formam habeat, et tamen omnia tunc video, et nihil video.

77 In separatione vero ab illo bono jam dicto video Deum hominem, et trahit animam cum tanta mansuetudine, ut dicat aliquando: Tu es ego, et ego sum tu. Et video illos oculos, et illam faciem tuam placabilem, ut amplexetur et attrahat animam meam cum immensa arcitudine. Et illud, quod resultat de illis oculis, et de illa facie, est illud bonum, quod dixi, quod ego video in illa tenebra, quod emanat, et venit de intus, et illud est, quod tantum me delectat in tantum quod narrari non potest. Et in isto Deo homine stando anima est viva, et in isto Deo homine sto multum, plus quam in illo cum tenebra. Illud autem bonum de tenebra trahit animam multo plus quam illud de Deo homine sine cooperatione. Sed in isto de Deo homine sto quasi continue, et sic continue quod quadam vice fuit mihi data securitas de Deo, quod nihil erat medium inter me et ipsum: et ex tunc non fuit dies, nec nox, in qua non habuerim continue hanc lætitiæ de humanitate. Et habeo desiderium cantandi et laudandi Deum, et dico ista: Laudo te Deum dilectum: in tua cruce habeo lectum meum factum. Et pro capitali vel pro plumario inveni paupertatem, et in alia parte lecti ad pausandum inveni dolorem cum despectione: in prædicto enim lecto ipse fuit natus, conversatus, et mortuus; et istum amorem istius societatis, scilicet, paupertatis, doloris, et despectus Deus Pater tantum amavit, quod Deus eam Filio suo dedit, et Filius in isto lecto continue voluit jacere, et semper amavit et concordavit cum Patre. Et in isto lecto ego requievi et quiesco; est enim lectus meus, et in isto lecto spero mori, et per istum lectum credo salvari. Et lætitiæ quam expecto de illis manibus et pedibus, non potest narrari, quando enim ipsum video, nunquam vellem discedere, sed amplius accedere, ideo meum vivere est mori. Et quando de eo recordor, non possum loqui, truncatur enim lingua; et quando discedo ab isto, mundus et illa quæ invenio, compellunt prædicta desiderare magis. Et ideo desiderium

AUCTORE
ARNALDO.

Angeli corpus infirmitatibus, et tentationibus demonum affligitur.

SS. Trinitas in caligine ista eam circumcingit.

Ex facie et oculis Christi emanat illud bonum, quod in tenebris vidit.

Lectum sternit B. Angela in cruce Christi.

Præsentia Christi suavissima, absentia amarissima.

AUCTORE
ARNALDO.

c. 27.

Absorbetur
in contempla-
tione SS. Tri-
nitatis.

Modi, quibus
anima in
divinam
quasi visio-
nem trahi-
tur.

Primus ex in-
tima presen-
tia Dei cui-
cumque crea-
tura.

Præsentia Dei
quanta boni
adferat.

Secundus ex
illapsu aliquo
ipsius Dei in
animam.

Hic illapsus
qua ratione
fit.

desiderium meum propter languorem expectationis est mihi poena mortalis. In his autem visionibus et consolationibus anima mea sæpissime levatur et consolatur a Deo dulcissimo cui est gloria et honor in sæcula sæculorum, Amen.

78 Consequenter postea elevata sum in spiritu, et inveni me totam intus in Deo, modo alio quam nunquam consueverim, et videbatur mihi, quod eram in medio Trinitatis, altiori et majori modo quam consueverim, eo quod recipiebam majora bona solito, et quia eram in ipsis bonis continue, et plena lætitiis et deliciis et delectamentis maximis et inenarrabilibus, quæ omnino sunt supra omnia, quæ unquam experta fui. Fiebant autem in anima operationes divinæ tantum ineffabiles, quod nullus Sanctus nec Angelus posset narrare vel explicare: et intelligo, quod illas operationes divinas, et illam profundissimam abyssum nullus Angelus, nec alia creatura est ita capax, quod possit eam comprehendere. Et videtur mihi quod illud, quod dico sit maledicere vel blasphemare, et sum extracta de omnibus, quæ prius habueram, in quibus consueveram delectari, scilicet, de vita, de humanitate Christi et de illa consideratione illius profundissimæ societatis, quam tantum Deus dilexit ab æterno, quam dedit etiam Filio suo, in quibus etiam ego consueveram delectari, videlicet in paupertate, in dolore, in despectu filii Dei vivi consuevit esse repausatio mea et meus lectus. Et sum extracta de omni illo modo videndi Deum in tenebra, quæ me tantum consuevit delectare. Et sum extracta de omni illo statu priori cum tanta unctioe et dormitione, quod nullo modo percipere potui, nisi quod modo recordor, quod non habeo illa.

79 Et in illis bonis ineffabilibus, et in operationibus divinis prædictis, quæ fiunt in anima mea, Deus se prius præsentat in anima, faciens operationes divinas ineffabiles; et postea consequenter se manifestat, aperiendo se animæ, et donando adhuc ei majora dona cum majori adhuc certitudine et claritate ineffabili. Et præsentat se prius animæ duobus modis. Uno modo præsentatur intime in anima mea, et tunc intelligo eum præsentem, et intelligo quomodo est præsens in omni natura vel in omni re habente esse, in dæmone, in Angelo bono, in inferno, in paradiso, in adulterio, in homicidio, et in omni bono opere, et in omni re habente aliquo modo esse, tam in pulchra quam in turpi. Unde quando sum in ista veritate non minus delector de Deo videndo, vel intelligendo unum Angelum bonum vel unum bonum opus, quam unum malum: et isto modo præsentatur multum assidue in anima mea: et hoc præsentare vel præsentatio est illuminatio cum magna veritate et cum divina gratia, ita quod quando anima istud videt, non potest offendere in aliquo: et hæc illuminatio apportat in anima multa bona divina, et jam tunc intelligens Deum esse præsentem, valde humiliatur, et recipit confusionem de peccatis suis, et recipit hic anima magnam gravitatem sapientiæ, et magnam consolationem divinam, et magnam lætitiā.

80 Alio modo præsentatur magis specialiter, et valde diverso modo a prædicto, et dat aliam lætitiā a prædicta, et recolligit totam animam in se, et facit in anima multas operationes divinas cum valde majori gratia, et cum inenarrabili abyssu delectationum et illustrationum, ita quod solum illud præsentare Dei sine aliis donis, est illud bonum, quod Sancti habent in vita æterna. De donis vero, quæ Sancti habent in illa vita æterna, aliqui Sancti habent plura, aliqui pauciora. Quæ dona quamvis non valeant dicere, imo meum dicere plus est devastare et blasphemare, quam aliquid dicere, dico tamen, quod in eis sunt dilatationes animæ, quibus anima fit magis capax ad capiendum, et habendum de Deo: et statim, cum Deus se præsentat animæ, consequenter manifestat se, ape-

riendo se animæ, et dilatat animam, et donat ei dona, et dulcedines, quas nunquam fuit experta, cum valde majori profunditate, quam prædictum sit. Et est extracta tunc anima de omni tenebra, et fit animæ major cognitio Dei, quam intelligam posse fieri, et fit cum tanta claritate et cum tanta dulcedine, et certitudine, et cum tanta abyssu, quod non est cor quod ad id possit attingere. Unde nec cor meum potest post redire ad aliquid de illo intelligendum, nec etiam de illo aliquid cogitandum, nisi solummodo, quod a Deo donatur animæ, quod levatur in id, quod nunquam cor potest se de cetero extendere in aliquo ad illud. Et ideo non potest aliquid dicere omnino de illo, nec aliquid verbum reperiri potest, quod illud dicat vel sonet, nec etiam cogitatio, nec intellectus aliquis potest se extendere ad illa: tantum superant omnia, sic et taliter, quod Deus per aliquid, quod dicitur, nec cogitur, commendari non potest.

81 Scriptura tamen divina est ita alta, quod non est homo ita sapiens in toto mundo, etiam si habeat sapientiam quantum potest in isto statu, quod possit eam ita plene intelligere, quin superetur intellectus ejus ab ea, et tamen aliquid balbutit. Sed de illis operationibus divinis ineffabilibus illius manifestare Dei, quæ sunt, et fiunt in anima, nihil omnino loqui vel balbutire homo potest. Et quia anima mea sæpe levatur in secreta divina, ideo intelligo illud, quo sancta et divina scriptura facilis est et difficilis, et id quo videtur dicere et contra dicere; et illud quo nullam utilitatem habet aliquis de ea; quia non observantes damnantur ex ea, et adimpletur in eis illud, quo alii observantes salvantur in ea. Et sto desuper hæc cognoscens, et ideo rediens de secretis Dei, secure loquor aliqua verba, quæ sunt de extra illas operationes divinas ineffabiles, nullo modo appropinquans eis, imo meum loqui de eis et meum dicere, est devastare, unde et dico me blasphemare. Si enim omnes consolationes divinas, et omnes lætitiæ spirituales, et omnia delectamenta divina, quæ unquam in hoc mundo fuerunt, et non solum quæ fuerunt, sed etiam si omnes Sancti, qui fuerunt ab initio mundi usque modo, assidue habuissent explicare de Deo, et si omnia delectamenta mundana, bona vel mala, quæ unquam fuerunt, converterentur in bona delectamenta et spiritualia, et durarent mihi, usquequo perficerentur, et perducerent me ad illud inenarrabile bonum illius manifestationis divins: tamen per omnibus prædictis ego non darem, seu non cambiarem delectationem, quam ego habeo de illo inenarrabili manifestare Dei, tantum quantum est levare vel claudere oculorum. Et hoc dico tibi, ut aliquo modo isto modo possim ponere in corde tuo, quod adhuc illud inenarrabile bonum, quod ego habeo, superat in infinitum omnia prædicta. Et non habeo solum per unum aperire vel claudere oculorum, imo habeo per bonum spatium sæpe; et multotiens illo modo, sed multum efficaciter. Alio autem modo, sed non ita efficaciter, habeo quasi continue.

82 Et quamvis ego possim recipere tristitias et lætitiās exterius aliquo modo et parum, intus tamen in anima mea est camera, in qua non ingreditur aliqua lætitiā vel tristitiā, nec delectatio alicujus omnino virtutis, vel alicujus rei quæ nominari possit; sed intrat in illam illud omne bonum. Et in illo manifestare Dei (quamvis ego blasphemem, sic Christum nominando, quia non possum ipsum aliquo verbo perfecte nominare) est tota veritas: et in eo intelligo et habeo totam veritatem, quæ est in celo et in terra, et in inferno, et in omni creatura cum tanta veritate et cum tanta certitudine, quod nullo modo, si totus mundus diceret oppositum, possem aliud credere, imo facerem truffas. Video enim, qui est, esse; et quomodo est esse omnium creatorum. Et video, quomodo fecit me capacem ad intelligendum prædicta meliori modo

Hæc Dei cognitio major, quam quæ in tenebrosa caligine data.

Sacra scriptura est abyssus inscrutabilis.

Mirabilis consolatio illius manifestationis divins.

In anima sua Deo cellulam struxit.

Cognoscit ipsum esse Dei.

* ms. creato-
ris.

modo, quam fuerim hactenus, quando videbam in illa tenebra, quæ me tantum consuevit delectare. Et video me solam cum Deo totam mundam, totam sanctificatam, totam veram, totam rectam, totam certificatam, totam celestem in eo, et quando sum in isto statu, non recordor alicujus alterius rei. Et aliquando, quando fui in isto statu, dixit mihi Deus: Filia divine sapientiæ, templum dilecti, delictum dilecti, et filia pacis, in te quiescit tota Trinitas, tota veritas, ita quod tu tenes me, et ego teneo te. Una vero operationum animæ quam Deus sibi dat, est, quod intelligo cum magna capacitate et cum magno delectamento quomodo Deus venit in Sacramento altaris cum illa magna et nobili societate. Quando vero remaneo, et sum extra illum maximum statum, video me totam peccatam, et obedientem peccato, obliquam et immundam, totam falsam et erroneam; sed remaneo quieta, et remanet in me una unctio divina et continua, quæ est summa omnium unctionum, quas unquam habuerim omnibus diebus.

Intelligit mysterium Eucharistiæ.

Elevatur anima in Deum.

Milles passæ est talem elevationem Angelæ.

Cognoscit excellentem nobilitatem animæ, ornata gratia divina.

Offert seipsam Deo cum summa resignatione.

Optat injurias pro Christo pati.

Hæc manifestatio Dei similis est visioni beatificæ Sanctorum.

ctus, qui minus habet in vita æterna, habet plus quam possit dari alicui animæ existenti in hac vita ante mortem corporis: et dico quod anima mea in illo inenarrabili manifestare Dei, hoc intellexit.

AUCTORE
ARNALDO.

CAPUT V.

Certo intelligit, se in his non decepti.

Quodam tempore in festo B. Mariæ Virginis aliquanto tempore post conversionem meam, rogavi beatam Virginem, ut impetraret mihi gratiam a filio suo, qua cognoscerem, quod non essem decepta in locutionibus quæ fiebant mihi. Facta est autem mihi locutio divina promittens mihi, quod ita fieret. Subiunxitque dicens: Deus ostendit se tibi, locutus est tibi, dedit sentimentum suum de se tibi; tu igitur evites loqui, videre et audire omnia, nisi secundum eum. Et intelligebam omnia prædicta mihi dici cum multa discretione, et magna maturitate: et in prædictis locutionibus, quæ fiebant mihi, ego remansi in lætitia, et in magna spe habendi hoc quod postulaveram. Dixit etiam mihi in prædicta locutione, quod fieret mihi gratia, quod quidquid facerem, facerem cum sua licentia. Cœpi igitur facere illa tria, quæ dicta fuerant mihi: et cor meum fuit levatum ab omnibus terrenis, et positum in Deo: et quidquid faciebam, sive comederem, sive loquerer, non impediabam, quin cor meum semper esset in Deo, et nihil poteram cogitare, nec videre, nec sentire, nisi Deum. Et quando steteram ad orationem, et volebam ire ad comedendum, petebam licentiam, et ipse dabat mihi dicens: Vade, comede cum benedictione Patris et Filii et Spiritus sancti, et dabat mihi licentiam aliquando cito, aliquando magis tarde: et hoc duravit tribus diebus et noctibus. Tandem facta in spiritu, vidi Deum in quadam Missa circa elevationem corporis Christi. Post cujus visionem remansit in me dulcedo inenarrabilis et lætitia magna, qua non credo carere in tota vita mea: et in prædicta visione certificata sum de prædicto quod petiveram, nec remansit in me aliquod dubium de hoc: et ibi fuit mihi satisfactum et totaliter adimpletum, quod non eram decepta in locutionibus prædictis.

c. 28.

Nihil agit nisi in Deo et cum ejus venia.

Vidit Deum in elevatione corporis Christi.

c. 29.

B. Angela proposita est in imitationem, et in iudicium nolentium imitari.

Cognoscit se amice a Deo aspici.

87 Alio tempore, dum eram in oratione, subito dicta sunt mihi verba valde placibilia, et dixit ita: Filia mea dulcis mihi multo plus, quam ego tibi, templum meum, dilectum meum, cor Dei omnipotentis stat super cor tuum, et simul cum istis verbis venit mihi sentimentum delectabilissimum, quale nunquam fuerim experta; omnia enim membra corporis sensiebant illud, et jacui in istis. Et dicebat iterum: Deus omnipotens suum amorem reposuit in te, plus quam in femina istius civitatis: ipse delectatur in te, et in consocia tua. Et studete, quia vita vestra sit lumen omnium, qui volunt ad illud respicere: illis vero qui non respicient, erit forte iudicium et durum. Et comprehendebat anima mea hujusmodi iudicium crudele plus litteratorum quam laicorum, quia despiciunt ista divina, et cognoscunt ea per scripturas.

88 Iterum subjungebat: Tantis est amor Dei omnipotentis, quem posuit in vobis, quod continue stat vobiscum, sed non cum istis sentimentis, et oculi sui sunt modo in vobis. Et videbatur mihi, quod ego viderem oculis mentis meæ divinos oculos: et delectabant me plus quam possum exprimere, et doleo quia ista dicimus modo pro truffis. Quamvis autem esset ista lætitia magna, reducebantur tamen mihi ad memoriam peccata mea; et nullum bonum videbatur esse in me, et videbatur mihi, quod nunquam aliquid fecissem, quod Deo placere deberet. Dubitabam autem pro eo quod ita magna mihi dicebantur, et cœpi dicere: Si tu, qui mihi loqueris, esses filius Dei omnipotentis, numquid anima mea reciperet majorem lætitiæ, quam recipiat? Illam enim lætitiæ nunquam possem

AUCTORE
ARNALDO.

*Deus ubi vult
sua dona clar-
gitur.*

*Illuminari in
cognitione
Dei, et fervere
in ejus amore
est verum si-
gnum presen-
tiae Dei in
creatura sua.*

*Effectus in-
flammati de-
siderii est de-
siderium pa-
tiendi.*

* MS. SIRICOSO.
* MS. SIRICUS.

*Mystice in-
uncta, optat
multa pati.*

possem sustinere, sentiendo te in me esse, et quia ego sum ita indigna. Et respondit: Quia nolo, non est tibi modo major lætitia, est tamen tibi major parata; et scies, quod totus mundus est plenus de me. Et tunc videbam, quod omnis creatura erat plena ipso, et dicebat mihi: Ego possum facere omnia, et quod me videas, sicut quando conversatus fui cum Apostolis, et non me sentias. Hæc autem non dicebat verbis corporalibus. Anima autem mea omnia comprehendebat, quod ita diceret, et multo majora, et ita veraciter sentiebam esse.

89 Ad declarandum autem, utrum esset verum quod dicebat, anima mea clamavit: Postquam ita est, quod tu es Deus omnipotens, et sunt vera ista, quæ dicis, quæ sunt ita magna, da mihi signum, quod sim secunda, et extrahere me extra dubium. Et quærebam, quod ipse daret vel diceret aliquid signum corporale, quod possem videre, videlicet quod poneret in manu mea unam candelam, aut lapidem pretiosum, aut aliam rem: aut daret mihi aliud quodcumque signum, quod ipse vellet, promittens quod ego non ostenderem illud signum, nisi cui ipse vellet. Et ipse respondit: Istud quod quæris, est signum, quod daret tibi solum lætitiã, quando videres id, aut quando contrectares illud, sed non traheret te de dubio, et posses esse decepta in tali signo. Ego autem dabo tibi signum melius, quam illud quod tu quæris: quod signum erit tecum continue intus in anima tua, et quod semper senties. Signum autem erit istud: Tu semper eris fervens in amore, et de amore Dei, et illuminata cognitione Dei intus in te. Hoc autem signum sit tibi certissimum, quod ego sum, quia hoc signum non potest facere alius, nisi ego, et hoc est signum quod ego dimitto intus in anima tua, quod tibi est melius alio, quod petisti. Dimitto in te unum amorem de me, quo anima tua erit ebria, fervens et calida assidue de me, ita quod tribulationes amore mei tolerabis. Et si quis tibi dixerit malum vel fecerit, tu habebis in gratia, et clamabis te indignam tali gratia. Istum enim amorem habui ego ad vos, qui fuit tantus, quod pro vobis omnia sustinui patienter et cum humilitate. Tunc igitur cognosces, quod ego sum in te, si quando quis dixerit vel fecerit malum tibi, tu habebas non solum patientiam, sed hoc habebas in magno desiderio, et pro gratia: et hoc est certum signum gratiæ Dei. Et ecce ego modo ungo te uno unguento syrococo quo unctus fuit unus Sanctus, qui fuit vocatus S. Cyricus et alii multi Sancti.

90 Sentiebam igitur subito unctionem illam cum tanta dulcedine, quod ego desiderabam mori, et quod mors mea esset cum omni tormento corporali, nec aestimabam aliquid tormenta quæ sustinuerunt Sancti pro Christo, sed terribiliora tormenta desiderabam mihi pro Christo inferri. Et desiderabam quod totus mundus diceret mihi verecundiam, et quod mors inferretur mihi cum omni tormento. Et erat mihi multum delectabile, rogare Deum pro illis, qui mihi hæc omnia mala facerent, et non mirabar de illis Sanctis, qui rogaverunt Deum pro interfecto-ribus et persecutoribus suis: quia non solum debebant rogare Deum, imo etiam conari specialem gratiam pro eis impetrare. Paratissima igitur eram rogare Deum pro illis, qui mihi mala fecissent, et cum magno amore diligere eos, et eis compati. In illa autem unctione sensi tantam dulcedinem intus et extra, quod nunquam tantam senseram, quam etiam non possum verbis manifestare in aliquo, nec parum nec multum. Et erat hæc consolatio alia et alterius modi, quam alie fuissent, quia in aliis delectationibus desiderabam statim exire de seculo, sed in ista erat desiderium, quod mors mea esset gravis, et longa cum omni tormento, et quod omnia tormenta de mundo essent in quolibet membro, et tamen hæc omnia videbantur mihi pauca. Et comprehendebat anima mea, quod omne tormen-

tum erat parvum respectu illorum bonorum, quæ promittuntur in vita æterna, et anima mea comprehendebat certissime ita esse. Et si omnes sapientes mundi dicerent mihi aliud, non crederem. Et si jurarem, quod omnes, qui vadunt per istam viam supradictam, salvantur, non crederem mentiri. Et istud signum dimisit sic firmum intus in anima mea, et cum tanto lumine clarã et illustratã, quod credo, quod sustinerem martyrium antea quam possem aliter esse. Et hoc signum sentio continue, quod est recta via salutis, scilicet, diligere, et desiderare pati pro amore Dei.

91 Et audivi locutionem a Deo mihi factã dicentem: Facias scribi in fine istorum: Reddantur gratiæ Deo: et quicumque vult conservare gratiam, non levet oculos a Cruce, sive sit in lætitiã, sive in tristitiã, quam ego dem sibi vel permittam. Ea autem, quæ supra dicta sunt de prædicto signo, intelligebat anima mea magis plene, quam possim dicere, et cum plenitudine, qua dabantur mihi intelligi multo plura, quam loquimur, et plenius et cum magna delectatione et affectione, de qua omnino nihil dicemus, nec dicere possumus, et Deus velit, quod non sit mihi peccatum, quia ita male et cum defectu refero.

CAPUT VI.

Septem revelationes circa Passionem Christi.

Quadam vice ego eram in meditando de Passione et de paupertate filii Dei incarnati; Christus autem ostendit mihi, et videbam pauperatem ejus tam magnã, quam clare demonstrabat in corde meo: et volebat quod ego viderem, et bene considerarem; et videbam illos, pro quibus se fecit pauperem: et tunc habui, et sensi maximum dolorem et reprehensionem ita quod cor meum quasi deficiebat.

93 Post hæc autem amplius demonstravit mihi de sua Passione: et tunc videbam eum pauperem de amicis et parentibus: et videbam eum tam pauperem de seipso quod non posset secundum humanitatem se adjuvare. Et quamvis dicatur quod tunc divina potentia erat abscondita propter humilitatem; ego dico, quod non erat abscondita: et de hoc recepi tunc documentum a Deo, quod non erat abscondita, et tunc habui et sensi majorem dolorem quam antea, quia in illo ego cognoscebam tantam superbiam meam, quod post illud adhuc non possum habere lætitiã. Adhuc ego stabam et eram in meditando de passione istius filii Dei incarnati, et meditabar eum dolore. Et amplius placuit sibi ostendere mihi plura de sua Passione quam fuerant illa, quæ audiveram referri: et intelligebam quomodo Christus in Passione sua videbat omnia corda obstinata illorum impiorum contra se, et videbat omnia membra cum grandi sollicitudine destruere nomen suum. Et videbat quomodo habebant magnã memoriã et studium ad eum destruendum, et videbat omnes subtilitates, astutias, et machinationes, quas impii faciebant contra eum. Et videbat omnia consilia, et multitudinem detractionum et iras illas, et furores grandissimos eorum, et videbat omnes apparatus eorum, et omnes cogitationes, quas habebant et faciebant, quomodo possent eum crudelius affligere. Crudelitas enim passionis suæ fuit multa, et videbat omnes penalitates et injurias et verecundias. Et anima mea videbat plus de passione sua, quam ego nolo dicere, imo volo tacere.

94 Et tunc anima cum clamore dicebat: Sancta Maria mater afflicta, dic mihi aliquid de ista Passione benedicti filii Dei, quia tu vidisti plus de ista Passione, quam alius Sanctus pro zelo, quem habuisti continue de isto tuo amore. Vidisti enim eam oculis capitis et cum oculis mentis, et intentissime considerasti, pro eo quod summe eum dilexisti. Iterum clamabat anima mea dicens: Est aliquis Sanctus,

*Gratia
Dei in Cruce
conservatur.*

*c. 30.
Christus pro
hominibus
pauper factus.*

*Desolatus et
suis derelictus.*

*Furores Ju-
daeorum tra-
ditus.*

** ext. afflicti.
Petit doceri a
B. Virgine et
Sanctis a-
cerbitatem
passionis
Christi.*

qui

Inexplicabilis dolor passionis Christi.

c. 31.

Causae, cur dolor passionis Christi fuerit acutissimus.

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

Transformata in dolorem Christi crucifixi, accepit pacem internam, et voluntatis conformitatem.

c. 32.

Dolor Christi ex avulsione carnis manuum et pedum in transfixione clavorum.

qui sciat mihi dicere aliquid de ista Passione, de qua non audio feri memoriam, nec aliquid loqui nec referri, sicut anima mea vidit, quoniam tanta est quod eam referre non possum? Passionem enim Christi tantam vidit anima mea, quod, quantumcumque S. Maria viderit plus, quam alius Sanctus, multimodis tamen intelligo, quod nullo modo posset illam dicere, nec etiam alius Sanctus. Et si quis illam diceret, ego dicerem: Tu es ille, qui sustinisti eam. Visa igitur sic passione filii Dei, ego fui in majore dolore, quam unquam fuerim. Si enim corpus meum hic deficeret, non esset mirum. Adhuc enim non possum habere letitiam, quando recordor, et perdidit illum vigorem animi quod solebam esse leta, nec potui laetari de multo tempore.

95 Altera vice fuit mihi denuntiatus ille dolor acutus, qui fuit in anima Christi, qui dolor fuit tantus, quod cor non sufficit ad cogitandum, nec lingua ad dicendum. Et quia in filio Virginis vidi tantum dolorem, anima mea facta est afflictissima, et in tantum dolorem transformata, quod numquam fui in tanto dolore, et ideo non poteram invenire aliquam letitiam. Anima autem mea tunc intelligebat multiplicem causam et rationem, quare dolor ille fuit acutissimus. Anima enim illa erat sine omni peccato et sanctissima, et pro se nullam debebat recipere punitionem. Item quia solum recipiebat eam pro nostro grandissimo amore, et pro nobis ingratis et inimicis et indignissimis, qui etiam dum nos redimebat per passionem, ipsum deridebamus et subsannabamus. Item quia peccatum crucifigentium fuit maximum, quia anima illa, quae omne peccatum odibat, et sibi displicebat, multum doluit, plus quam de alio peccato. Item quia gentes erant multae, quae istud peccatum fecerunt. Gentiles enim, et Judaei, et fere omnis orbis contra eum in die festo fuerunt convenientes, quantum ad nationes, ideo dolor grandis. Item propter malitiam suorum adversariorum, quorum tantum studium erat ad destruendum eum, et memoriam ejus; et nomen ejus, et electos discipulos ejus. Item quia compatiabatur discipulis a fide cadentibus et persecutionem propter eum sustinentibus. Item compatiabatur matri dolorosissima. Item quia fuit dimissus in penis sine adjutore, sive consolatore. Item quia illa sanctissima et nobilissima anima recipiebat dolorem ab omni parte, et recipiebat tristitiam et angustiam, et dolorem de omnibus doloribus, et penalitatibus, quas recepit illud sanctissimum corpus delicatum virgineum, quae omnia adunabantur in una sanctissima sola anima ejus, et multa alia quae ostendebantur clare mihi, quae ego nolo, nec possum dicere. Unde extra me facta praedolore transformata fui in dolorem crucifixi. Divina autem misericordia fecit mihi propter haec gratiam: primo, quia voluntatem meam firmavit ita, quod ego non possum velle nisi sicut ipse vult. Secundo, quia ipse posuit animam meam in uno statu, in quo recipio modicas mutationes, et habeo Deum in tanta plenitudine quod jam non sum in illo statu, in quo solebam, sed sum ducta in summam cordis, et carnis, et mentis pacem, et sum contenta de omnibus.

96 Cogitabam altera vice de magno dolore, quem Christus sustinuit in cruce, et cogitabam de illis clavis, de quibus audiveram dici, quod clavi illi de manibus et pedibus carnem portaverunt intus in ligno, et desiderabam videre, vel saltem illud parum de carne Christi, quam clavi illi portaverunt intus in ligno. Et tunc habui tantum dolorem de illa poena Christi, quod non potui stare in pedibus. Sed inclinaui caput et sedi et vidi Christum inclinantem caput super brachia mea, quae projeceram in terra, et tunc ostendit mihi guttur suum et brachia: statim autem prior tristitia conversa est in tantam letitiam, et sic diversam ab aliis letitiis, quod non videbam nec sen-

tiebam nisi id: tanta autem erat pulchritudo illius gutturis, quod est ineffabile. Et tunc intelligebam illam pulchritudinem resultare ex divinitate ejus: nihil autem ostendebatur mihi, nisi id guttur pulcherrimum et suavissimum, nec scio comparare illam pulchritudinem alicui rei, nec colori de mundo nisi tantummodo claritati corporis Christi, quam aliquando video quando elevatur.

97 Altera vice feria quarta majoris hebdomadae ego eram in meditando de morte filii Dei, et meditabar cum dolore, et conabar evacuare mentem de omni alia impletura, ut possem animam habere magis recollectam in ista Passione, et morte filii Dei; et eram tota occupata in isto studio et desiderio, quomodo possem evacuare mentem de omni alia impletura, ut possem efficacius de hoc cogitare. Et tunc fuit facta ista loquutio in anima dicens: Ego non te amavi per truffam. Istud autem verbum fuit quaedam percussio mortalis doloris in anima mea, quia statim sunt aperti oculi animae, et videbam clare, quomodo erat verissimum hoc quod dicebat. Videbam enim opera et effectum illius dilectionis; et videbam omnia, quae facit hic filius Dei pro isto amore. Et videbam quae sustinuit in vita et in morte iste Deus homo passionatus pro isto indicibili et eviscerato amore, et intelligebam praedictum verbum esse verissimum, quod scilicet me non amavit per truffam, sed verissimo et perfectissimo et eviscerato amore me dilexit.

98 Et ego videbam totum contrarium in me, quomodo ego non amabam eum, nisi per truffam, et non veraciter. Et hoc videre erat mihi poena mortalis et dolor intolerabilis, ita quod credebam mori: et tunc subito dicta fuerunt mihi alia verba, quae augmentaverunt dolorem meum, quae fuerunt ista. Iterum, quod praedictum est, subjungendo: Ego, inquit, te non dilexi per truffam; ego non servivi tibi per simulationem; ego te non sensi per elongationem: et tunc augmentata fuit praedicta mortalis poena et dolor. Tunc autem exclamavit anima et dixit: O magister, istud quod dicis non esse in te, est totum in me, quia numquam te amavi nisi per truffam, et cum mendacio, et simulatione; et numquam volui approximare tibi in veritate, ut sentirem de laboribus, quos tu pro me sentire et tolerare voluisti: et numquam servivi tibi veraciter, et propter te, sed cum duplicitate et negligenter.

99 Videndo igitur haec praedicta quomodo me veraciter amaverat, et omnia signa verissimi amoris esse in eo, quomodo se totum et totaliter dederat ad serviendum mihi, et quomodo se mihi appropinquaverat, sic quod factus fuerat homo, ut dolores meos in se veraciter portaret, et sentiret; et videndo totum contrarium in me, tantus dolor et poena erat mihi, quod fere moriebar, et sentiebam, quod praedolore maximo costae pectoris disjungebantur, et cor videbatur mihi quod vellet crepare. Et cum cogitarem specialiter in illo verbo: Ego non te sensi per elongationem, ipse addidit dicens: Ego sum, inquit, plus intimatus animae tuae, quam anima tua sibi. Sed et ex hoc augmentatus est dolor, quia quanto magis videbam mihi Deum intimatum, tanto magis cognoscebam me elongatam ex parte mea, et postea dixit aliqua verba manifestantia, et eviscerativa sui amoris, et dixit: Si quis vellet me sentire in mente sua, non auferrem me sibi, et quicumque vellet me videre, cum magno placimento darem sibi visionem meam, et quicumque vellet loqui mecum, cum maximo delectamento loquerer cum eo. Ista autem verba excitaverunt in me unum desiderium, scilicet nolle sentire, nec videre, nec loqui, nec agere aliquid in quo esset offensio Dei. Et hoc est, quod specialiter requirit Deus a filiis suis, et ab electis suis; ut quia vocati sunt et electi ad eum sentiendum, et videndum eum, et ad loquendum cum eo, vult quod omnino

AUCTORE ARNALDO. Summa cum letitia videt guttur et brachia Christi.

c. 33.

Magnum amor Christi erga genus humanum.

Hominum amor erga Christum non sincerus.

Ob dolorem ex amore Dei et nostro torpore conceptum costae B. Angelus disjungebantur.

Signa electionis divinae. 1. cavere Deum peccatis offendere.

AUCTORE
ARNALDO.
2. amare
Christum, et
sequi, ac cru-
cem ferre.

c. 34.

Videt Chri-
stum quasi
primo mor-
tuum et de
cruce deposi-
tum.

Major dolor
passionis
Christi in
compagum
dissolutione.

Inde ipsa do-
let.

Sanctæ ben-
edictiones a
Deo imitantibus
et compa-
tientibus Chri-
sto donatæ.

Opera miseri-
cordiæ Chri-
sto crucifixo
impendun-
tur.

caveant a contrariis, sic autem ostensum est mihi et dictum. Illi qui sunt amatores, et sequaces illius paupertatis, doloris, et despectus mei, quæ ego semper habui, illi sunt filii mei legitimi et electi, et quorum mens est fixa in ista passione, et morte: ubi est vera salus et vivificatio omnium, et non alibi, illi sunt filii mei legitimi, et alii non sunt filii.

100 Quadam alia vice, dum essem in ecclesia B. Francisci, circa elevationem corporis Domini, organis cantatibus Angelicum hymnum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, etc., et tunc fuit anima mea in ipsum lumen increatum assumpta, et elevata, sic absorpta et attracta quod est totum ineffabile. Et quicquid dicitur hic, est omnino nihil: et nullo humano potest exprimi illa benedicta creatura illius increati Dei omnipotentis. Post talem abyssalem absorptionem in Deum, remanente mihi priori attractu et influenza, apparuit mihi effigies illius benedicti Dei et hominis crucifixi, quasi tunc noviter de cruce depositi: cuius sanguis apparebat sic recens et rubicundus et per vulnera effluens, ac si immediate tunc de recentibus plagis et vulneribus effunderetur. Tunc etiam apparuit in juncturis illius benedicti corporis tanta dissolutio compaginis et unionis in juncturis omnium membrorum ex dira et crudeli protensione, et tractura horribili membrorum virgineorum, facta ab illis homicidis manibus perfidorum super patibulum crucis, quod nervi et junctura ossium omnino videbantur laxari a debita corporis harmonia, nulla tamen apparebat in pelle continuitatis dissolutio. Ad hujus igitur aspectum tanta compassione transfixa sunt omnia viscera mea, ita quod vere in crucifixi dolores tota videbar corpore et mente transformata.

101 Et majori configebam telo in aspectu diræ solutionis compagum et protensionis membrorum, ex qua omnes nervi videbantur laxati, et dissipati et ossa dinumerata, quam in aspectu vulnerum apertorum, quia in illis magis mihi intimabatur passionis secretum, et dira crudelitas torquentium ipsum. Et erat vere tantæ compassionis aspectus sic cruciati corporis boni et dilecti Jesu, quod omnia non solum interiora mea, sed et ossa, et junctura novum videbantur sentire dolorem, et novum provocare lamentum, et terribile doloris transfixivi tam mentis quam corporis sentimentum.

102 Dum igitur sic tota starem absorpta ab illo dolore, et quasi in dolores crucifixi transformata, audivi crucifixum super devotis ad suam passionem, et super imitantibus ipsam, et super sibi compatientibus, dulcissimas benedictiones ingeminantem, et dicentem: Benedicti vos a Patre meo, qui mihi compassi, et mecum similiter contribulati, et viam meam secuti, stolas vestras in meo sanguine lavare meruistis. Benedicti, qui mihi pro vobis crucifixo, et immensis doloribus afflicto, ut ab immensis et æternis tormentis pro vobis satisfacerem, et vos redimerem, mihi compati, et mecum paupertatem, dolorem, et despectum pro vobis compatiendo, digni inventi estis. Benedicti qui meæ passionis, quæ est miraculum omnium sæculorum, salus et vita perditorum, solum refugium peccatorum, memores, et devoti, et compatientes eritis, quoniam vere et regni, et gloriæ, et resurrectionis, quæ per ipsam acquisivi, eritis participes mecum, et coheredes in perpetua sæcula sæculorum. Benedicti vos a Patre meo, et Spiritu sancto, et vere benedicti benedictione, quam dabo in extremo iudicio, quia me in mea propria venientem, sicut mei persecutores, non repulistis, sed me desolatam in cordis hospitio per compassionem hospitem recipere voluistis, qui mihi in cruce nudo existenti, famescenti, sitienti, infirmo, clavis affixo, et morienti compati, et consocii mei esse voluistis, in hoc vere opera misericordiæ complevistis. Ideo audietis in illa terribili hora: Venite benedicti Patris mei, perci-

pite regnum quod, etc. Esurivi enim in cruce, et saltem per compassionem dedistis mihi manducare, et cetera omnia mirabiliter subungebat. Dico autem, esse impossibile exprimere ejus ceratum amorem, qui relucebat in aspectu oculorum illius benedictæ faciei Dei hominis Jesu Christi super istos, unde et adhuc subungebat: O vos vere beati, et omnino benedicti! et si in cruce pro meis crucifixoribus et tormentibus cum lacrymis et fletu rogavi Patrem meum, et excusavi dicens: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt; quid pro vobis, qui mihi compassi, devoti, et consocii fuistis, dicturus sum, cum non in cruce, sed in gloria felicissimum orbem judicabo? Sic igitur remansi plus quam dici posset consolata, et ad passionem benedicti filii Dei plurimum affecta tanta affectione, quod ipsam exprimere non possum. Verba enim alia plurima, et aliter provocativa, et summe inflammativa proferebat, quæ referre nescio, neque possum.

103 Alia vice, dum orarem, et in passione Jesu Christi meditarer cum cordis summo dolore et compassione, cogitando et ponderando, quanta esset magnitudo iniquitatis in omni peccato meo, cum ad ejus reconciliationem et remissionem, antequam Deus Pater placari posset, oportuit Dei filium, non solum orare, et cum lacrymis rogare, sed omnino oportuit in cruce mori pro eo. Ponderando etiam, quanta potest esse damnatio, et quanta et quam infinita miseria, et innumerabilia tormenta, quæ me expectant pro omni peccato mortali meo, quod pro ejus satisfactione oportuerit, non Angelum, neque Archangelum, sed Deum verum Dei filium Jesum Christum mortis miseriam, et crucis tormentum pati et pro me tolerare. Ponderando etiam meam ingratitude, quam pro tanto beneficio non solum illi pro eo facio, imo ipsum quotidie offendo, et nec de beneficio suæ resurrectionis recordari volo, nec ad meam salutem penitentiam agendo, cum eo cooperari curo: stupendo me de istis, de Dei infinita bonitate et misericordia, et de mea summa iniquitate, et stultitia. Dum hæc cogitarem, manifestatum est mihi, qualiter per Passionem Christi liberati sumus ab omni genere peccatorum, et tormentorum, et poenarum, quæ pro eis meruimus. Et ostensum fuit mihi ita clare, quod vix potui me tenere, quin coram omnibus id clamarem. Dictum est igitur mihi sic a Christo crucifixo mihi apparenti, ut in cruce fuit pro nobis appensus: Nullus homo, nulla persona poterit habere excusationem suæ salutis. Quia ad suam salutem procurandam non oportet plus facere, nisi sicut facit infirmus medico, qui volens salutem, ostendit ei infirmitatem, et disponit se ad faciendum quæ medicus dixit. Ita nunc non oportet, quod aliquis plus faciat, nec aliquid in medicina expendat, nisi quod ostendat se medico per peccati recognitionem et confessionem, et disponat se ad illa, quæ sibi dicit medicus, et caveat a contrariis.

104 Comprehendebat autem anima mea, quod medicina erat sanguis Christi, et ipse dat sine pretio hanc medicinam, et non constat plus infirmo peccatori, nisi quod disponat se, et medicus Christus dat sibi salutem, et sanat infirmitatem. Animæ autem meæ ostendebantur omnia peccata, et videbat, quod omnia membra habebant infirmitatem spirituales. Et ideo audiens, quod dictum est, statim anima mea conabatur ostendere omnia peccata, quæ cum diversis membris corporis et cum viribus et potentiis animæ fecerat, et dicebat: O Domine magister et medicæ æternæ salutis Deus meus, ex quo cum sola flebili ostensione infirmitatum mearum et morborum me curare disposuisti; Domine cum sim infirmissima, nec est aliquid in me quin totum sit corruptum et infectum, heu miseranda, tibi ostendo Domine omnes infirmitates meas et omnia peccata mea omnium membrorum

c. 35.

Ex acerbitate
tormentorum
et mortis
Christi pon-
deranda est
nostræ offen-
sionis magni-
tudo.

Animæ medi-
cina sanguis
Christi.

Singulis mem-
bris nostris
Deum offendi-
mus.

membrorum meorum et partium animæ et corporis. Tunc igitur incepti assignare omnia peccata, et dicebam: Domine misericors medice, respice caput meum, quomodo ipsum cum signis superbæ frequenter ornavi, capillos torquendo deformavi, et alia multa peccata feci. Respice Domine oculos miserabiles impudicitis pleios, invidia infectos, etc. Et similiter studebam assignare et ostendere omnia alia peccata omnium membrorum.

Singulorum membrorum peccatis respondentem proprii cruciatus Christi.

Peccata capitulis.

Tormenta capitis Christi.

Peccata nostra et Christi tormenta faciei.

Oculorum.

Aurium.

Oris et gulæ.

Linguae.

Odoratus.

Colli.

Humerorum.

Manuum.

103 Auditis igitur cum magna patientia omnibus istis Christus lætanter et cum jucunditate respondebat, quomodo per ordinem ista omnia sanabat et multum animæ compatiendo dicebat: Ne timeas, neque desperes filia, quoniam et si mille mortibus et morbis esses infecta et mortua, cum medecina, quam ministrabo, sanari poteris, si tamen animæ tuæ et corpori ipsam applicare per devotionem voveris. Infirmatibus enim capitulis, quas dixisti, et multipliciter ostendisti, propter quas Deo displices, et tu doles in te, quas incurristi lavando, pectinando, unguendo, colorando, ornando, crines torquendo, te efferendo, superbiendo, vanam gloriam quærendo ut appareres hominibus contra Deum; propter quas in inferno et in profundissimo lacu dejicere et humiliari, et perpetuo tamquam vilissima reputari debebas, ego satisfeci, et poenitentiam egi, et gravissimam poenam toleravi. Nam pro lotura, pectinatura, et unctura, qua es abusa, caput meum sanctissimum fuit tractum, depilatum, spinis acutissimis punctum, arundine percussum, et totum sanguine cruentatum, et omni ludibrio et contemptui viliter subjectum, et vili corona coronatum.

106 Infirmatibus etiam faciei, quas incurristi lavando similiter, et unguendo, hominibus miseris ostendendo, et eorum gratiam quærendo, ego medicinam confeci, et ordinavi. Nam pro peccatis hujusmodi satisfeci, nam sputis sordidissimis vilissimorum tota facies mea fuit inquinata et deturpata, alapis gravissimis fuit tumefacta et deformata, panno sordido fuit velata. Pro oculis etiam tuis, quibus respexisti vana et nociva, et fuisti in ipso aspectu multipliciter delectata contra Deum, ego satisfeci. Cum ipsis enim oculis meis lacrymas amarissimas effudi, et ipsos velatos habui, et sanguine manante a capite habui balneatos. Pro auribus tuis, quibus Deum offendisti, audiendo vana et nociva, et in talibus fuisti delectata; ego poenitentiam maximam feci: nam auribus meis audivi multa, quæ multam et maximam tristitiam afferebant, scilicet falsas accusationes, detractationes, insultationes, maledictiones, derisiones, subsannationes, blasphemias, et iniquam contra me sententiam, et fletum piissimæ matris meæ, mihi dolorosissime condolentis. Pro peccatis oris tui et gulæ tuæ, quo delectata fuisti in comessatione et ebrietate et ciborum suavitate; ego habui os fame, et jejuniis, et siti tabefactum, et aceto, myrrha et felle amaricatum. Pro peccatis linguae tuæ, quam ad detractationes, calumnias, irrisiones, maledictiones, blasphemias, mendacia, perjuriam, et alia peccata laxasti, ego habui os meum coram iudicibus et falsis testibus clausum, et non habui in ore meo excusationem, sed pro malefactoribus meis Deum toto corde rogavi, et semper veritatem prædicavi. Pro peccatis odoratus tui, quo in floribus, et odoribus delectata es; ego foetores abominabiles sputorum, et sensi, et super faciem meam, oculos, et nares toleravi.

107 Pro peccatis quæ fecisti cum collo tuo, ipsum ira et superbia et lascivia agitando, et contra Deum extendendo; ego habui collum meum multiplicibus colaphis et alapis verberatum. Pro peccatis scapularum et humerorum tuorum, quibus offendisti Deum diversa contra Deum portando; ego poenitentiam feci, crucem, in qua suspensus fui, bajulando. Pro peccatis manuum tuarum et brachiorum tuorum, quibus multos malos amplexus, et tactus, et mala opera fecisti;

ego habui manus grossis clavis transfixas, et in ligno affixas, et pressas, totum meum corpus in patibulo sustinendo et sustentando. Pro peccatis cordis tui quo peccasti, ira, invidia, tristitia et malo amore et malis concupiscentiis et cupiditatibus; ego habui cor meum et latus meum lancea acuta transfixum; ex quo medicina validissima ad curandum omnes cordis passiones et peccata sufficienter emanavit, aqua scilicet ad refrigerandum malas concupiscentias et amores, et sanguis ad remittendum iracundias, tristitias et rancores. Pro peccatis pedum tuorum, quibus peccasti, choreando vane, et lascive ambulando et evagando, ego habui pedes tortuose non ligatos, sed transfixos et clavatos in ligno crucis; et pro sotularibus rostratis et fenestratis, ego habui pedes sanguinolentos sanguine eorum et totius corporis ad eos defluente.

108 Pro peccatis totius corporis, quo peccasti, ipsum diliciis, somno et quieti dando, et diversimode delectando; ego fui in cruce affixus, terribiliter verberatus, in modum pellis tractus et in cruce extensus, sudore sanguineo totus usque ad terram madidus, et durissimo ligno strictissime applicatus, et tandem atrocissimo tormento ibidem laborans, clamans, suspirans, flens, plorans et ejulans, mortuus sum, a crudelissimis interfectus. Pro peccatis tuorum ornamentorum et vestium superfluarum, vanarum, et curiosarum, ego in cruce nudatus sum, vilissimis rupam meam et vestes sibi diripientibus et ludentibus in oculis meis. Ego nudus, sicut de Virgine natus sum, frigori, vento, aeri, omnium hominum et feminarum aspectui, in alto, ut melius viderer, et magis iriderer, et verecundiam paterer, expositus sum et expansus. Pro peccatis tuarum divitiarum, quæ fecisti male acquirendo ipsas, expendendo et retinendo, ego pauper fui non habens palatium, neque domum, neque tugurium, ubi nascerer, nec vivens ubi manerem; neque moriens sepulcrum habuissem, sed canibus et avibus fuisset dimissus, nisi quidam pietatis intuitu, et meæ miseriæ compatiens, me in suo sepulcro recepisset. Meum sanguinem, meam vitam hominibus peccatoribus sum largitus, et sic nihil mihi retinui, sed in vita et in morte semper pauper esse volui et permansi. Et quia anima per peccata singula fuerit interius delectata videt Christum in anima sua sanctissima dolores multimos diversos et horribiles pertulisse; scilicet passionis corporeæ, quia anima indicibiliter cruciabatur; et passionis Matris sanctissimæ, et per peccatum subtractum divinæ reverentiæ; et etiam ex compassione nostræ miseriæ. Qui dolores in anima illa sanctissima simul adunati, ipsum horribilissime et indicibiliter cruciabant.

109 Quid plura? nullum peccatum, nullum animæ morbum assignare poteris, quin ego remedium attulerim, et pro omnibus satisfecerim sufficienter, et pro infinitis tormentis et doloribus, quos misera anima tolerare in inferno debebat pro peccatis supradictis, ego totaliter dolui et tormentatus sum. Quod si in negligentia tua non remaneat, amplius dolere non oportebit: dum tamen hic mecum condeat et mihi compatiatur, et poenarum mearum, ignominiarum, et paupertatis, et despectuum sociæ, dum hic vivit, coexistat. Et quia Maria Magdalena, quæ erat infirma, hæc habuit, et desiderabat liberari, ideo fuit ab omni sua infirmitate liberata: et quicumque hæc haberet, posset invenire sanitatem sicut ipsa. Item crucifixus mihi dicebat: Isti filii mei qui recedunt de regno meo per peccatum, et se faciunt filios diaboli, quando redemunt ad patrem, pater habet magnam lætitiæ, et ostendit eis supernalem lætitiæ. Tanta enim est lætitiæ, quam pater habet de reditu eorum, quod supernalem gratiam dat eis, quam non dat illis, qui fuerunt virgines, vel nunquam per peccatum recesserunt ab eo. Et hoc fit propter immensum amorem, quem pater ad eos habet, et misericordiam, qua eis et eorum miseriæ miseretur. Et propter hoc quia ipsi habent dolorem, quia

ACTORE
ARNALDO.
Cordis.

Pedum.

Totius corporis.

Vestium et ornamentis.

Divitiarum.

Poenitentia in peccatorum agentibus singularis confertur gratia.

AUCTORE
ARNALDO.

*Cruce omnis
gratie fons.*

c. 36.

*Admittitur B.
Angela in am-
plexum Chri-
sti crucifixi.*

*Nostra caro
socia carnis
Christi.*

*Anima B. An-
gelæ intrat in
latus Christi.*

c. 37.

*Potentiam
Dei, quæ in
Eucharistia
cernitur, ho-
mo non capit
in hac vita.*

quia offenderunt tantam majestatem et tam clementissimam bonitatem, et recognoscunt se dignos inferno: et propter duos jam prædicta, qui major peccator extiterit, majorem potest gratiam et misericordiam invenire. Item dixit mihi: Quicumque vult invenire gratiam, non levet oculos a cruce, sive concedam, sive permittam eum in tristitia vel lætitia esse vel vivere.

110 Quædam vice ego respiciebam crucem cum crucifixo: et respiciendo crucifixum oculis corporis, subito accensa fuit anima uno amore sic ferventi, quod ipsum etiam membra corporis sentiebant cum magna lætitia et delectamento. Videbam enim et sentiebam, quod Christus amplexabatur animam cum illo brachio, quo fuit crucifixus, et gaudebam summa lætitia, plus quam unquam consueverim. Et ex tunc remansit in me una lætitia et clara illustratio, qua anima cognoscit et comprehendit, quomodo istam carnem nostram videmus unam societatem esse factam cum Deo, et est istud verum delectamentum animæ inenarrabile, et est ista lætitia continua et illustratio clarior, quam alias susceperim. Remanet enim in me tanta securitas et certificatio status mei, quod non remanet in me aliquod dubium, quin iste status certissime sit a Deo, et meæ locutiones, quas in me sentio, sint a Deo. Et miror, quomodo hactenus dubitaverim in hoc: certificata enim sum perfecte de isto statu meo taliter, quod si omnes mundi dicerent mihi oppositum, non crederem, quia de hoc nec dubitare possum, et delector ita videre illam manum, quam ostendebat cum illis signis clavorum, et quam ostendet quando dicit: Ecce illa, quæ sustinui pro vobis.

111 Nunc etiam quando sum in ista visione et amplexu, anima mea percipit tantam lætitiā, quod non possum habere aliquam tristitiam de Passione; quamvis videam esse illam manum crucifixi et ipsam plagatam. Et tota lætitia mea est modo in isto homine Deo passionato: et aliquando videtur animæ ex strictissimo amplexu prædicto quod anima intret intus in latus Christi, et illa lætitia quam ibi recipit, et illustratio, narrari non potest. Est enim ita magna, quod aliquando stare in pedes non potui, sed jacebam, et peridi loquelam. Unde et quando representata fuit passio Christi in platea S. Mariæ, videtur quod tunc fuisset plangendum, et mihi tunc e contrario, tanta lætitia miraculose tacta fui et delectata, quod peridi loquelam, et jacui, postquam habui illud inenarrabile sentimentum Dei, et studui vel aliquantulum elongari a personis; et reputavi pro miraculosa gratia, quod potui aliquantulum delectari: et jacui, et peridi loquelam, et membra; et videbatur mihi quod tunc anima intraret intus in latus Christi: et non erat tristitia, imo tanta lætitia, quod narrari non potest.

CAPUT VII.

Septem consolationes ex sacra Eucharistia.

Quædam alia vice, dum dicebatur Missa, cum cogitatione conarer cogitare humilitatem Dei, et ejus summam bonitatem, quod ad nos in Sacramento altaris vellet accedere, elevata sum in spiritu, et habui novam et clarā intelligentiam, quomodo Deus venit in Sacramento altaris. Et dictum est mihi primo, quod corpus Christi poterat esse in omni altari propter divinam potentiam, quæ comprehendere non potest in hac vita. Et quamvis de illa potentia multa loquitur Scriptura, tamen illi qui legunt, parum intelligunt: qui vero sentiunt aliquid de me, plus intelligunt; et nec isti nec illi intelligunt in hac vita, sed veniet tempus, quando comprehendetis. Postea habui illuminationem, et intellexi, quomodo venit Deus in illo Sacramento, taliter quod nunquam nec ante nec postea mihi ita clare demonstratum est. Et vidi quomodo Christus veniebat cum pulcherrima societate, et ego delectabar valde in videndo illam societatem.

Mirata autem fui, quomodo poteram delectari in illa societate, quia non eram consueta delectari nisi in Christo, et quamvis delectarer in Christo, et in illa sua societate pulcherrima, tamen aliter intelligebam, et aliter delectabar in Christo, et aliter in illa sua societate. Miranti autem mihi de pulchritudine illius societatis, et desideranti scire qui essent, dictum est mihi, quod illa societas erant Throni. Et erat illa societas clarissima, et acies tantæ multitudinis, quod nisi esset, quod ego intelligo, quod Deus facit omnia cum mensura, ego credidisset, quod illa societas esset sine numero et mensura, et esset innumerabilis: non habebat autem aliquam mensuram in latitudine vel longitudine, sed erat ineffabilis.

113 In festo Angelorum de Septembri, dum eram in ecclesia de Fulginio, et volebam communicare, rogabam sanctos Angelos, et præcipue S. Michaelē et Angelos Seraphim, dicens: O Angeli administratores, qui Dei habetis potestatem et officium, ut ipsum aliis ministratis, ipsius notitiam et amorem conferendo, supplico, ut præsentetis eum mihi talem, qualem pater misericordiarum dedit eum hominibus, et qualem vult et voluit a nobis suscipi et revereri; scilicet unum pauperem, doloratum, despectum, vulneratum, cruentatum, crucifixum, et in cruce mortuum. Ipsi autem Angeli dixerunt mihi cum indicibili placimento et dulcedine: O tu placibilis Deo, ecce administratus est tibi, et habes eum præsentem, et insuperdatum est tibi, quod tu possis eum aliis præsentare et administrare. Revera autem tunc habui eum præsentem, et videbam eum clarissime oculis mentis in illo Sacramento, sicut petiveram, scilicet dolorosum, cruentatum, crucifixum, postea in cruce mortuum: et tunc habebam dolorem acutissimum, ita quod videbatur mihi, quod eor meum vellet crepare ex præsentia talis visionis dolorosæ, et ex alia parte erat mihi delectatio et lætitia ex præsentia Angelorum: quod nunquam credidisset, nisi vidisset, quod Angeli tantum essent placibiles, et possent dare tantam lætitiā animo.

114 Dum autem dicebatur Missa quidam Sacerdos celebrans erat prope Communionem, et dum sumeret corpus Christi, frangens hostiam, audivi vocem flebiliter dicentem: Heu multi sunt, qui me rumpunt, et etiam trahunt mihi sanguinem de dorso! Tunc ego cogitavi, quod forsitan Sacerdos non esset in convenienti statu sumendi corpus Christi, et oravi dicens: Fac quod frater ille non sit talis. Et statim vox respondit: Non erit in æternum.

115 Alia vice stabam in ecclesia Missam audiendo, et circa elevationem corporis Domini nostri Jesu Christi, quando personæ genua flectebant ad elevationem corporis Christi, facta sum in spiritu, et apparuit in visione mihi beatissima Virgo Maria, et dixit mihi: Filia mea dulcis filio meo et mihi, jam filius meus venit ad te, et recepisti suam benedictionem; et faciebat me intelligere, quod filius suus Jesus Christus jam post consecrationem hostiæ erat in altari, quasi diceret mihi nova de nova lætitia. Hæc autem verba tantam lætitiā et gaudium mihi dederunt, quod nescio, nec credo quod sit aliquis qui possit dicere. Dicebat enim mihi beatissima Virgo Maria prædicta verba cum magna humilitate, et cum novo sentimento in anima mea, et cum maxima dulcedine: unde et mirata sum postea, quomodo poteram stare in pedibus, habendo tantam lætitiā. Et postea dicebat mihi: Postquam recepisti benedictionem dilecti filii mei, conveniens est, quod ego venirem ad te, et darem tibi benedictionem meam. Benedixit igitur me, dicens: Sis benedicta a filio meo, et a me, et studeas diligenter et sollicitè ad amandum, quantum potes, quia tu es multum amata, et tu venies in rem infinitam: et tunc tantam lætitiā recepit anima mea, quantum unquam receperam. In elevatione autem corporis Jesu Christi augmentata

*Christum in
Eucharistia
videt cum so-
cietate Thro-
norum.*

c. 38.

*Gratiam di-
gne commu-
nicandi petit
ab Angelis.*

*Videt Chris-
tum in Eucha-
ristia cruci
affixum.*

*Indignitas Sa-
cerdotum ali-
quorum.*

c. 39.

*B. Virgo do-
cet B. Angelam
præsentiam
Christi in Eu-
charistia.*

*B. Virgo bene-
dicit B. Ange-
lam.*

est

est mihi lætitia prædicta. Tunc autem non vidi aliquid in corpore Christi, sicut consueveram, sed sensi Christum veraciter in anima mea.

Angela scilicet Christum sibi presentem instar ignis.

116 Cognovi autem in hoc, quia nihil est, quod ita stringat animam cum igne ardenti, et cum delectatione amoris, sicut quando Christus est in anima mea : et tunc non erat sicut ignis, qui consuevit aliquando ardere in anima mea; sed erat ignis suavis amoris. Quando autem talis ignis est in anima, tunc cognosco, quod veraciter Deus est in anima : ab alio enim fieri non potest. Nam et omnia membra tunc sentiunt disjunctionem; et etiam sonant membra, quando disjunguntur. Et hanc disjunctionem magis sentio, dum elevatur corpus sacratissimum Christi, et specialiter disjunguntur manus et aperiuntur.

c. 40. Christus in Eucharistia est digne summentibus omne bonum.

117 Cum venirem alia vice ad communicandum, fuit mihi facta locutio divina, et dicebatur mihi : Amata! omne bonum est in te, et vadis ad omne bonum recipiendum. Ego autem incepi cogitare : si omne bonum est in te, quare vadis ad recipiendum? Et statim facta est responsio dicens : Unum non repellit aliud. Et quando appropinquabam ad communicandum, dictum est mihi ita : Modo est super altare filius Dei, et secundum humanitatem et secundum divinitatem, et est associatus cum multitudine Angelorum. Et cum haberem magnum desiderium videnti eum cum Angelis sicut mihi dictum erat, tunc ostensus est mihi Deus; ut videbam eum : non videbam autem eum secundum aliquam formam, sed videbam unam plenitudinem, unam pulchritudinem, ubi videbam omne bonum, et dictum est mihi : O amata, ita stabis coram eo in vita æterna. Quantam autem consolationem recepit tunc anima mea, explicari non potest.

Miram saporem in sacra hostia sentit.

118 A parvo autem tempore quando communico, hostia extenditur in ore, et non habet saporem panis, nec carnis istius, quam comedimus, sed alium saporem carnis, sed saporis sapidissimi, quem nescio assimilare alicui rei de mundo : et non est dura hostia, sicut prius, nec descendit per frustula, sicut consuevit, sed integre cum tanta suavitate, quod nisi esset, ut audivi, quia cito debet homo glutire, libentissime tenerem eam in ore cum magna mora : et sic descendit integre cum illo sapore carnis incognito, nec oportet postea modo aliquo bibere, nisi esset consuetum, ut melius assumatur. Quando autem descendit, dat mihi unum sentimentum magnum placabile : discernitur autem extra in corpore ita, quod facit me tremere vehementissime, ita quod cum magno labore possum recipere calicem.

Signans se cruce, amore divino excitatur.

119 Nunc autem quando facio mihi signum crucis, et pono manum in capite, quando dico : In nomine Patris, nihil novi sentio : quando vero pono manum super cor, dicendo, Et filii, statim sentio ibi unum amorem, unam consolationem; quod, videtur mihi, quod ipsum ibi inveniam. Hoc autem non dixissem : nec scribi fecissem sicut nec alia nisi fuisset monita.

c. 41.

120 In quadam infirmitate dum desiderarem communicare multum in festo Angelorum, nec esset qui mihi apportaret sacratissimum corpus Christi, cœpi multum dolere : et ecce in ipso dolore et desiderio communicandi cœpi cogitare de ipso festo Angelorum laudem ipsorum, qualiter Deum laudant assidue; et cœpi considerare in exercitio, quod habent Angeli laudando Deum, et sibi ministrando et assistendo. Etece subito fui elevata, et statim affluit multitudo Angelorum maxima, et deduxerunt me ad unum altare, et dixerunt mihi : Hoc est altare Angelorum. Et super altare ostenderunt ipsi animæ laudem Angelorum, illum scilicet qui est omnis laus; et dixerunt Angeli animæ : In isto, qui est super altare, est perfectio et complementum sacrificii, quod tu quæris. Et ideo præpara te ad recipiendum illum, qui te desponsavit annulo sui amoris, et conjugium jam factum

Christus dato annulo desponsavit Angelam sibi.

est; et ideo de novo modo vult facere conjugium et copulam. Non possum autem exprimere, quantam lætitiâ suscepi, quia totum hoc sentiebat anima in veritate, quia hoc totum erat defectio, multo plenius quam possit exprimi verbo. Per hoc autem significatum est mihi, quod cito migratura eram de hoc sæculo : nam hoc fuit circa principium meæ infirmitatis ultimæ.

121 Alia vice vidi in hostia consecrata Christum sicut puerum. Videbatur autem esse puer magnus, et multum dominans, quasi teneret sceptrum et dominationem. Videbatur enim aliquid tenere in manibus quasi signum dominationis, et sedere in sede. Sed nescio dicere, quid tenebat in manu, et hoc vidi oculis corporis. Et ego hoc videns, tunc non genuflexi, quando alii genuflexerunt. Habui autem maximam delectationem in videndo eum. Et habui magnam displicentiam et magnum tædium de eo, quod Sacerdos nimis cito reposuit hostiam super altare : erat enim tantæ pulchritudinis et tanti ornatus, quod est ineffabile : et videbatur duodecim annorum. Et fuit tantæ lætitiæ visio ejus, quod eam non credo perdere in æternum; et fuit tantæ certitudinis, quod non dubito aliquo modo, quin fuerit in veritate. Tanta autem fuit delectatio in visione ejus, quod non dixi quod adjuvaret me; et nihil dixi, nec bonum, nec malum. Sed tantum delectata fui illam pulchritudinem videndo, quod nihil scivi quid dicerem.

Auctore ARNALDO.

c. 42. Videt in hostia puerum regia specie.

122 Item alia vice, dum dicebatur Missa, elevata in spiritu, quæsi a Domino dicens : Ecce Domine tu es in isto Sacramento altaris : dic mihi Domine ubi sunt fideles tui? Et aperiens mihi intellectum, respondit et dixit : Ubi sum ego, sunt fideles mei mecum.

c. 43.

Tunc ego ipsa videbam ita esse, et clarissime intuebar me, ubicumque ipse esset : sed illud esse, non est esse in Deo intus, sed est illud, quod est esse foris : et ipse est solus ille, qui est ubique comprehendens omnia. Vidi autem corpus Jesu Christi frequenter sub diversis formis in isto benedicto Sacramento. In isto enim Sacramento vidi aliquando guttur Christi cum tanto splendore, et cum tanta pulchritudine, quod splendor, qui emanabat, est plus, quam sit splendor solis, et ex illa tanta pulchritudine datur mihi intelligi certitudinaliter, quod ibi est Deus. Incomparabiliter enim est major pulchritudo, quam sit pulchritudo solis et multo major. Quamvis domi in illa gula vel gutture, adhuc majorem pulchritudinem viderim, tantam quod de illa visione gula, vel gutturis, non credo perdere lætitiâ de cetero, et nescio eam manifestare nisi per similitudinem hostiæ corporis Christi. Sed magnam poenam habeo, quod non possum manifestare. Vidi etiam aliquando in hostia duos oculos splendidissimos, ita grossos quod de hostia non videbatur remanere, nisi solummodo ora. Videndo autem ista, reficior tantis lætitiis, quod unam alteri nescio comparare, sed quælibet est ita magna, quod non videtur mihi, quod possim perdere deinceps.

Ubi Christus est ibi et fideles sunt.

Videt in hostia claritatem corporis Christi.

Atlas duos oculos.

CAPUT VIII.

Consolationes ex visione Matris Dei.

Elevata fui quadam vice, et non eram in oratione tunc, sed posueram me ad pausandum, quia erat post comestionem. Unde nec de hoc cogitabam, sed subito elevata est anima mea, et videbam Beatam Virginem in gloria, et intelligens unam mulierem positam in tanta nobilitate, et gloria, et dignitate, sicut stabat, delectabar miro modo; nam videre ipsam erat ineffabilis lætitia. Stabat enim beata Virgo Maria rogans pro humano genere, et videbam cum tanta aptitudine humanitatis et virtute, quod erat inenarrabile, unde et ego ineffabiliter delectabar. Et dum ego ita aspicerem ad prædicta, subito apparuit ibi Jesus Christus, sedens juxta eam in humanitate glorificata. Et intelligens carnem illam, quomodo fuit poenata, et opprobriata

c. 44.

Maria ora pro genere humano.

Cruciatibus Christi visis summe delectatur.

AUCTORE
ARNALDO.

*Triduo in ex-
stasin rapta
manet.*

c. 43.

*Deipara Vir-
go puerum
Jesum tradit
B. Angele.*

*Modestia D.
Virg.*

*Oculi pueri
Jesu.*

*Angela omnia
sua Christo
offert.*

c. 46.
*Videt Chris-
tum de cruce
depositum.*

probrata et crucifixa, et intelligens omnes pœnas, injurias, et despectus, et ignominias quas pro nobis sustinuerat, quas etiam tunc mirabiliter intelligebam, tunc nullo modo dolebam de eis : imo erat mihi delectatio tanta, quod narrari non potest, et ego perdidit loquelam, et putabam mori. Et erat mihi pœna supermaxima, quia non moriebar, et quia non perveniebam statim ad illud inenarrabile, quod videbam. Et duravit mihi ista visio per tres dies continue, et non impediēbar a comestione, quæ erat multum pauca, continue enim corpore languido jacebam, et nihil loquebar : non impediēbar etiam ab aliqua alia re : quando autem nominabatur mihi Deus, non poteram sustinere pro immensa delectatione.

124 In Purificatione Beatæ Virginis, dum essem mane in ecclesia Fratrum Minorum de Fulginio, facta est mihi locutio dicens : Hæc est hora, in qua Domina Virgo Maria venit cum filio in templum. Et hæc audivit anima mea cum magno amore. Et tunc fuit anima mea elevata, et vidi Dominam nostram intrantem in illa hora, et obviavit sibi anima mea cum magna reverentia et amore. Et cum aliquantulum vererem accedere ad eam, ipsa Domina nostra dedit animæ magnam securitatem, et extendit versus me filium suum Jesum, et dixit : O dilectrix filii mei accipe; tradiditque brachiis meis filium suum, et videbatur habere oculos clausos, quasi dormiret, et erat pannis involutus sive fasciatus.

125 Ipsa autem Domina nostra quasi ab itinere fatigata sedit, et faciebat tam pulchros et delectabiles gestus, et ita honestos, et gratos mores ostendebat, et erat ita dulce et delectabile videre ipsam, quod anima mea non solum poterat respicere puerum Jesum, quem sic astrictum tenebam inter brachia, sed etiam cogebatur respicere ad Dominam nostram. Dum igitur sic stare subito puer remansit in brachiis totus nudus, et aperuit atque levavit oculos, et respexit, et statim in aspectu illorum oculorum sensi et habui tantum amorem, quod vicit me omnino. Exiit enim de illis oculis tantus splendor, et ignis amoris et lætitiæ, quod est mihi indicibile. Et tunc subito apparuit una immensa majestas ineffabilis, et dixit mihi : Qui non viderit me parvum, non videbit me magnum; et addidit : Ego veni ad te, et obtuli me tibi, ut tu te offeras mihi. Et tunc anima mea modo mirabili et indicibili obtulit semetipsam ei : denum obtuli me totam, et filios meos sequentes perfecte et totaliter obtuli, nihil mihi, nec de se, nec de suis reservando. Et intellexit anima mea, quod Deus illam oblationem multum acceptabat, et cum magna alacritate recipiebat. De alacritate vero et lætitiâ ineffabili, et delectatione, et dulcedine indicibili, quam habui intendendo quod Deus cum tanta benignitate meam oblationem recipiebat et acceptabat, nihil possum dicere quia est mihi impossibile manifestare. Altera vice vidi Beatam Virginem me ad cognitionem exhortantem, et benedicientem, et mihi dolorem suæ compassionis, quam habuit de filio suo, dicentem.

CAPUT IX.

De Angelæ filiis spiritualibus.

Quadam vice elevata et attracta pariter et absorpta in lumen increatum, videbam, quæ non possum dicere. Remanente autem hac influenza, apparuit mihi effigies benedicti Dei hominis crucifixi, quasi tunc noviter de cruce depositi. Cujus sanguis apparebat sic recens et rubicundus, et per vulnera efflueret. Et apparuit in juncturis ejus tanta dissolutio nervorum ex dira profensione extensionis in cruce, quod junctura ossium a debito loco videbantur omnino laxata, ad cujus conspectum plus, quam possit dici, transfixa sunt viscera mea, et dolebam plus,

quam quibuscumque doloribus fuero ante affecta.

127 Dum igitur sic starem tota absorpta ab illo dolore, ecce subito circa crucifixum multitudo filiorum apparuit, qui devoti erant ad prædicandum, et imitandum paupertatem, despectum et dolorem crucifixi. Benedictus igitur Jesus eos advocatos ad se, et tractos cum tanto amore singulos amplexans, ad vulnus lateris osculandum cum manibus suis eorum trahens et stringens capita applicabat : quod gaudium ex hoc in anima mea genitum de tam eviscerato amore super eos ostenso, me fecit oblivisci dolorem supradictum. Erat autem gradus diversorum in applicatione filiorum ad latus, quia quosdam etiam sæpius applicabat, quosdam plus quam minus infigebat, quosdam intus totaliter absorbebat : apparebatque in labiis rubricatio rubentis sanguinis, qui in aliquibus genas et totam faciem decorabat, et colorabat secundum gradus supra expressos, singulisque largas benedictiones infundens dicebat : O benedicti filii discooperite viam Crucis, pauperitatis scilicet meæ, et despectus et doloris mei, quo modo temporaliter cooperatores abundanti : quia ego singulariter vos elegi, ut per vos discooperiatur et manifestetur veritas mea conculcata et absconsa, vestro verbo, et exemplo. Et intellexit anima mea, quod sicut applicatio ad latus secundum diversos gradus apparebat; sic et verba diversimode de singulis filiis proponebantur. *a* Esset autem impossibile exprimere evisceratum amorem, qui relucebat in aspectu oculorum illius benedictæ faciei Dei hominis Jesu Christi, super istos filios, et in applicatione ad sacrum vulnus, et in omnibus signis, et verbis, et benedictionibus super eos factis et prolatis.

128 Alia vice dum essem in quadam processione, sensi illum abyssalem attractum increati Dei, modo quo dictum est supra, modo ineffabili. Vidique benedictum Deum trinum et unum in sua majestate, inhabitare mentes filiorum, transformando istos filios diversimode in se, secundum gradus supra expressos, quod videre erat veraciter magna Paradisus. Sic enim viscerose videbatur effundi super eos, quod ego ipsa non poteram satiari respicere eos; tantaque erat benedictio, et tam dulcissime et tam viscerose prolata, quam super filios effundebat Deus increatus, quod totum est ineffabile. *b* Tuncque requirebat a filiis dicens : Estote o filii mei dilecti sacrificium holocausti totaliter mente et corpore. Pensate fratres, quantum per affectus et opera debet amari ille, qui sic nobis viscerose se donat, qui sic amorose et possessive totaliter nos requirit.

129 Cumque similiter mihi esset facta repræsentatio Dei hominis crucifixi cum dissolutione compagum, sicut prædictum est, efferebatur ante oculos meos per aerem in tota processione nullius manus adjutorio delatus. Filiis igitur congregatis et applicatis ad vulnus lateris sicut dictum est, ipse dicebat : Ego sum qui tollo peccata mundi, et peccata omnia vestra tuli, nec vobis imputabuntur in æternum. Hoc est lavacrum veræ mundationis. Hoc est pretium vestræ redemptionis. Hæc est domus vestræ habitationis. Unde non timeatis filii hanc veritatem vitæ et viæ meæ impugnatam a malis, verbis et operibus defensare et discooperire, quia ego continue vobiscum sum adjutor, et defensor. Ostensa etiam mihi fuit mundatio filiorum omnium in triplici gradu ista vice et multotiens antea. Quædam est aliquorum specialis, scilicet collatio magnæ gratiæ, et vigoris ad faciliter vitanda peccata. Alia est in collatione gratiæ ad delectabiliter perficienda virtutum opera. Alia in omni perfectione animæ et transformatione crucifixi. Et licet multum decoris detur animæ in qualibet harum mutationum et gratiarum tamen in secunda maximus et delectabilissimus decor. In tertia vero est excessus tantus, quod omnino est mihi ineffabile : aliud enim

*Benedicti Do-
minus Crucis
suæ præcones.*

a

c. 47.

*Videt Deum
in mentibus
filiorum habi-
tare.*

b

*Gratiâ tripli-
ces Dominus
suis dividit
amatoribus.*

dicere

dicere non possum. Sed ipsi videbantur transformati in Deum, sic quod quasi nihil aliud video quam Deum, nunc passionatum, nunc glorificatum, ita quod istos videtur totaliter transsubstantiasse et inabyssasse.

c. 48.

Deipara Virgo amplexatur filios ejus spirituales.

130 In eadem processione appropinquantibus nobis ad quamdam ecclesiam Beatæ Virginis, ecce ipsa Regina misericordiæ, et omnis gratiæ mater super istos filios et filias se inclinans, quæ prius apparebat sursum levata, novo modo et gratiosissimo benedicens, dulcissimas ingeminabat super omnes benedictiones, et omnes osculabatur in pectore, quosdam plus, quosdam minus, quosdam cum prædictis oculis amplexabatur brachiis tantæ charitatis, quod eos, sicut tota apparebat luminosa, ita et in quoddam infinitum lumen videbatur intra suum pectus absorbere. Non tamen est mihi visum, quod viderem brachia carnea, sed quoddam admirandum lumen, in quo absorbebat eos, intra suum pectus includens cum maximo super ipsos eviscerato amore.

c. 49.

Salutat a S. Francisco.

131 Item alia die, cum dicebatur Missa, inter alia multa, quæ vidi, apparuit mihi B. Franciscus totus gloriosus salutationem consuetam offerens, quæ est ista: Pax Altissimi tecum sit. Salutat autem semper voce piissima, humillima, gratiosa, et affectuosa. Tunc in quibusdam filiis ardentibus zelo observandæ paupertatis regulæ laudavit multum propositum, sed rogavit quod cresceret per opus. Et dixit: Benedictio æterna, completa et abundans, quam ego habui ab æterno Deo, veniat super caput horum dilectissimorum filiorum tuorum et meorum; dicas eis, quod vivent, scilicet sequendo viam Christi, per opera manifestando, et per verba; et non timeant, quia ego cum eis sum, et æternus Deus adiutor est eorum. Et cum tanto affectu laudabat illos filios de bono proposito, et confortabat eos, quod secure procederent, et quod ipsum in sua intentione adjuvarent, et sic amore benedicebat eosdem, quod totus videbatur eviscerari in amore super ipsos.

S. Franciscus suos religiosos in proposito confortat.

132 Multa alia vidi circa me, et circa filios, quæ non possum exprimere. Sed hoc dico, quod vidi, quod perpexi. Vidi enim certissime, quod ipse benedictus Deus viscerose effunditur super nos, et ipsius Mater dulcissima; et volunt portare onus nostræ poenitentiae: tantum petunt, ut vos filii sitis exempla luminosa vitæ suæ luminosæ, dolorosæ, pauperrimæ, et despectæ, et volunt, et desiderant vos videre mortuos et vivos, et quod habitatio vestra esset in cælo, et solus usus corporis esset in mundo. Ut sicut mortuus non alteratur, nec de honore, nec de dedecore, ita vos omnino essetis immutabiles ad esse extrinsecum mundi, et predicaretis aliis mortificatione vitæ vestræ magis, quam contentioso sermone. Et semper intentio vestra in omnibus vestris actibus esset in cælo; in isto benedicto Deo homine crucifixo. Ita quod operando, loquendo, comedendo exterius, semper interius intrinsecati essetis illi benedicto Deo, qui vult vos intra semetipsum continue circumferre, et in omnibus actibus vestris semper sibi assistere. Quod ipse dignetur in vobis implere, qui hæc misericorditer a vobis dignatur requirere per merita suæ sanctissimæ Matris, c Amen.

Conversatio nostra qua ratione censetur esse in cælo.

c

a *Subdit* ms. Et licet viderit omnes singulariter in gradibus suis, noluit tamen de aliquo hic dicere specialiter: nec etiam congruum mihi videbatur requiri, nisi quod unusquisque nitatur, quantum plus potest, isti benedicto crucifixo configi, et ejus mandatum de sequenda via despectus, paupertatis, et crucis totis conatibus amplexari. Dixit autem: Esset impossibile exprimere, etc.

b *Addit* ms. Et ego, qui scribo, occulte aspexi, quod ipsa videbatur in facie tota alterata in angelicam, et in mirandam, et gloriosam lætitiâ; tantaque erat benedictio, et tam dulcissime et viscerose prolata, quam super istos filios effundebat increatus Deus, quod modus per ineffabilitatem magis silentio honoratur.

c *Addit* ms. Per intercessionem dilectæ ancillæ suæ, cujus meritis nos ut ramusculos dignatus est inserere, ut per ipsum tanquam per scalam salutarium exemplorum, et radicalium meritorum, in summitatem suæ excellentissimæ vitæ, et transformationem sacratissimæ passionis suæ ascendamus continue;

donec una cum benedicto Jesu introeuntes in paternum sinum, requiescamus cum illo, qui est omnis requies in secula seculorum, Amen.

AUCTORE
ARNALDO.

CAPUT X.

De tribulatione, et non proficientibus.

Quadam vice quærebam a Deo, quod daret mihi de se aliquid. Et feci mihi signum Crucis. Et etiam rogabam eum, ut ostenderet mihi, qui sunt filii sui. Et inter alia dictum est mihi istud exemplum: Ponatur, quod unus, qui haberet multos amicos, et invitaret eos ad convivium cum magna diligentia præparatum, si multi remaneret de invitatis, qui nolent venire, numquid doleret de non venientibus, eo quod abundanter parasset convivium, et cum magnis expensis? Venientes autem numquid reciperet cum magno gaudio? qui quamvis omnes cum lætitia suscipiat, tamen talis illos, quos plus diligit, ponit in mensa sua juxta se speciali, et adhuc cum illis, quos familiarius diligit, comedit cum una scutella, et cum una cuppa bibit. Ego autem quærebam cum multo animæ placimento, dicens: O Domine, quando tu invitavi omnes ad vitam æternam, et qui volunt venire, veniant, quia nullus potest excusari, quin sit vocatus. Aliqui autem vocati veniunt, et ponuntur ad mensam, et dabit intelligere quod ipse erat mensa, et cibus, quem dabat.

c. 50.

Qui sint filii Dei.

Quomodo invitati sint a Deo ad nuptias.

134 Ego autem quærebam de istis vocatis, qui venerunt, qua via illuc iverunt. Ipse vero respondit: Per viam, inquit, tribulationis, quales sunt virgines, casti pauperes, infirmi, patientes; et nominabat multa alia genera tribulorum salvandorum. Et ego in omni verbo intelligebam rationem, et expositionem, et delectabar valde. Communiter autem omnes isti vocabantur et nominabantur filii. Dicebatur autem mihi in illa locutione, quomodo virginitas, et paupertas, et febris, et perditio filiorum, et perditio possessionis et rerum temporalium, et tribulatio dabantur prædictis filiis propter bonum eorum a Deo; ipsi autem non perpendebant, nec cognoscebant nunc: et quamvis in principio tribularentur, postea tamen veri filii ferebant cum patientia, et gratiarum actione, tales sunt communiter omnes, qui adipiscuntur vitam æternam, nec est aliqua alia via.

Per tribulationis viam veniunt invitati.

135 Illi vero, qui invitantur ad mensam spiritualem, quos Dominus ducit secum ad comedendum in una scutella, et bibendum in una cuppa sunt illi, qui volunt et student cognoscere, quis est iste bonus Pater et Dominus, qui invitavit eos, et student ut possint ei placere per imitationem suæ Crucis, et per voluntariam assumptionem paupertatis, despectus, et afflictionis. Istis enim filiis permittit evenire Deus multas tribulationes; et hoc facit eis pro speciali gratia, ut comedant in una scutella secum. Quia ad istam mensam, dicebat Christus, ego fui vocatus ad bibendum calicem passionis, qui fuit mihi dulcis propter amorem vestrum, quamvis in se esset amarissimus. Isti igitur filii recognoscentes hanc gratiam, quamvis sentiant aliquando tribulationes amaras, tamen totum fit eis dulce propter amorem et gratiam et honorem et valorem, quæ sunt in eis: imo tribulantur, quando non affliguntur; et tunc magis delectantur, et sentiunt de Deo, quanto magis sentiunt tribulationes. Dico igitur et affirmo, quod filii Dei sentiunt dulcedinem divinam admixtam in persecutionibus, et tribulationibus, et poenitentia. Et hoc est mihi dictum et ostensum mirabiliter in prædicatione supradicta a Deo mihi facta, unde et ego ipsa vicibus innumerabilibus hoc experta sum. Unde quando fui tribulata a fratribus et a contemnentibus, non possem manifestare dulcedinem, quam tunc sensi, nec lacrymas lætitiæ ungentes me, quas tunc sensi.

Amatores crucis assidentidem mensæ cum Christo.

Evultus Angeli in tribulatione.

AUCTORE
ANSELMO.
Christus infirmam solatur.

136 Iterum in magna quadam infirmitate jacenti mihi multum debili et afflictæ apparuit Deus homo Jesus, multum consolatorius, et videbatur mihi compati valde, et ait: Ego veni ad serviendum tibi: servitium autem, quod faciebat, erat, quod stabat ante lectum meum, et ostendebat se mihi tantum placabilem, quod omnino est ineffabile; et videbam eum oculis mentis longe clarius, quam aliquid videri possit, et erat mihi tanta jucunditas et delectatio, quod de hoc omnino nihil possum dicere, imo est totum ineffabile.

Querit Christum in hospitali.

137 Iterum in die Jovis sancta, dixi sociæ meæ, quod quæreremus Christum, et dixi: Eamus ad hospitale, et forsitan inveniemus Christum inter illos pauperes, penatos et afflictos. Tulimus autem omnes pannos capitum nostrorum, quos poteramus tollere, (aliud enim non habebamus aliquid) et diximus Giliolæ famulæ hospitalis, quod venderet eos, et emerret aliquid quod comederent pauperes de hospitali; et illa, quamvis multum renueret facere, et diceret, quod vituperabamus nos, tamen propter magnam instantiam, vendidit illos parvulos panniculos, et emit inde pisces, et nos apportavimus panes, qui dati erant nobis amore Dei pro victu nostro. Postquam igitur obtulimus ista eis, lavimus pedes feminarum ibi existentium pauperum, et manus hominum, et maxime cujusdam leprosi, qui habebat manus valde foetidæ et marcidæ et præpeditas et corruptas, et bibimus de illa lotura. Tantam autem dulcedinem sensimus in illo potu, quod per totam viam venimus in magna suavitate, et videbatur mihi per omnia, quod ego gustassem mirabilem dulcedinem, quantum ad suavitatem quam ibi inveni. Et quia quædam scamula illarum plagarum erat interposita in gutture meo, conata sum ad glutendum eam, sicut si communicassem, donec deglutivi eam. Unde tantam suavitatem inveni in hoc, quod eam non possum exprimere. Propter quod dico, quod in penitentia et in afflictione et tribulatione propter Deum accepta, quamvis in principio homo anxietur, postremo tamen maxima consolatio invenitur.

Lavat pedes feminis, manus viris, et leproso, et aquam illam bibit.

* MS. scarpula, forte squammula.

Magna consolatio in penitentia.

Vexatur scripturis et anxietatibus conscientie.

Deus adest tribulationem patienti.

138 Quadam alia vice ego stabam tribulata spirituali tribulatione, et non videbatur mihi, quod aliquid sentirem de Deo per unum mensem, imo videbatur mihi, quod essem quasi derelicta a Deo: et non poteram confiteri peccata mea, et ex una parte videbatur mihi, quod hoc accidisset mihi propter meam superbiam, et ex alia parte videbam tantum profunde peccata mea multa, quod non videbatur mihi, quod cum debita contritione possem confiteri ea, nec dicere solum ore. Videbatur etiam mihi, quod non possem ea manifestare, et ideo non poteram laudare Deum, nec stare in oratione. Sed tantum videbatur mihi, quod remansisset de Deo, quod scilicet non tantum tribulabar, quantum debebam tribulari, propter hoc, quod noluissem a Deo peccando recedere, nec pro omnibus malis vel bonis de mundo Deum offendere, nec malo consentire proposuissem, et sic fui tribulata et afflictæ fortiter et horribiliter toto dicto tempore.

139 Et tandem miserante Deo, facta est mihi locutio talis: Filia mea amata a Deo omnipotenti, et ab omnibus Sanctis Paradisi, Deus amorem suum reposuit in te, et habet ad te amorem plus quam ad feminam vallis Spoletanæ. Et anima mea respondit clamans, quomodo possum hoc credere, cum sim plena tribulatione, et videatur mihi, quod sim quasi a Deo derelicta. Et respondit, quando videtur tibi, quod sis magis derelicta, es magis a me amata, et propinquior Deo, et tunc subjunxit: Pater qui habet filium multum carum, ministrat ei cibaria temperata, nec permittit ei bibere vinum purum, nec comedere nociva, ne ei noceant, sed temperat vinum cum aqua, ut ei proficiat. Sic facit Deus: consolationibus enim

miscet tentationes et tribulationes, et in tentationibus et tribulationibus tenet animam. Nisi enim eam teneret, impingeretur et deficeret: et quando videtur derelicta, tunc plus amat. Tunc igitur tribulatio mea fuit aliquid temperata, non tamen totaliter ablata: adhuc enim non habueram voluntatem confitendi, sed cepit mihi venire voluntas confitendi et communicandi, et in brevi tempore ablata est totaliter tribulatio. Et tunc facta est mihi locutio dicens: Placet mihi quod tu communices, quia si tu me recipis, jam me recepisti: et etiam si non recipis me, tu jam me recepisti, et communica cum benedictione Patris et Filii et Spiritus sancti. Et facias ad reverentiam et honorem omnipotentis Dei, et Sanctæ Mariæ Virginis, et istius Sancti, scilicet sancti Antonii, cujus festum erat illa die: fiet enim tibi gratia nova, quam non habuisti adhuc. Fuit igitur mihi reddita gratia confitendi, et voluntas communicandi: et confessa sum. Dum autem dicebatur Missa, videbam me plenam totam peccatis et defectibus, quod non poteram loqui; et cogitabam quod communicatio, quam volebam facere, esset mihi ad iudicium.

140 Post tamen ista facta est in me mirabilis dispositio, qua me poteram totam mittere intus Jesum Christum: et tunc mittebam me intus eum cum tanta fiducia et securitate, quod tantam nunquam fueram experta: et mittebam me intus eum et merita ejus, sicut mortua cum mirabili certitudine, quod faceret me vivam. Igitur communicavi in sua fiducia, et post communicationem habui mirabile sentimentum. Et dimisit in me unam pacem, qua dabatur mihi intelligi, et etiam sentire, quod omnis tribulatio, quæ acciderat mihi, acciderat pro bono meo. Et hoc communicare, quod feci, fecit animam meam venire ad istud videre et desiderare, quod scilicet me totam darem Christo, eo quod viderem Christum totum se dedisse nobis, et modo noviter delector in desiderio martyrii, et ipsum desidero, et in penis, et in tribulationibus, quæ accidunt delector: et gaudeo plus quam consueveram. Propter quæ dico, quod Deus tandem consolatur omnem animam existentem in tribulatione.

141 Nam et alia vice cum sic essem tribulata, quod quasi videretur mihi quod essem derelicta, facta est mihi talis locutio dicens: O amata, scias quod non es derelicta; sed Deus omnipotens tibi est in tribulatione propinquior, et tu Deo. Anima autem clamavit: Si est ita quod Deo sim in tribulatione propinquior, placeat sibi, quod auferat a me omne peccatum, et det mihi absolutionem per merita Passionis suæ, et det mihi benedictionem, et sociæ meæ, et fratri scriptoriorum dictorum. Et dictum est sic mihi: Peccata tua tibi sunt ablata, et benedictionem facio vobis cum illa carne illius manus, quæ fuit clavata in cruce. Et tunc vidi illam manum benedicentem super capita nostra, et delectabar in aspectu illius manus, quoniam veraciter delectabilissimum erat videre illam. Et ipse dicebat nobis tribus sic: Benedictionem Patris et Filii et Spiritus sancti habeatis æternaliter, et comprehendaris. Et dixit mihi: Dic illi Fratri tuo scriptori, quod studeat se facere parvum, multum enim est amatus a Deo omnipotente: et ideo studeat ipsum amare. Sic igitur multipliciter me consolari dignatus est, qui consolatur omnes tribulatos: cui sit et est honor et gloria in sæcula sæculorum, Amen.

142 Quadam vice, dum orarem in cella mea, dicta sunt mihi ista verba: Omnes qui docentur a Deo, illuminantur, ut intelligant viam Dei; et in isto lumine et documento, quod fit eis spiritualiter a Deo, claudunt aures, ne audiant, et oculos ne videant, nec volunt attendere, nec volunt audire illud, quod loquitur eis Christus in anima, sed omnino ingrossantur, et sequuntur doctrinam aliam a documento, quod intelligunt sibi factum a Deo; et volunt tenere viam communem

Tribulationes non subito, sed paulatim evanescent.

In communione admittitur in intimam amorem Christi.

Flagrat desiderio martyrii.

Christus peccata ejus dimittit.

Christus impetrat benedictionem et sociæ, et scriptori.

c. 51.
Non esse respiciendas illuminationes.

communem contra conscientiam, illi habent maledictionem a Deo omnipotente. Multotiens autem dictum est mihi istud verbum, quod prædictum est. Ego autem horrebam illud audire, cum videretur mihi valde grave, et timebam esse deceptionem, quod scilicet illis, quibus Deus dat lumen et gratiam, postea det maledictionem. Tunc ponebatur mihi unum exemplum : et præceptum est mihi frequenter, quod facerem scribi. Exemplum autem est de scholare, qui ponitur a patre ad scholas, et pater facit ei expensas sumptuosas, et honorat eum vestimentis et libris, et cum informatus est sub inferiori magistro, procurat post ut transferatur ad altiorum magistrum. Si post hæc scholaris prædictus negligenter agat, et non curet de scientia, quam didicit, sed redeat ad statum sæcularem, et ad vile officium, et ministerium magni laboricii, et de eo quod sic didicerat, nihil ei remaneret; talis, inquam, pater super huiusmodi filio magnam deberet habere turbationem et indignationem. Talis filius est ille, qui prius docetur per prædicationem, et per Scripturas, et postea spiritualiter illuminatur a Deo, et datur sibi intelligere spirituali lumine, et divina inspiratione, quomodo sequatur viam Christi, propter quam addiscendam prius facit eum doceri per alios, et postea docet eum Deus suo spirituali lumine et doctrina, quæ non potest doceri nisi a Deo : et hoc facit, ut ipse se dirigeret, et etiam aliis lumen esset. Si talis negligenter agat, et ingrossetur et increpatur, et despiciat lumen suum, et Dei doctrinam, et divinam inspirationem, Deus aufert ei illud lumen et gratiam, et habet maledictionem. Et est mihi præceptum, ut hoc verbum scriberem, et uni fratri cui confitebar, ipsum dicerem, quia eum tangebatur.

143 Iterum dictum est mihi in alia divina locutione: Est quædam generatio, quæ cognoscit Deum solum ex multa bonitate bonorum, quæ fecit eis : et isti parum cognoscunt : et est alia generatio hominum, qui, quamvis cognoscant Deum per prædicta bona ejus, tamen multo melius cognoscunt eum per bonitatem Dei, quam experiuntur in se. Iterum in alia locutione accepi cognitionem, et audivi vocem clamantem et dicentem : O quam magni sunt, o quam magni sunt, sed non magni lectores Scripturæ meæ, sed ejus adimpletores et factores. Iterum dicebat, quod tota Scriptura divina adimpletur in exemplo vite Christi. Quadam vice dum orando dicerem Deo : Scio Domine, quia tu es pater meus, quia tu es Deus meus, doce ergo me, quid vis quod ego faciam; et instrue me in his quæ tibi placeant, quia sum parata obedire. Cum ergo in his verbis stetissem a mane usque ad tertiam, et vidi et audivi, sed quod vidi et intellexi, nullo modo possum, nec scirem dicere. Sed fuit una abyssus omnino ineffabilis, et ostendit mihi quid est ipse, et qui vivunt in ipso, et qui non; et dixit mihi : In veritate dico tibi, quod non est alia via recta, nisi illa, quæ sequitur mea vestigia, quia in via ista, quæ est mea, nulla est omnino deceptio. Verbum autem istud in veritate et in magna claritate sepe et in multis locutionibus dictum est mihi.

Explicuit multiplex ejus consolatio.

CAPUT XI.

Instructio B. Angelæ, de præsentia Dei.

c. 52.

Signa præsentia Dei in anima, non prorsus certa :

i.

ii.

iii.

Sciendum est igitur quod venit Deus in animam quandoque non vocatus, nec deprecatus, seu rogatus ab ipsa, et ponit in anima unumignem, unum amorem, unam suavitatem alias inconsuetam, in qua multum delectatur, et gaudet, et credit, quod hoc sit a Deo, ibi præsentialiter operanti : tamen hoc non est certum. Item cognoscit anima Deum esse in ea, quia quamvis non videat ipsum esse in anima, videt tamen gratiam suam esse in anima, in qua multum delectatur : et tamen adhuc non est certum. Item

cognoscit, quod Deus venit ad eam, quia Deus loquitur ei verba dulcissima : in quibus verbis anima multum delectatur, et sentit eum sentimento valde delectabili : in quo sentimento anima valde delectatur. Sed adhuc remanet aliquid dubium, quamvis sit parvum; adhuc enim anima perfecte, nec ex toto est certa, si Deus est in anima, quia tales locutiones etiam cum sentimento possunt fieri ab alio spiritu. Remanet enim dubium sibi; et videtur mihi, quod hoc accidit, aut propter multam malitiam et defectum ejus, aut propter Dei voluntatem, quia Deus non vult eam facere magis certam nec securam.

145 Certificatur autem anima, quod Deus est intus in ea, quando sentit eum aliter quam consuevit, et sentit eum notabili et duplicato sentimento : et cum tanto amore et igne divino, quod aufertur ei omnis amor animæ et corporis, et loquitur, et cognoscit, et intelligit ea, quæ nunquam audivit ab aliquo mortali, et intelligit ea cum magno lumine, et est ei maxima pena tacere illa; et si tacet, tacet propter zelum, ne displiceat amori, et non scandalizet, et propter humilitatem, quia non vult dicere ita altissima ne notetur. Sicut et mihi accidit aliquando : propter enim ardens desiderium salutis proximi aliqua dixi, et fui reprehensa, et dictum est mihi isto modo : Soror, redi ad Scripturam divinam, et te non intelligimus. Item in isto sentimento, quo anima certificatur, quod Deus omnipotens est in ea, datur animæ ita perfecte velle, quod concordat in hoc tota anima veraciter, et in omnibus et omnimode, et concordant cum anima omnia membra corporis, et fiunt unum cum anima veraciter, nec repugnant voluntati ejus, et vult perfecte ea, quæ Dei sunt, quæ tamen ante veraciter non ex toto volebat. Et istud velle datur per gratiam, in quo cognoscit anima Deum omnipotentem esse in se, et dat ei securitatem : datur enim animæ velle Deum, et quæ Dei sunt veraciter ad similitudinem amoris veracis, sicut Deus dilexit nos; et sentit anima, quod Deus immensus est mixtus secum, et fecit societatem cum ea.

146 Item quando venit altissimus Deus ad animam rationalem, quandoque datur ei, ut eum videat, et videt sine forma corporali in se, et videt eum claris quam possit homo mortalis videre alium hominem mortalem : oculi enim animæ vident unam plenitudinem spirituales, non corporales, de qua non possum aliquid loqui, quia deficiunt verba et imaginatio. In illo autem videre, delectatur anima delectatione ineffabili, et tunc anima ad nihil aliud respicit, nisi ad illud : est enim id, quod replet animam inestimabiliter. Et istud respicere et videre, quo sic videt Deum omnipotentem, nec aliud potest respicere, est ita profundum, quod doleo, quia nequeo aliquid manifestare; non enim est res tangibilis, nec imaginabilis, sed est inestimabilis.

147 Adhuc cognoscit anima quod Deus est in ea sine dubio multis modis, de quibus dicamus duos. Unus est una unctio, quæ ita subito renovat animam, et omnia corporis membra reddit mansueta, et concordantia cum anima, quod non potest tangi, vel lædi ab aliquo, quo turbari possit anima in modico; et sentit, et audit, quod loquitur ei Deus. Et in ista tanta et omnino ineffabili unctioe intelligit anima certissime, et sine dubio, quod Deus omnipotens est in ea. Illud enim non posset facere aliquis Sanctus de paradiso, nec aliquis Angelus de paradiso; sed est hoc tam ineffabile, quod multum doleo, quia non possum aliquid dicere in comparatione, et Deus mihi pareat, quia hoc non facio libenter, quia ex toto corde libenter manifestarem aliquid de bonitate ejus, si possem, et ei placeret. Alius modus, quo anima rationalis cognoscit Deum omnipotentem esse intus in se, est una amplexatio, quam facit Deus animæ rationali, quia nunquam pater, nec mater filium, nec aliqua

AUCTORE
ARNALDO.

Signa præsentia Dei, certa.
i.
Tota mente et corpore abripi in Deum.

ii.
Deum in se videre sine forma corporali.

iii.
Animam subijci Deo et sensus menti.

iv.
Admitti in amplexum Christi cum summa delectatione.

AUCTORE
ARNALDO.

aliqua persona alia cum tanto amore amplexari potest aliam personam, sicut Deus omnipotens amplexatur animam rationalem. Cum tanto enim amore Dominus noster Jesus Christus indicibiliter amplexatur, et stringit animam rationalem ad se, et cum tanta dulcedine, et suavitate, quod non credo, quod aliquis homo de mundo possit dicere, nec exprimere, nec credere expertus, et quamvis possit forsitan aliquis credere aliquid, non tamen illo modo. Apportat enim Jesus Christus in animam amorem suavissimum, quo tota ardet in Christo: et apportat secum unum lumen tam magnum, quo intelligit tantam plenitudinem bonitatis Dei omnipotentis, quam probat in se, quod multo plus intelligit, quam experiatur in se: et tunc assecratur et certificatur, quod Jesus Christus est in ea. Sed nihil dicimus de omnibus istis in comparatione ad ea, quæ sunt. Tunc autem anima non habet lacrymas, nec lætitiæ, nec doloris, nec alicujus alterius generis, nec alterius status: multo enim minor status est, quando anima habet lacrymas lætitiæ. Item apportat Deus secum in anima tantam superplenitudinem lætitiæ, quod anima nescit plus petere, imo si duraret, hic haberet unum paradysum. Et hæc lætitia resultat, et redundat in omnibus membris corporis: et omnis injuria, quæ infertur, vel dicitur, habetur pro nihilo, et efficitur dulcis: et propter talem alterationem factam in corpore, aliquando non potui latere sociam meam, neque alios, quia aliquando efficio, ut dixit mihi socia mea, resplendens et tota rubicunda, et oculi mei lucentes ad modum candelæ, aut pallida, quasi si fuisset mortua, secundum varietatem visionum et revelationum. Lætitia autem prædicta non finitur per multos dies, et aliquas lætitiæ habeo, quas nunquam credo perdere in æternum, sed credo eas adimpleri et perfici, et modo non sum sine ipsis in vita mea. Unde et quando venit aliqua tristitia, statim recordans illarum lætitiarum, nullo modo conturbor. Tot autem alii modi sunt, quibus cognoscit anima quod Deus sit in ea, quod nullo modo possem omnes dicere et enarrare.

Facies B. Angelæ visa resplendere.

c. 53.
Quomodo anima Deum ut hospitem suscipiat.

Intellectus independentem a sensibus fertur in Deum.

Qui perfectus Deum intelligunt minus de eo loqui possunt.

148 In omnibus prædictis modis cognoscit anima Deum in se venisse. Sed adhuc nihil diximus, quomodo hospitatur eum, et totum, quod diximus, est valde minus, quam sit illud, quando anima cognoscit, quod ipsa hospitata est peregrinum. Tunc enim, quando anima est hospitata peregrinum, venit in tantam cognitionem bonitatis Dei infinitæ, quod quandoque, quando fui reducta in me, cognovi certissime, quod illi, qui magis sentiunt de Deo, minus præsumunt loqui de Deo: quia eo ipso, quod sentiunt de ipso illo infinito et indicibili, loqui de Deo minus præsumunt, reputantes in comparatione, quidquid dicunt, nec dicere possunt, quasi nihil. Unde si aliquis prædicator divinum intelligeret, sicut et ego quandoque intellexi, nihil sciret dicere, neque præsumeret loqui de Deo aliquid, imo obmutesceret et taceret. In tantum enim superat intellectum, et omnia, quæ aliquo modo cogitari, vel dici, vel aestimari possunt, quod perfecte ejus bonitas explicari non potest. Hoc autem non accidit, quod anima perdidit aliquem sensum corporis, vel quod anima corpus dimiserit, sed percipit illa absque sensibus. Unde ita homo videns per intellectum, illa efficaciter in tanto stupore videt in comparatione ad id, quod dici potest verbo corporali, quod, si aliquis prædicator esset in isto statu, et vellet loqui de Deo, diceret populo: Ite, quia nihil vobis scio loqui de Deo, quantumcumque esset sufficiens. Et ideo intelligo, et dico, quod omnia, quæ dicta sunt per scripturam, vel per omnes homines a principio mundi, non videtur mihi, quod dixerint aliquid de medulla illius bonitatis divinæ, nec unum medium granum milii in comparatione totius mundi.

149 Quando autem anima assecratur a Deo, et reficitur per ejus præsentiam, similiter et corpus

recipit saturitatem, et nobilitatem, et reficitur cum anima, quamvis multum minus. Loquitur enim ratio, et anima corpori et sensualitati cum sic reficitur dicens: Vide modo qualia bona sunt ista, quæ experiris a Deo per me, in infinitum autem sunt majora, quæ promittuntur, et fideliter exsolventur, si mihi consentias: et nunc cognosce qualia bona, et quanta perdidimus tu et ego non consentiendo, sed contradicendo mihi: unde de cetero omnino oportet te, in illis, quæ Dei sunt, omnino obedire. Et statim corpus subjicitur animæ, et sensualitas rationi, sentiens participationem delectationis animæ, et respondet animæ dicens: Mea delectamenta quandoque erant corporalia et vilia, quia corpus sum, sed tu, quæ eras tantæ nobilitatis et delectationis divinæ capax, non debebas mihi consentire, nec facere me et te perdere tanta bona: et lamentatur corpus contra animam, et sensualitas contra rationem longa lamentatione, et dulcissima, sentiens dulcedinem, et delectationem animæ majorem, quam potuerit suspicari: et fit sibi obediens.

Dulcis anima ac corporis conflictus super dulcedinem Dei.

CAPUT XII.

Causæ et remedia illusionum.

Aliqui autem modi sunt, quibus potest esse deceptio in personis spiritualibus. Unus modus est et major, quando amor in anima non est purus, sed admiscetur, et est ibi de amore personali et proprio, id est de sua propria voluntate: habet enim ibi tunc aliquid de amore mundi, et mundus invitat et commendat ipsam, et tamen omnis commendatio mundi, et invitatio ad talem devotionem est falsa. Et talis persona in hoc, quod mundus videt eam et commendat eam, videtur fervere in devotione, et crescunt illæ lacrymæ, et illæ dulcedines, et tremor et stridor, qui fiunt in illo amore spirituali non puro: et quamvis in illo modo spirituali non puro habeat lacrymas et dulcedines, tamen talia non fiunt intus in anima, sed extra in corpore, nec intrat ille amor intus in animam, et cito illa dulcedo deficit in persona, et cito obliviscitur, imo et quandoque adducit amaritudinem. Et hæc omnia probavi in me, et ego nescirem ista prædicta bene discernere; nisi quod anima mea venit in certam veritatem, quia quando amor est purus, omnino se reputat post talia sentimenta mortuam, et videt se esse nihil, et reddit se mortuam Deo et putridam, et inducit ad Dei reverentiam, humilitatem; et non recordatur omnino alicujus laudis, nec alicujus boni proprii, imo in tantum videt se esse deficientem, et plenam malis, quod quandoque non credit ab aliquo Sancto se posse plene liberari, nisi solum ab ipso Deo. Quamvis aliquando citius roget Sanctos, ut eam adjuvent apud Deum, eo quod propter indignitatem suam, non audeat Deum rogare; et ideo recurrit ad sanctam Virginem Mariam, ad alios Sanctos, ut adjuvent eam, et quando ab aliquo commendatur, omnino reputat illud truffam. Et iste amor rectus et purus a Deo, est intus in anima, et facit eam videre defectus suos et bonitatem Dei. Et lacrymæ et dulcedines, quæ tunc fiunt, et habentur, nunquam adducunt amaritudinem, sed certitudinem et dulcedinem: et talis amor prædictus adducit intus Christum in animam, et intelligit anima nullam deceptionem ibi posse esse vel fieri. a

c. 54.
Hominum spiritualium deceptions:
1. Ex amore Dei non puro.

Amor purus qualis.

151 Alius modus est, in quo Deus permittit deceptionem fieri in personis spiritualibus, et est iste: quando persona spiritualis et devota sentit se multum amatam a Deo, et sentit in se bona spiritualia, et operatur bona spiritualia, et loquitur de eis: tamen quia se nimis assecratur et transit modum; ideo Deus permittit fieri in ea aliquam deceptionem, ut per hæc ipsum Deum, et seipsam recognoscat. b Alius modus est, quando persona spiritualis multum sentit de Deo: et est in bono amore, puro, et optimo corde operatur bona

a
2. Deceptio ex nimia securitate in gratis a Deo acceptis.

b

3. *Ex parva cognitione sui et Dei dantis consolationes.*

bona opera, et deliberavit nullo modo plus placere saeculo, nec habere famam sanctitatis, et deliberavit tota placere Christo, et totam se ponit in Christo, et tunc est tota intus in Christo cum magna et inenarrabili laetitia, et sentit se totam amplecti a Christo. Tamen oportet, ut anima sciat servare id quod suum est, et reddere Deo id quod Dei; quod si non, tunc Deus permittit in eam aliquam deceptionem fieri, ut conservet eam; et quia Deus zelat eam, ne transgrediatur: et adhuc non sufficit animae id quod praedictum est, donec Deus ducat animam in plenam cognitionem sui ipsius, et in plenam cognitionem bonitatis Dei: et ibi tunc nulla potest fieri deceptio, imo ducitur anima in plenam cognitionem veritatis. Plena autem cognitio veritatis dicitur isto modo, quia videt anima, quod ita impletur, quod videtur animae, quod non plus possit impleri. Primo de cognitione sui ipsius, sic quod non possit videre aliquid aliud, nec recordari alicujus alterius rei, et tunc subito venit in cognitionem bonitatis divinae; et tunc videt utrumque simul, modo omnino inenarrabili, adhuc tamen non videtur praedictum sufficere, sed zelat eam Deus permittendo ei tribulationes.

c. 55.

Paupertas vera in humilitate fundatur.

152 Res autem quae non permittit animam decipi in talibus sentimentis, est paupertas spiritus. In locutione enim divina mihi a Deo facta audivi commendari paupertatem pro tanto documento, et pro tanto bono, quod omnino excedit intellectum nostrum. Dixit enim mihi Deus: Ego, inquit Deus, si paupertas non esset tantum bonum, ego non dilexissem eam tantum; et si non esset ita nobilis, ego non assumpsissem eam. Superbia enim potest esse in illis solum, qui habent aliquid, vel credunt se aliquid habere. Primus enim homo qui cecidit et Angelus ideo superbierunt et ceciderunt, quia aestimaverunt et crediderunt se aliquid habere. Nec Angelus autem nec homo habet aliquid ex se, nisi solum unus Deus. Humilitas vero est in illis solum, qui sunt ita pauperes, quod vident se nihil habere: maximum enim bonum est paupertas. Ipse enim Deus filium suum carissimum fecit esse magis pauperem, quam unquam fuerit nec futurus sit alius homo, ipse tamen est, qui habet esse, plus quam possumus dicere: et tamen fecit eum Deus ita pauperem, sicut si non haberet esse. Hoc autem visum est peccatoribus et mortalibus, qui privati erant vero lumine, quedam stultitia; sed non ita visum est, nec videtur sapientibus, nec vere intelligentibus. Istae praedicta veritas est ita profunda, et ista veritas istius virtutis, scilicet paupertatis, et quomodo paupertas est radix et mater humilitatis et omnis boni, est ita profunda quod non potest scribi. Qui enim habet paupertatem, numquam potest ruere, nec cadere per deceptionem. Et qui videret bonum paupertatis, esset Deo amabilis, et qui consideraret immensum valorem ejus, numquam posset aliquid retinere sibi de temporalibus, et qui videret quantum Deus amavit paupertatem veram, nihil retineret. Hoc autem documentum, est documentum divinae sapientiae, quae primo facit videre defectus et paupertatem suam, et pauperem omnium meritorum et bonorum se credere et veraciter aestimare, et consequenter facit esse pauperem, et paupertatem amare; et sic illuminata quodam dono gratiae, cum viderit et sicut viderit bonum paupertatis, paupertatem diligit. Et postmodum facit videre divinam bonitatem, et sic tota diligit Deum omnipotentem, cum nihil aestimet se habere, quod amet, et sicut diligit, operatur, et sic auferitur sibi omnis confidentia de se, et solum de altissimo Deo confidit; et consequenter cum in Deo totaliter confidat, auferitur sibi omne dubium de Deo, ipso illuminante. Qui enim haberet istam veritatem, omnia daemona et omnia alia, quae possemus dicere, non possent eam decipere, quia in hac spiritus paupertate anima recipit documentum clarissimum et luminosissimum totius usus vitae hujus, ita quod num-

Exemplo Christi illustratur.

Bonorum omnium fons et scaturigo est.

Deo soli confidendum docet.

Ab omni deceptione spirituali liberat.

quam dum istam veritatem haberet, decipi posset.

153 Et ideo intelligo quod paupertas est mater omnium virtutum, et est documentum divinae sapientiae. Sicut enim divina sapientia docuit per incarnationem nos mortales, ita et per spiritus paupertatem nos esse beatos: sicut Divina sapientia docuit incarnationem Christi Beatam Virginem, quae primo fecit eam cognoscere seipsam: et postquam agnovit se fuit sibi ablatum omne dubium de Deo; et statim confidit de bonitate Dei; et cognoscens se, et de bonitate Dei, dixit: Ecce ancilla Domini. fiat mihi secundum verbum tuum. Et similiter docet nos Divina sapientia in humanitate Dei. Qui quamvis esset Deus, tamen illam humanitatem voluit esse ligatam ad obedientiam Patris in omni voluntate Patris. Et ideo omnis sapientia de mundo nisi in istam veritatem introducatur, nihil est et ad damnationem convertitur, et omnes sapientes de mundo, nisi in istam veritatem introducantur, nihil omnino sunt, et, in damnationem vadunt: et quando istam veritatem anima intelligit, tunc operatur sine intentione alicujus vanae gloriae, et sine respectu alicujus meriti.

^a *Addit vs.* Et in praedicto amore non potest aliquo modo se admiscere de amore mundi. Et dum ego scriptor dicerem ei in istis verbis historiam de Moysae, quando percussit petram; antequam ego complem dicere, et ipsa fidelis Christi dixit:

^b *Addit vs.* Et dicebat, quod praedicto modo intelligebat factum cum Moysae; quando scilicet compleri sibi dicere historiam illam.

CAPUT XIII.

De extasi, et cognitione sui ac Dei.

Anima igitur nihil intelligit, nec apprehendit in comparatione ad raptum, quando non intelligit, nec apprehendit, nisi id ad quod intus potest attingere. Quando enim anima levatur supra se per Dei praesentiam illustrata, et ponitur in sinu Dei, et Deus in ea, tunc intelligit et delectatur, et quiescit in illis bonis divinis, quae nullo modo potest referre. Sunt enim supra intellectum, et supra omnem modum loquendi, et super omnia verba. Sed natat ibi anima in gaudio et cognitione, et inde illustrata intelligit rationes verborum obscurorum et difficilium, quae Christus dixit. Intelligit etiam similiter, quare et qualiter in anima Christi fuit dolor sine temperamento. Anima enim mea, sicut dictum est, illustrata, et in Christi passione transformata, nullum temperamentum invenit in ea: tanta fuit. Unde et anima mea dolorem animae Christi recolendo, non potest tunc aliquam laetitiam invenire: quod non accidit, quando recollit passionem corporis, quia tunc post tristitiam, reinvenit laetitiam, et istas rationes intelligit ex praedicta elevatione. Intelligit etiam acutum dolorem fuisse in anima Christi, dum erat in utero matris, sicut postea habuit in cruce, praeter illud, scilicet quod non habuit experientiam. Anima etiam inde intelligit judicia Dei, et alia ineffabilia ex praesentia Dei ipsam ad se elevantis. Et multotiens facit Deus mirabilia in anima, quae intelligo, quod nulla creatura posset facere illa, nisi ipse solus. Subito enim aliquando anima levatur in Deo in tanta laetitia, quod si duraret, credo, quod corpus tolerare non posset, imo perderet omnes sensus suos et membra sua. Et facit Deus saepe istum ludum in anima, et cum anima, et statim recedit, quando anima cupit eum tenere; remanet tamen in anima magna laetitia et securitas, et remanet tanta laetitia, quod nullo modo dubitat, quin Deus sit praesens, et de illo videre vel sentire nescio dare aliquam similitudinem, nec etiam nominare. Et haec illustratio et elevatio et delectatio sive laetitia aliter consuevit mihi accidere una vice, et aliter alia, ita quod quasi semper novitas ibi contingit, et hoc totum est inenarrabile. Revelationes enim et visiones sunt alterius modi una vice, et alterius alia. Similiter delectatio, gaudium et laetitia: nec aliquid aliud possum dicere, imo istud dicere, plus est maledicere,

AUCTORE
ARNALDO.
Paupertas mater virtutum.

c. 56.
Extasis seu raptus ineffabilis.

In rapto intelligit summum Christi dolorem.

Visiones et revelationes non semper uno modo fiunt.

AUCTORE
ARNALDO.
c. 56.

ledicere, devastare et defectuose exprimere, et blasphemare, quam aliquid manifestare.

155 Ego sum excæcata et obtenebrata, et sine veritate, ideo, filioli mei, omnia verba, quæ habetis a me, habeatis suspecta tamquam a persona maligna: et omnia bene notetis, et nullis verbis meis credatis, nisi solis illis quæ assimilantur vestigiis Jesu Christi, et ad imitationem vitæ ejus provocant et inducunt. Nunc igitur, filioli mei, non me delectat scribere, sed peccata mea et redemptionem eorum, quæ facta est per Christi immaculati passionem assidue deplorare. Sed propter litteras, quas mittitis, cogor vobis rescribere. Hoc autem vobis scribo quod noviter est impressum cordi meo. Scitote filii, quod nihil est vobis necesse, nisi Deus, Deum enim venire, et mentem vestram in ipso recolligere, hoc est vobis necesse. Ad hoc igitur ut melius mens vestra in Deo recolligatur, detruncanda est omnis superflua consuetudo, omnis superflua familiaritas hominum ac mulierum quarumcumque, omnis superflua scientia, et voluntas sciendi multa nova, et omnis superflua operatio et occupatio. Et breviter requiritur ad hoc, ut homo se dividat ab omnibus quibus mens spargitur. Consequenter autem conetur intrare hanc abyssum suarum miseriarum, et cogitare, quid operatus est in tempore præterito, et quid operatur in præsentem; et quid faciet, et qualiter secundum merita sua erit sibi in tempore futuro post mortem, quod erit sine fine: et nulla dies transeat, quin cogitet ista, vel saltem non transeat nox. Et consequenter recogitet, et revolvat, et conetur ad cognoscendum misericordiam Dei, quomodo dispensavit secum misericorditer in omnibus miseriis Christus Jesus: et caveat, quod hujus beneficii non obliviscatur. Cognoscere enim Deum, et se, est perfectio nostra, et in toto mundo nihil modo me delectat scribere, nec dicere, nisi solum hæc duo, cognoscere Deum et se, et hoc est hominem jacere continue in carcere suo, et nunquam de carcere suo exire, et si de carcere suo non habet bonum querat alienum, et non ponetur desuper se.

Vitanda ho-
mini spiri-
tuali.

Consideranda
animo, ac re-
pendenda.

Sine cognitio-
ne Dei et sui
omnis reve-
latio nihil est.

Notitia Dei
necessaria ad
finem nos-
trum conse-
quendum.

Cognitio Dei
crucifixi ne-
cessaria:

Et transfor-
matio in
Deum.

Ac memoria
beneficii re-
demptionis.

156 O filioli mei carissimi, omnis visio, omnis revelatio, omnis contemplatio nihil facit, nisi homo habeat veram cognitionem Dei et sui. In veritate dico vobis, quod sine hoc illa non proficiunt. Et ideo miror, quomodo quæritis a me litteras meas, quia ego non video, quod verba mea debeant, nec possint vos consolari, nisi de hac cognitione vobis scribam: et nihil me delectat dicere, nisi de hoc; et de omnibus impositum est mihi silentium, nisi de hoc. Rogo ergo, ut rogetis Deum, ut det istud lumen toti proli, et faciat vos in hoc remanere semper. Quod autem notitia Dei sit vobis necessaria, manifestum est; eum enim finis noster sit regnum cælorum, et obtinere illud non possumus, nec debemus, nisi secundum formam, qua Deus et homo obtinuit illud; necesse est nobis cognoscere hunc Deum hominem et vitam ejus, et opera ejus, et illa propter quæ gloriam obtinuit; ut per imitationem operum et transformationem in ipsum similiter, post eum meritis ejus et gratia ad regnum cum ipso possideamus.

157 Maxime autem est nobis necessarium scire et cognoscere Deum hominem, ut crucifixus pro nobis fuit, et passionatus, et in quantum nobis formam vendi dedit. Sic enim innotuit nobis sua infinita caritas et amor inestimabilis, plus quam in aliquo alio beneficio nobis a Deo collato. Propter quod nobis est necessarium, ne ingrati existamus, transformari in ejus amorem, ut videlicet ipsum diligamus, sicut ipse dilexit nos, et proximum similiter, et doleamus de ipso nostro amato, quia passionatus fuit, et quia pro nobis, et pro nostro amore purissimo crucifixus est. Cognoscendo etiam quanta Deus fecit pro nobis, potissime pro redemptione nostra, provocamur et inducimur et instruimur ad considerandum, cujus condi-

tionis nos simus, quia videlicet nobilissimæ conditionis, utpote quia sic dilecti a Deo summo, ut pro nobis se morti tradere vellet; nisi enim homo esset nobilissima creatura et magni pretii, hæc non fecisset. Provocamur etiam per hanc notitiam Dei hominis crucifixi ad procurandum nostram salutem: videndo enim, quod ipse Deus ita altus et a nobis remotus et alienus, sic diligens fuit ad redemptionem et salutem nostram procurandum, merito nos ipsi curam de nobis ipsis et de salute nostra gerere debemus, et ipsum Dominum Deum in sua voluntate coadjuvare, penitentiam agendo. Ex notitia igitur Dei hominis crucifixi infinitas alias consequimur utilitates, potissime cum per passionem ejus salvati sumus, ad summum amorem inflammamur.

158 Ad hoc autem est necessaria assidua consideratio et profunda cognitio Dei hominis crucifixi. Sicut enim videmus, ita amamus: ergo quanto plus videmus de illo Deo et homine crucifixo, tanto plus et perfectius et purius eum amamus, et per amorem in eum transformamur. Secundum autem amorem et transformationem in suum amorem similiter transformamur in dolorem, quem videt anima in isto Deo homine passionato. Et sicut quantum quis videt et cognoscit, tantum amat, ita quantum anima videt de dolore amati, tantum dolet, et tantum transformatur in dolorem amati. Et similiter quanto plus quis videt de isto Deo homine passionato, tanto plus amat et tanto magis de ejus dolore dolet, et in eum per dolorem transformatur. Sicut enim transformatur anima in istum dulcissimum Deum hominem per amorem, ita et transformatur per dolorem: hoc autem totum fit per visionem perfectam et cognitionem Dei et sui. Postquam enim anima videt superinfinitatem altitudinis divinæ, quam viscerosius transformatur in ipso amore istius Dei et hominis Jesu Christi. Cum etiam videt peccatores et ipsam creaturam ita tantis defectibus plenam, ut etiam in videndo cœcutiat, quia tota habet anima defectus, quod in comparatione ad ipsos nihil valet comprehendere; cum etiam videt postea anima, ipsam divino lumine illustrante, quod ipsa sola fuit causa tam excessivi, et tam infiniti doloris, sicut pro ea toleravit Christus Jesus; et videndo superinfinitatem, et superbonitatem divinam, quod pro tam vilissima creatura se tantum inclinaret, ut homo mortalis fieret, et vellet tanto ineffabili cruciari dolore continue dum viveret, et qui creator erat cæli et terræ, moreretur ita viliter; cum bene anima hoc videt et cognoscit, tota transformatur in dolorem, et quanto plus cognoscit profundius et considerat, magis afficitur dolore. Si enim nullo tempore mundi homo curat homini satisfacere, circa mortem est magis sollicitus. Sed Rex Regum quamvis tota vita sua crux indicibilis fuerit propter ineffabilem dolorem et continuum quem ipse portavit; in morte tamen pro camera deaurata cum lectis purpureis, iste habuit abominabilem crucem, et ita vilissimam, ut in ea sustentari non posset, nisi per clavaturam clavorum sustentantium ipsum in cruce. Ipsi enim clavi per manus et pedes tenuerunt eum in cruce illa, aliter sustentari in illa non potuisset. Pro servitoribus sollicitissimis ad satisfaciendum paratis, habuit satellites diaboli sollicitissime continue paratos ad crudelius affigendum, et viscerosius lacerandum; ita ut etiam in morte modicum de aqua sibi non darent, cum peteret eam, et etiam se sitire clamaret.

159 Et amplius cum anima videt, quod miserabilis homo propter peccata paupertatem incurrerat omnium honorum, et dolores meruerat sempiternos, et in despectum et derisum venerat illius indicibilis deitatis

Ex perfectiori
cognitione
amoris et cru-
ciatum Chri-
sti major
amor et dolor
oritur.

Christus pec-
cata nostra
pertulit con-
trariis penis
perferendis.

deitatis et Angelorum et demonum et omnium creaturarum; et videt quod altissimus Deus et homo Christus Jesus ditissimus factus est pauperrimus, ut hominem a paupertate contraria relevaret; et ipse felicissimus et deliciosissimus factus est dolorosissimus, ut dolore suo quasi infinito hominem a doloribus sempiternis et infinitis redimeret, et pro eo satisfaceret, et pro eo toleraret; item ipse Deus gloriosissimus et superlaudabilis factus est obediens, et humilis, et despici et vilificari et vituperari voluit, et despectissimus deputari et apparere, ut hominem despectum honorabilem et gloriosum faceret; cum hæc anima bene considerat et videt; amplius afficitur et transformatur in dolore, et quanto plus videt et considerat, tanto majori transformatur dolore.

160 Igitur quanto plus anima cognoscit Dei altitudinem et dignitatem, et misericordiam, et infinitam bonitatem, quam homini notam fecit, et per effectum ostendit, et quanto plus videt hominis miseriam et defectum et indignitatem et ingratitude, infidelitatem et vilitatem, tanto magis afficitur in amore Dei hominis, et in dolore passionis, et transformatur in similitudinem ejus, quod est tota perfectio hominis. Sic igitur cognoscere Deum et se, est nobis summe necessarium et utile super omnia: et circa cognitionem hujusmodi est continue diebus ac noctibus immorandum: et hæc quanto profundius homo potest contempletur, tunc enim perfectius in Christi similitudinem transformatur, et in amore et in dolore sicut dictum est. Igitur fili mi, cum tota mente suppliciter te rogo, quod tu non leves oculos animæ tuæ de isto Deo homine passionato, quia habet hæc visio et consideratio animam illustrare et ignire in amore et devotionis fervore, si eos ibi teneas. Quod si disperguntur, coneris eos tenere et figere eos ibi. Adhuc exhortor et rogo tota mente, quod si mens tua non est elevata ad videndum istum Deum hominem passionatum, quod reinicias, et rumina omnes vias passionis et crucis istius benedicti Dei hominis passionati. Quod si hoc non potes facere corde, saltem dicas ore ea, quæ pertinent ad passionem, sollicite et frequenter; quia illud, quod cum ore frequenter dicitur, dat finaliter cordi calorem et fervorem. Quicumque enim perfecte viderit istum Deum hominem passionatum, sicut fuit, et ipsum pauperrimum et despectum plenissimum ineffabili et continuo dolore, et omnino exinanitum et annihilatum propter nos, sic sicut fuit, (quod videre est per gratiam) sum certa, quod sequeretur Christum per paupertatem, et continuum dolorem, et per despectum et per vilitatem. De gratia autem divina nullus potest se excusare, quin possit habere et invenire eam, Deus enim cum sit liberalissimus, liberalissime eam omnibus elargitur, hoc est quærentibus et volentibus eam.

161 Desidero igitur fili mi, quod non impleas cor tuum nisi isto Deo increato, et cognitione et amore ejus, et quod in mente tua non sit alia impletura, nisi ista, scilicet increati Dei. Si autem istam habere non potes, teneas et habeas illam quam supra dixi, scilicet Dei hominis passionati crucifixi: quod si utraque tibi subtraheretur, non quiescas fili mi, donec rehas, et invenias unam istarum impleturarum, quæ vere replent et satiant cor et mentem omni bono. Igitur, fili mi, firmissime tene, et mihi crede, quod, qui desiderat tenere viam Dei, et desiderat accedere ad Deum, et frui ipso in ista vita et alia, primo oportet, quod cognoscat Deum in veritate, et non solum exterius superficialiter, et quasi per colorem scripturæ vel verborum aut similitudinis alicujus creaturæ, qui modus cognoscendi secundum modum loquendi est quædam simplex cognitio de Deo; sed oportet eum cognoscere in veritate, intelligendo suum summum valorem, suam summam pulchritudinem, dulcedinem, altitudinem, virtutem, bonitatem, liberalita-

tem, misericordiam et pietatem, et ipsum esse summum bonum, et in summo. Aliter enim persona sapiens cognoscit aliquam rem et aliter persona simplex: persona enim sapiens cognoscit rem in veritate, sed persona simplex cognoscit rem, ut apparet, in apparentia. Sicut gemmam inventam, persona simplex appetit et quærit propter fulgorem et pulchritudinem, et non propter aliud, ignorat enim veritatem ejus; sed persona sapiens ipsam inventam appetit, et desiderat summo fervore, quia ultra fulgorem et pulchritudinem, cognoscit valorem et virtutem ejus in veritate; ita anima sapiens non solum curat cognoscere Deum, quasi in apparentia superficiali quadam consideratione, sed conatur eum in veritate cognoscere et sapere summam bonitatem, et valorem ejus: et ipsum est non solum bonum, sed summum bonum, et sic cognoscendo eum, omnino diligit eum propter suam bonitatem; et diligendo eum, desiderat eum habere, et tunc ipse summe bonus dat se sibi, et anima sentit eum, et gustat suam dulcedinem, et fruitur eo summo delectamento. Et tunc anima participans summum, cum ipse sit summus amor, anima ipso afficitur summo amore, inamorata illius dilectissimi amore, et desiderat eum tenere, et amplexatur eum, et stringit eum ad se, et conjungit se cum Deo et Deus trahit eam ad se cum summa dulcedine amoris, et tunc virtus amoris transformat amantem in amatum et amatum in amantem: id est anima inflammata in amore divino, transformat se per virtutem amoris in Deum dilectum suum, qui diligitur ab ipsa anima cum tanta dulcedine. Sicut ferrum inflammatum accipit in se calorem, colorem, et virtutem et valorem et formam ignis, et quasi fit ignis, et dat se totum et non partem, et eripit se sibi, remanendo in se substantialiter inflammatum; sic anima unita cum Deo per gratiam perfectam amoris divini, quasi tota divina efficitur, et in Deum transformatur, non mutata propria substantia, sed transformat se totam in sua vita in Dei amore, et quasi tota fit divina. Ecce quanta bona affert nobis cognitio Dei. Oportet enim (sicut prædictum est) quod in via Dei, et in eo, qui Deum vult habere, ejus cognitio præcedat, et postea sequatur amor, qui transformat amantem in amatum: hæc est anima, quæ cognoscit Deum in veritate et amat bonum cognitum cum fervore.

162 Istam autem cognitionem non potest habere anima per se, nec per scripturam, nec per scientiam, nec per aliquam rem creatam, quamvis hæc juvare, et disponere possint; sed solum per lumen divinum, et per gratiam Dei. Credo autem quod anima non potest invenire citius vel facilius, nec impetrare et habere ab ipso summo Deo summe bono et summo lumine, et summo amore hanc cognitionem, quam per devotam, puram, et continuam, et humilem, et violentam orationem, non solum oris, sed mentis et cordis et omnium potentiarum animæ et sensuum corporis, postulando et appetendo cum summo desiderio. Consequenter anima quæ vult invenire hunc lapidem, et veram Dei cognitionem, et prædictum lumen invenire, orationem suam faciat studendo, cogitando, et legendo continue in libro, et super librum vite, qui liber vite est tota vita Christi, quamdiu vixit in ista vita mortali. Deus enim Pater altissimus ostendit, et docet animæ formam et modum, et viam, qualiter possit habere cognitionem ipsius Dei, et qualiter possit venire ad Deum per amorem, et istud exemplum et magisterium ipse Deus Pater altissimus ostendit, et docet in amantissimo filio suo.

163 Igitur, filii amantissimi, si lumen divinæ gratiæ concupiscitis, si cor a sollicitudinibus vultis elongare, si tentationes noxias vultis frenare, si in via Dei vultis perfecti fieri et esse, ad crucem Jesu Christi fugere non pigritemini. Vere non est alia via Dei filiis reservata, quæ Deum invenire valeat, ad inven-

AUCTORE
ARNALDO.

Vera Dei cognitio parit perfectum ejus amorem et conjunctionem.

Sicut ignitum ferrum sic anima unita Deo.

Cognitio Dei gratis a Deo datur.

Impetratur oratione et meditatione viæ Christi

Via crucis Christi est vera via ad Deum.

Mens in Christum crucifixum semper dirigenda.

Dei cognitio duplex.

AUCTORE
ARNALDO.
Et *Liber vite.*

tum retinere nisi via et vita et mors istius Dei hominis passionati, quam consuevi dicere et asserere Librum vite esse, cuius lectionem nisi per orationem continuam accedere nullus potest: nam oratio continuata animam illuminat, elevat, et transformat. Anima enim illuminata lumine in oratione percepto, clare videt viam Christi præparatam et calcatam pedibus crucifixi, per quam dilatato corde currendo, non solum elongatur a mundi sollicitudine ponderosa, verum etiam supra semetipsam ad divinam degustandam dulcedinem elevatur: elevata igitur divino incendio, et ignita in amore, in ipsum Deum transformatur, et hoc totum in crucis aspectu per continuam orationem invenitur.

*Qui filii sint
Dei legitimi,
et qui adulteri-
rini.*

164 Unde (fili charissime) ad istam crucem fugiens, ab eo, qui in ea pro te moritur, petas illuminari: ad ipsum vade, ad te plenarie cognoscendum, ut in cognitione tui proprii defectus profundatus, assurgere valeas ad divinam dulcedinem degustandam, et in hoc tibi incomprehensibilis apparebis, cum fide defectuosum redemerit, et ad suam filiationem te assumptur, et se tibi promiserit esse patrem: non sis ergo ei ingratus, sed tanti et tam honorabilis et amabilis patris studeas voluntatem in omnibus adimplere. Nam si in legitimis filiis Dei patris beneplacitum non impletur, quomodo adimpletur in adulterinis? Adulterini filii appellantur, qui extra disciplinam patris per carnis concupiscentiam evagantur. Sed filii legitimi sunt illi, qui suo magistro et patri pro se passionato student in omnibus conformari, scilicet in paupertate, dolore, et despectu. Quæ tria, fili charissime, scias, et habeas fundamentum et complementum omnis perfectionis. Nam istis tribus anima illuminatur, perficitur, et ad divinam transformationem apertissime præparatur. Dilectissime fili scias, quod omnis perfectio hominis est in notitia Dei et sui: videre scilicet Dei immensitatem in omni perfectione et bono, et se nihil. Talis autem manifestatio, et cognitio scilicet Dei et sui, non est, nisi legitimorum filiorum Dei, habentium veram orationem et lectionem, et meditationem ferventem in libro vite. Ante enim istos veros filios Deus pater expandit et posuit librum vite, scilicet vitam Dei et hominis Jesu Christi. In quo nihil volent scire, bene considerent, quin ibi inveniant: ibi implebuntur scientia illa benedicta quæ non inflat, et omnem doctrinam pro seipsis et pro aliis necessariam invenient. Unde si vis superilluminari et doceri, legas in isto libro vite: et si non curras, nec leviter transeas in legendo, illuminaberis, et doceberis in omnibus necessariis pro teipso, et per te alii cujuscumque sint status: et si bene legas ibi et mediteris, non percurrere informaberis et ignieris igne divino, in tantum quod omnem tribulationem pro maxima recipies consolatione, et facies te videre indignissimum tribulatione. Et etiam (quod plus est) si aliqua laus humana, aut prosperitas supervenerit tibi propter aliquam sufficientiam, quam Deus dedit tibi, non inflaberis, nec extolleris in altum: quia legendum in libro vite videbis in veritate et cognosces, quod non est laus tua. Et hoc est unum signorum, per quod homo potest cognoscere, quod homo est in gratia Dei, quando de nullo inflatur, nec extollitur, sed superhumiliatur. Ante omnia igitur, fili, conandum est ad veraciter Deum et se cognoscendum, quod non fit nec obtinetur, nisi per orationem assiduam et ferventem, et lectionem, quæ assidue exercetur in libro vite.

* ms. inflam-
maberis.

*Signum grati-
æ Dei, in
nullo dono
vane extolli.*

CAPUT XIV.

Christus liber vite. Ejus paupertas.

c. 58.
*Christus est
liber vite.*

Scias igitur, quod hic liber vite non est aliquid aliud, quam Christus Dei filius, qui est verbum et sapientia Patris, qui in hoc apparuit, ut per vitam suam et

mortem et doctrinam nos instrueret. Videndum est, qualis fuerit sua vita et conversatio, quam egit et indesinenter tenuit in corpore mortali. Sua enim vita est exemplum et forma cuiuslibet volenti salvari. Vita autem sua non fuit nisi amarissima poenitentia, cum qua fuit associatus continue in vita præsentis: ita quod ab hora, in qua anima Christi fuit creata et infusa in suo sanctissimo corpore in utero Virginis purissimæ, usque ad illam horam ultimam, in qua illa sanctissima anima recessit ab illo sanctissimo corpore per acerbissimam crucis mortem, nunquam stetit sine illa societate: quod non fecerunt Apostoli, nec beata Virgo, nec alii Sancti.

*Continua
Christi peni-
tentia amaris-
sima.*

166 Societas autem quam Deus Pater altissimus secundum suam sapientissimam dispensationem voluit, ut filius suus dilectissimus haberet in isto mundo, hæc est: Primo, perfectissima, continua et summa paupertas. Secundo, perfectissimus, summus et continuus despectus. Tertio, perfectissimus, continuus et summus dolor. Ista fuit societas a qua Christus fuit associatus in tota sua vita, ut exemplum nobis tribueret hanc super omnia eligendi et diligendi et tolerandi usque ad mortem: per hanc enim viam ipse secundum quod homo ascendit ad cælum, et per ipsam potest et debet ire anima ad Deum, nec est alia via recta: oportet enim et decet, quod viam quam caput tenuit, teneat corporis membra: et quod ab illa societate, a qua fuit associatum caput, sint etiam associata membra.

*Triplex soci-
etas Christi in
hoc mundo.*

167 Societas igitur prima Jesu Christi libri vite et salutis nostræ fuit continua et summa et perfectissima paupertas; et ista fuit tribus modis, una grandis, alia major conjuncta cum prima, sed tertia conjuncta cum prima et secunda fuit perfectissima. Primus igitur gradus perfectissimæ paupertatis Christi, qui est liber et via et magister animæ, fuit, quia voluit esse pauper omnium rerum temporalium istius mundi, ita quod non habuit nec terram, nec vineam, nec hortum, nec aliquam possessionem, nec aurum, nec argentum, nec pecuniam, nec ullam rem propriam, nec recepit, nec recipere voluit de rebus mundi hujus, nisi ad sublevandum extremam indigentiam vite suæ corporalis, cum fame et siti et penuria, frigore et calore, cum multo labore et austeritate et duritia, nec de rebus delicatis et exquisitis necessitates corporis recipere voluit, sed de rebus grossis et communibus, quæ secundum loca et tempus inveniebantur in illa provincia, in qua Christus sine domo et habitaculo medicans stabat et vivebat. Secunda paupertas Christi fuit major quam prima, quia voluit vivere et esse pauper amicorum et consanguineorum, et omnis familiaritatis magnorum et potentum, et omnis amicitie temporalis; ita quod nec aliquem amicum habuit, nec habere voluit, nec ex parte matris, nec ex parte Joseph patris putativi, nec ex parte discipulorum, nec quorumcumque amicorum, propter quem fuerit sibi dimissa una alapa, nec unus ictus martelli, nec flagelli, nec unum verbum injuriosum: et nasci voluit de matre pauperrima et humilima, et educari sub patre putativo carpentario paupere, et se expoliavit amore et familiaritate regum, potentum, et Pontificum, et scribarum, et amore amicorum et consanguineorum, ita quod nec pro matre, nec consanguineo, nec pro quocumque dimittere voluit aliquid, quod placeret vel placere posset voluntati Patris sui altissimi. Tertia paupertas et summa fuit, quod expoliavit semetipsum seipso, cum Christus pauperem se ostendit in potentia. Et primo quod fecit se pauperem et inopem suæ potentie propriæ: cum enim ipse esset omnipotentissimus, cui nihil erat impossibile, voluit apparere et vivere in isto mundo, sicut impotens, sicut infirmus et debilis homo. Ipse enim præter miseras humanas, puerilem infantiam, et alias infinitas debilitates, quas propter nos assumpsit,

c. 59.
*Tres gradus
paupertatis
Christi.*

i.
*Penuria re-
rum tempora-
lium.*

ii.
*Reputatio be-
nenolentia
magnarum et
amicorum
quorumcum-
que.*

iii.
*Assumptio mi-
seriæ nostræ,
et cohibitio
splendoris di-
vinitatis.*

psit, præter culpam et peccatum, debilis apparuit et vixit. Fuit enim fatigatus ex itineribus, et prædicationibus, et curationibus, ex visitationibus, ex opprobriis.

168 Et quod plus est, non solum homines peccatores in eum potestatem acceperunt, imo omnia elementa et corpora insensibilia sibi passionem et afflictionem inferendi ab eo, qui ipsa creaverat, potestatem acceperunt, et ipse tamquam impotens non resistebat, sed omnia, ut homo impotens resistere, propter nos tolerabat. Dedit enim potestatem illis spinis intrandi et perforandi crudelissime illud tremebundum et divinissimum caput ejus. Dedit potestatem illis vinculis et ligaturis stringendi et tenendi eum cum columna, et unam manum cum alia, qui terram in sua morte concussit. Lætificate me, o filii Dei, ut isti fidelissimo vobis Deo sitis fideles, et super hanc pro vobis humiliatam, fidelitatem et fidelissimam humilitatem, devicerate vos ipsos totos. Ecce quia solum propter te ipse auctor omnis vitæ tantum se ipsum deiecit, ut te exaltaret, quod ipsa insensibilia, ipsum auctorem per omnia percuterent et laniarent, et qui est omnino incircumscribitus loco fixus teneretur. Dedit velo, ut velaret eum, qui est vera lux et verum lumen illuminans omnia. Dedit flagellis, ut durissime verberent eum. Dedit clavem potestatem perforandi et intrandi in suis manibus et pedibus, quibus cæcos illuminaverat et surdis auditum reddiderat. Dedit cruci, ut eum cruentatum, verberatum, et perforatum suspendendo sustentaret, et eum nudum omnibus exponeret, et tandem mortem crudelissimam ibidem toleraret. Dedit aceto et felli, ut os ejus amaricaret. Dedit lanceam, ut intraret et aperiret et perforaret (quod stupendum est audire) illud divinissimum latus et cor et viscera ejus, ut sanguinem et aquam de visceribus ejus et cordis penetralibus effunderet super terram. Debebant enim ipse creaturæ, et poterant, suo Domino, suo factori propriissimo obedire, et non creaturæ ipsi abirenti. Sed profundissima et fidelissima et inusitata humilitas istius altissimæ majestatis deprimat, et confundat superbiam nostræ nihilitatis. Voluit enim esse subjectus, et annihilatus ipse auctor omnis vitæ, qui solus habet esse omnibus creaturis, ipsis etiam insensibilibus, ut tu, qui eras mortuus, et divinorum insensibilis factus, per hanc ejus humillimam dejectionem vitam haberes. Et tu homo qui nihil noras, tam fidelissime et purissime te dilexit iste, qui solus, solum ob tui amorem exinaniri voluit; ut tibi daret perfectissimum esse. Debebat enim ipsa lancea et poterat se plicare, et non obedire creaturæ ipsa abirenti, et non percutere, non perforare illud divinissimum latus sui propriissimi Domini et factoris. Sic et alia insensibilia poterant, et debebant non obedire, contra suum Dominum et factorem, nisi quia potestatem acceperant super ipsum.

Christus injurias tulit ut invitaret nos ad patientiam.

169 Dedit crucifixoribus militibus, Judæis, Pilato et aliis nequissimis potestatem, ut ipsum judicarent, accusarent, blasphemarent, sibi insultarent, verberarent, deriderent, et eum interficerent, qui solo verbo omnia impedire poterat, aut solo nutu omnia subvertere et annihilare, aut uni Angelo minimo suo de infinitis millibus potestatum et virtutum suarum imperare, ut hæc omnia uno impetu projiceret in profundum maris. Nisi enim ipse potestatem dedisset, et se passibilem et infirmum exhibuisset, procul dubio nulla creatura potuisset, imo horruisset molestiam suo creatori irrogare. Quid plura? elementis, frigori, calori, fami, siti se subjecti et aliis creaturis insensibilibus, et potentiam suam occultavit, et se in apparentia hominum spoliavit, ut nos miseros, mortales et passibiles de patientia sub tribulationibus habenda informaret; ut hominem qui potestate se privaverat, redimeret, et per gloriam resurrectionis impassibilem efficeret et invictum.

170 Et quod amplius est, dedit potestatem diabolo super se, ut eum tentaret, et circumduceret, et cum membris suis pessimis hominibus ipsum usque mortem persequeretur, ut hominem de ejus potestate liberaret. Passibilem igitur se exhibuit invictus Dominus et omnium primum agens, et impotentem creator omnium, et debilem Rex fortissimus se fecit: nec repulit, sed subjecti se diabolo, creaturis insensibilibus, et omnibus tribulationibus, et injuriis, omnibus pœnis, omni dolori et afflictioni; in hoc confundens nos miserandos, qui sic delicati esse volumus, ut non solum tribulationes, neque penitentiam spontaneæ non assumamus, verum etiam afflictiones et tribulationes ex ordinatione Dei nobis contingentes, quantum possumus repellimus, et contra Deum omnipotentem nequissime murmuramus.

171 Secundo modo se expoliavit seipso, et pauperem fecit sua propria sapientia: voluit enim Dominus noster Jesus Christus apparere, ut simplex homo, et ignorans, et insipiens, et fatuus inter omnes homines mundi, et non voluit etiam apparere, ut philosophus, vel doctor verborum, aut disputator ampullus, vel scriba, vel famosus in scientia, vel sapientia gloriosus, sed in veritate humiliter conversando, et simplicitate et summa mansuetudine inter homines conversabatur, in virtute vitæ virtutum et miraculorum viam veritatis ostendendo. Cum enim ipse sit sapientia Dei Patris, et scientiarum Dominus, et prophetarum factor et inspirator, potuit scientiarum et rationum subtilitatibus et ingenio uti, et se ostendere, et gloriosum facere, si voluisset, sed sic simpliciter veritatem protulit, ut quasi ab omnibus non solum simplex et idiota, sed insipiens et fatuus et blasphemus reputaretur. Viam veritatis nobis ostendens, quod non de scientia seu sapientia gloriari debemus, neque ipsa inflati velimus coram hominibus nomen magisterii acquirere, seu vanam gloriam manducare.

172 Tertio se expoliavit seipso, et pauperem fecit sua fama sanctitatis et bonitatis et innocentiae, quod mirabilissimum est. Voluit enim sic tenere viam mysticæ, ut quasi ab omnibus non solum non haberetur ut sanctus, sed ut peccator, et peccatorum amicus, et sicut proditor et seductor, et patriæ conspirator, et blasphemus reputari, et inter latrones et iniquos condemnari et numerari voluit, dum tamen salutem nostram operari posset in medio terræ. Potuit enim sibi acquirere famam sanctitatis, ut ab omnibus universaliter ipse sanctus sanctorum tamquam sanctus haberetur, utpote qui nunquam peccatum fecit, sed peccata omnia tulit, et quod Joanni Baptistæ, quantum ad famam sanctitatis suo servo dederat, ipse Sanctorum summus et rex virtutum sibi inter omnes homines retineret. Sed hoc fecit et fama sanctitatis (salva veritate doctrinæ, vitæ et justitiæ) se expoliare, et pauperem facere voluit, ut nostram hypocrisis refutaret, qui etiam de his bonis, quæ nec habemus nec facimus, gloriam coram hominibus quaerimus, et famam sanctitatis et innocentiae, nos de malis false excusando, et bona opera mendaciter arrogando per fas et nefas, quantum possumus nitimur vindicare.

173 Quarto expoliavit semetipsum seipso, suo videlicet imperio et principatu omnium rerum et dominationum, quas habebat. Cum enim esset Rex regum et Dominus dominantium, et Rex cujus regni non est finis, ipse inter omnes homines vivere et esse voluit, sicut servus dejectus et venditus et emptitius: Nec cum eum vellent facere Regem, Rex esse voluit, sed Regibus impiissimis semper usque ad mortem subjectus et obediens in iis, quæ petebant, vectigalia scilicet solvendo, esse voluit: curiis et judiciis, et gravaminibus eorum parendo, et se subjiendo. Et non solum regibus, imo etiam vilissimis servis, et clientibus et ministris eorum semper obediens fuit usque ad

AUCTORE
ARNALDO.

Spoliavit se quodammodo sua sapientia.

Christi exemplo de sapientia non gloriandum.

Spoliavit se quasi fama propria.

Exemplum Christi contra hypocrisis.

Spoliavit se suo imperio.

verbera

AUCTORE
ARNALDO.

verbera et mortem crucis. Et ipse Rex regum, regnum suum de hoc mundo non esse, coram Pilato asseruit, quia de regno et dominatione hujus mundi temporali inter homines non curabat, sed semper subjectus esse volebat, et non dominus, neque Rex, princeps, sed servus humillimus semetipsum totaliter exinanivit. Subjectus etiam fuit suæ humillimæ et pauperrimæ Matri et patri putativo, eis usque ad tricesimum annum humiliter obsequendo et serviendo. Nec inter discipulos, quos paucos, et ignobiles, et pauperrimos elegit, nec ut Rex nec ut Dominus esse voluit, sed asseruit quod venerat ministrare, non ministrari, donec daret animam suam pro ipsis et ceteris peccatoribus redimendis. Quinimo eis discipulis pauperrimis in miseris caput et magister existens, primus esuriebat et sitiēbat, et tribulabatur; non enim fuit magister eorum, quatenus primatum inter eos quereret, sed ut primus inter eos afflictionem et dejectionem sustineret, et tantum inter eos humiliter fuit conversatus, quod eis in mensa ministravit, et pedes eorum et manus lavit. O immensa nostra dementia, qui post talem ac tantum Dominum et Regem regum, et ignominiosum inter homines, et contemptum, nos ad dignitates et prælationes continue aspiramus, libertatem volentes, et sine jugo viventes, nulli amore ejus subjecti, nec obedientes esse volumus, sed supra alios, quantum possumus, volumus præsidere. Non sic, non sic tu Christe facere voluisti, sciens quod durissimum iudicium fiet his qui præsent, et potentes potenter tormenta patientur, et de vita et regimine, et de peccatis eorum subditorum strictissima ratio exigetur. Confundat igitur hic liber vivus, in se nobis exemplum præferens, superbiam nostram, et semper (sicut ipse) subjecti præsentibus esse velimus, nostram voluntatem nullatenus retinentes, sed amore ejus, qui omnibus propter nos subjectus fuit, et esse voluit, et propter nostram securitatem statum subjectionis non solum toleremus, sed prælationes fugientes, subjectionem et statum humilem ex corde cum magno desiderio requiramus.

Exemplo
Christi studendum omnibus subesse, nulli præesse.

Perfectissima Christi paupertas ad imitandum proposita.

Pauci amatores veræ paupertatis.

174 Hæc est igitur summa et continua et perfectissima paupertas Dei hominis Jesu Christi omnium Salvatoris, qui quamvis divitiarum Dominus existeret, pauperrimus inter nos esse voluit, ut nos ad amorem paupertatis provocaret. Pauper enim fuit, voluntate, et spiritu super omnem creaturæ æstimationem, propter infinitissimum et dulcissimum amorem, quo nos dilexit: pauper, inquam, et inops mendicus. In rebus temporalibus pauper et in amicis, pauper in potentia, pauper in sapientia mundana, pauper in fama sanctitatis, pauper in statu dignitatis, pauper in omnibus existens, paupertatem prædicavit, et pauperes beatos esse asservit, et mundi iudices affuturos: divites condemnavit, et divitias, et abundantias prædictas esse contemendas re, verbo, conversatione, et exemplo totis viribus prædicavit. Sed heu, prohdolor! sed heu, prohpudor! hæc paupertas spiritus hodie est expulsa, et quasi ab omnibus est fugata, et (quod est detestabilis) ab illis qui in hoc libro vitæ legunt et intelligunt, et hanc paupertatem prædicant et glorificant, hæc paupertas re, voluntate, studio, et facto totaliter expugnatur. Hanc enim paupertatem mundus odit, Christus autem diligit, et elegit pro se et pro suis, ipsamque beatissimam statuendo. Sed quis homo, quæ mulier, quæ creatura hodie dicere posset, quod sit sociata tali societati, tam gloriose, sicut Christus voluit esse sociatus? Beatus est ille, qui in sua penitentia, in mundo isto, exemplo Christi, ipsam elegit. Heu me! heu me! Scimus, audivimus, firmiter tenemus, qualiter filius Dei Creator noster et Redemptor, magister et illuminator, et exemplum nobis factus, quali cibo et potu satiatus, qualiter fuit indutus, qualibus vestibus adornatus, qualibus cameris et palatiis hospitatus, quali familia et amicis sti-

patus, qualibus studiis et scientiis mancipatus, et sic de aliis bonis hujus mundi, et tamen Christianos esse nos dicimus, et nominari volumus, post Christum pauperes nullatenus de facto esse volentes, neque sibi assimilari desiderantes; quamquam verbis dicimus, ejus statum et paupertatem beatificantes, re autem et facto Christi statum et perfectionem suæ paupertatis detestantes. Væ nobis qui post tantum exemplum, doctorem, et magistrum de facto tantam salutem repellimus, et ab ejus statu et doctrina, sumus post abundantias temporales errantes, et vacui finaliter remanentes. Et ideo nostra penitentia, et status Christianitatis non vadit per rectam viam Jesu Christi, imo turpiter deviat ab eadem.

175 Beatus autem et vere beatus (ut ipse etiam asseruit) est et erit qui paupertatem omnium rerum prædictarum diligit, qui de facto non solum verbo pauper esse vult in rebus temporalibus, et amicitias, et familiaritatibus, in delectatione, varia scientia, et curiositatibus, et fama sanctitatis, et omnis prælationis et dignitatis: quod si non potest quis se totaliter a prædictis spoliare, saltem deponat affectiones rerum prædictarum, quantum potest: vere enim beatus talis pauper, quoniam ipsius est regnum celorum. Et qui contrarium fecerit de facto, quidquid de verbo prædicaverit, et sermocinatus fuerit, infelix et maledictus, quoniam ipsius est extrema paupertas, et perpetua esuries domorum inferorum, ubi perpetua fames et sitis, ubi nec amicus, nec frater, nec pater redimere, nec juvare poterit, nec evadendi potentia aderit, nec sapientia mundana valebit, sed omnibus his privabitur de facto, qui de facto hæc contra doctrinam Christi obtinere voluit, et cruciabitur in perpetua sæcula sæculorum.

Qui beati pauperes.
Matthæi 5.

CAPUT XV.

Christi voluntarius contemptus.

Secunda societas, a qua continue Jesus Dei filius, quamdiu vixit, fuit associatus, fuit voluntarius et perfectus contemptus, dejectio et ignominia, et verecundia, quæ voluit in hoc mundo continue tolerare. Vixit enim sicut servus dejectus et venditus et non redemptus, et non tantum sicut servus, sed sicut servus qui malus reputatur et iniquus. Fuit enim exulatus et opprobriatus, derisus, ligatus, verberatus, fustigatus, flagellatus, et tandem sine ratione, sine defensore, sicut vilis et miserabilis cum iniquis et latronibus deputatus, et cum eis condemnatus et mortuus morte turpissima ei dejecta. Et dum viveret, si quando aliquis voluisset sibi inferre honorem temporalem, semper contradixit aut verbis, aut factis, et honorem mundi semper fugit, et verecundias semper toleravit, et libenti animo acceptavit, non dando ex parte sua occasionem nec causam. Ipsum enim dominatorem mundi sine ratione, sine causa, sine offensa, sine injuria omnes quasi persecuti sunt et deriserunt, et subsannaverunt. Protinus enim a fasciis et a cunabulis ipsum persecuti sunt, et in terram barbarorum projecerunt. Qui cum adultus esset, quidam eum Samaritanum et idololatram vocabant, quidam vero dæmoniacum, et dæmoniatum et gulosum et seductorem et pseudopphetam. Dicebant enim: Ecce enim vorator, et potator vini, quoniam non est propheta, nec justus, nec miracula in virtute Dei facit, sed in principe dæmoniorum eiecit dæmones. Quidam ipsum ducebant ad montes, præcipitia, ut ipsum præcipitent: quidam lapides tollebant, ut ipsum lapidarent. Inter hæc erant diversi contra eum clamores, diversæ irrisiones et subsannationes, detractiones et iniqua consilia, dicentes: Quoniam blasphematus; multas illusiones, et deceptiones in verbis et factis sibi præparantes, ipsum a locis suis repellentes, nec ipsum recipere volentes. Et tandem ipsum viliter ceperunt diversis iudiciis et judiciis et conciliis ipsum ligatum

c. 60.

Contemptus sui et abnegatio in Christo summa:

In opprobriis et injuriis tolerandis.

In honoribus fugiendus:

In irrisionibus et contumeliis perferendis:

*In morte
ignominiosissima et crudelissima subeunda.*

tum exponentes; et quidam in faciem ejus expuebant, alii alapas dabant, alii eum chlamyde circumdederunt; alii coronaverunt eum spinis, et procidebant, et genua flectebant illudentes ei, caput ejus virga percipientes et faciem ejus velantes, omnem speciem irrisio- nis superinducebant; alii ipsum flagellis verberabant; alii in eum, sicut canes sanguinis voratores, dentibus fredebant, ipsum condemnantes, reprobantes tamquam malefactorem. Et tandem ad passionem ducebatur nudus, et omnes discipuli eum reliquerunt. Et unus quidem negavit eum, alius vero tradidit, reliqui vero aufugerunt, et solus nudus stabat in medio illarum turbarum: erat enim dies festus qui tunc omnes congregabat. Et sicut malignum in medio malignorum denudatum in altum elevantes suspenderunt, et viliter interfecerunt. Alius eum morientem, flentem et orantem subsannabat et irridebat, dicens: Vah qui destruis, etc. Alius eum contemnebat, dicens: Multos alios salvos fecit, seipsum non potest, etc. Alius vestem suam ludebat. Alius eum aceto et felle potabat, et offerebat morienti, et aquam ad bibendum humiliter postulanti. Et alius ipso mortuo latus lancea transfigebat, et quando de cruce depositus, nudus in terra jacebat, et absque sepulchro, donec quidam quaesivit ut tolleret et sepeliret. Alii querelam adversus eum divulgaverunt dicentes: Recordati sumus, quoniam seductor ille dixit. Alii resurrectionem occultaverunt; alii negaverunt. Et sic in vita et in morte, et post mortem non fuit, nisi in continuo despectu, ignominia et vilitate; et hæc quaesivit et toleravit ut sic ad gloriam resurrectionis in quantum homo perveniret, et nos ad summam gloriam exaltaret.

Christi exemplo gloria mundi vitanda.

177 Igitur factus est nobis forma et exemplum et doctor et magister gloriosus Dei filius, ut gloriam temporalem contemneremus, et non solum modo ipsam non quaereremus, sed etiam presentatam et exhibitam refutaremus. Ipse enim nunquam gloriam propriam quaesivit, sed gloriam sui Patris, imo potius repulit et contempsit, et humiliavit se de caelo usque ad pedes discipulorum, et exinanivit se formam servi accipiens, et factus est obediens usque ad mortem, mortem autem non qualemcumque, sed turpissimam et despectissimam et acerbissimam, scilicet crucis. Sed heu! proh dolor! quæ persona invenitur hodie, quæ diligit talem societatem ut scilicet fugiat honorem, et diligit verecundiam, quæ habetur propter paupertatem, humilem statum, humile officium, et cetera humilia, et quæ velit esse annihilata, dejecta, et contempta, quin de bono, quod habet, vel agit, et facit, et loquitur, vel æstimat se habere, velit commendari et laudari, quin sequatur, vel applaudat adulatoribus? Veraciter unusquisque in viam suam declinavit, nec est usque ad unum, qui faciat bonum istud: et vere si quis est talis, hoc esse non potest, nisi sit conjunctus cum capite Christo per amorem verum, ut vivum membrum ejus. Videndo enim quod Christus Rex suus et magister et caput diligit, et vult talem societatem, et ipse vult similiter.

Contemptus et abnegatio sui querenda.

178 Sed inveniuntur multi quorum quilibet dicit: Ego diligo et quaero diligere Deum, et non curo, si mundus non faciat mihi honorem, sed nolo quod faciat mihi verecundiam, nec volo esse dejectus, nec vituperatus, nec confusionem in presentia mundi recipere. Sed istud est signum manifestum parvæ fidei, et parvæ justitiæ, et parvi amoris, et magnæ tepiditatis. Quia vel commisit illud, propter quod est dignus suscinere confusionem, et poenam et verecundiam, de quo pauci se juste possunt excusare; vel non commisit: si commisit, propter opera sua manifesta vel absconsa, debet sustinere, si vere sit positens, neque justus, cum patientia, imo etiam cum placimento animæ et corporis, et hoc duabus rationibus: primo quia illa verecundia et confusio et poenam quam sustinet eum patientia, satisfacit Deo, et proximo

Delet peccatorum poenam.

secundum voluntatem divinæ justitiæ. Si vero non commisit mala opera, nec per voluntatem, nec per opera, debet portare et tolerare omnem verecundiam et confusionem, si Deus permiserit, et hoc in centuplum cum majori patientia et gaudio, quam primo modo, quia illa poena, et illa confusio, et verecundia tota ponitur in augmentum gratiæ: crescente autem merito gratiæ, crescit donum et præmium gloriæ: et sic proculdubio cum toleratione verecundiæ et confusionis, quæ adveniunt absque culpa hominis, crescut et perficiuntur animæ sanctæ, et amici Dei, sicut et perficiuntur tolerantes propter Deum paupertatem et alias afflictiones. Ideo Christus dilexit verecundiam et fugit honorem, ut doceret amicos suos, quomodo possent crescere in merito et gratia. Ista igitur societas secunda fuit continue cum vita Christi. Si enim volumus videre bene principium, medium et finem ultimum vitæ Christi filii Dei, totum fuit humilitas, et in mundo isto vivere sine honore, et despectus, et reprobatus a mundo, et ab illis, qui diligunt mundum.

CAPUT XVI.

Christi summus et continuus dolor.

Tertia societas sua magis experimentalis et continua, fuit summus dolor, a quo statim anima Christi, quando corpori sanctissimo fuit infusa, fuit etiam associata. In illo enim momento, quo fuit anima illa humano corpori et divinitati unita, statim fuit repleta summa sapientia: et ideo Christus statim fuit viator et comprehensor: et statim in utero Virginis matris suæ incepit sentire summum dolorem. sciendo, videndo, et considerando, et intelligendo universaliter et singulariter omnes poenas, et quamlibet perse, quas ipsa anima cum sua carne experiri debebat, et pro nobis tolerare. Et sicut propinquus morti factus fuit in agonia, et in tanta tristitia, quod corpus sudorem sanguineum usque ad terram emisit, propter hoc, quod acerbiter mortis prævidebat; ita anima Christi prævidendo ista tormenta sibi affutura, summo dolore dolebat, quamvis corpus non experiretur tantum, sicut quando passioni fuit Christus propinquus.

c. 61.

Aprimo tempore Incarnationis Christus cepit dolere.

180 Anima illa sancta prævidebat cultellos illarum pessimiarum linguarum, et verba aculeata cujuslibet lingue singularis: et sciebat, et continue considerabat a quibus, et quando, et quomodo, et quantum debebat affligi, interfici, deludi, et mactari, et videbat se ad hoc natum, et ad hoc venisse in mundum. Unde non poterat esse nisi in dolore, quando considerabat, qualiter debebat esse venditus, traditus, captus, negatus, derelictus, ligatus, colaphizatus, derisus, verberatus, accusatus, blasphematus, maledictus, flagellatus, judicatus, reprobatus, condemnatus, et sicut latro ad crucem ductus, spoliatus, denudatus, crucifixus, mortuus, lancea percussus. Et sciebat omnes percussiones martellorum, et omnes ictus flagellorum, et foramina clavorum, et omnes guttas sanguinis, et lacrymarum guttas, quas fundere debebat, et omnia suspiria et fletus, et lamenta dolorosa sua et matris suæ; quæ omnia illa sancta anima Christi semper prævidebat, et considerabat, et quando sic se habebat, absque dubitatione non poterat esse sine tristitia, et summo cordis et mentis dolore. Et sic tota vita Christi fuit associata summo dolore, tristitia et afflictione.

Omnes cruciatu et tormenta mortis continuo cum dolore prævidit.

181 Præter hoc, Christus Dominus verus liber vitæ innumerabiles toleravit dolores. Statim enim natus non in balneo, nec in plumis positus, nec pelibus involutus, sed in feno, in stabulo, et duro præsepio inter jumenta collocatus est, et sic infantulus tenerrimus statim natus incepit secundum corpus tolerare corporis afflictiones. Consequenter peregrinationes cum matre sua dulcissima et tenerrima Virgine

Dolores et cruciatu tolerati in natiuitate.

In fuga in Egyptum.

AUCTORE
ARNALDO.

In peregrinatione ad templum Hierosolymitanum.

In jejuniis et tentationibus demonum. In Judæorum conversione et concionibus.

Dolor in Christo ex compassione generis humani infinitus.

Ex compassione propria prævidendo singula tormenta sustinenda.

gine et Joseph sene usque in Ægyptum per desertum vastissimum peregit; in cuius transitu filii Israel sine cibo humanitus præparato quadraginta annis permanserunt. Consequenter peregrinationes ad templum secundum legis statuta faciebat adhuc puerulus continue pedibus suis ambulando, cum tamen locus suus Nazareth plusquam per duas dietas Hierusalem distaret.

182 Et factus vir statim post baptismum desertum intravit, ibique quadraginta diebus jejumavit, et esuriit, in tantum quod diabolus credidit eum propter famem ad peccatum posse inclinare. Unde et de hoc primo eum tentavit. Ivit igitur pedibus suis per castella, per loca, per civitates, famem, sitim, pluvias, calores, caumata, frigora sustinendo, sudando, se fatigando, multas molestias sustinendo, et tandem mortis supplicia tolerando. Et hos omnes labores sustinuit, ut viam veritatis prædicaret, et falsitates dæmonum et eorum dominium exterminaret, et ut hominibus pœnitentiam vilissimam demonstraret, et ipsos ad eam induceret, et ut ostenderet in dolorum et afflictionum toleratione stare felicitatem, et bonum hominum, et gloriam, et ut nobis exemplum daret quod prædicta sunt toleranda.

183 De doloribus autem quos tempore passionis sustinuit, nulla lingua sufficit dicere, nec cor cogitare. Fuit enim in Christo dolor ineffabilis multiplex: fuit etiam in Christo dolor intentissimus et acutus, ex compassione, quam habuit humano generi, quod diligebat summo amore: et non solum in communi dolebat pro toto humano genere perduto, dejecto, et damnato; sed compatiebatur unicuique personæ humani generis cum summo dolore; et non solum pro peccatis uniuscujusque personæ in communi, imo etiam secundum mensuram quantitatis uniuscujusque delicti et pœnæ, quam eos incurrisse, et in futurum incurere sciebat certissime. Quot igitur fuerunt, vel sunt homines, et quot peccata commisit, vel committet quilibet homo, et quot habet vel habebit peccata, tot Christus habuit dolores ex summa misericordia et compassione provenientes. Cum igitur homines et eorum peccata, et pœnæ quas incurrerant, et incurere debebant, essent infinita, manifestum est, summum dolorem et infinitum eum pro nostro amore sustinuisse. Christus enim quemlibet electorum suorum ineffabiliter diligebat; et hoc amore eviscerato in eos secundum mensuram cujuslibet, sentiendo præsentialiter, et continue eorum offensam commissam, et committendam, et pœnam, et pœnas quas propter tales offensas sustinere debebant, et dolebat et compatiebatur eisdem sustinendo eorum pœnas cum summo dolore. Tali scilicet, et tanto dolore, et compassione fuit afflicto propter nos dulcissimus Jesus, ut ipsa compassio summa, qua nobis condolebat, eum impulserit ad sustinendum tormentum crucis, et mortem horrendam et dolores infinitos, ut pro nostris offensis satisfaceret, et nos redimeret, et a pœnis nos alleviaret.

184 Fuit etiam in Christo dolor compassionis propriæ scilicet sui met ipsius. Summe enim compatiebatur sibiipsi de dolorosa pœna et ineffabili, quam super se venire ineffabiliter videbat. Videns enim Christus, et considerans se ad hoc missum a Patre, ut omnium electorum suorum dolores et pœnas portaret in seipso, nec posse falli, quod tam excessivum et ineffabilem non sustineret dolorem, et se ad hoc totaliter esse datum; compatiebatur sibiipsi summo dolore. Si enim aliquis dolorem maximum et pœnam super se certissime et ineffabiliter venire cognosceret, et ipsum dolorem sine intermissione haberet præ oculis, absque dubio sibiipsi compateretur, et tanto plus, quanto super se venire cognosceret majorem dolorem: et adhuc quanto plus intelligeret et sentiret qualis et quantus esset talis dolor. Hæc omnia summe fuerunt in Christo, plus quam dicere possim.

Sed hoc exemplum dico propter grossitudinem intellectus humani.

185 Fuit etiam in Christo dolor compassionis sui misericordissimi Patris. Infinitè enim Christus diligit, et dilexit Patrem suum Dominum misericordiarum et totius pietatis. Videns enim ipsum Deum Patrem, quem in infinitum diligebat, tanta affici compassione et misericordia super nos, ut se et suum filium dilectissimum vellet dare, et morti tradere, qui erat sibi in infinitum res carissima, infinito super hoc compatiebatur dolore super tanta compassione Dei Patris: propter quod ut voluntati Patris quodammodo remedium adhiberet, humiliavit semetipsum sibi factus obediens usque ad mortem crucis: et hunc modum doloris impossibile est explicare. Dico igitur quod dolor fuit in Christo ineffabiliter: qui quidem dolor ineffabilis fuit concessus, et in ipso permissus, et dispensatus ex ineffabili sapientia divinitatis. Quæ dispensatio divina ineffabilis et æterna cum Christo ineffabiliter et æternaliter comitata et unita dolorem pati summe in eo dispensabat, et quanto dispensatio divina est mirabilior, tanto dolor Christi fuit acutior et intensior ex divina dispensatione resultans; ita quod nullus intellectus est ita capax, quod illum dolorem unquam potuerit comprehendere. Ista enim divina dispensatio fuit origo omnium dolorum, et in hac oriuntur et finiuntur. Et sicut est impossibile comprehendere aliquem intellectum infinitatem caritatis, quam ostendit in hoc, quod per mortem suam nos redimere vellet, sic est impossibile comprehendere infinitum dolorem in eo dispensatum, quo ipse doluit. Fuit enim iste dolor resultans ex ineffabili lumine Christo dato. Ipsa enim divinitas lumen ineffabile ineffabiliter Christum illuminans, et cum ista divina dispensatione in ipsum vivens et in ipso divino lumine in dolorem transformans, tantum sibi reddebat dolorem, quod ineffabile est totum. Videbat enim Christus quamdam ineffabilem mensuram sibi datam tam excessivi doloris, qui dolor sua ineffabilitate, esset omni creaturæ occultus. Istius enim doloris, scilicet divini luminis sibi dati, divina dispensatio fuit fons et origo.

186 Fuit etiam in Christo dolor compassionis suæ dulcissimæ Matris, quia enim Christus suam Matrem plus quam aliam aliquam creaturam dilexit et diligebat, utpote quia ex ipsa sola carnem virginæ traxit, et quia ipsa suo filio plus quam alia creatura condolebat propter capacitatem nobilissimam, et profundissimam, quam habebat excellentius, quam aliqua creatura; ideo Christus ei condolebat et compatiebatur, quia eam corpore, corde, et animo summe dolere et lamentari videbat: dolebat enim ipsa Mater in summo, et ipse Christus illum suum dolorem in seipso portabat, et hujus doloris fundamentum fuit in dispensatione divina.

187 Fuit etiam in Christo dolor de offensione Patris, quem summe diligebat: videbat enim qualiter in sua passione, quando homo suum Dominum et suum factorem crucifigebat, summe offendebatur Deus Pater: majus enim peccatum, quod unquam fuerit, nec futurum sit, fuit interficere et crucifigere filium Dei, et consequenter plus offendebatur Deus, de quo Christus sine dubio in immensum doluit. Unde et dolore et compassione motus tam ex parte Patris, qui offendebatur, quam ex parte hominum, qui eum offendebant, fuit motus ad dicendum illud verbum: Pater dimitte eis, quia nesciunt quid faciunt. Forsitan enim Deus Pater iterum totum humanum genus damnasset propter hoc, nisi Christus quasi oblitus omnibus aliis doloribus in morte sua benigna oratione facta cum lacrymis et clamore Deum Patrem mitigasset.

188 Fuit etiam in Christo dolor compassionis Apostolorum et discipulorum ipsius: dolebant enim Apostoli, et discipuli, et mulieres quæ secutæ eum fuerant, maximo dolore. Cum ergo eos Christus summo amore diligeret

Ex compassione Patris eterni mortem imperantis.

Ineffabilis Christi dolor, ex divina dispensatione ordinatus.

Ex compassione Matris suæ tenerime condolentis.

Ob offensam Patrem peccatis hominum.

Ex compassione Apostolorum desolatorum.

diligeret, dolorem discipulorum dispersorum et tribulorum Christi in seipso portavit.

*Quadruplici
genera dolo-
rum Christi.*

1. *Obstinato-
rum crudeli-
tas.*

2. *Odium cru-
cifigentium.*

3. *Blasphemie
accusantium.*

4. *Crudelissi-
ma tormenta
passionis.*

*Et maxime
crucifixionis.*

189 Præter hos dolores, Christus multiplicem dolorem sustinuit. Quadruplici enim genere gladiatorum et sagittarum fuit vulneratus et crucifixus iste Deus homo Christus Jesus. Primum fuit obstinatorum cordium perversa crudelitas: erant enim eorum corda continue contra Christum vehementissime obstinata, et in continuo studio et diligentia erant cogitantes, et machinantes, quomodo eum vituperabilis et crudelius exterminarent de terra, et nomen ejus, qui eos salvare venerat, et omnem societatem ejus. Secundum genus fuit malitia et nequitia illarum irarum grandissimarum et odiorum, quas illi crucifixo contra ipsum continue portabant: quot enim contra ipsum cogitationes, et perverse intentiones, et iniquæ voluntates fuerunt, tot fuerunt cultelli et sagittæ animam Christi transverberantes. Tertium genus fuit malitia et dolositas linguarum vociferantium contra ipsum: quot enim fuerunt accusationes, detractioes, iniqua consilia, subsannationes, derisiones, oblocutiones, blasphemie, maledictiones, falsæ sententiæ, falsæ testimonia, tot sustinuit dolores animam suam affligentes. Quartum genus fuit crudelissimum opus passionis, quod in eum durissime exercuerunt; et hoc patet deducendo per totam passionem: quot enim tractus capillorum, et barbæ, et capitis, quot impulsus, quot ligamina, quot alapæ, quot colaphi, quot expuitiones, quot verberationes, tot sustinuit et habuit passiones, potissime ex parte clavorum: quia acceperunt clavos grossissimos, æquales, scabrosos et quadratos quibus manus ejus et pedes crudelissime perforantes, et transfigentes et totaliter lacerantes et destruentes, ipsum crudelissime affixerunt. Ex tali enim forma clavorum pœna supermaxima resultavit. Supposito etiam, quod ligno manus ejus et pedes non fuissent affixæ, adhuc utique passio durissima perstitisset; sed adhuc non contenti, manus et ejus pedes trahentes, et totum corpus et ossa et nervos extendentes, et disjungentes et dinumerantes, ligno durissimo affigentes strictissime compresserunt. Et nec sic contenti, crucem in altum elevantes, et nudum frigrori, vento et aeri, et populo exhibentes; ponderositas totius corporis et gravitas in manibus pende-
bat, et in pedibus sustentabatur, ut duritia clavorum amplius sentiretur, et sanguinem sine intermissione clavis in plagis existentibus emitteret, et sic in tormento maximo moretur, et sic omnis eorum malitia completeretur.

*Quibus de cau-
sis clamavit,
Deus meus,
Deus meus ut
quid, etc.*

1. *Ut se homi-
nem manife-
staret.*

2. *Ut nos exci-
taret.*

*Ab instanti
Incarnationis
Christus sum-
mum hunc do-
lorem habuit.*

190 Et ut ipse Deus et homo de tam excessivo dolore nobis aliquid manifestaret; et quod non pro se, sed pro nobis illum tolerarit patefaceret, et ut de ipso dolore nos semper dolere, et eviscerosius compati nos instrueret; istis tribus de causis illud verbum clamavit cum in isto dolore esset, dicens: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Deus enim derelinquere eum non poterat, cum ipse Deus esset. Sed se ipsum hominem manifestavit, cum se derelictum in suis doloribus proclamavit: tunc enim clamando manifestavit superacutissimum dolorem et ineffabilem, quem pro nobis tolerabat: Deus enim dolorem Christi bene sentiebat similiter, quia ipsum portabat, ergo solum pro nobis clamavit, ut summum dolorem, non pro se, sed pro nobis se pati indicaret: et sic ad dolendum et condolendum semper et assidue nos provocaret, et moneret. Et ne quis existimet ipsum solum quando in cruce erat doluisse, ex quo formatio corporis, et ejus organizatio, et animæ infusio, et verbi unio simul et semel fuerunt, ex qua supermirabili unione anima illa repleta fuit summa sapientia et ineffabili, omnia sibi præsentia et futura representavit. Et ideo superacutissimum dolorem et omnino ineffabilem sibi videbat advenire, statim quando formatus est et conceptus: et ideo de hoc continue dolens (divina sapientia dispensante) istum dolorem toleravit

ab animæ infusione usque ad animæ separationem: et hoc verba sua testantur cum dicat frequenter se crucem bajulare, et cum dicat discipulis non pro se, sed pro illis et pro nobis crucem se tolerare, et se esse tristem: et ideo: Tristis est anima mea usque ad mortem, hoc dictum est, ut nos ad dolorem super suum dolorem efficacius provocaret.

191 Et hic dolor cum omnibus supradictis fuit vehementis et acutus propter nobilissimam animam, quam habebat: quanto enim illa anima erat sanctior, et mitior et nobilior, tanto acutiori et intensiori cruciatur dolore. Anima enim illa summe nobilissima ex omnibus his injuriis et afflictionibus summo cruciatur dolore: omnes ii dolores originem trahentes ex illa summa et ineffabili dispensatione deitatis, taliter animam Christi cruciaverunt, quod omnis per se dolor in Christi corpore redundavit, vehementissime ipsum corporaliter affligens. Fuit etiam ille dolor intensior propter nobilitatem et delicatorem sui virginei corporis, quod fuit nobilior omni alio nato de muliere: et ideo magis sensitivum, et magis affligebatur ex prædicto dolore. Fuit autem acutissimus dolor in Christo ratione personæ, quia verus Deus erat. Unde et omnis afflicto et injuria sibi illata infinitam offensam continebat: nam non solum homini fiebat, imo etiam Deo vero, propter quod rationem dolendi infinitam habebat: et ineffabiliter debebat de omni contumelia et afflictione sibi illata.

192 Et in his omnibus Salvator ipse mundi Deus homo Christus Jesus cum pateretur, non comminabatur, nec maledicebat, nec se defendebat, nec se vindicabat; nec cum accusaretur, se excusabat, nec cum in facie sperneretur, ipse non eam abscondebatur; nec cum manus et brachia in cruce extenderentur, non ea retrahebat; nec cum ad mortem quaereretur, non se abscondebatur; sed totaliter, et omnimode se tradidit voluntati eorum, ut per nequitiam eorum etiam ipsis nolentibus et ingratis opus redemptionis ministraret. Imo (quod est ineffabile cogitare) in ipso pessimo opere passionis, quod in eum innocentem exercebant, ipse exemplum patientiæ præbebat, veritatem eos docebat, pro eis cum lacrymis et fletu, et clamore intentissime Patre morabat. Et pro ipso peccato eorum grandissimo (pro quo omnis mundus, et humana natura perire merito debebat) tunc ipse majora beneficia præstabat, utpote quia ipsomet dolore et passione (quam ipsi ministrabant) ipse pro omnibus nostris doloribus satisfecit, et tunc nos redemit, et portas paradisi crucifixoribus, et omnibus aliis aperuit, et suo Patri reconciliavit: et gratiosos nos effecit in tantum quod filii Dei simus, omnino sibi reconciliati in ipso opere, quo damnabilis erat totus mundus, et omnis creatura, pro eo videlicet quod creatura inventa fuerit in suum creatorem tantam injuriam intulisse. O pietas! o immensa misericordia! o inexcogitabilis benignitas, quod ubi superabundavit infinita iniquitas, ibi superabundaret et gratia, talis ac tanta, quæ vere finem non habet!

193 Hoc mysterium totum fecit infinita illa benignitas, et misericordia, ut nobis esset exemplum patientiæ in omni tribulatione, et adversitate, et non solum inimicis mala non redderemus, imo etiam eis amore Redemptoris bona conferremus. Si enim aliquis Patriarcha, aut sanctus Propheta, aut Angelus, aut alius sanctus exemplum tale dedisset, certe merito acceptandum fuisset: sed quod sapientia Dei infinita apparuerit inter nos incarnata, et veritas infallibilis (quæ decipi, nec decipere potest) nobis tale exemplum vendi dederit, cum negligentia nullatenus est transendum: sed summa diligentia perfectissime adimplendum.

194 Scimus, audivimus, tota die dicimus et sermocinamur Dei filium in doloribus, et talibus ac tantis doloribus totam vitam peregrisse, nec solum casu fortuito tribulationes contingentes cum patientia toleravit,

AUCTORE
ARNALDO.

*Dolor inten-
sior.*

1. *Ob majorem
sanctitatem et
nobilitatem
animæ Christi.*

2. *Ob delicia-
torem et
delicatem
corporis vir-
ginei.*

3. *Ratione
personæ, quia
verus Deus
erat.*

*Ineffabilis
Christi man-
suetudo et pa-
tientia.*

*Ejus exem-
plum sequen-
dum.*

AUCTORE
ARNALDO.

Regia via ad vitam, via doloris ac tribulationis.

leravit, sed ipsas (qui peccatum non fecerat) elegit, spontaneæ assumpsit, ipsas quæsit, inventas dilexit, et se ipsis subiecit opere tolerando, et sermone ipsas, et eas tolerantes esse beatos prædicando: nec ipsas afflictiones corporis et animæ propter Deum assumptas, aut cum patientia toleratas sermone otioso laudavit, et beatificavit: imo ipsas in corpore suo, et anima assumpsit, quales nullus alius sustinuit, et se dicit per eas et propter eas gloriam suam et suum regnum intrasse. Et omnino asseruit nulla alia via, nullo alio modo quam per dolores et penas et tribulationes gloriam æternam ab aliquo esse possibile adipisci: nam et hæc est vere via regia quam Deus assumpsit. Et stolidissimus est, qui dubitat vel negligit, postquam Dei filius creator noster per eam ivit, quin sequatur Dominum suum infallibilem ductorem, pariter et redemptorem.

Inexcusabiles sunt, qui tribulationes fugiunt a Deo immissis.

195 Novit enim ipse, et vere novit, et sciebat, quid boni lateret in doloribus et tribulationibus, propterea ipsas assumpsit, ipsas elegit, delectationes fugiendo, consolationes temporales detestando, et detestabiles prædicando. Et quidem priusquam ipse verus Deus, et homo ipsas in seipso elegisset et assumpsisset, (quamvis per sanctos suos Prophetas hoc idem dudum ostendisset) tamen aliquantulum excusari posse viderentur tribulationes fugientes, et voluptates insectantes. Sed ex quo Dei filius, et tales ac tantas elegit adversitates, quis infelix et stultus erit talis, qui dubitare vel negligere debeat post tantam veritatem tam clare ostensam, tam alte prædicatam, et manifesto opere a tanto Domino exemplatam, et exemplo mundo manifestatam? Vere nullus: nisi sit stolidissimus, et omni damnatione dignus. Quali igitur damnatione et confusione digni sumus nos miserandi, qui vilissimi peccatores existentes, non solum tribulationes ipsas in penitentia non assumimus, nec recipere curamus, imo illas, quas Deus ad retrahendum nos, et purgandum a malo, nobis ex sua summa misericordia, et sapientia immitit, aut venire permittit, illas cum impatientia refugimus, repellimus, et murmurando conquerimur, et contra eas cum summo studio nos munimus, et consolationes quærimus et remedia, quibus a tribulationibus sublevemur?

Nimia sollicitudo hominum in malis corporis et injuriis deperit.

196 O infelices et vere miseri, qui non solum de afflictionibus, et pœnis temporalibus, quæ remedia sunt peccatorum, et curationes non curamus: imo a medico oblata sapientissimo refutamus! Si enim summa Dei sapientia ordinante et disponente modicum frigoris occurrat, statim ignis quæritur, vestes superduplicantur: si aestus vel calor venerit, refrigerium quæritur: si caput vel stomachum dolemus, clamamus, plangimus, suspiramus, ad medicos currimus, remedia quæruntur, lectus mollis disponitur, delicata adhibentur, et ut mitigentur, Deum et Sanctos infestamus, et intentissime flagitamus, et jejunia, peregrinationes, orationes promittimus et vovimus: et tanta et talia facimus pro talibus doloribus et afflictionibus nobis utilibus, et a Deo ministratis amovendis, quæ pro remissione peccatorum, vel pro bono animæ non faceremus. Si etiam Deo disponente et permittente pro nostra utilitate, ab aliquo homine adversitatem, aut injuriam patiamur: statim turbamur, commovemur, irascimur, conquerimur, malitiosum judicamus, maledicimus, detrahimus, et ut possumus, nos vindicamus, et omnem injuriam repellimus, et molestiam refugimus, et evitamus; nec aliquid doloris vel afflictionis, vel adversitatis, quod nobis ab æterno et cælesti medico administraretur, cum patientia et complacentia volumus tolerare.

Tribulationes a Deo immissæ magis meritæ quam spontaneæ.

197 O quot et quanta fiunt et facta sunt, expenduntur, et expensa sunt, ut dolores et afflictiones, et adversitates, quæ Deus misericorditer, aut immitit, aut permittit, vitarentur! quæ tamen proculdubio salubria essent, et magis meritæ, si ut quasi spontaneæ assumptæ tolerarentur, quam multæ aliæ afflictio-

nes, et penitentia, quæ prohibito assumuntur: melius enim novit cælestis medicus, quæ afflictiones et adversitates ad animam purgandam, erudiendam et perficiendam requiruntur, quam ipse infirmus insipiens homo. Tales enim afflictiones et penitentia pro libito voluntatis quæsitæ et assumptæ, vanæ gloriæ vacant multum! quandoque. Contingentes autem ex dispositione divina, et cum magna patientia et complacentia acceptatæ, occultantur hominibus quasi ex necessitate et coactione voluntatis tolerantur. Dico igitur et consulo filiis, ut frigora, rigores, calores, æstus, pulices, sudores, caumata, capitis, stomachi et alios corporis dolores, salva ejus consistentia toleremus; nec curiosi simus ad remedia quæranda, nisi in summa necessitate, quæ omnino bonum animæ impediret. Idem dico, si Deo disponente, aut permittente, paupertates, amicorum mortes, oppressiones, persecutiones, opprobria, verbera, rapinæ veniant et contingant, non doleamus; imo non solum cum patientia toleremus, sed ipsas tamquam a medico summo et nostro Salvatore nobis electas et administratas amore ejus, et pro nostro summo bono cum magna complacentia acceptemus; tamquam si a nobis ipsis spontaneæ et voluntarie essent quæsitæ et acceptæ. Et tunc proculdubio tantum, imo magis erunt meritæ, quam si (non alias contingentes) nos ipsi pro libito voluntatis ad peragendum penitentiam acciperemus. O miserabiles quid amplius dicemus? Qui non solum dolores et afflictiones et adversitates nobis a Deo sapientissime et misericorditer, sicut ipse sustinuit, administratas refugimus, imo ad contrarium nitimur? nam die ac nocte voluptates et dulcedines corporales insequimur, consolationes temporales summo studio ac diligentia quærimus, et vana gaudia jugiter meditamus. Vere non est hæc via Dei hominis Jesu Christi omnium Salvatoris. Quomodo enim vadit ad illum, qui est via doloris et exemplum, illa misera anima, quæ in mundo isto semper vult habere consolationem? In veritate anima, quæ sapiens est, et quæ sapienter vult vivere, non debet aliud in mundo isto quærere quam dolorem. Imo si attendat ad dilectum suum Jesum, et haberet scintillam amoris, non deberet quærere aliud lucrum, nec alium statum in isto mundo, nisi illum quem ipse habuit, scilicet doloris et angustia, et afflictionis: et hæc esset tota consolatio ejus.

Non est etiam in spiritualibus a Deo petenda consolatio.

198 Et non solum dico in istis terrenis, et temporalibus, et corporalibus rebus, imo etiam dico de spiritualibus: non enim in servitio Dei debemus multum curare de consolationibus quæ ibi inveniuntur. Numquid enim Maria Mater Jesu dilectissima videns dilectum suum filium in cruce plangentem et morientem, petivit tunc ab ipso dulcedinem, aut consolationem? Certe nequaquam; sed angustiam ab eo accepit, amaritudinem, et dolorem. Ita debet esse in anima nostra: signum enim est pauci amoris, imo est magnæ presumptionis, si anima desiderat a Christo in mundo isto aliud sentire quam dolorem. Plus enim placet Deo servitium pauperis, qui servit sibi fideliter propter amorem sine expensis et beneficio, quam servitium divitis, qui quolibet die facit expensas magnas, et servit sibi sub spe recipiendi spirituale beneficium. Ita anima pinguis et dives ex magna dulcedine, quam degustat de Deo in servitio suo, si cucurrerit ad eum per amorem et servit sibi, non est tanti meriti, quanti est illa, quæ currit ad Deum, et servit sibi similiter, et cum simili amore, sine tamen consolatione, sed cum dolore. Igitur ita videtur mihi, quod doceat me lumen divinum quod venit de vita Christi, quæ est via eundi per dolorem ad Deum, et in Deum, quod per viam, per quam ivit caput nostrum, scilicet Christus Jesus, per illam viam debeant ire manus, brachium, pes et cetera membra. Et sic inveniet anima finaliter per paupertatem temporalem divitias æternales: per despectum et verecundiam, summum honorem et magnitudinem

Per afflictiones conformantur membra capti Christo.

gnitudinem gloriæ; et per modicam penitentiam perfectam cum pœna et dolore, possidebit summum bonum cum summa dulcedine, et consolatione: licet anima debeat ipsi Deo servire propter ipsum, quia est dignus in infinitum diligi, et quod sic cum summa reverentia serviat ei a qualibet creatura propter suam summam et altissimam bonitatem. Cui sit honor et gloria, per infinita sæculorum sæcula, Amen.

Varie Deum benedicit Angela.

199 Sit igitur gloria omnipotenti Deo, cui complacuit nos cum nihil essemus, ad esse producere, et ad suam similitudinem nos creare. Sit honor, virtus et gloria sibi misericordissimo, quia nos cum essemus miseri, captivi, et exules, et damnati, per passionem, dolorem, despectum, et paupertatem sui filii, voluit nos redimere, et exaltare. Sed sit gloria rursus Deo benignissimo et misericordissimo, cui in tantum misericordia et bonitas prævaluit, ut nobis miseris et indignis peccatoribus vellet regnum suum quomodo-cumque dare, ita quod qualitercumque a nobis posset adipisci. Sed adhuc sit gloria et laus Deo nostro dulcissimo, cui ex sua pietate complacuit, ut vellet nobis dare regnum suum, et sui societatem et fruitionem, mediante tribulatione, dolore, despectu solum et paupertate. Si enim possemus habere suum regnum cum auro, argento, gemmis, et divitiis, fortitudine, sapientia, viribus, cum non omnes tales simus, ut ista habeamus, non omnium posset esse regnum celorum: nunc autem sibi complacuit, ut per res quæ ab hominibus et faciliter omni tempore haberi possunt, et quibus abundare possumus, regnum ejus consequeremur. Nullus enim est, qui si velit, non possit esse pauper propter Christum, qui non possit laborare, aut penitentiam saltem corde, et despectum sustinere: nam et vitam istam nullus transire sine aliquo istorum potest, quæ saltem cum contingunt, si propter Christum patienter et gratiose tolerentur, regnum Dei promerentur. Et adhuc amplius sit Deus benedictus, qui in multa et longa tolerantia istorum non posuit pretium regni sui, sed in brevissima hujus vite duratione, quæ vere ut momentum est æternitatis sui regni comparata. Et certe si mille millibus annorum, aut longissimorum seculorum nos prædicta amore Dei et tantæ regni, tolerare hic asperrima et durissima et pœnosissima oporteret; vere cum immenso gaudio et desiderio, et gratiarum actionibus utique acceptandum junctis manibus erat; quanto magis nunc ubi a Deo misericordissimo nobis est concessum et indultum, ut solum et tantum in tanta brevitate vite nostræ, quæ nunc est, prædicta sustineremus? Vita enim hæc nostra vere nihil est, si æternitati et durationi sui regni, qui sine fine est, compensetur. Sit adhuc gloriosus Deus noster benedictus, qui talem regni sui collocationem et commutationem voluit nobis in sua persona apparendo visibiliter in mundo isto suo verbo promittere, et firmiter stabilire, et suo exemplo confirmare. De cetero enim nullatenus dubitandum est, quin per breves labores et afflictiones et penitentias hujus brevis vite possumus, et oporteat nos regnum suum obtinere, ex quo ipse nobis immediate hoc promisit, et quod est plus, suo exemplo confirmavit. Tribulationes enim ipse tolerare voluit, et non aliter quam per tolerantiam doloris summi, et paupertatis et despectus, regnum suum voluit possidere.

Hæccertantur ex promissione Christi.

Parænesis ad patientiam.

200 Venite igitur, venite o filii Dei, currite ad Christi crucem, ad dolorem, despectum, et paupertatem: et transformemini cum totis viribus in istum Deum hominem passionatum, qui tantum nos dilexit (o filii Dei!) quod propter nos tam ignominiosam, et omnino ineffabiliter dolorosam mortem amarissime sustinuit Christus; et hoc solum, ut nos redimeret, et exemplum nobis dura tolerandi amore ejus præberet. Est enim perfectio, et signum verax filiorum, Deum amare, et proximum: et sicut iste Deus et homo passionatus fidelissime et purissime nos dilexit in nullo sui misertus, sed totum seipsum impendens doloribus

propter amorem nostrum: ita juxta possibilitatem a suis filiis legitimis omnino vult sibi quodammodo responderi. Nunc ergo o filii Dei scitote, quod iste Deus et homo passionatus continue mihi dicit, ut vos moveam et exhorter, ut ipsi fidelissimo sitis fideles, et etiam sitis proximo amore fidelissimo uniti et copulati. Omnino enim qui fidelis est Deo, fidelis est proximo: quomodo autem et quantum iste Deus et homo passionatus purissime et fidelissime nos dilexit, per suam conversationem, et per suam doctrinam, et per suam mortem nobis apertissime demonstravit.

201 Sed quoniam infideles sumus, ideo ejus pro nobis ortum pauperrimum et despectissimum, nec ejus mortem dolorosissimam, nec ejus conversationem durissimam, nec ejus doctrinam dulcissimam et verissimam, vive et continue non videmus. Et quoniam hæc prædicta divinissima et saluberrima cordialiter non cernimus, propterea ejus mors, quamvis sit pauperrima, humillima, despectissima, tamen non facit nos mortuos mundo, nec peccatis. Et quis est homo qui huic fidelitati fidelissimæ et divinissimæ, quam nobis ostendit Dei filius, etiam parvissima fide viva et continua respondeat? Imo hoc quasi non factum, post tergum projecimus. Venite igitur filii mei benedicti, et respicite istam crucem, et Christum in ea pro nostris iniquitatibus mortuum, mecum plangite: quia nos sumus, et fuimus causa tanti doloris propter innumerabilia scelera nostra. Vos vero qui non ita sicut ego, quæ tota sum peccatum, Deum offendistis, non minus plangatis, nec doleatis, quia vos ipsi non restitistis peccatis, sed gratia Dei vos conservavit et defendit meritis crucis Christi; et ideo vobis sanctis et innocentibus non minus dolendum est in illo statu, quam mihi peccatrici et mei similibus. Quanto enim majorem gratiam recepistis, tanto magis debitores ei estis: et ideo, quia ei grati non fuistis, ut debuistis, aliquid vitam vestram maculastis, et aliquid puritatem vestram amisistis, et ideo omnibus est dolendum, omnibus plangendum, et in istam crucem mentis oculos erigendum. In isto enim crucis aspectu, ad quem anima non nisi per orationem continuam potest attendere, (ut dictum est) recipitur plene cognitio peccatorum, et dolor et contritio de eisdem, et lumen profunde humiliatur. Anima enim videndo in isto crucis aspectu omnia peccata sua et singula, et Christum pro omnibus et singulis peccatis ita passionatum et afflictum, dolet similiter et ipsa, et contristatur, et ex tali dolore ad puniendum, et reformatum se, et singula membra, et spiritus provocatur.

202 Respicite igitur filii Dei benedicti, et videte exemplar vite in isto Deo homine passionato, et ex eo formam trahite divinæ perfectionis. Respicite librum vite, scilicet vitam et mortem istius Dei et hominis crucifixi, cujus passionis, et crucis aspectus dat animæ cognitionem peccatorum, et cordis contritionem, et profundam humilitatem. Videt etiam anima et cognoscit peccatorum multitudinem, et quomodo cum omnibus membris Deum offendit: videt etiam super se divinæ miserationis eviscerationem ineffabilem; scilicet quomodo iste Deus homo pro peccatis singulorum nostrorum membrorum pœnam sustinuit crudelissimam in membris singulis corporis sui benedicti. Considerat itaque anima in ista cruce quantum et quomodo cum capite Deum offendit, scilicet lavando, pectinando, ungendo, et cetera vana faciendo, ut hominibus placeret contra Deum: et postea intuetur quomodo iste Deus et homo pro peccatis hujusmodi in suo capite penitentiam pro hoc fecerat, et pœnam gravem sustinuit: nam pro lotura, pectinatura, unctura, tortura, suum sanctissimum caput fuit capillis depilatum, spinea corona punctum et perforatum, arundine percussum, et totum suo pretioso sanguine eruentatum. Similiter videt de aliis membris, sicut diximus in quadam visione, quod ipsemet Deus et homo in quadam allocutione quasi contra

AUCTORE ARNALDO. B. Angela a Deo monita viam hanc crucis sæpius inculcat.

Omnibus de Christi morte dolendum, peccatoribus et justis.

Per contumaciam crucis aspectum recipitur peccatorum cognitio.

Ad aspectum crucis hortatur Angela.

AUCTORE
ARSALDO.

tra nos murmurando et conquerendo deducit per omnia membra. Et non solum videt peccatorum multitudinem, sed omnia membra, imo etiam eorum gravitatem. Infinita enim gravitas ejuslibet peccati manifesta ostenditur; cum anima crucem aspiciendo attendit et cognoscit, quod aliter culpa illa deleri non potuerit, nec offensa remitti, nec pœna, nisi Deus pœnitentiam talem et tantam pro hoc fecerit, quod est ineffabile cogitare.

Christus morte sua satisfacit justitiæ divinæ pro peccatis nostris.

203 Videt etiam anima in hoc libro clarius, quam in alio quocumque divinam justitiam; qualiter est impossibile quod peccatum remaneat impunitum. Et videt, quod Deus Pater ante voluit, quod filius suus mortis pœnam, et tormenta crucis sustineret, quam quod peccata generis humani remanerent impunita. Videt etiam infinitam bonitatem et pietatem Dei in isto libro, qualiter in tantum nobis compassus est, ut cum videret quod nos sufficienter satisfacere non poteramus pro peccatis nostris, nec alia creatura, ipsemet antequam remaneremus in damnatione et despectu, et dolore perpetuo, ipse voluit pro nobis satisfacere. Videt enim ibi infinitam voluntatem Dei, et infinitam diligentiam, et curam, quam habuit ad nos salvandum, et ad patriam nostram reducendum, ut nihil fuerit sibi grave facere usque ad talem mortem, dum tamen posset nos juste ponere in æterna jucunditate, et sua felicissima societate.

Sapientia Dei in hac satisfactione.

204 Videt etiam ibi infinitam sapientiam; ut scilicet per modum ineffabilem et incogitabilem omni creaturæ, sic scivit facere ut nos salvaret et exaltaret per suam misericordiam infinitam, nullam injuriam suæ justitiæ faciendo. Sic scivit nos exaltare, et salvare per mortem suam, ut in sua natura divina nihil minueret. Sic scivit facere, ut sicut seductor et homicida nostri generis, per lignum vetitum nos damnavit, sic ipse verus Deus et homo in ligno convinceret et nos salvaret. Sic scivit facere ut dum mori, et deficere crederetur, ipse tunc omnia vivificaret, et mortem omnium destrueret, et per tormenta, dolores et despectum, delicias, gaudia, et gloriam toti mundo pararet, et mereretur sempiternam gloriam. Sic scivit facere, ut per tormentum crucis, quod hominibus videtur stultissima, totam mundi sapientiam confunderet, et per talem stultitiam, divinam sapientiam manifestaret. Omnia autem hæc manifestantur in cruce subtiliter consideranti mediante gratia Dei; et alia infinita, quæ sunt ineffabilia.

Mansuetudo Dei in cruce videtur, et humilitas, etc.

205 Item videt ibi anima in isto libro infinitam Dei mansuetudinem, qualiter cum interficeretur non maledixit, nec se vindicavit, sed per peccatum et injuriam grandissimam in eum commissam, ipsis committentibus et crucifigentibus gloriam meruit sempiternam. Videt etiam anima in cruce infinitam humilitatem Dei, quæ major esse non potest, quam Regem gloriæ mortem tam vilem tolerare. Videt qualiter tormentum crucis, simul fuit et ereptio, et redemptio de inferno, et Paradisi acquisitio, Patris reconciliatio; similiter etiam fuit nostrum exemplum, et eruditio ad virtutem, firmamentum contra hostes, et pretium gaudii sempiterni, quo nos miseri possumus salvari, nec aliqua alia via est nobis possibilis ullo modo. Infinita autem sunt quæ in hoc benedicto libro legi possunt, quia verus est liber vitæ et veritatis ineffabilis Dominus noster Jesus Christus Dei omnipotentis filius benedictus, cui honor sit et gloria in sæculorum sæcula, Amen.

CAPUT XVII.

De oratione monita B. Angelæ.

c. 62.
Ad cognitionem Dei oratio necessaria.

Quia igitur cognitio Dei increati nec Dei hominis passionati, quæ omnino necessaria est ad transformandum mentem in ejus amorem, nullatenus haberi potest, nisi assidue legatur in prædicto libro vitæ, in vita scilicet, et in morte Jesu Christi; talis autem

lectio seu intelligentia nullo modo haberi possit sine devota, pura, humili, violenta, attentata, et assidua oratione, quæ oratio non solum sit oris, sed cordis et mentis, et omnium potentiarum animæ; ideo post prædicta de libro vitæ, aliquid dicendum est de oratione.

207 Oratio est cum qua et in qua invenitur Dominus. Est autem triplex oratio, extra quam triplicem non invenitur Deus. Est enim oratio corporalis, mentalis, et supernaturalis. Corporalis est continue cum sono verborum et exercitio corporali, ut genuflexionibus, vel aliis inclinationibus. Et hanc ego nunquam dimitto, quia enim quandoque volebam me exercere in mentali, et aliquando decipiebar et impetebam a pigritia et a somno, et sic perdebam ipsam, ideo exerceo me in oratione corporali. Hæc autem corporalis mittit ad mentalem. Quæ quidem fieri debet cum attentione, ut cum dicis, Pater noster, consideres, quid dicis, nec curras contendens complere numerum certum, sicut mulierculæ, quæ aliqua opera faciunt ad pretium. Mentalis autem oratio est, quando Dei meditatio ita occupat mentem, quod nihil aliud cogitat, quam Deum: et si alia aliqua cogitatio intrat mentem, non voco hanc orationem mentalem. Ista autem oratio præscindit linguam, ita quod non potest loqui, taliter enim et tantum mens est plena Deo, quod circa nihil aliud potest occupari cogitando, nisi circa Deum, et ideo ex hac mentali venit ad supernaturalem. Supernaturalis vero est illa, quando anima ex ista Dei cogitatione, et repletionem tantum elevatur, quod supra suam naturam extenditur, et comprehendit de Deo plusquam per naturam suam comprehendere possit, et comprehendendo cognoscit, et illud, quod cognoscit, non potest explicare, quia quasi totum, quod videt et sentit, est supra naturam. In his ergo gradibus tribus orationum cognoscit quis se et Deum, et ex quo cognoscit, amat Deum: et ex quo amat, desiderat eum habere, quem amat: et hoc est signum veri amoris, quod qui amat, non sicut partem, sed totum se transformat in amatum.

Oratio est triplex.

* ms. vocalis.
Corporalis oratio.

Mentalis oratio.

Supernaturalis oratio.

208 Quia vero hæc transformatio non est continua, nec durat, capit anima omne studium inquirendi omnes modos, quibus possit transformari in suum amatum, et iterum redeat in illam unionem. Divina autem sapientia est ordinatissima, et cunctis rebus suum impositum ordinem, et ordinavit sapientia ineffabilis, ut nullus perveniat ad orationem mentalem, nisi prius habeat orationem corporalem: et ordinavit nulli dare supernaturalem, nisi habeat corporalem et mentalem. Et vult ista sapientia ordinatissima orationes horarum ad horam illi orationi congruam sibi reddi, nisi omnino fuerint tanta orationis mentalis, vel supernaturalis superveniente lætitia impeditæ, quod lingua omnino absorbeat ab illa, vel nisi ex tanta infirmitate sint gravati, quod omnino non possint; et etiam vult sibi reddi juxta possibilitatem et ut exsolvantur cum quiete mentali (ut expedit) solitudine et sollicitudine corporali.

Ordo in oratione necessarius.

209 Cum oramus etiam vult ut integre oremus, et non divisim: cor igitur nostrum in oratione integrum habeamus, et non divisum: quia si divisum cor habemus, fructum veræ orationis amittimus. In aliis vero exercitiis, quæ agimus, integri esse non debemus, eis scilicet, in comedendo et bibendo, et alia talia negotia faciendo, sed dum talia negotia interius operamur, cor integrum in Deo habeamus, si fructum veræ orationis sentire desideramus, nam ideo in oratione tentamus, quia cor integrum in Deo non habemus. Ora igitur, et assidue ora: quanto enim plus orabis, tanto magis illuminaberis, et tanto profundius, clarius et nobiliter summum bonum et rem summe bonam videbis: et quanto profundius et excellentius illud videbis, tanto plus amabis; et quanto eam plus amabis, tanto te plus delectabis, et tanto magis comprehendes illam, et tu capacior fles ad comprehendendum: postea venies ad plenitudinem

Oratio sit integra non divisa.

Assidua oratio sit.

nem luminis : cognosces enim quæ ante cognoscere non poteris.

Christus docet nos orare.

210 Hujus autem gloriosæ orationis exemplum habemus et doctrinam, et formam, quod summe in ea perseveremus, ab ipso Dei Filio, Deo homine Jesu Christo, qui nos orare docuit verbo et opere multipliciter : nam verbis suis admonuit nos orare, cum discipulis suis dixit : Vigilate et orate, ne intretis in tentationem. Et in aliis multis locis in Evangelio invenies, quomodo de ista venerabili oratione multipliciter nos instruit, et omnibus innuit illam sibi multum esse carissimam, cum de ea totiens nos admonuit : tamquam nos vere diligens, et magnum bonum nobis optans. Et ut nulla nobis excusatio remaneret si gratiam suam non conferret, ex quo effectum exauditionis in nostra oratione posuit, dicens : Petite et accipietis : voluit et ipse orare, ut saltem suo exemplo moti et tracti, hanc præ omnibus amaremus. Ait enim Evangelista : Cum prolixius oraret, factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Pone hoc speculum ante oculos tuos, et stude te cum toto te, de exemplo istius orationis habere, quia ipse non pro se, sed pro te oravit, et dixit : Pater si fieri potest, transeat a me calix iste, verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Vide ergo quod Christus orando suam voluntatem submitit voluntati patris, fac et tu secundum exemplar suum. Oravit etiam cum ait : Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Quid plura? tota vita sua oratio fuit, quia in continua Dei oratione, cognitione, et manifestatione sui permansit. Numquid et Christus frustra oravit? quare et tu negligis, cum sine oratione nihil haberi possit? Ex quo igitur Christus oravit, homo et verus Deus non pro se, sed ut tu veræ orationis exemplum sumeres; si ab eo vis aliquid, de necessitate oportet quod ores, quia sine oratione obtinere non poteris. Si enim ipse verus Deus non nisi orando, et humiliter postulando, quæ placuerunt sibi, recipere voluit; tu misera creatura sine supplicatione et humiliatione recipere vis? Igitur ora.

Oratione impetrantur lumen et virtutes divinæ.

211 Nosti filii quod sine divino lumine et gratia nullus homo salvatur. Divinum enim lumen facit hominem incipere, proficere, et ad apicem perfectionis adduci: et ideo si vis incipere et habere istud divinum lumen, ora : si proficere incepisti, et lumen prædictum vis in te augmentari, ora : si ad apicem perfectionis advenisti, et superilluminari vis, ut possis in ea permanere, ora : si vis fidem, ora : si vis spem, ora : si vis caritatem, ora : si vis amorem paupertatis, ora : si vis obedientiam, ora : si vis castitatem, ora : si vis aliquam virtutem, ora. Orabis autem isto modo, legendo scilicet in libro vite, id est, in vita Dei et hominis Jesu Christi, quæ fuit paupertas, dolor, despectus et obedientia vera. Et postquam intraveris istam viam, et profeceris, tribulationes multæ et tentationes carnis, mundi, et dæmonum te affligent multipliciter, et molestabunt, et horribiliter persequentur, et si vis vincere, ora. Quando autem anima vult orare, oportet quod conetur habere munditiam mentalem cum munditia corporali, et rimetur bona et mala, et quærat intentionem bonorum, quæ fecit in jejuniis, in orationibus, et lacrymis; et de omnibus aliis bonis, quæ fecit, considerando quomodo opus Dei egit negligenter et diminute, et sine reverentia, et cum defectu; mala autem cum magna diligentia et contemptu: et confiteatur peccatum suum et recognoscat diligenter, et poeniteat abundanter: et in ista confessione et cordis contritione anima inveniet munditiam, et sic vadat ad orationem, sicut ille publicanus, et non sicut Pharisæus; et sic in oratione illuminaberis. Qui igitur volunt esse ordinati a Spiritu sancto, orent: descendit enim ipse super Apostolos in die Pentecostes, non nisi super eos orantes.

Oratione tentationes superantur.

Oratio procuranda est mundities.

212 Ora igitur, et custodi te, ne des locum inimicis continue te observantibus : tunc autem dabis

locum inimicis, quando desines orare. Et quanto plus tentaberis, tanto magis in oratione persevera. Ratione enim orationis quandoque accidit tentari, utpote dæmonibus orationem impedire conantibus : sed non cures nisi quod ores, quia continue mereris a tentationibus liberari. Oratione enim illuminaris, oratione a tentationibus liberaris, oratione mundaris, oratione cum Deo uniris. Oratio nihil aliud est, quam manifestatio Dei et sui. Et ista talis manifestatio scilicet Dei et sui est perfecta et vera humiliatio : nam status humilitatis est, quando anima videt Deum et se, sicut oportet; tunc enim est anima in profunda humilitate et ex ista profunda humilitate magis divina gratia infunditur in anima et ibi crescit, quanto enim divina gratia magis animam in humilitate profundat, tanto magis ex ista profundatione humilitatis, ipsa divina gratia crescit; et quanto divina gratia crescit, tanto magis anima in vera humilitate profundatur, et jacet per continuationem veræ orationis, et sic augmentatur in anima divinum lumen, et gratia semper animam in vera humilitate profundat, legendo sicut dictum est, et meditando in ista vita Dei hominis. Cognoscere enim Dei magnitudinem, et se esse nihil, hæc est perfectio hominis : qualiter autem fiat, per aspectum istius libri dictum est supra. Igitur, fili mi omnem pigritiam et negligentiam a te penitus repelles.

AUCTORE
ARNALDO.

Oratio humilis gratiam Dei uberiorem impetrat.

213 Desidero enim fili mi, et te exhortor, quod non minus ores, non minus vigiles, non minus alia bona opera facias, quando subtracta erit tibi gratia et fervor devotionis, quam alio tempore, quo fervoris gratiam obtinebas. Multum enim acceptum est Deo, si cum fervore gratiæ divinæ ores, vigiles, et labores et alia bona opera facias. Sed tunc, fili mi, est omnino gratissimum Deo et acceptissimum sacrificium quando in subtractione gratiæ et fervoris, orationem non dimittis, nec minus ores, nec minus vigiles, illa eadem operare sine gratia fervoris, et cum illius gratia. Unde, fili mi, si divinus fervor et calor te impellit et cogit aliquando ad vigilandum et orandum et laborandum, coneris et tu, dum ignem habes. Quando vero ipsi Deo placet subtrahere tibi fervorem et calorem sive propter tuum defectum (ut plurimum) sive ut gratiam suam in te magis ampliet, et augmentet, non minus orare, vel vigilare, vel bono operi insistere debes : et etiam si tentatio seu tribulatio, qua punire et purgare habet Dei filios, tibi adveniat, et tibi subtrahatur gratia fervoris, coneris tunc non minus orare, non minus vigilare, nec minus bono operi insistere, nec minus contra tentationes resistere et pugnare, ut possis vincere, ut saltem tua omnimoda et continua oratione, tuis vigiliis, tuis lacrymis, tua omnimoda importunitate cogas teipsum, ut Deus sic dignetur tibi reddere fervorem et calorem suæ gratiæ, facias tu quod tuum est, fili mi; et quod suum est bene faciet Deus. Oratio enim forsata et coacta, et exacta, est multum Deo acceptissima. Sic igitur in orationibus persevera, et non impleas te alia occupatione ex quo incipis sentire de Deo plenius solito, quia palatum tuum est magis dispositum ad saporandum de Deo, quam fuerat ante, et est tibi datum unum lumen altissimum videndi Deum et seipsum. Et cave quod nulli des teipsum, nisi prius addiscas ab aliis separare teipsum, et cave tibi a fervoribus tuis, id est, a spiritu, qui datur cum fervore, antequam sequaris ruinam : et vide quod primum, medium, et finis sequatur : et in quantum assimilatur libri vitæ, in tantum sequaris et non plus. Iterum cave tibi ab iis, qui habent dulcia verba et reddunt se placabiles specialiter in suis locutionibus, et ostendunt revelationes, quæ sunt laquei malignitatis ad trahendos alios post se. Iterum cave tibi ab iis, qui habent speciem sanctitatis, et habent speciem bonorum operum, quod per istam viam te non trahant. Unde vide et revide, et proba, et quantum similatur viæ libri vitæ, in tantum sequaris, et non plus.

In gratia subtractione est magis orandum.

AUCTOR:
ARNALDO.
A spiritu li-
bertatis ca-
vendum.

214 Et cave tibi ab his qui se dicunt habere spiritum libertatis, qui sunt aperte contra vitam Christi, qui sub lege factus est, cum esset conditor legis. Et qui erat liber factus est servus: et ideo necesse est iis, qui volunt sequi Christum, quod conforment se vitæ Christi, non quaerendo libertatem in solvendo legem et præcepta divina, sicut faciunt multi; sed subijciendo se legi, et præceptis divinis, et etiam consilii. Et faciunt sibi unum circulum, qui circulus dat eis ordinem, scilicet Spiritus sanctus dat eis ordinem, qualiter debeant vivere, et ligat eos; et multa essent eis licita ad faciendum, quæ non sunt contra Deum, quæ Spiritus sanctus non sinit eos facere propter multam ordinationem, quam dat eis.

CAPUT XVIII.

De virtute humilitatis monita.

c. 63.
Christus
exemplar hu-
militatis.

Sine humilitate vana est oratio, ideo post orationem summe est homini necessaria. Respicite igitur filii Dei benedicti humilitatis exemplar in Deo homine passionato, et ex hoc formam trahite omnis perfectionis. Videte vitam, attendite doctrinam, non verba, sed veris operibus demonstratam, et miris virtutibus roboratam. Toto igitur mentis affectu post ipsum currite, qui cum in forma Dei esset, seipsum exinanivit, formam servi accipiens, et humiliavit se, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Ipsenamque senobis posuit humilitatis exemplum cum mentis affectu; et hortatur nos sedule respicere in ipsum, ita dicens: Discite a me quia mitis sum, et humilis corde.

Solum a se
humilitatem
disci voluit.

216 O filii mei attendite et videte, et alta et sapida consideratione inspicite profunditatem et utilitatem istius doctrinæ, sublimitatem et valorem istius instructionis, ubi radicata sit, ubi fundata sit. Discite, inquit, a me, non ab Angelis, non ab Apostolis, sed a me, inquit, cujus humilitas tanto major, quanto majestas mea sublimior. Discite, inquit, a me, non dixit, jejuna quamvis ipse ad exemplum nostrum quadraginta diebus et noctibus jejunaverit; nec dixit: Discite mundum spernere, nec in paupertate vivere, quamvis ipse in maxima paupertate vixerit, et in ea vivere suos discipulos mandaverit; nec dixit: Discite a me quomodo cælum feci; nec dixit: Discite a me miracula facere, quamvis ipse ex propria potentia miracula faceret, et suos discipulos in nomine suo miracula facere voluisset; nec alia hujusmodi; sed solum hoc: Quia mitis sum, et humilis corde: quasi dicat, si non factus et opere vobis humilitatis exemplum monstraverim, nolite credere mihi. Et mirum in modum, quod et iterum nobis de hac materia exemplum proposuit, et ad exemplum suæ humilitatis nos omnino facere et attendere provocavit. Cum enim pedes discipulorum manibus propriis lavisset, ait: Scitis quid fecerim? Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes; exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis. Amen dico vobis non est servus major domino. Si hæc, inquit, scitis, beati eritis, si feceritis ea. Vere Salvator mundi humilitatem et cordis mansuetudinem pro fundamento et radice posuit omnium virtutum. Quia nec abstinentia nec jejunii asperitas, nec paupertas, nec vilis vestimenti, nec virtuosa in apparentia habere opera, nec miracula facere, aliquid est sine cordis humilitate. Tunc autem benedicta et grata erit abstinentia, benedicta asperitas, et vilis vestimenti, et viva erunt opera et stabilia, quando in hoc fundamento subsistent. Ista cordis humilitas mater est, et in qua generantur et procedunt aliæ virtutes, et ipsarum virtutum operationes, sicut stipitem et ramos procedere cernimus a radice. Quia igitur tam pretiosa est ista virtus, et tam firmum et stabile fundamentum, supra quod consurgit tota perfectio vitæ spiritualis, ideo

Humilitas
fundamentum
omnium vir-
tutum.

hanc præcipue voluit Dominus ab eo discere nos debere. Et quia radix custosque est omnium virtutum, ideoque quasi aliarum virtutum in sua anima, et etiam in suo corpore existentium oblita fuerit Virgo Maria, de hac sola se commendavit, et propter hanc præcipue de se Deum humanatum asseruit dicens: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim, inquit, ex hoc, et non ex aliis, beatam me dicent omnes generationes.

B. Virgo Ma-
ria studiosis-
sima humili-
tatis.

217 In hac humilitate, vos o filii mei, fundare debetis, et omnimodo stabilire, ut tamquam membra unita conjunctaque capiti connexionem naturali et vera in ipso et per ipsum invenire possitis vestris requiem animabus. O filii mei, in quo requiem sive pacem creatura aliqua poterit invenire, nisi in eo qui est summa requies, summa pax, summa pacificatio, summa tranquillitas animorum? Adquam nulla anima pervenire poterit, nisi fundata fuerit in ista humilitate, sine qua omnes virtutes quibus ad Deum curritur, sunt vere nihil. Ista enim cordis humilitas quam vos habere et discere voluit Deus homo, est lumen quoddam mirificum, atque clarum, quo intellectus animæ aperitur ad cognoscendum suam vilitatem, et nihilitatem, et divinæ bonitatis immensitatem. Cujus bonitatis magnitudinem quanto magis cognoverit, tanto magis proficiet in cognitione sui ipsius. Videndo autem et cognoscendo senihil, et omnibus ex se bonis inopem, tunc magis assurgit ad laudandam et deprædicandam divinæ bonitatis ineffabilitatem, quam per istam humilitatem videt, et intelligit, et inde incipiunt gratiæ ad eam Dei defluere, et oriri virtutes.

Anime pax
humilitate
comparatur.

Humilitas est
lumen ad cog-
nitionem
Dei et sui.

218 Major enim et principalior omnium virtutum est dilectio Dei et proximi, et ab hoc lumine hæc dilectio trahit originem, sive ortum, qua anima videndo se nihil, et Deum pro tam vili nihilo inclinatum et vilificatum, et etiam suæ nihilitati tam viscerose unitum, accenditur in amorem; et accensa ipso amore transformatur in Deum; in quem transformata per amorem, et quæ creatura est quam non diligit juxta posse? Amore enim creatoris omnem creaturam ab eo creatam, ut sic transformata est, diligit sicut decet, quia in omni creatura Deum intelligit, et videt qualiter a Deo amatur: et consequenter sic transformata amat omne id, quod Deus diligit. Et hinc est, quod de bonis proximi gaudet et lætatur, et in malis ejus dolet et tristatur. Et quia benigna est videndo mala proximi, non inflatur ad ipsum judicandum, et despiciendum, quia illuminata lumine prædicto videt se perfecte, et videndo se, intuetur et cognoscit se in similibus malis vel majoribus, quæ in proximo videt, cecidisse. Quod si non cecidit, cognoscit et intelligit se per se non potuisse resistere, sed auxilio gratiæ ipsam manu tenentis, et eam contra malum et tentationem confortantis, vel tentationem alleviantis: et ideo nullum judicat, sed ex hoc magis humiliatur, quia videndo defectus proximi ad se revertitur, et sic videt, et considerat clarissime mala, et defectus, in quos cecidit; vel si non cecidit, quod, nisi teneretur a Deo, facilius quam proximus cadere potuisset. Corporalia vero mala, si videt in proximo per affectum amoris transformatum reputat esse sua, et dolet et compatitur, sicut Apostolus dicebat: Quis infirmatur, etc.

Humilitas accendit in amorem Dei et proximi.

219 Et sicut dixi de ista virtute dilectionis quod originem a radice humilitatis trahit, sic potest dici de fide, de spe, et de virtutibus singulis secundum proprietates ipsarum, quod habent initium atque ortum ab hoc humilitatis fundamento, de quibus per singula longum esset discutere. Videns enim se in intellectu nihil esse et deficere a divinis, credit eis quæ traduntur secundum fidem nostram. Videns etiam per humilitatem se nihil posse, nec se potentem in aliquo, tunc omnino spem ponit in Deo omnipotenti, et sic de aliis, quæ melius per vos docente unctione poteritis cogitare

Humilitas fidei, spei, etc., fundamentum.

*Humilis alius
gratus.*

*Secum pacifi-
cus.*

*Lites et con-
tentiones evi-
tat.*

*Bona orta ex
humilitate.*

*Vera humili-
tas acquiritur
oratione, et
meditatione
vitae Christi.*

*Esse parvu-
lum tollit li-
tes.*

cogitare et videre, quam si scripto traderentur. Hoc igitur filio vobis tantum dico, ut in hoc fundamento stetis, et in hoc fundemini, et in hoc crescere studeatis. Vere enim qui est in humilitate fundatus, habet conversationem Angelicam, purissimam, benignissimam, et pacificam. Et quia haec pretiosa virtus humilitatis benignum animum facit, ideo homo humilis, omnibus appetibilis efficitur, et omnibus amarus, et praecipue electis Dei, quibus convertendis ponitur in lumen et in exemplum, qui propter hanc mansuetudinem citius convertuntur. Et quia pacificatus est pacificatione interna, nulla adversitate turbatur, et potest dicere veraciter cum Apostolo: Quis nos separabit a caritate Christi? etc. O filii mei ab hac inquisitione non quiescat, donec inveniatis hoc fundamentum, sine quo ruit omnis operatio, et sine quo in via Dei proficere non valetis. Nam istam inquisitionem video vobis utilissimam, et maxime necessariam, quia sine ista humilitate omnes virtutes video nihil esse. Complete filii mei desiderium Regis aeterni Domini nostri Jesu Christi, qui vos ita omnino rogavit, ut hanc virtutem ab eo addisceretis. In hoc fundamento stetis, et in hac profunditate cognitionis vestrae vilitatis et nihilitatis profundemini. Complete desiderium aeternae veritatis et sapientiae, quae valorem humilitatis abscondit a saeculi sapientibus, et non revelavit, imo praedicavit, et exemplo ostendit parvulis. Hoc est desiderium meum quo vehementer sitio et famesco, ut in profunditate vestrae nihilitatis et immensitate divinae bonitatis abyssemini. Si enim in immensitate divinae veritatis et vestrae cognitionis vos firmetis, tunc necessarium est, quod pro fundamento solam humilitatem habeatis, quam praedixi: et tunc ad lites et contentiones non eritis ita proni, sed potius eritis cum isto Deo homine passionato, sicut surdi non audientes, et sicut muti qui aperire nequeunt orasua, et ita eritis veracia membra Jesu Christi, quorum consuetudo est secundum Apostolum, non contentionibus, nec carnalibus aemulationibus deservire.

220 O quanta bona facit ista humilitas! quae se repletos facit pacificos et quietos, Deo gratos, et gratiis plenos: nam tales ita sunt pacifici ex quietatione interiori exterius, ut cum dura audiunt, vel contra ipsos, vel forte contra aliquam veritatem, ad se excusandos respondere nequeunt, nisi breviter, et submisso, et ad id quod false aliquando eis imponitur, vel dicitur; potius suam ignorantiam confitentur, et sunt parati cedere, magis quam contentionibus deservire. Hanc autem taciturnitatem non video ab alia radice procedere, quam ab hac duplici inabysatione divinae scilicet immensitatis, et suae propriae vilitatis, quam inabysationem anima invenit in lumine praedictae humilitatis.

221 Sed ubi quaeso ista humilitas? ubi ista utilitas? ubi id lumen? ubi haec taciturnitas invenitur? aut per quam viam ad haec, quae praedixi, venit? Nempe in oratione ferventi, pura et continua, et cordiali, haec omnia inveniuntur: et ex aspectu libri vitae Jesu Christi, vitae scilicet ejus et mortis compassionem aspiciendo, animae datur cognitio peccatorum, et videndo multitudinem peccatorum: quomodo cum membris suis omnibus Deum offendit, et ex hoc anima humiliatur, sicut supra ostensum est. O igitur carissimi animae meae, desidero de vobis, quod et de me, ut semper idem sapiatis, et non sint in vobis schismata, nec dissensiones. Illud autem, quod et omnes discordes facit in unum consentire, desidero, quod scit anima vestra. Hoc autem est: Esse parvulum, et hoc esse parvulum non facit respicere ad aliquam sufficientiam scientiae, nec sensus naturalis, sed solum inclinatum animam ad videndum defectus suos, et miserias, et contra seipsum movet questionem et inquisitionem, et disputationem, ut conveniat defectus suos, et eos emendare conetur. Hoc etiam esse parvulum, nulli praeminere nec

praesse suggerit, nec facit hominem onerosum, nec contentiosum in verbis, quamvis vita sua omnes ferat, et faciat huic parvulitati contrarios, et hoc est quod desidero, (o nati mei) quod vita vestra, etiam lingua tacente, in via istius parvulitatis, et zeli, et discrete compassionis sit clarum speculum adversariis veritatis. O carissimi si audirem de vobis, quod esse parvulum fecisset vos unum cor, et animam unam, tranquillaretur anima mea super vobis: sine enim unitate non video in veritate, quod possitis bene placere Deo. Parcite filii superbiae meae, quod ad virtutem humilitatis vos ausa fuerim provocare, quia zelus et vestra caritas facit me loqui.

CAPUT XIX.

De virtute caritatis.

Caritas et dilectio Dei est maxima omnium virtutum, et nec sine hac valet oratio, imo sine ea, vana est et Deo ingrata, et ceterae virtutes sine omni fructu. Quod autem oratio sine ea nullus sit momenti, audi librum vitae Christum Jesum dicentem: Si offers munus tuum super altare, et recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo. Nihil igitur valet orationis munus, nisi offeratur in vinculo caritatis. Item ait, cum in oratione Dominica dimissio peccatorum et debitorum postulatur: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus, etc. quasi dicat: Sic dimittentur vobis debita supplicationum in oratione, qualiter vos remiseritis fratribus vestris injurias et offensas vobis factas indulgendo, et vos posueritis in statu unitissimae caritatis.

223 Scitote autem filii, quod in amore sicut concluditur omne bonum et meritum, ita etiam omne malum demeritum et peccatum. Unde, filii carissimi, nihil est in hoc mundo, nec homo, nec diabolus, nec aliqua res, quam tantum habeam suspectam, quantum amorem, quia amor penetrat animam plus quam aliud, nec est aliquid, quod ita occupet mentem, et cor totum penetret, sicut amor: et nisi habeantur arma, quibus regatur, leviter praecipitatur anima in millia pericula, et patitur magnam ruinam. Et hoc non dico de malo amore, quia malus amor debet ab omnibus caveri et refutari tanquam res diabolica et periculosa: sed dico de bono amore spirituali, qui est inter Deum et animam, et proximum et proximum. Quod autem amor, qui est inter Deum et animam, debeat esse suspectus omni animae, apparet: quia amor, quem habet anima ad Deum, nisi sit armatus cum magna scientia et discretionem, sed cum fervore indiscreto sumatur, aut cito deficit, aut decipitur, aut in inconvenientem finem vadit: quae enim inordinate sumuntur, bene nec salubriter continuari non possunt. Multi enim sunt, qui credunt stare in amore Dei, et stant in odio Dei, et in amore carnis, mundi, et diaboli. Unde quando aliquis amat Deum, ut custodiat eum ab infirmitatibus et tribulationibus corporalibus, et temporalibus periculis, amat se et Deum inordinate, Deum postponendo, qui ante omnia et amari debuit, et omnia propter ipsum, et quia de corpore suo, et de se fecit suum Deum, ex quo Deum non diligit nisi propter se. Item talis, qui sic se diligit, omnia alia diligit propter se; diligit enim res temporales propter utilitatem corporis sui, quod sibi Deum statuit. Amat enim consanguineos suos propter utilitatem suam, et honorem quem sibi afferunt. Amat etiam viros, et personas sanctas, et spirituales, ut faciant sibi mantellum de sanctitate ipsorum, cum non vere diligit eos propter bonitatem ipsorum. Et quia talis amor non est purus, ideo fructus taliter amantium est carnis concupiscentia, et corpus cum vitiiis et concupiscentiis. Amat etiam talis sufficientias corporales, et aptitudines, ut sciat bene legere, et cantare ad complacentiam aliorum. Amat etiam habere magnam scientiam, ut sciat alios convincere rationa-

ACTORE
ARNALDO.

c. 64
Oratio sine
caritate Deo
ingrata.

Amor spiri-
tuali homini
debet esse su-
spectus.

Amor Dei et
proximi im-
purus et ma-
lus.

AUCTORE
ARNALDO.
*Alius amor
Dei et proximi
imperfectus.*

biliter et scientifice, et non caritative, et quod possit alios corrigere cum superbia, ut reputetur aliquid.

224 Sunt etiam alii qui credunt amare Deum, et amant eum, sed amore infirmo et imperfecto. Amant enim Deum ut parcat peccatis, et liberet eos de inferno, et det eis gloriam paradisi, et non propter bonitatem suam. Amant Deum ut conservet eos in bono statu, et non offendant plus, ut non perdant paradysum. Amant alii Deum, ut habeant consolationes et dulcedines divinas, et sentimenta, et consolationes spirituales. Alii amant Deum ut amentur ab eo. Amant alii amicos et parentes spiritualiter, quia desiderant, ut sint spirituales et boni, ut inde non consequantur dedecus, sed habeant utilitatem et honorem. Amant etiam Deum, ut det eis sensum et scientiam, et intellectum scripturæ illi, qui sunt litterati; et illi, qui nesciunt litteras, desiderant ut sciant loqui spiritualiter, et non ad honorem Dei, nec aliorum utilitatem, sed ut magis amentur et honorentur. Amant esse spirituales, ut habeantur in numero spiritualium, et diligantur a spiritualibus, et hæc pro sua speciali utilitate et honore. Amant habere paupertatem, et patientiam, et obedientiam, et exteriorem humilitatem, et virtutes, ut excedant in virtutibus alios, et desiderant, ut nullus alius possit approximare perfectioni eorum: et quia nolunt habere parem, in hoc videntur assimilari Lucifero, qui noluit habere aliquam creaturam parem. Aliqui amant habere universalem famam sanctitatis, ut commendentur a bonis et malis de sanctitate; ipsi etiam commendant omnes spirituales, et non spirituales, ut de temerario iudicio non judicentur.

*Amor devotus
personæ, est
periculosus.*

225 Amant etiam aliqui devotum suum, vel devotam suam amore spirituali et perfecto, quia amant ipsos totaliter secundum Deum. Sed iste amor quandoque nimis crescit, et efficitur malus, nisi regatur armis magnæ discretionis; et fit quandoque carnalis, vel inutilis et nocivus, nimis ad invicem conversando, et tempus inutiliter perdendo, quia corda eorum sunt indiscrete colligata. Iste enim amor crescit, et crescendo habet hoc quod desiderat habere, scilicet præsentiam amati, quam ubi non habet infirmatur: et, si habeat, nimis crescit, et crescendo totaliter transformatur in amatum, ita quod omnia, quæ placent alteri, placent ei; et quæ displicent alteri, displicent sibi. Et quia anima non habet arma sufficientia ad regendum istius amoris fervorem, qui continue crescit, et non habet perfectam ordinationem, nec discretionem, necesse est, ut convertatur finaliter in deordinationem. Et si amatus in tali deordinatione careat etiam prædictis armis, et simili gladio amoris sit vulneratus, tunc est valde plus timendum: quia tunc incipiunt sibi invicem manifestare secreta sui amoris, et inter alia manifestant sibi invicem, quomodo se mutuo diligant dicentes ad alterutrum: Non est aliqua persona quam tantum diligam in mundo, nec tantum eam portem in corde. Talia enim dicunt, quia necesse est, ut tractent ea quæ sentiunt, et sic appetunt se etiam propter devotionem mutuo diligere et propter utilitatem spiritualem, quam credunt esse in tali amore; occurrentibus tamen tentationibus de aliquo illicito, quod sequi potest ex tali amore, ratio contradicit a principio, quia non est totaliter amore suffocata. Postea vero amore amplius crescente, ratio incipit obnubilari, et spiritus infirmari, et incipit credere, quod tactus amati et huiusmodi non sint peccatum, nec noceant animæ, et ideo hoc permittit facere, et sic incipit deficere, et cadere a statu perfectionis paulatim. Postquam autem ratio aliquantulum declinavit amore suffocata, incipit ea, quæ periculosa sunt, quasi nulla existimare, et dicere: Hoc potest fieri, quia ad nullum malum intendo, quia non est magnum peccatum. Et paulatim talia reputant licita, et sic amplius amore crescente transformatur et transfertur uterque in voluntatem alterius, ut faciat omne, quod vult alius, nulla alia

*Amor sensu-
alis paulatim
suffocat ratio-
nem, et spiri-
tum.*

ratione contradicente; ita quod totaliter sequitur suum amatum ad omne illud, quod vult: et propter inordinationem prædictam, si invitatur ad malum, non potest contradicere; et si non invitatur, ipse invitatur, sentiens hoc placere amato: et tunc retrahitur ab oratione, et ab abstinentia et a solitudine, et ab omnibus virtutibus, in quibus consueverat se exercitare, et totum amorem divinum mutat in hunc miserabilem amorem. Et crescit quandoque tantum talis amor, quod verba amati, nec ejus præsentia non satisfaciunt, cui solebant verba et sola præsentia satisfacere. Sed amplius amans desiderat scire, utrum amatus sic feriat sagitta amoris, sicut amans: et si scire potest, tunc est periculum utriusque; tunc enim unus confidens et securus de altero, postquam verba, nec præsentia non satisfaciunt, inclinatur amans et amatus ad omne opus otiosum, et pravum. Et ideo dico, quod amor mihi est suspectus super omnia, et in ipso concluditur omne malum: quare cavete a serpente.

226 Propter igitur malum amorem volo suspectum habere bonum amorem inter proximum et proximum; quia bonus amor fit malus per prædictum modum. Amor etiam Dei efficitur malus; nisi discretionem regatur, et armis suis protegatur. Arma autem, quibus bonus amor Dei vel proximi in Deo regi debet, dantur homini in animæ transformatione. Est autem triplex transformatio qua transformatur anima in Deum. Aliquando enim anima transformatur in voluntatem Dei: aliquando cum Deo: aliquando intra Deum et Deus intra ipsam. Prima transformatio est, quando anima conatur imitari vitam istius hominis passionati: quia in hoc manifesta est voluntas ipsius Dei. Secunda transformatio est, quando anima ultra hoc unitur Deo, et amat Deum non solum per voluntatem, sed cum hoc habet magna sentimenta, et magnas de Deo delectationes, possunt tamen exprimi verbis et cogitari. Tertia transformatio est, quando anima sic est transformata intra Deum, et Deus intra ipsam, quod altissima de Deo sentit et gustat, in tantum quod ea, quæ sentit, nullo modo possent exprimi verbis, nec cogitari, nisi solum ab illo, qui sentit. Prima igitur transformatio quamvis multum regat amorem amantium, tamen non tantum quantum oportet, quia adhuc decipi posset. Secunda autem transformatio, si est bene viva, sufficit ad regendum amorem. Tertia autem est summa in regimine amoris. Ista enim tertia et etiam secunda perfecte infunditur et confertur animæ a gratia: et hæc tertia, et secunda licet non sit perfecta, est quedam sapientia, qua mediante anima scit regere amorem Dei et proximi. Nam sentimenta Dei, et dulcedines, et ferveres a gratia Dei in anima provenientes, anima per hanc sapientiam scit componere, et taliter quod durat amor, et in his, quæ incipit, potest perseverare, nec ostendit extra per risus, nec saltus corporis, nec alios gestus. Similiter et in amore proximi vel devoti sic scit sapienter et mature se habere, quod ostendit et dirigit quando, et quantum, et quomodo est descendendum proximo, et quando non. In unione enim animæ ad Deum anima acquirit dictam sapientiam, et quandam maturitatem et gravitatem sapientiae, et sapidam discretionem, et quoddam lumen; ita quod cum istis ita scit regere amorem Dei et proximi, quod non potest decipi nec præcipitari: et qui non sentit se tali sapientia infusum, nunquam deberet se cum aliquo, vel cum aliqua in tali amore singulari et visceroso se conjungere, etiam quantumcumque fieret propter Deum, et ex bona intentione, propter pericula jam prædicta, quæ eveniunt ex tali amore, nec aliquis alicui se colligare debet per amorem, nisi ubi didicerit, et sciat, et possit a quocumque faciliter cum voluerit, separari.

*Arma quibus
amor regatur,
triplex ani-
mæ transfor-
matio.*

*Hæc transfor-
matio confert
animæ matura-
ritatem et
discretionem.*

227 Qualiter autem per prædictam sapientiam regatur amor Dei, est sciendum, quod amor habet varias proprietates:

*Proprietates
veri amoris
ad Deum.*

proprietates: nam anima amando Deum, primo tenerescit; secundo infirmatur, tertio fortificatur: cum enim anima sentit fervorem amoris divini, anima clamat, et rumorem facit: ad instar lapidis, qui ponitur in fornace solvendus in calcem, qui dum tangitur ab igne, crepitat, sed si fuerit coctus, non facit aliquem rumorem, nec crepitat. Sic anima in principio quaerit consolationes divinas, quæ, si subtrahantur, tenerescit, et clamat contra ipsum Deum, et conqueritur dicendo: Tu Domine facis mihi hunc languorem: quare hoc facis? et similia dicit, et hæc audacia nascitur ex quadam securitate, quam anima sumit de Deo: in hoc autem statu est contenta consolationibus. Sciatis enim quod Deus habens ejus creatum amorem erga animam, dat ei blanditias, et quandoque consolationes mirabiles, et ineffabiles, quas anima non debet appetere cum importunitate. Si tamen a Deo dentur, non sunt spernendæ, quia faciunt ipsam post amatum currere, et sunt cibus ejus, et tollitur tædium ab ea: et ex his anima ascendit, et trahitur ad amandum et transformandum se in suum amatum, et ad quaerendum ipsum. Ex carentia vero ejus crescit amor, et incipit quaerere amatum, quem si non habet, infirmatur: nec contentatur tunc de consolationibus, quia solum quaerit amatum, et quanto plus habet de consolationibus et sentimentis, tanto plus crescit amor, et tanto magis infirmatur, et languet, nisi habeat præsentiam amati.

228 Sed postquam anima unitur, et ponitur in sede veritatis, quæ veritas est sedes animæ, non clamat, nec conqueritur de Deo, nec tenerescit, nec infirmatur. Imo cognoscit se indignam omni bono, et omni dono Dei, et dignam majori inferno, quam sit ille, qui factus est: et ponitur in ea mira sapientia et maturitas, et fit stabilis et ordinata, adeo fortificata, quod propter amorem amati iret ad mortem et habet in plenitudine quantum capere potest ex tali unione. Et ipse Deus crescere facit animam, ut ipsa sit capax ejus quod in ea vult ponere, et videt illum qui est, et videt, quod omnia nihil sunt, nisi in quantum sunt ab illo qui est. Tunc autem anima omnia, quæ præcesserunt, habet pro nihilo comparative, et etiam omnia creata, nec curat de morte, nec de infirmitate, nec de honore vel de vituperio, et ita pacificatur et quietatur, quod nihil appetit, et perdit desideria, nec potest operari, quia tunc quando habet prædictam visionem est juncta cum Deo. Et ita videt in illo lumine Dei, omnia Deum ordinate facere et debite, quod etiam de ejus absentia non infirmatur. Et ita fit conformis voluntati ejus, quod eum absentem non requirit, sed de omnibus, quæ facit, contentatur, et totum tanquam bene ordinatum ei remittit. Tunc autem ista vera sunt, scilicet quod anima fit ita fortificata, et quietata in isto amore, et perdit desiderium, nec potest operari quando habet prædictam visionem Dei in dicta plenitudine. Quando vero aufertur visio talis animæ (nulli enim conceditur in vita ista, quod in ea perseveret) datur ei, et remanet ei unum novum desiderium ignitum operandi sine pœna opera penitentiae, fortius quam prius, est enim iste status sublimior aliis. Hic autem amor ignitus est perfectus, et facit imitari animam amantem amatum suum Deum hominem passionatum, quod est perfectio omnis perfectionis: passio autem ejus quamdiu in hac vita mortali vixit semper duravit, ibi cœpit et perseveravit, et finivit: semper enim fuit in cruce paupertatis, doloris, despectus, et obedientiae, et aliarum operationum arduarum penitentiae. Et quia qui perfecte diligit aliquem nititur ei transformari moribus, et facere illa quæ plus placent illi quem amat, ideo, qui Jesum Deum hominem diligit, nititur et transformari in eum, et ejus mores, et facere quæ sibi placent, et in modo vivendi sibi assimilari. Quanto igitur quis est perfectior et amat Deum, tanto magis conatur facere illa, quæ ille fecit, et vult, et præcipit, et consulit fieri, et vitare omnia quæ sibi possent esse displicen-

tia: et debet continuare toto tempore vitæ suæ: quia iste Deus homo quamdiu vixit in hoc mundo, vixit in continua et amarissima cruce penitentiae: et hæc debet esse longitudo et tempus penitentiae, quam ad formam ejus debemus facere, scilicet quamdiu homo vivit. Magnitudo vero ejus est, quantum homo potest cum discretione. Hæc est autem transformatio in voluntatem ejus, quam ostendit non solum verbis, sed vivendo semper in operationibus crucis et penitentiae, quas Deus homo semper habuit in seipso. Cum vero anima transformatur in Deo, et est intra Deum, et est in illa perfecta unione et plenitudine visionis, quietatur, nec aliquid operatur. Sed quando revertitur ad se, nititur transformari in voluntate ejus quousque redeat in illam visionem. Ipse autem ostendit voluntatem suam per dictas operationes crucis et penitentiae, quam semper habuit in seipso.

229 Hac autem visione supradicta tanquam armis dirigitur amor Dei et proximi. Ibi enim anima videt esse Dei, et quomodo omnis creatura habet suum esse ab illo, qui est summum esse. Et videt quomodo nihil est quod habeat esse nisi ab hoc summo esse. In quam visionem anima ducta trahit per ipsam visionem mirram sapientiam et ineffabilem scientiam, et maturam gravitatem: et trahit ab illa visione notitiam veram, quomodo quicquid est ab illo summo esse, est optimum, nec potest contradicere, quia in veritate videt, quod omnia, quæ sunt ab ipso, sunt optime facta. Sed male est factum, quando nos destruimus ea, quæ facta sunt optime ab illo summo esse. Hæc autem visio istius summi esse, excitat unum amorem in anima sibi correspondentem, et istud summum esse incitat nos amare omne quod habet esse ab ipso, qualia sunt omnia bona et benefacta, et docet nos amare omnem creaturam rationalem et irrationalem amore summi esse; et docet nos amare et incitat omne, quod habet esse ab ipso, et quod ipse amat, et vult esse. Et docet nos amare maxime creaturas rationales, potissime illas, quas videmus esse amatas et dilectas ab ipso summo esse. Sicut enim anima videt ipsum summum esse inclinatum per amorem in creaturis, sic ipsa in easdem inclinatur.

230 Signum autem manifestum illorum, qui sunt in amicitia istius summi esse, est, quod sunt veraces sequaces unigeniti istius summi esse, et sunt semper intenti oculis mentis suæ ad amandum et sequendum et transformandum se totos, et totaliter in voluntate amati, scilicet unigeniti istius summi esse. Amor autem creatus et excitatus a visione istius summi esse, novit et scit amare istud summum esse, novit, et scit amare creaturas secundum earum convenientias, et plus et minus secundum inclinationem istius summi esse; et in nullo potest transire terminum ejus: et ideo omnia quæ sunt amoris, sunt omnino suspecta quousque hic amor fuerit animæ datus a Deo. Postquam enim anima habet visionem istius esse Dei, et amorem illi respondentem, et sufficientem isti esse, tunc remanet solidata, ita quod quamvis veniant aliæ visiones et elevationes non mutant eam. Et non solum, qui habent hanc ineffabilem visionem Dei, sed qui habent strictum pensare istius esse Dei, potest sufficere, et est sufficiens ad expellendam omnem malitiam omnis alterius amoris, et bene potest resistere ad gladium omnis amoris illiciti. Non solum autem in prædicta visione datur amor creatus, de quo dictum est, imo ipsa visio increati esse dimittit in anima unum amorem increatum, cui amori anima nihil potest operari, quia anima est totaliter absorpta ab ipsa visione. Sed ipse amor inclutus operatur.

231 Attendendum autem est, quod quando hæc visio data fuit animæ, anima operabatur, et tota se desiderabat, quomodo melius ipsi summo esse posset uniri: postea autem ipse amor increatus operabatur in anima, et inspirabat sibi, quomodo recederet ab omni creatura, ut anima posset sibi melius uniri: unde ipse amor increatus operationes amoris operatur.

Principium

AUCTORE
ARNALDO.

Amor in incipientibus consolatione subtracta tenerescit, et conqueritur.

Amor in proficientibus infirmatur, serio quaerit Deum.

Amor in perfectis cor stabile detinet, nullis mutationibus obnoxium.

* vs. committit.

Perfectus amor Dei perfectam inducit imitationem Christi crucifixi.

Propter amorem divini esse in seipso, omnia creata amanda.

Signum illorum, qui sunt in amicitia summi esse.

Stricto pensare debet esse summi Dei.

AUCTORE
ARNALDO.
*Amor increatus operatur
in anima perfecta.*

Principium autem hujus amoris in operatione sua, est illuminare, et novum desiderium dare. Est enim amor fortis novus, ad quem amorem novum anima nihil operatur: ipse enim amor increatus operatur omne bonum, quod per nos fit; et per nos, nos operamur omne malum; bonum autem non ex nobis, sed ab illo increato amore. Et ista est vera humilitas et annihilatio, videre in veritate, quod nos non sumus operatores alicujus boni et qui sic sentit, habet spiritum veritatis. Amor autem Dei numquam stat otiosus, nam viam crucis cogit sequi corporaliter.

Signa operationis amoris Dei.

232 Et istud est signum operationis veri amoris, surgere, et apportare animæ crucem, id est, longam poenitentiam quantum vivit, et magnam et duram quantum commode potest. Hic verus amor non apportat risum in ore, nec in comedere, nec in bibere inordinatur, nec affert aliquam alacritatem vanam, nec dicit: Non teneor alicui legi; sed semper legi se subjicit, imo etiam ubi non est lex, ipse sibi facit legem. Et cum amor operatus fuerit operationes crucis et poenitentiae vivæ, et longæ, et arduæ quantum vivit, et quantum potest, tunc videbit in veritate se inutilem, et in veritate se non nisi malum operantem. Ipsum autem Deum cognoscat totum amorem, et se totum odium: et habita in veritate hac cognitione, de necessitate oportet quod faciat poenitentiam corporalem. Sive autem poenitentia sit homini levis ad portandum, sive difficilis, totum operatur ipse increatus amor, diversimode tamen propter utilitatem animæ. Non igitur gravet nos operatio de poenitentia, quia Deus in nobis ipse operatur: et ad provocandum voluntatem nostram, et consentiendum Deo in nobis eam operanti, verus magister venit pro nobis ad faciendum poenitentiam, et ad dandum exemplum ejus nobis, toto enim tempore vitæ suæ in amarissima poenitentia vixit. Et qui ad visionem increati, et ad visionem esse Dei elevantur in cruce et in operibus virtuosius quietantur, et cum novo amore infocato et ignito ad majus operandum provocantur. Illi autem qui non sunt in hoc spiritu veritatis, faciunt sibi idola de operibus virtuosius, sibi gloriam attribuentes. Et primum idolum faciunt sibi de lumine, et scientia et discretione sibi datis, quod est flendum: nam totum bonum, quod est in nobis, operatur amor increatus, qui non extinguitur in se in æternum; cui est honor et gloria in sæcula sæculorum, Amen.

CAPUT XX.

Via, conditiones, signa Amoris.

c. 63.
Via ad amorem.

Via autem ad hunc amorem est per continuam, et assiduum, et devotam, et ardentem orationem, et lectionem libri vitæ, de quo satis dictum est supra, per quam datur et accipitur cognitio Dei, quæ est omnino necessaria ad habendum ejus amorem, ut supra dictum fuit. O carissimi, hortor, ut diligamus Deum, et transformemur totaliter in ipsum. Iste enim Deus homo, Deus increatus, Deus incarnatus totus est amor, et nos totus diligit, et totaliter vult diligi. Unde vult filios suos esse totos transformatos in se per amorem. Voco autem filios spirituales per amorem dilectionis, illos qui vivunt in gratia, et caritate in ipso Deo bono perfecto cum perfectione amoris transformati. Omnes enim sumus Dei filii per creationem, sed filii sui spirituales electi sunt, in quibus ipse Deus amor posuit suum amorem, et in quibus delectatur propter suam similitudinem, quam invenit in ipsis, quam similitudinem in animam cujuscumque filii Dei ponit, et facit, et format solum gratia Dei, et perfectus amor divinus; perfectum dico, qui jam vitam et mores transformavit in similitudinem vitæ Christi pauperis, despecti in hoc mundo, et dolorosi. Itaque Deus nobilis per naturam vult totum cor filii sui, et non partem: et vult ipsum sine medio, et sine societate

Quinam filii Dei sint spirituales electi.

et impedimento quocumque contrario. Sed ipse est ita curialis erga animam, quod si anima dat sibi totum cor, totum libenter accipit; si partem, partem accipit, licet perfectus amor naturaliter totum velit, et non solum partem. Scimus enim, quod sponsus diligens sponsam suam non potest in ea sustinere, sive in secreto, sive in manifesto societatem aliquam; similiter noster Deus. Sed scio, quod si in Deo filio quilibet homo cognosceret et gustaret ipsum amorem divinum, Deum humanatum, passionatum, qui est summum bonum, daret se totum sibi, et auferret se totum sibi, non solum ab aliis creaturis, et totus diligeret, et toto corde illum Deum amosum, et transformaret se ipsum totum in ipsum Deum humanatum summum amorem.

234 Si igitur anima vult venire ad istam perfectionem perfecti amoris, qui dat se totum et servit Deo non intuitu præmii, quod hic expectet a Deo recipere, nec est in futuro; sed dat se Deo, et servit Deo, propter seipsum, qui totus est essentialiter bonus, et totum propter se, et per se bonum dignum est diligere propter seipsum; debet anima intrare in viam rectam, et per ipsam ambulare pedibus amoris, puri, recti, ferventis, et ordinati. Primus autem gradus sive passus quem debet facere anima quæ intrat istam viam rectam, et quæ desiderat accedere ad Deum est, quod cognoscat Deum in veritate, non solum exterius quasi per colorem scripturæ, sicut dictum est supra: quemadmodum enim cognoscimus, ita et amamus: si parum obscure, si superficialiter, si perfunctorie ipsum cogitamus et consideramus et cognoscimus; et similiter et consequenter parum amamus. De his autem qualiter et quomodo fieri debeat, jam satis dictum est.

235 Sunt autem tres proprietates amantium necessariae ad sciendum, et etiam aliqua signa amoris, ut quilibet cognoscere possit, si est vere amans. Prima proprietas est esse transformatum in voluntatem amati. Voluntas autem Christi amati videtur mihi, quod sit vita quam ostendit nobis per semetipsum, ostendit autem nobis paupertatem, dolorem, despectum et obedientiam veram, quæ omnia de facto ostendit: et cum anima est viriliter exercitata in istis, nullum vitium, nulla tentatio poterit in eam intrare. Secunda proprietas est, transformatum esse in proprietates amati. Nolo vobis dicere nunc nisi tres. Prima est amor, diligere scilicet omnes creaturas secundum convenientias earum. Secunda est, esse vere humilem et benignum. Tertia est, quam Deus dat legitimis filiis suis, scilicet, immutabilitas: nam quanto anima est propinquior Deo, minores et pauciores mutabilitates in se habet: et ideo nos verecundamur quando aliqua vilis res nos movet, et in hoc cognoscimus nostram miseriam. Tertia proprietas est, esse transformatum in totaliter in Deum: et tunc est extra omnes tentationes, quia non in se, sed in illo est. Et ideo quando revertimur ad nostram miseriam caveamus nos de omnibus creaturis, et a nobisipsis: et rogo vos ut sitis vestri, et nolite vos dare alicui creaturæ, nec præstare ex toto, sed date vos totos illi qui dicit: Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, et ex tota mente, et ex tota anima, et ex omnibus viribus tuis.

236 Signa autem amoris sunt hæc. Primum signum veri amoris est, quod amans submittat voluntatem suam voluntati amati. Secundum est, quod facit relinquere omnem aliam amicitiam quæ huic posset esse contraria, etiam facit dimittere patrem et matrem, sororem, fratrem, et omnem aliam affectionem contrariam voluntati amati. Tertium est, quod nihil occultum potest esse in uno quod alteri non revelet: et hæc tertia operatio secundum iudicium meum est summa et complementum omnium aliorum signorum, et operationum amoris. Quartum est, quod amans studeat assimilari amato, ut si amatus est pauper, quod amans studeat depauperari: si vilificatus, quod studeat vilificari; si dolorosus, quod studeat de dolore habere

Deo servientium propter seipsum.

Passus amoris.

Tres proprietates amantium.
1. *Indui virtutibus Christi.*

2. *Amati proprietatibus exornari.*

3. *Habitare in ipso Deo.*

Signa veri amoris.

1.

ii.

iii.

iv.

habere participationem, ut sit similis utriusque conditio. Non enim videtur quod amor perfectus possit fundari inter divitem et pauperem, honorabilem et vilem dolorosum et deliciosum: valde enim distant hæc conditiones, et inter tales non potest esse amor perfectionis, quia unus conditionem alterius non participat. Amor autem est virtus non solum assimilativa, sed unitiva, quæ fertur semper in suum simile non in difforme.

Hæc signa amoris perfectissime in Christo elucidant.

237 Amor autem æternus Christus Jesus omnia ista signa habuit, quia submisit voluntatem suam homini, factus obediens usque ad mortem interficientibus ipsum, cum tamen solo nutu posset resistere si voluisset. Item fecit ipsum relinquere omnem aliam amicitiam, parentum, matris, et aliorum, imo et suæ carnis propter amorem hominum, morti se tradens, et eos in cruce derelinquens. Iterum secreta sua nobis revelavit ut ipse dixit: Jam non dicam vos servos, etc. Item similem homini se facere voluit: ideo veram humanitatem ejus assumpsit et mortalitatem, factus homini similis per omnia, præterquam in culpa. Ergo et nos omnia hæc facere debemus propter ipsum: alias amor ex parte nostra claudicat, et tanto et tam visceroso amatori facimus injuriam manifestam. Igitur faciamus nos ei per omnia similes, qui nostris miseris per omnia similem se fecit, poenitentiam scilicet faciendo in paupertate, despectu, et dolore, et cordis contritione, in quibus ipse semper vixit. Si enim unus solus faceret poenitentias omnes quas omnes homines de mundo faciunt, non esset sufficiens ad recompensandum minori guttæ sudoris, quem Christus pro nobis effudit, et non esset sufficiens ad promerendum minus gaudium Paradisi, quod nobis promittitur, nec ad satisfaciendum pro minori peccato a nobis perpetrato mortali nec ad satisfaciendum Deo pro nostra creatione. Unde quisque deberet conari ad faciendum poenitentiam in oculo quanto plus potest, et desiderare quod non potest, et etiam facere in publico, dummodo in intentione nolit videri: quia dimittere bonum ut non videatur, est tepiditas et pusillanimitas. Unde nullo modo debemus propter hoc dimittere. In his habemus exemplum nostri magistri, qui multa fecit quæ nunquam fuerunt scripta, nec scita, cum tamen amore nostri multifecerit in publico; nec propter hoc quia videbatur ab aliis hoc dimisit. Quod et si nobis durum videatur poenitentiam facere, tamen tribulationes nobis a Deo immixtas placeat cum patientia et gaudio tolerare, et facere de necessitate virtutem. Qui enim sunt afflicti, et tribulati interius et exterius, non est dubium quod est certum signum, quod sunt dilecti ad amato.

In publico quomodo faciendum sit bonum.

In sequendo Christo nulla fraus sed maxima salutis certitudo.

Tres effectus tribulationis.

i.

ii.

iii.

Boni advocati et testes ad Deum veraces pro nostra salute sunt tribulationes.

238 Quod enim Deus Pater dilexit et elegit, et dedit suo carissimo unigenito, hoc unigenitus diligit, et infligit et dat carissimis filiis suis. Elegit autem Deus Pater suo filio paupertatem, despectum, dolores, persecutiones, afflictiones exterius, interius vero tædium, pavorem, timorem, angustiam, agoniam, etc. quæ sustinuit Dei filius magister innumerabilia, et tot, et tanta, quod nulla lingua posset exprimere, nec cor cogitare. Studeamus igitur sustinere tribulationes temporales cum patientia, imo et cum gaudio. In eis enim signum recipimus, quod sumus dilecti et electi ab amato, et recipimus arrham suæ hereditatis. Respicite in doloribus vestris dolores istius Dei hominis desolati, et erit remedium omni vestro dolori. Tria enim facit ista tribulatio sanctissima quæ non cognoscimus. Primum est, quod facit nos converti ad Deum, et si converti sumus, facit nos magis converti et adherere. Secundum est, quod facit nos crescere: sicut enim bona terra bene præparata adveniente pluvia germinat et fructificat, ita adveniente tribulatione anima crescit in virtutibus. Tertium est, quod purificat et confortat, quietat et tranquillat. Ista enim sanctissima tribulatio multum convenit nobis, nec eam vitemus nec abhorreamus, quia secure, et toto corde

dico, quod advocati nobiles, et testes veraces, quibus magis creditur in conspectu Dei, sunt istæ tribulationes sanctissimæ et pretiosissimæ; quarum valor est nobis ignotus: eis enim emittitur regnum cælorum, paupertate enim et luctu, et dolore, et persecutionibus obtinentur gaudia sempiterna. Credo enim firmiter quod nihil aliud tantum facit ad bene vivendum, sicut hæc tribulatio: unde in omnibus tribulatis ego habeo unam sanctam invidiam. Scio enim, filioli mei, quod nobilitas et valor qui exit de tribulatione, non est nobis cognitus: quia si esset cognitus, esset de ea magna rapina et rapina, et quilibet raperet ab alio de quo tribulari posset. Lumen tribulatorum et solatium confortet nos sub onere tribulationum, cui sit gloria in sæcula sæculorum, Amen.

ACTORE ARNALDO.

Tribulationes utiles.

239 Tribulationes autem quæ sunt in paupertate, despectu, et dolore, videntur mihi multum utiles nobis et convenientes. Ratio hujus est, quia oportet quod homo cognoscat se et Deum: cognitio autem Dei supponit cognitionem sui, hoc modo, ut videat homo et consideret et videat quem offendit et consideret diligenter quem offendit. Et ex hac consideratione datur gratia super gratiam, lumen super lumen, visio super visionem, et ex his incipit venire ad cognitionem ampliore Deum: et quanto amplius cognoscit, amplius diligit; et quanto plus diligit, tanto fortius operatur; et ista operatio est signum amoris, et mensura: quia in hoc cognoscitur, si amor est purus, verus, et rectus, si diligit et operatur efficaciter, et tolerat quod dilexit et operatus est ille, quem diligit. Christus autem, quem diligit, operatus est et toleravit cum gaudio tria prædicta quamdiu vixit: qui ergo ipsum diligit, debet illa diligere et operari. Quanto igitur ipse sapientissimus sibi hæc elegit, tanto nobis etiam convenientiora esse monstravit.

240 Hæc sunt dulcissima Dei dona, quæ quicumque obtinere poterit, sciat se perfecte completum, et perfectum, et consummatum in Deo dulcissimo Jesu Christo; et esse perfectum ipsum dulcissimum Jesum Christum in eo per transformationem, et quanto magis in his perfectus erit, tanto magis esse transformatum Jesu Christi erit in eo. Primum est amor paupertatis, quo anima expoliatur se ab amore omnis creaturæ, ita quod nullius possessionem vult habere, nisi Domini nostri Jesu Christi, nec sperat in adjutorio alicujus creaturæ in hac vita, et hoc non solum diligit corde, sed ostendat per opus. Secundum est, quod desideret despici et vilipendi, et opprobriari ab omni creatura, et velit quod omnis creatura credat ipsam esse opprobrio dignam, ita quod nullus compaciatur sibi, nec velit vivere in corde alicujus creaturæ, nisi solius Dei, nec ab aliquo alio aliquid reputari quocumque modo. Tertium est, quod desideret dolorari, et puniri, et impleri et superinfundi omnibus doloribus cordis et corporis dulcissimi Jesu Christi, et dulcissimæ Matris ejus; et desideret, quod omnis creatura faciat sibi istos dolores sine intermissione. Et si non potest ista tria velle, sciat quod multum est longe a Christi benedicta similitudine; quia ista tria associaverunt eum in omni loco, et in omni tempore et in omni suo actu, similiter et suam Matrem, scilicet paupertas, dolor, et despectus et ignominia in summo. Quartum est, quod quæcumque persona cogitet se esse indignam tanto bono, et nullo modo posse ista habere a se, et quanto plus de istis habuerit, tanto sibi videatur quod minus habeat: quia de re amata, qui multum se credit habere, perdit amatum. Unde nunquam sensiat se ad hoc pervenisse, sed semper videatur, quod incipiat de novo, et quod adhuc nihil fecerit, et quod non habuerit aliquid de istis. Quintum est, quod continue nitatur cogitare, quomodo ista fuerunt in Christo, et continue saporosa oratione clamet ad Deum, quia ista sua vestimenta, et istam societatem mittat in cor suum, nihil aliud petendo, et in perfecta transformatione

c. 66.

Dona et conditiones in Deo amorem transformate.

1. Evulse amorem omnis creaturæ.

2. Appetere contemptum.

3. Desiderare tormenta.

4. Se omni dono celesti indignum reputare.

5. Prædicta in vita Christi meditari.

AUCTORE
ARNALDO.

6. *Impedimen-
ta evitare.*

7. *Neminem
iudicare et ab
altis libenter
iudicari.*

tione omnium istorum sit sibi omne gaudium in hac vita, et nitatur ascendere ad cogitandum, quomodo cor dulcissimi Jesu istis plenum fuit, et superplenum et infinitum, plus quam ipse ostenderit in corpore. Sextum est quod fugiat tamquam summam pestilentiam omne illud quod impedit eam ab istis, sive sit persona carnalis, sive sit spiritualis, et omne illud quod in rebus hujus mundi sibi appareret dissimile vel contrarium istis, horreat, et despiciat, et fugiat sicut serpentem. Septimum est, quod super nullam creaturam ferat iudicium, nec impediatur se de iudicando alios, sicut dicit Evangelium, imo reputet se viliores omnibus quantumcumque malis, et indignissimis omni gratia Dei. Scias quod quicumque ista merentur habere in hac vita, et in presenti pugna, Deum plene habebunt in patria: imo anima per transformationem fit tota Deus, cui in hac vita Deus dat de sua transformatione, quod videlicet sit transformata in suos despectus, penurias, et dolores, quia non debet anima appetere in ista vita consolationes spirituales, nisi forte propter suam infirmitatem refocillandam, sed solum appetere perfectam Christi crucifixionem dolorosam, pauperem, et despectam.

CAPUT XXI.

De sanctissimo Sacramento Eucharistiæ.

c. 67.
*Effectus Eu-
charistiæ.*

*Diligenter
consideran-
dum hoc Sa-
cramentum.*

*Septem consi-
derationes
circa illud.
1. Novum mi-
rabile.*

De Sacramento autem amoris et gratiæ, propter quod et Eucharistia dicitur et vocatur, nunc aliquid plus præter dicta est dicendum. Ipsum enim habet efficere in nobis et orationem devotam, et virtute ejus impetrativa efficitur. Similiter dare humilitatem cordis profundam, et totius caritatis, et veri amoris promotivum et collativum est. Non enim dubito, sed sum certa, quod quæcumque anima videret et contempleretur in isto sancto Sacramento, non posset esse ita sicca de amore, quin de ipso non esset statim tota infusa, pendendo quomodo in hoc Sacramento fuit amata. Videtur autem mihi quod veritas istius Sacramenti, et hoc sacrosanctum mysterium ab illis, qui istud sacrificium volunt celebrare et recipere, cum magna diligentia est considerandum: et non debet anima in hac consideratione transire velociter, sed nec cursorie, sed magna diligentia et pondere ibi stet et demoretur: quamvis autem inexplicabilia sint quæ de hoc Sacramento sanctissimo dici possunt, videtur mihi quod ad septem considerationes reduci possunt quæ videndæ sunt et considerandæ sigillatim.

242 Primo enim istud sacrosanctum mysterium est novum et summe mirabile, et nostræ rationis excessivum. Istud enim mysterium quamvis antiquitus fuerit figuratum, ut apparet in sacra scriptura, antiquum quidem est, quantum ad figuram, sed novum quantum ad exhibitionem et veritatem ipsius Sacramenti, in quo creatura recipit magnam novitatem: quia bene scimus, et per fidem tenemus sine aliqua dubitatione, quod ille panis, et id vinum per divinam potentiam infinitam ad illa sanctissima verba ordinata, quæ dixit Christus ordinator Deus humanatus, et quæ debet dicere et dicit Sacerdos ejus minister, substantialiter fit Christus, ita quod illa substantia panis et vini transubstantiatur, et fit corpus Christi, et Christus Deus et homo est in illo mysterio consecrato, remanente colore, et sapore, et virtute, et forma, et modo, et tota qualitate ipsius panis et vini, non in ipso, sed per divinam potentiam supra eorum propriam naturam in seipsis: hic enim color est in seipso, et sapor in seipso, et forma in seipsa, et qualitas in seipsa. Unde grandis est ista novitas in veritate, quam facit divina sapientia sua summa caritate, et infinita potestate, et summa bonitate, quam facit creator in sua creatura; præter alias multas, et spirituales novitates, quas ipsum corpus et sanguis Christi facit in amicis et electis suis. Nullus autem

miretur de his, nec de aliis quæ fiunt in hoc Sacramento, si pensemus potentiam facientis. Nec miretur quis, quomodo potest esse in tot altaribus, similiter et ultra mare, et citra mare, et ita ibi, sicut hic et hic, nam ipse dicit: Ego sum incomprehensibilis vobis, et ego Deus feci hoc sine vobis, et operor sine vobis, et non est mihi aliquid impossibile: et ego sum ille, qui feci vos tales, quod nunc propter bonum vestrum non possetis intelligere, quia si voluissem, potuissem vos facere potentes ad intelligendum, sed hoc feci, ut mereamini per fidem vestram, quæ meritum non haberet, si hoc clare quomodo fit videretis; credite igitur nihil dubitantes.

243 Secundo istud Sacramentum est summe amabile, et ad amorem inflammativum. Illud enim quod movit ordinatorem istius Sacramenti sanctissimi, non fuit timor alicujus rei, nec utilitas, quam ex hoc ipse sortiretur; nec scio quod nomen imponam ei, nisi amorem sine mensura: propter enim ineffabilem amorem, quem habebat nobis, istud Sacramentum instituit: quia enim erat totus evisceratus amore in nobis, ideo se totum ibi posuit, se totum dimisit, et pro semper scilicet usque ad consummationem sæculi. Non enim hoc solum fecit propter memoriam suæ mortis quæ est nostra salus, sed etiam hoc fecit ad hoc ut remaneret totus nobis et semper: et quicumque vult intrare istud profundum, oportet quod habeat bonos oculos. Sciens enim corporaliter in cœna sua se cito esse separandum, evictus amore, qui semper amantem et amatum habet conjungere, istud Sacramentum instituit, ut semper posset corporaliter nobis esse junctus. O amor inextinguibilis! amor ardentissimus veraciter est, et fuit iste, quem nobis habebat, quod quantumcumque præsentia mortis esset sibi præsens, et præsentiebat statim dolores horribiles affuturos, eisdem peccatoribus se persequentibus se dare voluit, ut saltem nobiscum in hoc Sacramento posset esse semper, cujus deliciae sunt esse cum filiis hominum. Et quæ anima est ita crudelissima, quæ considerando istum amorem, si bene et profunde consideraret, non moveretur ad redamandum tantum amatorem, qui nec in vita, nec in morte nostri oblivisci voluit, scilicet se totum ac tantum dare voluit, ut per amorem nobis esset unitus? Veraciter non est anima, si bene pensaret hunc amorem, quin se totam transformaret in amorem, se totam sibi conferendo.

244 Tertio istud Sacramentum est summe compassibile, et ad compassionem et dolorem summe provocativum: dolorem enim mortalem et ineffabilem habuit cum istud sacratissimum ordinabat: erat enim in puncto separationis a suis carissimis discipulis, et a Virgine amantissima Matre; et sciebat et videbat in sui præsentia omnes qui eum derelinquere debebant: videbat suum proditorem, et alium negatorem, quibus corpus suum, et seipsum tradebat; et de proximo imminebant dolores acutissimi, in quibus debebat esse derelictus: præsentiebat mortem horrendam, verbera, contumelias, crucem, clavos, et cetera sibi parari; ratione quorum statim post cœnam in oratione sudavit usque ad guttas sanguinis non modici, scilicet decurrentis in terram. Et tamen non dimisit, quin illud institueret, et se nobis daret, quinimo istud Sacramentum nihil aliud videtur esse ita proprium, quam quoddam memoriale illius acerbissimæ passionis et effusionis sui sanguinis pro nobis miseris; ideo et Christus ait: Quotiescumque hoc facitis, facite hoc in meam commemorationem, et quæ anima posset videre istos dolores, quin transformaretur in dolorem? Certe nulla nisi quæ communionem non habet ex corde illius acerbissimæ passionis.

245 Quarto istud Sacramentum est summum, dignum et venerabile, et ad reverentiam summe humilitativum. Ordinator enim istius sancti sacrificii est homo Deus, Deus summus et increatus. Anima enim considerando hoc Sacramentum, debet pensare non solum

2. *Summe
amabile.*

*Christus ex
amore id in-
stituit.*

3. *Summe
compassibile.*

4. *Summe ve-
nerabile.*

solum ordinatorem, sed id quod in Sacramento continetur. Continetur enim ibi Deus increatus, invisibilis, omnipotens, omnia sciens, justus, summus, et misericors, creator caeli et terrae, visibilium et invisibilium; et hoc est majus, quod occurrit ibi ab cogitandum. Postea occurrit alia res minor, quam in hoc Sacramento invenit, conjuncta cum illa re majori, quia invenit ibi Deum humanatum, id est, divinitatem et humanitatem in una persona conjunctas et unitas: et quandoque in hac vita praesenti anima recipit majus delectamentum in isto minori, quam in illo majori, quia anima est magis capax, et magis conformis isti minori, quod videt in isto Deo incarnato, quam sit aliud, quod videt in ipso Deo increato; quia ipsa anima est creatura, quae est vita carnis suae, et omnium membrorum corporis sui, unde delectatur in hac vita in increato Deo quem ibi videt humanatum, et Christum creatorem et creaturam, et deitatem, et animam cum carne, et sanguine, et cum omnibus membris sui corporis sancti. Videt ibi anima unionem tantarum rerum ibi contentarum, et de minori, scilicet de humanitate, fertur ad divinitatem, et e converso. Videt igitur anima, si bene consideret, primo divinitatem ineffabilem, in qua sunt omnes thesauri sapientiae, et scientiae, et divitiarum immarcessibilem. Videt ibi in illa divinitate delicias, quae solae satiant mentem nostram, et alia multa ineffabilia. Videt ibi pretiosissimam animam cum omnibus virtutibus et donis Spiritus sancti, et sanctissimam oblationem immaculatam. Videt ibi corpus, pretium pretiosissimum nostrae redemptionis. Videt ibi sanguinem, quo redempti et vivificati sumus, et alia ineffabilia. Quae quidem omnia haec summe debent provocare nos ad reverentiam exhibendam: nam ibi veraciter est et continetur ille, quem adorant cunctae caeli dominationes, timent omnes spiritus caelestes, et tremunt omnes caeli fortissimae potestates. O si videremus sicut ipsi, in quanta reverentia et humilitate istud Sacramentum tractaremus et reciperemus? Quae enim superba anima est, quae, si haec bene consideraret, et in conspectu hujus sacramenti corde et corpore non humiliaretur?

5. Summe altum.

246 Quinto est summe altum Sacramentum et spirituale, et ad caelestia elevativum. Hoc enim sacramentum ordinavit sancta Trinitas, ut scilicet restringeret ad se rem, quam diligit, ut scilicet traheret animam a se ad se Deum, et extra omnes creaturas, et conjungeret ipsam Deo increato, et sic vitam sibi daret spirituales, et divinam, et mortificaret a peccatis: et ordinavit ipsum sancta Trinitas et infinita bonitas, ut uniret, et incorporaret nos sibi, et se nobis: et vult, ut recipiamus ipsum, ut recipiamur ab eo; et vult, ut portemus ipsum, et ipse nos, nos fortificando et confortando. Quae est ergo misera anima, si bene consideraret, quae non trahi debeat post tantum Dominum, post tantam caritatem, quae de caelis venit, ut nos ad se trahat de terrenis?

6. Summe utile.

247 Sexto istud Sacramentum est summe utile, et omnium bonorum, et gratiarum animae collativum. Non enim venit ad nos in isto sacramento Deus increatus cum tanta perfectione deitatis et humanitatis vacuus, sed pro certo dat animae recipienti (dum tamen se probaverit, et non sit in voluntate peccandi) poenarum remissionem, robur contra tentationes, impugnatores nostros restringit, et gratiam augmentat, et merita accumulatur: unde et frequenter cum magna reverentia est suscipiendum: verbum autem S. Augustini de Eucharistia suscipienda, quando dicit: Quotidie Eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero; dico quod S. Augustinus fuit sanctus et sapiens; et videns honos cum malis in Ecclesia Dei mixtos, ut non impediret bonos, non vituperavit; ad hoc autem ut non daret securitatem malis, non laudavit. Alia sunt innumerabilia dona et beneficia, quae conferuntur nobis si digne ipsum suscipiamus: nec

est dicibile, quantam gratiam recipit anima in una sola digna susceptione, dum tamen demerita animae non resistent.

248 Septimo, istud Sacramentum est summe laudabile, et omnium gratiarum, et laudum praeconiis summe dignum. Quidquid est boni, quidquid pulchritudinis, quidquid sanctitatis, totum est in hoc sacramento: est enim summum bonum ipsum increatum, scilicet divinitas, et summum bonum creatum, Christi humanitas: unde laudare ipsum assidue debemus. Angeli enim assidue laudare non desinunt, dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus; et non solum Angeli, sed et Sancti, et cuncti Beati vident et sentiunt illud, et stant intra hoc sacrificium in illo Deo bono infinito, qui facit illos esse beatos: ibi enim habent semper in praesentia Deum increatum, summum bonum, et Deum humanatum, et in hoc sacramento admirabile positum. Et in isto mysterio recipiunt novam dulcedinem, et gaudium; et faciunt novum tripudium, et praeconium; et credo, quod hoc sit propter convenientiam, quam habent, quia communicant cum capite et membris, id est, cum Christo capite Deo, et suis fidelibus. Vident enim et sentiunt, cognoscunt, quod Christus in altissimo hoc mysterio multum delectatur, et ibi ostendit, et manifestat suam bonitatem, et ibi habet singularem complacentiam pro bono, et in bono suorum devotorum et amicorum, quos per hoc sacrificium sibi conjungit: et ideo delectantur omnes Angeli et Sancti in isto mysterio cum Christo: et faciunt novum gaudium et tripudium et laudes, quia illud quod placet Christo, placet similiter et eis: placet enim Christo esse cum hominibus in isto sacramento, imo ejus deliciae sunt esse cum filiis hominum. Gaudent item omnes Beati de Ecclesia triumphanti pro bono et utilitate, quod propter ipsum recipiunt sanctae animae in militante Ecclesia. Unde et gaudere debet tota Ecclesia, et laudare Deum de tanto beneficio, et gratis, gratias et honorem exhibendo Deo.

249 Quilibet igitur quando debet accedere ad hoc sanctum Sacramentum debet considerare, ad quem vadit, qualis vadit, et quomodo vadit, et quare vadit. Quia vadit ad quoddam bonum quod est omne bonum, et causa omnis boni. Unde ipsum est bonum solum, sine quo non est aliquid bonum. Quod bonum sufficit, et implet omnia, et satiat omnes Sanctos et spiritus beatos, et omnes justos per gratiam, et omnes animas, et corpora illorum Beatorum qui regnant in gloria. Vadit ad recipiendum illud bonum, Deum scilicet humanatum, quod satiat, superat et jocundat in omnibus creaturis, et extra omnes creaturas sine modo, et sine mensura: quod bonum creatura non potest scire, nec habere, nisi in quantum ipsum bonum vult; et tantum ipsum bonum vult, quantum creatura secundum suum esse potest habere de illo, qui est et facit omne esse, et est super omne esse. Vadit ad illud bonum, extra quod, et praeter quod, non est aliud bonum. O bonum inconsideratum, incognitum, non amatum, scilicet inventum ab illis, qui se totis totum te volunt. Si igitur homo considerat, et respicit morsellum, quod corporaliter debet comedere; quare anima non respicit, et non recogitat, antequam recipiat tantum bonum, quod aeternum est, et infinitum, et quod si indigne recipiatur, est mors animae et corporis sempiterna? Si vero digne, mortem fugat, et vitam aeternam et beatam adducit, et sine ipsius susceptione non est vita: Nisi enim, ait Christus, manducaveritis carnem, etc. Debet igitur accedere ad tantum et tale bonum, et ad talem mensuram cum magna reverentia, timore, et tremore, et super omnia cum magno amore; et debet anima accedere tota lota, et ornata: quia vadit ad illum, qui est bonum totius pulchritudinis et gloriae, et qui est summa sanctitas, felicitas, et beatitudo, et altitudo, nobilitas, et verus amor, et dulcedo amoris sine fine:

AUCTOR
ARNALDO.

7. Summe laudabile.

Consideranda, dum ad hoc Sacramentum acceditur.

Qualis purius in communicantibus requiritur.

et

AUCTORE
ARNALDO.

et debet ire ad recipiendum, ut recipiatur : debet ire mundus, ut mundetur; vivus, ut vivificetur; justus, ut iustificetur; junctus, ut incorporetur cum ipso Deo increato, et dulciter humanato, et sit idem cum eo per infinita sæcula sæculorum.

CAPUT XXII.

De Incarnatione Verbi, aliisque Dei beneficiis.

c. 68.

*Præsit B.
Angela mor-
tem suam.*

*Mysterium
Incarnationis
implet nos
amore Dei.*

Hoc est ultimum scriptum et ultima littera, quæ fecit sanctissima Angela de Fulgino Mater nostra, antequam infirmaretur ad mortem, asserens tunc esse ultimam litterarum. Præcivit enim suum felicem transitum longo tempore ante. Unde et cum magno affectu hæc verba locuta est, et quasi coegit scriptorem scribere, et dixit : O Deus meus, fac me dignam, ut possim cognoscere altissimum mysterium tuum, quod fecit ardentissima caritas tua, id est, altissimum mysterium tuæ sanctissimæ Incarnationis, quam fecisti pro nobis, quæ Incarnatio fuit principium salutis nostræ. Ista autem ineffabilis Incarnatio facit nobis duo. Primum, quod implet nos amore. Secundum est, quod reddit nos certos de nostra salute. O quam ineffabilis hæc caritas! supra istam vere non est major, quam quod Deus meus omnium creator fiat caro, ut me faceret Deum. O amor eviscerate! te ipsum exinanisti, et defecisti, ut me faceres : formam vilissimi servi recepisti, ut mihi decorem regium et divinum conferres. Quando tamen formam meam recepisti, non sic fecisti ut aliquid a tua substantia minueres, nec a tua deitate detraheres, sed abyssus tuæ humillimæ Incarnationis facit me dicere, et compellit verba hæc eviscerata : O tu incomprehensibilis, propter me comprehensibilis! O increatus, factus es creatura! O incogitabilis, factus es cogitabilis? O impalpabilis, factus es potens palpari! O Domine fac me dignam videre profundum hujus altissimæ caritatis, quam nobis communicasti in ista Incarnatione sanctissima. O felix culpa (non tamen ex te, sed ex Dei pietate) quæ meruisti nobis ostendere occultissimum divinæ caritatis profundum, quod nobis erat absconditum. O in veritate majorem caritatem ego cogitare non possum. O altissime, fac me capacem ad intelligendum hanc altissimam et ineffabilem caritatem.

*Mysteria 3
pro nobis
Christus fecit.*

1. *Incarnatio.*

2. *Conversatio
cum homini-
bus.*

3. *Redemptio
in cruce.*

*Quinque in ea
consideranda.*

231 O Domine, quinque sunt mysteria, quæ pro nobis fecisti, fac nos Domine capaces ad intelligendum ipsa. Primum est mysterium tuæ sanctissimæ Incarnationis. Secundum est ineffabile mysterium tuæ doctrinæ, exempli, penitentiae, et afflictionis. Tertium est mors acerbissima tolerata pro nobis. Quartum gloria tuæ Resurrectionis. Quintum sublimitas tuæ gloriosæ Ascensionis. Primum est amor ineffabilis Incarnationis. O amor summus et transformatus! O amor ineffabilis! Benedictus sis Domine, quia facis me intelligere quod mihi natus es. O quam gloriosum est istud scire, et intelligere, quod ego videam et intelligam, quod tu mihi natus es : istud intelligere in veritate plenum est omni delectamento, et suavitate. Unde certitudinem, quam habuimus ab incarnatione, eandem habemus a nativitate; quia ad illud pro quo incarnatus est, ecce natus est. O admirabilis, quomodo sunt mirabilia mysteria tua, quæ pro nobis fecisti! Secundum quod pro nobis fecit, reddit nos certos de modo vivendi : nam natus est et incarnatus, et vixit taliter, quod haberemus presentiam documenti a Jesu Christo nato de paupertate, dolore, despectu, quia in ipsis natus est, vixit, et finivit.

232 Tertium mysterium est suæ mortis, quia etiam ad hoc natus est, ut esset redemptio nostra et moretur pro nobis. Quinque autem sunt consideranda in ista morte Christi. Primum declaratio et operatio nostræ salutis. Secundum est, nostra fortificatio, et

victoria contra inimicos nostros. Tertium est repletio, et superabundantia amoris divini manifestati per ipsam mortem. Quartum est, quod nos replevit una altissima, et eviscerata et profunda veritate : possumus enim per hoc cognoscere, videre, et intelligere, quomodo Deus pater nobis ostendit, et clarificavit, et declaravit filium in ista Incarnatione sanctissima. Quintum est, quia per hoc possumus cognoscere, quomodo filius Dei manifestavit nobis Patrem, per obedientiam, quam servavit in tota vita sua usque ad mortem crucis, et per ipsam obedientiam respondit Deo Patri pro toto humano genere. Fac me dignam, o increate Deus, cognoscere profundum amoris tui, et abyssum ardentissimæ tuæ caritatis. Fac me dignam intelligere ineffabilem caritatem, quam communicasti nobis, quando ostendisti nobis filium tuum Jesum Christum in ista Incarnatione, et quando iste filius tuus manifestavit te esse patrem nobis. O admirabilis amor, et jucundus, quia in te est omnis sapor omnis suavitatis, et omne delectamentum : et ita est contemplatio, quæ elevat animam de mundo, et facit eam stare supra se, et esse pacificatam, et tranquillatam.

233 Quartum mysterium est in resurrectione, in qua duo sunt consideranda. Primum est, quod sua resurrectio dat nobis firmam spem de nostra resurrectione. Secundum est, quod facit nos cognoscere resurrectionem spirituales, quam Deus facit per suam gratiam, quando de mortuo facit vivum, de infirmo facit sanum. O altissimum et inenarrabile, et incognitum, et ineffabile mysterium, in quo adimplesti perfectionem nostram! Fac me Domine dignam cognoscere istud altissimum mysterium. Quintum mysterium est, Adscensionis. O Domine fac me dignam esse capacem cognoscere altissimum mysterium Adscensionis tuæ, in quo repleta est tota salus nostra. O Jesu Christe tunc posuisti nos in possessionem Patris tui et nostri. Ista quinque mysteria sunt schola illorum qui sunt veri scholares, schola verax ubi discuntur ista quinque mysteria, est schola continuæ orationis. Fac igitur me Domine intelligere, et cognoscere supernam caritatem, cum qua creasti me, et redemisti. O incomprehensibilis, fac me capacem ad intelligendum tuam inestimabilem, et ardentissimam caritatem, et illam evisceratam dilectionem, qua elegisti genus humanum ab æterno ad obtinendum visionem tuam, et tu altissime dignatus es velle videre nostram. Fac nos Domine cognoscere culpam nostram, ut effugiamus poenas, quas minatus es ingratias, et non recognoscentibus hæc ineffabilia mysteria et beneficia tua.

234 Post ista locuta est de septem donis sive beneficiis specialissimis nobis a divina bonitate collatis, et dixit : O dulcissime Domine fac me capacem ad intelligendum ista septem dona, quæ nobis dedisti inter multitudinem aliorum donorum tuorum. Primum donum est ineffabilis creatio. Secundum est, admirabilis electio, qua dignatus es nos eligere ad gloriam tuam. Tertium est, donum ineffabile, quod nobis fecisti, quando tuum filium misisti, ut nobis daret vitam. Quartum est, donum altissimum tuæ bonitatis, quando dignatus es me facere sensibilem, et rationalem, et non bestiam nec irrationalem. Hæc admirabilis ratio, quam in me posuisti, facit in me tria. Primum est, quia per ipsam cognosco te admirabilem. Secundum est, quia facit me cognoscere peccata mea. Tertium est, quia per ipsam mediante gratia tua resisto sensualitati meæ ad peccata inclinanti. O incomprehensibilis, quia nihil aliud est supra istud donum, quod nobis donasti. Formasti nos Domine ad formam tuam, et fecisti nos rationales, et induisti nos tuo lumine, et de tua ratione. Quintum donum est intellectus. Fac nos Domine cognoscere id donum, quod dedisti nobis, scilicet, intellectum, ut possimus te Deum meum intelligere. Sextum donum est sapientia.

4 *Resurrectio.
Duo in ea con-
sideranda.*

5. *Adscensio.*

c. 69.
*Septem dona a
Deo homini
data.*

sapientia. O Domine fac me sapere ardentissimam caritatem tuam, cum qua donasti nobis istud donum, scilicet sapientiam. O in veritate istud donum omnium donorum est maximum, scilicet sapere te in veritate. Septimum donum est amor. O summum esse, fac me intelligere istud donum, quia omnes Angeli et Sancti non habent aliud videre, nisi videre te amatum, et amare te et contemplari. O donum quod est super omne donum, quia tu ipse es amor. O summum bonum dignatus es facere nos te amorem cognoscere, et facis nos amare talem amorem: et ideo illi, qui venient ante faciem tuam, erunt remunerati secundum amorem, quem habuerant, et nihil aliud est, quod ducat contemplatores ad contemplandum, nisi verus amor. O admirabile, mirabilia facis tu in filiis tuis! O supernum bonum! O incomprehensibilis bonitas, et caritas ardentissima! O divina persona, quae dignasti nos substantificare in medio substantiae tuae! O istud est mirabile supra omne mirabile, quod facis in filiis tuis! O occultum admirabile! Non est intellectus humanus, qui ad istam substantiam non deficiat. Sed cum gratia et lumine divino sentimus dictam substantiam: et ista est arrha illorum, qui sunt veri solitarii: et omnes chori Angelorum sunt hic occupati, et in ista occupatione occupent se omnes illi, qui sunt veri contemplatores, et postea erunt solitarii et a terra separati. Istorum conversatio in caelis est. Deo gratias, Amen.

CAPUT XXIII.

Angelae testamentum: mors.

c. 70.

Testamentum et ultima admonitio sanctae Matris Angelae, quam fecit filiis suis, dum esset morti propinqua, sic dicens: Filioli mei quae dico vobis, non dico solum nisi propter amorem Dei, et ut promisi vobis, quod non libenter porto sub terram aliquid, quod vobis possit prodesse. Ecce Deus dicit animae: Omnia mea tua sunt. O quis est, qui mereatur hoc, quod omnia bona Dei sunt sua! o in veritate non est aliud quod mereatur hoc, nisi caritas. In hoc autem quod volo dicere nihil habeo facere ex me, sed totum est Dei. Nam placuit divinae bonitati dare mihi curam et sollicitudinem omnium filiorum suorum, et filiarum suarum, qui sunt in hoc mundo, et ultra et citra mare: ego autem custodivi eos, ut potui, et doloravi eos, et plures fuerunt dolores pro eis quam vos credatis. O Deus meus amodo reassigno eos tibi, et rogo per ineffabilem tuam caritatem, ut custodias eos ab omni malo, et conserves eos in omni bono in amore paupertatis, despectus, et doloris, et in transformatione, et in imitatione tuae vitae, et perfectionis, quam nobis verbo, et facto, et vita viva ostendere placuisti.

256 O filioli mei amantissimi exhortor hac exhortatione ultima, ut studeatis esse parvi, et vere humiles, et mansueti non solum opere exterius, imo et ex profundo corde, ut vere sitis scholares, et vere discipuli illius, qui dixit: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Non curetis de potentia, honoribus, nec praelationibus. O filioli mei studeatis esse parvi, ut Christus exaltet vos in perfectione meritorum et suae gratiae. Sitis ita humiles, quod tamquam nihil vos existere continue aestimetur. Maledictae sunt istae sufficientiae quae tollunt animam, scilicet potentia, honores in praelatione. Fugite ab illis, quoniam magna deceptio sit in ipsis, quam in sufficientiis spiritualibus, scilicet in scire loqui de Deo, intelligere scripturam, facere magnas plasmata, habere cor quasi occupatum in rebus spiritualibus. Multotiens enim isti tales in errorem cadunt, et difficilius corriguntur, quam qui habent temporales sufficientias: igitur aestimetis vos esse nihil. O nihil incognitum! o nihil incognitum!

In veritate anima non potest habere meliorem visionem, nec scientiam, quam videre suum nihil, et stare in suo carcere.

257 O filioli mei, studeatis habere caritatem, sine qua non est salus nec meritum. Ecce Deus dicit: Omnia mea, tua sunt. O quis est qui mereatur hoc, quod omnia bona Dei sint sua! In veritate non est aliud, quod mereatur nisi caritas. O filioli mei et patres et fratres studete vos diligere invicem, et habere istam caritatem, et mutuam dilectionem, hac enim meretur anima hereditare bona divina: et exhortor, ut non solum habere velitis istam caritatem inter vos, imo etiam ad omnes gentes. Dico enim vobis, quod plus recepit anima mea de Deo, quando ploravi et doloravi peccata proximi, quam mea. Et mundus trufat de hoc quod dico, quod homo posset plorare peccata proximi, sicut sua, vel plus quam sua, quia videtur esse contra naturam. Sed caritas, quae hoc facit, non est de hoc mundo. O filioli mei studeatis habere istam caritatem, et neminem judicetis: et si videritis hominem peccare mortaliter, non dico, quod non displiceat vobis peccatum, et quod non debeatis abhorreere peccatum, sed dico, quod non judicetis peccantes, nec contemnatis, quia nescitis iudicia Dei: nam multi apud homines videntur damnati, qui apud Deum sunt salvati, et multi apud homines videntur salvati, qui apud Deum jam sunt reprobat, et damnati. Et scirem vobis dicere, quod aliqui sunt, quos vos despexistis, de quibus habeo firmam spem, quod Deus reducet eos ad viam suam.

258 Ego non facio aliud testamentum nisi quod recomendo vobis istam mutuam dilectionem, et profundam humilitatem. Et relinquo vobis totam hereditatem meam, quae etiam Christi Jesu est, scilicet paupertatem, dolorem, et despectum, vitam videlicet Christi. Illi qui habebunt istam hereditatem, scilicet vitae Christi, erunt mihi filii, filii enim sunt Dei: et non est dubium, quod postea non habebunt hereditatem vitae aeternae. His dictis imposuit manum suam supra caput singulorum, et ait: Benedicti sitis a Domino, et a me, filioli mei vos, et omnes alii, qui hic praesentes non sunt, et sicut significatum est mihi, et demonstratum a Domino, ita istam aeternam benedictionem vobis concedo praesentibus et absentibus: idem Christus det eam vobis cum illa manu, quae fuit in cruce clavata.

259 Postmodum vero ipsa Angela ultima in infirmitate quassata, ac mente ipsius abundantius solito in abyso divinae infinitatis absorpta, interrupte et cum interpolatione loquebatur, et raro: verba tamen illius, prout capere poteramus qui praesentes eramus, breviter recollegimus: quae sunt haec. Dixit quadam vice, circa festum nativitatis Domini, quo tempore ipsa transivit ad Christum, dixit: Verbum caro factum est, et post magnam moram quasi aliunde veniens, dixit: O omnis creatura deficit, et totus intellectus Angelicus non sufficit, et interrogata a nobis: Ad quid deficit omnis creatura, et intellectus Angelicus non sufficit? Respondit: Ad comprehendendum. Et postea dixit: O in veritate, ecce Deus meus, qui mihi reddidit promissum, quia Christus filius suus praesentavit me Patri. Dixerat enim ante: Scitis vos quia Christus erat in navi, et tempestas erat ibi magna? In veritate ita est aliquando in anima, quando permittit tentationes venire, et ipse videtur dormire. Et iterum dixit: In veritate, donec Deus permittat personam totam peccari vel conteri, et suppeditari, non sinit aliquando finire tentationes et tempestates: et hoc facit specialiter filiis suis legitimis. Item alia vice dixit nobis: O filioli mei, libenter dicerem vobis aliqua verba, si scirem quod Deus me non deciperet. Scilicet de promissione sui exitus, quia propter desiderium moriendi timebat multum, sicut ipsa dicebat, ne de illa infirmitate laberetur. Et dixit: Ista

AUCTORE
ARNALDO.*Inculcat caritatem Dei et proximi.**Cavendum iudicium temerarium.**Testamentum Angelae.**Impartitur singulis benedictionem.**Vis efficacior amoris divini in anima.**Filii spirituales curae B. Angelae a Deo traditi.**Commendat suis studium abnegationis.*

AUCTORE
ARSALDO.

quæ volo dicere non dico, nisi ut vos sequamini illud, quod non sum secuta ego. Et postea subiunxit: Anima mea lavata est et mundata in sanguine Christi, qui erat ita recens et calidus sicut si statim exiret de corpore crucifixi. Et dictum fuit animæ tunc: Hoc est illud, quod mundavit te. Et respondit anima: O Deus meus ero decepta? Et dictum fuit sibi: Non. Postea dixit: Christus filius Dei me modo præsentavit Patri, et dicta sunt mihi ista verba: O sponsa et speciosa! o amata a me cum dilectione et in veritate, nolo quod venias ad me cum istis doloribus, sed cum jubilo et lætitia innumerabili, sicut decet Regem ducere sponsam suam diu amatam cum regio vestimento; et demonstravit mihi vestimentum, quemadmodum demonstrat sponsus sponsæ suæ diu et multum amata: sed hoc non erat de purpura, nec scarleto: nec de sendalo, nec de samito; sed erat quoddam lumen mirificum, quo vestitur anima. Et tunc ostendit mihi ipsum sponsum Verbum æternum, ita quod modo intelligo quid est Verbum: et quid est dicere Verbum, scilicet, Verbum quod voluit Incarnari pro me, et ipsum Verbum transitum fecit per me, et totam me tetigit, et amplexatus est me, et dixit mihi: Veni dilecta mea, sponsa amata, cum vera dilectione: veni, quia omnes Sancti expectant te cum lætitia. Dixit etiam mihi: Ego non committam te Angelis, nec aliis Sanctis ut te deducant, sed ego personaliter veniam pro te, et assumam te ad me; tu enim mihi facta es conveniens, et grata meæ majestati.

Vestis gloriosa morienti præparata.

* us. tendato.

Christus amplexatur morientem.

In morte occurrunt quæ in vita agitata.

Ante mortem omnibus cruciatibus liberatur.

Quiete moritur quinta Januarii.

260 Dum igitur esset prope transitum, scilicet, die præcedenti, dicebat frequenter: Pater in manus tuas commendo animam meam, et spiritum meum. Et semel post illud verbum, dixit nobis præsentibus: Modo ad istud verbum responsio mihi facta est talis: Quod impressum est cordi tuo in vita, impossibile est, quod non habeas in morte. Et tunc diximus: Ergo vis recedere, et relinquere nos? Et illa respondit: Tantum celavi vobis, sed amodo non celo vobis plus, dico vobis, quod omnino debeo recedere. Eodem die cessantibus doloribus cunctis, quibus multis diebus ante per singula membra interius et exterius tormentata horribiliter fuerat, et multipliciter afflicta, in tanta quiete corporis, et spiritus jucunditate jacebat, quod jam videbatur de promissa sibi lætitia degustare. Tunc vero interrogavimus eam, si prædictus jubilus erat sibi adhuc datus, et ipsa respondit, quod jam inceptorat jubilus supradictus. Et in hac quiete corporis, et spiritus jucunditate usque post completorium die sabbati lætissima jacens, multis fratribus circumstantibus eam, et mysteriorum officia exhibentibus, ipsa die, scilicet in octava Innocentium, ultima hora diei, quasi leviter dormiens, requievit in pace. Et anima illa sanctissima soluta a carne, in abyssum diem infinitatis absorpta, innocentia et immortalitatis stolam a Christo suo sponso recepit, regnatura cum Christo; quo nos ipse per virtutem suæ crucis, et per merita suæ Virginis Matris, et per intercessionem hujus sanctissimæ Matris nostræ Angelæ deducat, Amen. Transitit autem venerabilis sponsa Christi Angela de Fulginio ex hujus mundi naufragio ad cæli gaudia longo sibi ante tempore promissa, Anno Dominicæ Incarnationis MCCCIX pridie Nonas Januarii, tempore Domini Clementis Papæ V.

DE B. ANGELA, EJUSQUE VITA

Ubertini de Casali, et Maximil. Sandæi.
judicia.

Adjicienda huc videntur quæ de B. Angela duo præclarissimi scriptores tradidere. Prior est Ubertinus de Casali, magna pietate et eximio spiritu vir. Hic Prologo 1, lib. 1, Arboris vitæ crucifixæ Jesu, ita scribit: Vigesimo quinto autem anno religionis meæ deformata (is fuit, ut ex aliis locis patet, Christi MCCXCVIII) miro modo, quem prætereo, ad reverendæ Matris et sanctissimæ Angelæ de Fulgineo, vere Angelicæ vitæ in terris, misericorditer me adduxit notitiam. Cui sic cordis mei defectus, et sua secreta beneficia revelavit Jesus, ut dubitare non possem ipsum esse, qui loquebatur in illa: et sic omnia dona mea prima, per meam malitiam perditam, in immensum multiplicata restituit; ut jam ex tunc non fuerim ille qui fui. Et in expertis prius suæ veritatis inflammantis splendoribus totam mentis meæ faciem immutavit; et infirmitates et languores ab anima et corpore sic repulit, et priores distractiones renovavit; ut nullus sanæ mentis, qui me prius cognoverit, habeat dubitare, quin spiritus Christi in me sit de novo genitus. Ac per hoc velint nolint æmuli detrahentes sanctitati irreprehensibilis vitæ illius sanctissimæ animæ, et mutationi divinæ, quæ ad ejus verbum et meritum oritur in vita multorum, ipsa Angela est constituta a Deo, respectu multorum filiorum spiritualium, Mater pulcræ dilectionis et timoris et magnitudinis et sanctæ spei: quia veniunt eis omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius; etiam multis, qui fuerant prioribus temporibus dissoluti. Magnum sancti et a Deo illuminati scriptoris de Angela testimonium.

Ubertinus ad virtutem, Angelæ monitis, inflammatus.

Alter est Maximilianus Sandæus, Societatis nostræ Theologus scriptis longe clarissimus. Is Theologiæ variæ lib. 1, commentat. 19 cum de Angela quædam, verbis fere Arnaldi, retulisset, de ejus statu, conditione, occupatione, sapientia, quæ et divinitus donata, Evangelicæ perfectionis studio, secretorum divinatorum notitia, etc., ista subdit: Ita præluit opusculo, quod narrationes et monita continet Angelæ de Fulgino viri pii. Id opusculum qui legit (et utinam multi legerent!) dicere cogitur: Non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, sexu, conditione hominum destinatus aliquos, quibus secreta sua gratiosissime pandit, et sapientiam sacram infundit. Talis fuit Angela, Theologorum Magistra, cujus doctrina, ut est in argumento libri, tota fuit excerpta et extracta ex illo libro vitæ intus et foris scripto, qui est Jesus Christus Dominus noster, verus Deus et homo, Theologiæ infusæ donator.

Vitæ S. Angelæ præconium.

Idem Commentat. 43 ejusdem libri 3, agens de Theologia intuitiva religiosorum divinis visionibus clarorum, de Angela sic scribit: In hujus quoque pientissimæ matronæ scriptis adeo frequens est mentio visionum, et quidem Dei ac sanctissimæ Trinitatis, ut suspicari quis posset, si cui ex animabus Deo dilectis, in hac vita mortali facta fuisset Theologiæ intuitivæ gratia, eam Angelæ minime defuisse. Præstat tamen et in hac, ut in multis aliis eximiis, quamdam eminentissimæ contemplationis speciem, infra claram Essentiæ Divinæ visionem, quam hoc Beatis proprium donum agnoscere. Quod ipsa nonnumquam insinuat, tenebras visionibus suis immixtas fuisse haud dissimulans. Confirmat id pluribus ex ejus vita allatis locis.

An viderit Deum Angela.